

AL. MITRU

/X
ÎN ŢARA LEGENDELOR
9

EDITURA TINERETULUI
AX
ÎN ŢARA LEGENDELOR
Poveste despre Şipot

Se spune că demult, demult tare, pe vremea când vieţuiau încă balauri, zmei şi alte vidme, când oamenii mai ştiau încă limba fiarelor şi a zburătoarelor, trăia un cântăreţ, pe nume Şipot... Şi nu se ştie să fi fost pe vremurile acelea alt cântăreţ mai vrednic decât el!

îşi făurise singur o lăută de arţar şi cutreiera cu ea lumea. Stră- bătea drumuri nesfârşite, trecea peste munţi şi peste ape, şi poate că nu erau pe lume sate şi târguri

prin care să nu fi trecut el.

Era înalt, semeţ şi avea ochii vii. Părul îl purta în plete lungi pe umeri. Pe spate îi flutura o pelerină înverzită de arşiţe şi ploi, în picioare avea botfori înalţi.

Mergea domol, cu pasul legănat, părul în vânt şi pelerina flu- turând. Se oprea în poieni luminate de soare, pe ţărmul apelor învolburate sau în pieţele cele largi ale oraşelor. Şi cine nu dorea să-l asculte pe Şipot? Se adunau toţi oamenii în jurul său...

El rămânea un timp aşa, cu ochii pe jumătate închişi, ascultând freamătul mulţimii. Parcă vroia să prindă puteri... Pe urmă de- getele-i mângâiau o strună...

Sunetul cel dintâi pornea ca o adiere abia simţită, un geamăt dulce, ce se pierdea uşor în vânt.

Când sunetul acela era gata să se stingă, se auzea altul mai lung şi mai puternic, apoi altul şi altul. Sunetele se înlănţuiau, se ajungeau din urmă, se prefăceau în cântec.

Şi el îşi însoţea lăuta cu glasul, şi povestea. Povestea întâmplări vechi, durerile acelora ce vieţuiseră cu mult înaintea sa.

Ştia mai ales cântece triste, despre viaţa de demult, şi-n glasul său era atâta durere, că bieţii oameni care-l ascultau îşi simţeau sufletele sfâşiate şi lacrimile le brăzdau obrajii. Stăteau cu toţii vrăjiţi, bărbaţii cu ochii larg deschişi, cu pumnii încleştaţi, femeile înăbuşindu-şi suspinele, strângându-şi copiii la sân.

Cânta Şipot; după aceea îşi agăţa lăuta pe umăr şi pleca mai departe. Mereu mai departe... Fără odihnă...

Auzise din bătrâni că s-ar afla pe lume o ţară, ţara legendelor Şi ţara asta o căuta!

Erau pe-acolo nişte munţi înalţi, împăduriţi, frumoşi cum doar prin basme pot să fie, ce-aveau poiene minunate, pe unde zburau păsări cu viers melodios şi mişunau fiare neobişnuite, pe unde şi apele cântau, sfărâmându-şi undele între stânci! Şi-aici se afla o peşteră adâncă, în care vieţuia un moşneag cum nu se poate mai ciudat. Avea moşneagul acela barba şi părul până la pământ, iară sub frunte îi

luceau ochii cum încă nu s-a pomenit. Un ochi ardea ca soarele şi celălalt ca luna. Când închidea pe unul se făcea ziuă, dacă închidea pe celălalt se făcea noapte. Avea şi un toiag. Şi când vroia să i se îndeplinească o dorinţă, bătea o dată cu toiagul în pământ. Şi poruncea.

Moşneagul acesta avea o oglindă. Cine privea în oglindă vedea toţi oamenii şi întâmplările care s-au petrecut odinioară, auzea glasuri şi cântece, afla poveşti necunoscute, sau altele de mult uitate.

Sub ochii celui ce privea-n oglindă se perindau poveştile aievea, parcă le-ar fi trăit el însuşi. Şi asta, repede – cum trece clipa..

Era oglinda fermecată.

Şi mulţi cătaseră s-o afle, să privească într-însa şi să-i asculţi, viersul. Mulţi cântăreţi îşi încercaseră puterile s-ajungă până la moşneagul ce-o stăpânea, să afle poveşti noi, să le pună pe strune.

De unii se spunea c-au şi ajuns. Puţini au fost aceia... Dar n-au putut să urce la peştera moşneagului. S-au prăvălit în prăpăstii I-au ros, mârâind, fiarele, i-au nins zăpezile şi i-au spălat pâraiele

Alţii, şi mai puţini, s-au urcat. Numai că i-a zărit moşneagul, şi el, cu glas de tunet, le-a strigat:

— Ce vreţi? Şi ce cătaţi?

Iar cântăreţii au răspuns că vor să-şi arunce privirea doar o data în apele oglinzii fermecate pe care-o avea el, să afle, să audă şi să vadă acele întâmplări de-odinioară ce nu se cunoşteau, poveştile, care fuseseră pierdute, să le pună pe strune, să le cin te.

— Să v-aud viersul! a rostit moşneagul. Nu este vrednic să privească în oglindă, să afle poveştile străvechi, decât acela ce are struna cea mai iscusită.

De spaimă, sau poate, cine ştie, nici cântăreţii aceia să nu fi fost atâta de măieştri, lăutele lor au ţipat jalnic.

Niciunul nu l-a mulţumit pe moşneag. El a izbit atunci toiagul de pământ. Şi cântăreţii toţi câţi au ajuns până acolo, cătând să vadă oglinda, s-zu prefăcut în bolovani.

— Numai când va veni un cântăreţ adevărat, a mai tunat moşneagul, veţi prinde iarăşi viaţă. Până atunci rămâneţi aci, să nu puteţi răspândi taina acestor locuri!

Numai că taina, precât se vede, tot s-a aflat. Unii spuneau că păsările ar fi destăinuit-o, ciripind-o prin copaci; dar nu e de crezut. Păsările ţineau toate cu moşneagul, i se adunau în păr, pe umeri şi pe braţe. El le vorbea, le învăţa ca să-i păstreze taina..

Mai curând vântul. Vântul cel şăgalnic. El poartă şoapte, se vâră ici, se vâră colo, aude tot şi duce mai departe. Mai curând vintul1 Doar lui îi place să şoptească taine, să le audă cântăreţii şi ei să le pună pe strune.

Ştia lucrul acesta Şipot!...

S-a dus dară şi el pe o câmpie. Pe cea mai largă câmpie!... Şi s-a oprit acolo, singur, în bătaia vântului, şi-a pus pe strune degetele, şi-n viers a început să-l roage pe vintul cel hoinar:

— Spune-mi tu, vântule, unde e ţara legendelor? Unde îşi are peştera moşneagul ce stăpâneşte oglinda fermecată ? Că eu legendele de voi afla, pe struna mea le voi cânta, şi pe-aripile tale le-oi purta! Spune-mi tu, vântule, spune-mi tu!...

A ascultat vintul făgăduiala lui Şipot, şi iată că s-a înduplecat A început să şuiere vesel, s-a învârtit în jurul cântăreţului, i-a spulberat cârlionţii, l-a tras de pelerină, i-a dat brânci ştrengăreşte, i-a şoptit la ureche:

— Biharia e ţara legendelor! Acolo este peştera moşneagului ce stăpâneşte oglinda fermecată. Du-te în Biharia! Şi chiar la poalele muntelui ai să găseşti un copac, ce-şi are rădăcinile în miezul pă- mântului şi frunzişul sus în nori. Sapă la rădăcina copacului şi vei găsi o fântână. Coboară în fântână şi vei da peste un palat. înăuntru locuieşte un spiriduş, dar pe el îl păzesc trei scorpii. Dacă le vei învinge, spiriduşul o să-ţi dea aur şi argint vrăjit, să-ţi faci lăută nouă. Lăută de aur cu strune de argint. Urcă-te apoi la peştera moşneagului şi cântă din lăută! Aşa îi vei muia inima. Dar nu uita ce mi-ai făgăduit! Phiuuuu! Phiuuuu! a mai fluierat vântul şi a fugit.

— Nu! N-am să uit, vântule! a strigat bucuros Şipot, în vreme ce vântul fugea, să nu-l afle moşneagul că i-a dezvăluit taina.

Şi a plecat Şipot. Cu pasul legănat, cu lăuta agăţată pe umăr. A mers spre depărtările albastre, întâi o săptămână, pe urmă o lună, un an, alţi ani după aceea. Neobosit. Din ce în ce mai dornic să afle şi să vadă oglinda ce grăia, cânta, în care trăiau aievea poveştile din vremea de demult... A întâlnit râuri şi mări. A trecut prin păduri, peste gorgane, dealuri şi munţi. Şi nu l-a înfricoşat în drumul lui nimic – nici fiarele care-i săreau în cale, nici zmeii sau balaurii care-l pândeau, nici vrăjitorii ce-i urzeau pieirea...

A trecut peste toate şi abia într-un târziu a ajuns la poalele Bihariei.

Aci a găsit copacul acela de care-i şoptise vântul. L-a cunoscut îndată. Frunzişul său se înălţa până în mijlocul norilor.

Lângă copac era o scorpie verde şi neobişnuit de mare.

— Ce cauţi lingă copacul nostru? i-a zis scorpia, umflându-se de mânie, cu ochii vineţi bulbucaţi, târându-se către Şipot. Pleacă de aici, sau vrei să-ţi afli moartea? Te răpun!

— Nu ştiu care pe care! a răspuns cântăreţul fără teamă.

Şi-apoi a rupt pe dată o cracă din copac, a făcut o măciucă, a început să se lupte cu scorpia. S-a luptat el din zori şi până-n noapte, din noapte până-n zori. Scorpia* l-a muşcat de mâini, de picioare, dar Şipot nu s-a dat bătut, s-a luptat mai departe. Până la urmă a răpus-o.

A început să sape apoi la rădăcina copacului. A săpat cu unghiile, cu pietre ascuţite, şi iată că a dat peste ghizdul unei fântâni.

Alături era o altă scorpie, roşcată, mai mare decât cea dintâi.

— Am să te sfâşii, flăcău îndrăzneţ! s-a înfoiat şi scorpia aceasta şi a suflat asupra lui o pulbere încinsă şi

otrăvită.

— Ba eu te voi prăpădi! a înfruntat-o cântăreţul, şi a pornit din nou lupta. S-a luptat şi cu ea o zi, o noapte, şi iar o zi şi-o noapte. Nu a ţinut seama de muşcături şi nici'de pulberile otrăvite cu care-i frigea trupul scorpia aceasta. S-a luptat mult şi greu; dar până la sfârşit a biruit-o şi a început să se coboare în fântână, cu un curmei ce se afla acolo, prins chiar de ghizdul de piatră al fântânii.

Fântâna era seacă, dar jos, pe fundul ei, se afla o scorpie cenuşie, mai mare decât toate celelalte. Şi ea i-a strigat de departe:

— Coboară tu, coboară, şi aici or să-ţi rămână oasele pe totdeauna...

— Ba tu ai să-ţi sfârşeşti zilele în luptă cu mine! a glăsuit cântă- reţul.

De sus, şi-a dat drumul în capul scorpiei şi iar s-a prins la luptă. Ce luptă a fost aceea!... Scorpia îl împroşca fără încetare cu valuri de venin înfierbântate şi îl muşca plină de furie.

Trei zile şi trei nopţi s-a tot luptat într-una. Şipot lupta cu vitejie. Lovea cu măiestrie pe scorpia aceasta mai rea şi mai puternică decât acelea pe care le înfruntase mai înainte. Până la urmă a biruit-o; dar rănile de muşcături, arsurile adânci îl dureau tare. Se clătina şi el gata să cadă. Nu ştia încotro s-o ia acum...

Deodată a zărit în fundul fântânii un drum, care se deschidea pe sub pământ. A pornit cântăreţul pe drumul acela şi a mers. De ce mergea, se îngreuna, se împleticea, otrava muşcăturilor de scorpii îi pătrundea tot mai adânc în trup. Numai că Şipot nu s-a dat bătut. A mers tot înainte, cum a putut, mai mult târându-se şi, după şapte zile, a văzut înălţându-se un palat subpământean.

A bătut Şipot în porţi şi din palat a ieşit un omuleţ, al cărui cap era mai mare decât trupul, şi nu avea picioare aproape de loc, aşa că mergea rostogolindu-se. Omuleţul era, de fapt, spiriduşul pe care-l păziseră cele trei scorpii.

Şipot, la început, a socotit că-i vreun duşman şi, istovit precum era, s-a gătit iarăşi de luptă; dar spiriduşul

i-a rostit cu glas subţirel:

— Nu te teme de mine, flăcăule! Eu sunt spiriduşul acela ce pot să fac unelte măiestre de cântare. Un vrăjitor m-a osândit să stau aicea sub pământ, păzit de cele trei scorpii, să nu mai pot face unelte. Tu însă m-ai scăpat cu vitejia ta. Cum să te răsplătesc?

— Să-mi dai, i-a răspuns cântăreţul, aur şi argint vrăjit, să-mi fac lăută nouă!

— Voia ţi-o voi îndeplini! a răspuns spiriduşul.

Şi-n faţa sa, Şipot a şi zărit pe o tipsie aur şi argint ce seânteiau ca focul, alături cu-o licoare într-un şip de cleştar.

— Cu sucul ce se află în şipul de cleştar, să te stropeşti pe rănile ce ţi-au făcut cele trei scorpii, a grăit spiriduşul, şi îndată te vei lecui. Din aur şi argint să-ţi faci lăută.

S-a stropit Şipot pe rănile făcute de scorpii şi a simţit că trupul i se uşurează şi că se lecuieşte. A pus cu înfrigurare mâinile pe aurul de pe tipsie şi şi-a făcut lăută, iar din argint şi-a făcut strune.

Când î-a fost gata lăuta cea nouă, a mulţumit frumos spiriduşului pentru răsplata lui şi a pornit grăbit pe calea întoarsă.

A ajuns la fântâna, s-a căţărat pe curmeiul cel prins de ghizd şi a ieşit afară. A privit întâi aşa o vreme spre culmile înalte ale Biha- riei, încotro-i era drumul. Şi-a agăţat lăuta cea veche într-o ramură a copacului, care-şi avea frunzişul în nori şi rădăcinile în miezul pământului, să cânte singură atuncea când îi va bate vântul în strune, şi, numai cu lăuta vrăjită după gât, a început să urce către culmi.

Ţara Bihanei e sus, aproape de cer. E sus pe munte, între norii albaştri şi purpurii, udată de ape spumegoase, răcorită de vânturile reci, scăldată în lumina fierbinte a soarelui, mângâiată de razele reci ale lunii.

Pe creştetele sale de piatră, printre pădurile de brazi, pe poienile înverzite, smălţuite cu mii de flori, trăiesc locuitorii ţării legendelor. Sunt tăcuţi, purtând pe chipuri

asprimea tristă a singurătăţii, dar cu inimile încinse de foc dogoritor. Ei stau aci din moşi strămoşi, crescându-şi boii sau caii pietroşi ca stâncile pe care vieţuiesc. Stau aci de când s-a pomenit pământul. De când s-au topit munţii de gheaţă, care se ridicau peste stânci, de când aceştia s-au prefăcut în pâraie şi lacuri de azur. De când au fost ţesute cele dintâi covoare de catifele verzi, roşii, liliachii, de ierburi şi de flori, de când s-au ridicat cele dintâi trunchiuri de brad…

De-atuncea vieţuiesc pe munţii aceştia locuitorii ţării legendelor, şi încă mai de mult, şi cântăreţul cu lăuta sa de aur urcase printre ei.

Cum a aflat el drumul spre peştera moşneagului şi cum s-o fi urcat? Cum s-o fi căţărat? De câte ori s-a prăbuşit? Cum a scăpat de colţii albi, tăioşi, ai fiarelor? Flămând, îngheţat, singur printre stânci… Nu ştie nimeni. Atât se ştie, că s-a urcat!

Când a ajuns aproape de peşteră, s-a pornit o furtună. Năprasnică furtună! Pădurile pe văi se tânguiau sub apriga izbire a vijeliei. Fulgere lungi şi sclipitoare brăzdau adâncurile negre. Şi-atunci, pentru o clipă, se vedeau norii însângeraţi, gonind împinşi de vânt spre miazăzi

Părul îi atârna lui Şipot în şuviţe ude. Pelerina îi spânzura ca o frunză veştedă, lipindu-se de trup. Picioarele-i lunecau. Numai lăuta strălucea sub fulgerele verzi şi, uneori, suna izbindu-se de stânci.

Abia de mai avea Şipot puteri, dar nu se da învins. S-a agăţat de cioturile lunecoase… Şi-a încordat cele din urmă forţe… Şi s-a urcat… S-a tot urcat! Până ce-a ajuns sus!

Furtuna alerga pe munţi şi prin păduri, cu tropote de cai sălbatici, urla şi se izbea cu furie de stânci. Zdrobit de oboseală, cântăreţul s-a apropiat de peştera moşneagului şi, la lumina fulgerelor, a văzut înaintea ltii nişte porţi de aramă. A luat de jos un bolovan şi a bătut. Nimeni nu i-a răspuns.

A bătut iar. Şi doar ecoul a răsunat.

Atunci s-a sprijinit de porţi, şi-a înstrunat lăuta de aur.

întunericul stăpânea munţii. Ploaia cădea cu furie, trăsnetele loveau în jur, dar Şipot cu lăuta la piept, însoţindu-se cu glasul, cânta – aşa cum nu cântase încă niciodată.

Cânta bucuria lui că a răzbit până în ţara legendelor, la peştera moşneagului.

Pe măsură ce cânta, ploaia se potolea, vântul se liniştea, norii se risipeau în picle cenuşii, luna parcă plutea într-un fum albăstriu. Câteva stele palide, străvezii, luceau sfios pe cer...

Atunci s-a auzit cineva nevăzut, bătând de douăsprezece ori în porţile de aramă cu un toiag.

Şipot a ridicat ochii.

în faţa lui era moşneagul, cu barba şi cu pletele până la pământ, în mina c-un toiag. Singurul lui ochi deschis îi pâlpâia ca luna. Zâmbea cu bunătate.

— Bine ai venit, Şipot! a zis el gros. Te-aştept de mult... De sute de ani... Bine-ai venit!...

Şipot îl privea, dar nu putea să rostească niciun cuvânt. Gura i se încleştase. Numai ochii lui grăiau. Se vedea cât se bucura...

Poarta înaltă de aramă era deschisă. Moşneagul a făcut un semn. Şipot a trecut pragul porţii de aramă şi a intrat în peşteră.

Ce peşteră neobişnuită avea moşneagul! Pereţii ei erau înveş- mântaţi în piei de fiare!... Cântec mâhnit de tulnic suna din apropiere.

Cine cânta?

Nu era nimeni. Moşneagul n-avea tulnic. Şi glasuri s-auzeau! Cine grăia? Nu era nimeni altul lingă Şipot, afară de bătrân.

Numai acolo, într-un ungher al peşterii, se zărea o oglindă, în faţa ei era un ciot de stâncă.

Bătrânul i-a arătat oglinda şi ciotul cel de stâncă.

Şipot s-a aşezat pe piatră. Era trudit. A privit în oglindă.

Moşneagul a rostit de astă dată blând:

— E miezul nopţii, Şipot! E ceasul când acela care priveşte în oglinda asta fermecată, vede, aude şi înţelege tot ce a fost odată pe meleagurile acestea. Mâine, când luna va răsări din nou, tu ai să fii departe; dar vei purta în suflet poveştile ce vei afla. Atuncea să le pui pe strune şi să le cânţi. Şi cum le vei cânta tu, aşa or să ră- mâie în veac!

Cântăreţul a ascultat neclintit.

Moşneagul a izbit o dată cu toiagul în pământ şi muntele întreg s-a clătinat c-un huruit adine. Iar Şipot n-a mai văzut în faţa lui nici peştera, nici porţile de-aramă. N-a mai văzut decât oglinda fermecată.

Apele cele limpezi ale oglinzii întâi s-au tulburat, ca unda răscolită de furtună a unui lac; apoi s-au limpezit, încetul cu încetul...

în apele oglinzii s-au ivit oameni, zâne, dihănii, zmei şi spiriduşi, cu toţii laolaltă. După aceea munţi, o vale adâncă între creste înalte şi prăpăstioase, în jur cu bolovani, ca urmele unei cumplite prăbuşiri. Lumina lunii, albă, încremenise parcă pe cerul din oglindă...

După aceea oameni şi fiare au început să umble, să grăiască şi să cânte, parcă erau alăturea de Şipot. A văzut alte locuri, şi alte... lacuri şi izvoare, vârfuri semeţe şi colibe.

Privea-n oglinda fermecată şi vedea totul şi auzea. Rostea cuvinte oglinda fermecată, de parcă era vie…

Trăia legendele din vremea de-altădată cântăreţul!

Legendele precum urmează! Precum le-a povestit el însuşi, Şipot, mai târziu…

Fulg-de-nea

A fost odată… Cică ar fi fost odată, prin munţii înalţi de piatră ai Bihariei, o prea puternică împărăţie subpământeană... împărăţia sloiurilor de gheaţă!

Şi peste această ţară neobişnuită era stăpân Troian. Era bătrân Troian şi aspru, crunt şi neîndurat, cu barba numai ţurţuri, cizme de gheaţă în picioare, pe frunte cu un sloi cioplit ca o coroană, şi-n mina totdeauna cu un bici, semnul puterii sale împărăteşti.

Iar ţara lui, precum arată însuşi numele, era făcută toată din gheţuri. Stâlpi groşi şi înalţi de gheaţă sprijineau bolţile cele mai de sus, deasupra cărora era pământul. Şi numai o ieşire era spre celălalt tărâm, spre plaiurile din Biharia, pe nişte trepte; dar stră- jile păzeau cu străşnicie aceste scări, şi nimeni din împărăţie nu avea voie să treacă spre lumea dinafară.

Jos, în cuprinsul împărăţiei, erau, de asemeni, toate clădite numai din gheaţă. Case, şi garduri, şi uliţe, mese, şi scaune, şi paturi; până şi jucăriile copiilor erau făcute numai şi numai din gheaţă.

Ba înseşi inimile oamenilor erau din gheaţă şi nu ştiau să bată sau să se înflăcăreze, nu ştiau să iubească. Strămoşul împăratului Troian – vestitul Sloi – stăpânul de-altădată al ţării, le îngheţase oamenilor inimile-n piepturi. Le îngheţase anume, ca niciodată ei să nu iubească şi nici să nu dorească să meargă spre celălalt tărâm, tărâmul verde al Bihariei; să stea pe veci supuşi, în tainica şi mo-horita împărăţie.

Şi-avea împăratul o copilă, pe care o chema cu numele cel mai frumos ce se ştia pe-acolo: Fulg-de-nea.

Şi toate voile i le făcea împăratul fetei sale. Pusese giuvaeri vestiţi să-i facă podoabe şi colane, cercei, brăţări, paftale frumoase, măiestrite din gheaţă. Chemase grădinari ce alcătuiseră în grădina palatului straturi de flori albe, copaci cu fructe care păreau din argint. Dăduse poruncă la alţi meşteri, să-i zidească şi fetei un palat, cu săli şi oglinzi, cu lucruri de preţ şi ţesături făcute toate, cum lesne se înţelege, doar din gheaţă. Iar jos, lingă palat, pe unda ferecată de frig a unui lac, îi pregătise gheţuş, ca Fulg-de-nea să se desfete lunecând şi dănţuind pe voia ei.

îi împlinea orice voie împăratul, lui Fulg-de-nea. Şi se mândrea nespus cu ea, cu frumuseţea ei de fată crescută, subţirică, cu chipul alb ca spuma cea mai albă. Ea îi era urmaşă şi trebuia să pună odată şi odată stăpânire pe tronul său de gheaţă, să fie împărăteasă!

Atât că fata sta mereu mâhnita. Privea sfioasă-n depărtările ceţoase ale împărăţiei, parcă ar fi dorit să

plece într-acolo. Şi alte ori cânta. Cânta cântece triste, dureroase.

— De ce eşti mereu tristă, fata mea? o întreba adesea împăratul. Nu avem noi cea mai măreaţă împărăţie, albă şi veşnic îngheţată? Sau ai tu vreo dorinţă, ce nu ţi-o împlineşte tatăl tău?

El nu ştia că doica, Nana, cu toată opreliştea pe care o hotărâse, îi povestise fetei despre tărâmul ce-i dincolo de scările de gheaţă, îi povestise cum de pe munte se vede o altă împărăţie, împărăţia luminoasă a focului, ce se întinde sus în cer, pe care-o stăpâneşte un viteaz, Sorin. Ca el nu-i altul mai frumos pe lume! Şi-i veşnic tânăr! Are puteri nebănuite împăratul din ţara focului! Cu paloşul fermecat, pe care-l are-n stăpânire, împrăştie peste oameni căldură şi iubire.

îi povestise Nana copilei împăratului Troian despre iubire, şi ea se tulburase din adine. Aflase, cum că dincolo-n Biharia, oamenii au inimile calde, se leagă între ei cu dragoste fierbinte.

Cum era dragostea aceea, nu prea putea înţelege fata cu inima de gheaţă; dar îi spusese doica, precum ştia şi ea, din auzite, că toţi acei câţi se îndrăgesc cunosc o fericire fără seamăn.

Mai povestise Nana că şi-n împărăţia de gheaţă se află oameni care ar dori să aibă inimi calde! Şi murmurau de opreliştea împărătească. Dar împăratul Troian nu se învoia să-i lase să treacă pe celălalt tărâm.

Şi într-acestea, împăratul tot stăruia pe lângă Fulg-de-nea:

— Ce e cu tine, fata mea? Ce gânduri îţi frământa mintea? De ce eşti tot mereu mâhnita? Spune…

Şi Fulg-de-nea a murmurat sfioasă:

— Tătucă, aş vrea şi eu să am inima caldă… Să văd cum e… Şi-am auzit că viaţa-i mai frumoasă când îndrăgeşti pe cineva!

— Cine ţi-a spus? s-a mohorât Troian.

— Vântul, tătucă. Vântul dimineţii, a şoptit fata, vrând s-o ferească de primejdie pe Nana.

— Am să încui porţile! a rostit aspru împăratul. Să nu mai intre vântul... Să nu mai poarte şoapte... Şi tu mai află că împăratul ţării focului, Sorin, este acela ce-aduce căldura şi iubirea pe pământ. Cine ţine la el, mă urăşte pe mine. Nu uita vorbele acestea, Fulg- de-nea, şi înlătură din calea ta orice ispită!

S-a plecat fata adânc în faţa tronului şi a fugit înfiorată, să-şi pună pletele bălaie în poala doicii. A stat un timp aşa, plină de temeri neînţelese; dar gândul la Sorin nu-i mai da pace.

— Cum este, doică, împăratul ţării focului? Frumos? Viteaz? o întreba pe Nana. Umblă cu calul său de foc prin cerul cel senin? Mai povesteşte-mi, doică, despre el!...

— Frumos ca el altul n-a fost nicicând! Şi-i tânăr şi viteaz...

— De unde ştii cum este, doică?

— Se ştie din bătrâni, din vremea când acest tărâm era ca toate celelalte, şi nu-l potopise încă sub îngheţ bunicul tău, Sloi împărat.

— Aş vrea şi eu să-l văd!

— Pe cine ?

— Pe Sorin!

— Taci! Nu mai spune vorba asta! se înspăimântase doica. Ne sfârteca împăratul cu biciul său grozav.

— Orice s-ar întâmpla... Te rog din suflet, doică bună... Du-mă în Biharia, să-l văd numai o dată!...

— Nu, nu se poate! îşi frângea mâinile doica.

— Te rog! Altfel mă prăpădesc. îl visez zi şi noapte pe Sorin.

Şi-atâta s-a rugat de doică fata, atât a mângâiat-o şi-a plâns, că până la urmă bătrâna s-a înduplecat.

S-a învoit, pentru că prea era mâhnita Fulg-de-nea. Şi doar ea, Nana, o crescuse de mică pe copilă, căci mama ei, sărmana, se prăpădise dându-i viaţă.

Şi-apoi, dacă s-a hotărât s-o ducă până la celălalt tărâm, s-a îmbujorat copila, de n-o mai cunoşteai. A început să cânte, de se înviorase întreg palatul; ba până şi împăratul se înveselise, ieşind din încruntarea lui

obişnuită.

Pe ascuns, a pornit doica să facă pregătiri, căci era lungă calea până pe celălalt tărâm.

Şi-a adus Nana în primul rând un urs, urs mare de zăpadă. Urşii ţineau acolo în împărăţie loc de cai! A stat şi a pândit apoi o vreme când împăratul Troian era mai ocupat cu treburile împărăţiei. A suit fata lingă ea pe urs şi au pornit pe drumurile albe şi îngheţate.

Era tăcere. Numai sub paşii grei şi iuţi ai ursului se auzea gheaţa cum troznea. Şi ursul alerga. Pentru că orişicât era de mare, fugea mai repede ca o nălucă. Se căţăra pe colţurile de gheaţă. Sărea peste prăpăstii. Atât de repede fugea, că Nana şi cu Fulg-de-nea abia puteau să i se ţină pe spinare.

Când au ajuns lingă hotare, când s-au zărit şi scările care duceau spre celălalt tărâm, le-a ieşit înainte un străjer. Au trebuit să se oprească.

— E fata împăratului Troian! a spus Nana străjerului ce întindea spre ele o suliţă ascuţită.

Iar Fulg-de-nea şi-a scos de la brâu, şi de la gât, şi din urechi, tot ce avea de preţ, în nestemate, giuvaere. Le-a întins străjerului şi l-a rugat să tacă.

Străjerul a luat acele avuţii ale copilei de împărat, le-a îndesat prin buzunări şi a lăsat să treacă ursul mai departe.

Ursul a urcat scările şi a trecut hotarul.

Iată Biharia! Tărâmul celălalt. în toi de noapte.

Copila nu văzuse încă noaptea, pentru că în împărăţia lui Troian nu era niciodată noapte, cum nu era nici zi. Doar gheaţa veşnică şi omătul alb, ce se-aşternea deasupra, împrăştiau o undă de lumină tulbure, ceţoasă.

Pe cer ieşise luna. Clipeau stele de aur.

Nici lună şi nici stele nu văzuse Fulg-de-nea acolo, sub pământ.

Nu se auzea decât un şopot moale de pârâu. Şi vântul ce se strecura prin buruiene.

Şi a mers ursul cu fata şi cu Nana tot înainte. Nu se mai sătura copila să privească nici ierburile verzi, nici

florile scăldate în culori şi grele de miresme, nici apele care curgeau şopotind prin păduri.

Aşa au ajuns ele în nişte locuri albe de flori, ce erau parcă ninse de pulberea luminilor din cer. Aicea ursul s-a oprit. Şi Fulg-de-nea s-a coborât de pe spinarea lui.

A şoptit uşor Nanei:

— Numai un pas să mai facă, doică bună! Numai un pas şi-am să mă întorc.

— O! Nu te depărta, copila mea, s-a rugat doica, primejdie de moarte ne aşteaptă.

Dar fata n-a mai ascultat. Era ca ameţită de văpaia

argintie a cerului şi de mirosul tămâioarelor şi-al garofiţelor. A mers şi mai înainte, chemată peste voia ei, de vraja răsăritului, care o învăluia în flăcările sale purpurii.

Pentru că tot atunci şi-n acel ceas se înălţa pe cer, mai sus, mai sus, slăvitul împărat Sorin pe calul lui de foc. Şi cum se înălţa, întâi şi întâi către Biharia privea. Nu-i era nicio ţară mai dragă lui Sorin decât aceasta, cu munţii ei împăduriţi, cu apele-i zglobii, cu oamenii ei tari şi îndrăzneţi, ce îşi clădeau colibe sus de tot, aproape chiar de cerul pe care el îl stăpânea.

Cum a privit, a şi zărit-o pe copilă. Şi de-a zărit-o, i-a şi căzut dragă. Că nu văzuse încă Sorin pe toată scoarţa lumii fată mai frumoasă, cu chip mai alb, mai mlădioasă şi mai gingaşă, cu ochi mai senini, ca Fulg-de-nea.

I-a căzut dragă lui Sorin frumoasa fată a împăratului Troian. Şi-a oprit dară calul. A zvârlit asupra ei potop de raze – săgeţi din cucura-i vrăjită. A înveşmântat-o parcă într-o mantie de aur şi inima de gheaţă a fetei a început să se topească.

Şi-n răsăritul acela minunat, a mers frumoasa Fulg-de-nea tot înainte. Şi a ajuns într-o pădure, plină de flori, de taine şi mai plină... A mers pe o cărare până la marginea unei poieni.

Şi dintr-o dată a auzit un zgomot. Un cal înaripat s-a coborât în faţa ei. Un tânăr a descălecat, şi el era frumos, cum nu mai poate fi închipuire. Era îmbrăcat în haine strălucite. Pe umeri îi curgeau plete de aur. La brâu purta un paloş cu tăişul de foc. Şi-n spate mai avea şi-o cucură încărcată cu săgeţi, alăturea de-un arc.

Ea l-a privit cu ochi mari, de parcă se trezea atunci din vis. Şi el a îngenuncheat în faţa ei şi, cu smerenie, i-a sărutat blând poala albei rochii; apoi a spus:

— Eu sunt Sorin, frumoasa mea, tu nu ştiu cine eşti, dar vreau să-ţi fiu de-acum înainte rob supus, iar tu să-mi fii stăpâna. Şi te-oi iubi în veci de veci, dacă ai să te învoieşti să-mi fii soţia pe care-o caut de mult, în cer şi pe pământ!

Iar Fulg-de-nea, la rândul său, cu duioşie-n glas, i-a

spus încet:

— Ridică-te, Sorine! Nu-s vrednică să îngenunchezi în faţa mea. Tu inima mi-ai încălzit şi dragostea ce o căutam mi-ai dăruit. Voi fi a ta pe veci!

Sorin s-a ridicat atunci şi a întins mâna frumoasei Fulg-de-nea; iar ea i-a prins-o uşurel; şi în lumina dulce a dimineţii au plecat împreună, pierzându-se sub bolţile pădurii.

Şi pentru că lui Fulg-de-nea atâta îi plăcuse tărâmul cela verde al Bihariei, Sorin s-a apucat el însuşi de i-a clădit colibă aproape de poiana unde întâlnise pe draga lui întâia oară.

Acolo s-au ascuns.

în zori pleca Sorin la treburile sale împărăteşti. îşi cerceta întreaga zi împărăţia sa de foc, dar seara se întorcea acasă la colibă, în braţele doritei Fulg-de-nea. Şi aşa au vieţuit ei împreună o vreme, tare fericiţi!...

După o vreme, i-a venit însă copilei lui Troian sorocul să aibă şi ea prunc.

Ce bucurie a fost pe împăratul ţării focului, abia dacă se poate povesti!

în seara ceea chiar, când a venit pe lume feciorașul, Sorin l-a îmbrăţişat, a desprins apoi o steluţă de pe minerul paloşului său şi a spus:

— Voi pune steaua asta aurită pe fruntea pruncului ce l-ai născut, frumoasă Fulg-de-nea. Şi steaua este fermecată. Nici om, nici zmeu, nici fiară nu vor putea să-i facă rău aceluia ce-o poartă!

Măicuţa Fulg-de-nea şi-a privit feciorașul căruia tatăl îi pusese pe frunte steluţa fermecată, l-a strâns la piept, iar împăratul a urmat:

— Şi-acum cred, prea iubită Fulg-de-nea, că a venit şi vremea să plecăm în ţara mea de foc, să locuim într-un palat împărătesc.

Dar soaţa s-a rugat să mai întârzie o vreme în locurile acelea, să se înalţe puţin pruncul, ca să se bucure şi el de brazi şi de mi- rezme, de cântecul izvoarelor, de florile fără pereche ale munţilor.

— îţi împlinesc dorinţa! a răspuns împăratul frumoasei Fulg- de-nea, înduioşat de rugămintea ei. Atât c-am primit veste că tatăl tău te caută. Vrea să te pedepsească. Mânia nu-i mai trece. Şi nu vrea să te ierte că i-ai călcat porunca şi că m-ai îndrăgit!

— O să ne ducem noi la el, o să-l rugăm, şi-o să ne ierte, a grăit Fulg-de-nea. E tatăl meu. Până la urmă nu se poate să nu se înduioşeze.

Nădăjduia sărmana Fulg-de-nea s-o ierte împăratul, precum nădăjduia în sinea ei că şi pe Nana, pe doica sa cea bună, o iertase.

Numai că-n vremea ceea, de când plecase ea în Biharia, întunecate lucruri se petrecuseră acolo, jos, unde era tărâmul alb de gheaţă.

La despărţirea din pădure, când Fulg-de-nea plecase chemată de flacăra fierbinte a iubirii, doica sa, Nana, rămăsese ascunsă într-un loc umbrit, ferită de căldura ce dogorea de sus, întâi o zi, pe urmă două, trei, cu ursul lângă ea.

Fata nu se întorcea...

Treceau în zbor doar ciute şi alte sălbăticiuni. Treceau apoi bouari şi pădureni. Şi-aceştia o întrebau:

— Ce-aştepţi aici, femeie ? Şi ce-i cu ursul acesta de zăpadă, ce nu mai vieţuieşte pe tărâmul nostru de mult? Nu cumva eşti din împărăţia lui Troian cel rău? Că de la noi nu prea te vezi a fi!

Sta Nana, doica bună, cu ochii pironiţi spre zările unde pierise fata, nu răspundea nimic. Doar lacrimile îi curgeau şiroaie.

în cea de-a treia zi a înţeles că în zadar mai stă s-aştepte, că Fulg- de-nea n-o să mai vie niciodată. Cu ochii storşi de lacrimi, a hotărât să plece înapoi spre împărăţia lui Troian.

Ştia ce o aşteaptă!

De la hotare încă, străjile au strâns-o-n chingi. Aşa, legată, au dus-o în palatul lui Troian. Şi i-au zvârlit-o la picioare.

Troian, posomorit la chip, sta tolănit în jilţul său,

aproape de fereastră, privindu-şi de-acolo întreaga împărăţie. Când i-au zvârlit pe doică la picioare, a ridicat doar în sus mina în care avea biciul său lung, împărătesc. Cum a plesnit cu el, a sfârtecat-o pe doică în bucăţi.

După aceea a trimis iscoade de credinţă, să colinde Biharia, să afle unde e copila. Şi, pentru că aceştia, orişicât au căutat-o, n-au putut s-o găsească, s-a încruntat Troian la chip mai rău ca totdeauna, şi inima i s-a împietrit mai tare.

A poftit dară să se adune toţi zmeii din Biharia în faţa sa. Trăiau pe atunci, se zice, pe plaiurile bihorene o mulţime de zmei; dă-n fruntea lor era Lăstuş, zmeul cel mai mare şi mai nemilos.

S-au adunat dar, precum spun, toţi zmeii în palat şi împăratul le-a grăit astfel:

— V-am chemat, zmeilor, şi mai ales pe tine, Lăstuş, să m-aju- taţi şi să-mi găsiţi copila, pe alba Fulg-de-nea... Şi dacă mă veţi ajuta s-o aflu, orice răsplată îmi veţi cere, vă voi da. Vă învoiţi?

— Ne învoim! a rânjit zmeul cel mai mare. Dar tu să-ţi ţii cuvântul tău împărătesc. Să mă plăteşti cu ce-ţi voi cere la timpul potrivit.

— îmi voi ţine cuvântul! a dat răspuns Troian, cu glas tare.

Cum a rostit acest cuvânt, zmeul Lăstuş s-a şi rotit într-un picior. Zmeii ceilalţi s-au rotit tot asemenea. Şi-n locul unde stătuseră ei până atunci, n-a mai rămas decât un fum înecăcios.

Şi duşi au fost!

S-au dus toţi zmeii să găsească urma copilei lui Troian.

Au umblat ei, au scotocit munte cu munte; până la urmă au găsit locul în care îşi ascunseseră iubirea Sorin şi Fulg-de-nea.

Lăstuş a făcut vrăji. Zmeii s-au prefăcut în trunchiuri de copaci. Au stat aşa de strajă acolo, în jurul colibei făcută de Sorin, aşteptând timp prielnic.

Şi timpul acela s-a ivit curând.

Din ţara focului venise veste că pe împăratul Sorin îl cheamă treburi cu grăbire la hotare. S-a gătit dară Sorin de drum mai lung. Mai înainte de plecare, a îmbiat încă o dată pe soaţa sa, să vină alăturea cu el, să se aşeze în palatul lor împărătesc. Dar ea i-a înconjurat gâtul cu braţe moi: şi l-a rugat să îngăduie până ce-o mai creşte pruncul. Iar băieţelul lor râdea în leagăn şi bătea din minute, parcă ar fi zis şi el la fel, parcă s-ar fi rugat de tatăl său, ca să-l mai lase acolo, în ţara de poveste.

Din nou s-a muiat inima împăratului Sorin, şi s-a învoit de dragul soaţei sale; dar, pentru ca s-o ştie ferită de primejdii, la plecare şi-a scos de la brâu paloşul de flăcări pe care îl avea, i l-a dat ei, şi-a sfătuit-o astfel:

— De va veni vreun vrăjmaş asupra ta, să nu te temi. Cu paloşul acesta fermecat poţi să răpui chiar şi pe-un zmeu. Să nu mi te desparţi de el nicio clipită. Şi el te va scăpa de orice rău.

Şi-a îmbrăţişat apoi soţia, a încălecat pe calul său înaripat şi a pornit în zbor spre treburile care-l aşteptau.

în urma lui, în uşa colibei din poiană, a rămas ea, cu o mină fluturând drum bun şi cu cealaltă ţinându-şi strâns copilul.

Venise iară primăvara şi florile împodobiseră pământul...

A luat şi Fulg-de-nea câteva viorele şi le-a împletit în păr, în timp ce prin văzduh treceau uşoare adieri, care duceau cu ele zvon domol de bucium şi sunet de tălăngi.

Pacea şi liniştea păreau că-s aşternute peste munte; dar nu era aşa...

Pentru că, dintr-o dată, trunchiurile în care erau ascunşi toţi zmeii au început să se rotească. Şi Fulg-de-nea a văzut îngrozită în faţa ei ceata de zmei, care de care mai urâţi, mai înspăimântători. în mijloc sta Lăstuş, cu chipul ca de fiară. Şi el a mârâit sălbatic printre colţi:

— Eu sunt Lăstuş. Zmeul cel mai vestit. Şi-am venit să te iau. Te-aşteaptă tatăl tău, Troian. Vin dar la mine-n braţe, să te duc în zbor. Şi... de vei fi înţeleaptă, a mai spus rânjind zmeul, până la urmă ai putea să mă îndrăgeşti. Şi-

aşa ţi-o fi pedeapsa mai uşoară!

O clipă, doar o clipă, a înţepenit fără suflare Fulg-de-nea: dar iute şi-a venit în fire. A prins în mină paloşul de la Sorin, l-a ridicat şi-a zis aşa:

— Să pieri în lături, zmeu nesocotit. Ai uitat oare că sunt soaţa lui Sorin? în lături, zmeule, că te pălesc!

La toate s-aştepta Lăstuş; dar ca o fată să cuteze a i se împotrivi, şi încă ridicând spre dânsul paloş voinicesc, la asta nu se aştepta. Şi-apoi lumina ce se răspândea din paloş îl orbea, tăişul lui de flăcări îl speria. Schimbându-şi dară glasul a rostit:

— Ha, ha, ha!... Daȥ bine, Fulg-de-nea, chiar ai crezut? Eu am glumit. Ha, ha, ha... Tatăl tău m-a trimis să te poftesc să vii la el, ca să te vadă, căci e cuprins de dor.

Dar Fulg-de-nea nu s-a lăsat şi, ţinând paloşul în sus, a strigat iar:

— înapoi, zmeule! Nu cred nimic din tot ce spui. Fugi înapoi, că te pălesc!

— Aşa? s-a înverşunat Lăstuş. Mă ameninţi? Atuncea lasă şi-ai să vezi cum am să mă răzbun pe tine, pe Sorin, pe fecioraş. Ai să vezi tu cum mă voi răzbuna!

A zis astfel Lăstuş, s-a răsucit pe loc într-un picior, a mai trecut un vuiet de mânie prin crengile copacilor şi toată ceata cea de zmei a şi pierit, lăsând în urma lor numai fum negru, înecăcios.

Ca un vârtej au pierit zmeii către împărăţia lui Troian şi-n pragul uşii n-a rămas decât frumoasa Fulg-de-nea cu paloşul în mină, cu trupuşorul tremurând ca frunza plopului de munte când simte apropiindu-se furtuna.

A stat aşa un timp; pe urmă s-a hotărât. Şi-a strâns în grabă puţine lucruri, merinde într-o traistă, a luat şi paloşul cu sine, a înfăşat copilul şi a plecat să-şi caute ascunziş. Să stea astfel ferită, până va trece primejdia şi se va întoarce iar Sorin.

Numai că drumul printre munţi e tare greu pentru o femeie împovărată cu copil. Primejdii se arată la tot pasul, fiare şi prăpăstii. Şi noaptea se lăsase întunecată şi fără nicio stea...

De n-ar fi avut paloşul ce împrăştia lumină, de care fugeau fiarele, n-ar fi putut să meargă ea prin munţi noaptea! Aşa, a mers cum a putut de iute, căutând să se îndepărteze cât mai mult de locurile acelea unde-i veniseră înainte zmeii. A mers...

Numai că zmeul cel mare n-a stat nici el pe gânduri. Şi val-vârtej a năvălit în ţara lui Troian, s-a strecurat pe-o gaură de cheie în palat.

Şi a ajuns îndată în faţa scaunului împărătesc.

De-atâta ură ce avea în el, Lăstuş nu putea nici să mai vorbească.

Tăcea... Şi numai ochii tulburaţi, şi limba vânata ce-i atârna din gură, printre colţi, ca unui lup turbat, lăsau să se zărească minia ce-l rodea.

— Spune-mi, Lăstuş, mi-ai găsit fata? Unde-i acuma Fulg-de nea şi ce s-a întâmplat cu ea? a strigat împăratul.

— Se află în Biharia, a răspuns zmeul, când a putut să-şi des- cleşteze gura. Şi-a încălzit inima. Şi-apoi s-a îndrăgostit.

— Cum? a tunat Troian. S-a îndrăgostit? Glumeşti, Lăstuş! Ea? Fulg-de-nea? Nu! Nu se poate! Şi de cine? Spune, Lăstuş, hai, spune tot! Nu vezi că-s liniştit?

— Chiar de Sorin! a mai zis zmeul răguşit. Şi fata ta i-a făcut lui şi-un prunc, de vrei să ştii!

— Oooo! a făcut împăratul, ducând mâna la frunte. Ce spui tu, zmeule? Asta-i minciună! Nu se poate! Fulg-de-nea s-a îndrăgostit de cel mai rău duşman al meu, de cel care aduce lumina şi căldura, de cel ce ar putea să-mi năruie cu focul lui împărăţia mea de gheaţă ? S-a îndrăgostit ea de Sorin, de împăratul ţării focului ? Nu, nu cred, zmeule, nu pot să cred.

A început Troian să-şi zmulgă barba de mânie şi a urlat ca un ieşit din minţi:

— Hei, nu se poate, nu, Lăstuş... înţelegi tu? Nu... Nu se poate! Şi dacă e aşa, de ce nu mi-ai adus-o aici în faţa mea cu pruncul ei cu tot, să-i pedepsesc cum n-a fost încă nimeni pe lume pedepsit?

— De ce? Iată de ce.

Şi zmeul a început să-i povestească lui Troian cum Fulg-de- nea s-a împotrivit, şi cum a pus mâna pe paloş către el, fiind gata să-l pălească.

S-a ridicat atunci Troian din jilţul său împărătesc, răsuflând greu. A căutat biciul ce-l avea alăturea de el. L-a rotit în văzduh. Şi avea Troian în slujba lui un balaur mare, alb, ce zvârlea viscol şi îngheţ pe gură şi pe nări. Balaurul cel mare, alb, cum a rotit Troian din bici, s-a şi ivit, i s-a plecat lingă picioare. Troian l-a încălecat. Şi cu toţi zmeii-n urma lui a pornit către celălalt tărâm.

A intrat în Biharia. Pe unde a trecut, Troian şi-a rotit biciul, viscolul a suflat, pământul a îngheţat, florile s-au ofilit şi zăpada s-a aşternut peste munţi ca un linţoliu alb.

N-a trecut mult şi-au ajuns la coliba pe care o locuise Fulg-de- nea. Au izbit uşa de perete şi au intrat.

Casa era goală, dar focul mai ardea încă în vatră, cu un ceaun deasupra lui.

Lăstuş a văzut cel dinţii că fata nu mai e acolo, şi-a mârâit:

— A fugit Fulg-de-nea.

— Să mergem înainte! a poruncit Troian. Nu poate fi chiar prea departe!

— O s-o ajungem de îndată, a mai ţipat Lăstuş. Să ne împărţim pe trei cărări, ca la vânat de ciute. Hai!

— Să ne împărţim! a încuviinţat Troian. Şi iară au pornit…

Noaptea era aproape pe sfârşite, dar văzduhul tot rămăsese întunecat. Nori grei pluteau încet deasupra munţilor şi doar o geană sângerie de lumină se zărea palidă spre răsărit.

De oboseală, Fulg-de-nea abia se mai târa. Copilul se trezise în braţele măicuţii sale şi gungurea. îi cerea sân şi întindea minutele spre ea.

— Să mă opresc puţin aici, pe muşchiul cesta gros, la poalele copacului, să alăptez copilul! s-a gândit Fulg-de-nea.

S-a oprit dară în loc, s-a aşezat şi a întins sinul copilului să sugă.

Din asfinţit pornise ca să bată vânt tăios. Şi ochii bietei Fulg- de-nea se închideau de oboseală.

A aţipit. Un somn iute a furat-o. în somn, visa că era iar copilă în ţara îngheţată a lui Troian. Şi se făcea, de parcă luneca pe unda îngheţată a lacului cel mare din grădină. De undeva, de prin văzduh, a venit însă un şarpe mare, s-a înfipt în gheaţa lacului, şi gheaţa a început să se topească. Troian, care privea de la fereastră, când a văzut că gheaţa începe să se moaie, a ridicat biciul în sus şi l-a rotit. Balaurul a răsărit în faţa lui, şi-apoi Troian i-a poruncit să-i dea copilei sale brânci în apa întunecată. Balaurul l-a ascultat. A suflat peste fată. Şi, îmbrâncind-o cu suflarea lui de gheaţă, a cu- fundat-o în adânc. Ea a ţipat şi s-a rugat de tatăl său. Vroia să iasă afară; dar tatăl său a râs şi-a poruncit balaurului să o îmbrâncească iar sub apă. Şi-n vremea asta lacul îngheţa pe încetul, prinzind-o dedesubt în zale verzi de gheaţă.

S-a deşteptat din acest vis încă plângând, cutremurată de fiori.

De când avea inima caldă, fata lui Troian simţea frigul ca toţi ceilalţi.

Şi frigul se făcea tot mai puternic.

Din depărtări se auzea un şuier mare. A început apoi să ningă.

Şi Fulg-de-nea a înţeles că tatăl său i-aproape, că o urmăreşte. S-a ridicat şi a început să fugă, ţinându-şi puişorul strâns la piept. Fugea şi-aluneca în gropile înşelătoare, acoperite cu zăpadă, se ridica şi iar fugea... Ninsoarea însă se înteţea, şi vuietul din urmă răsuna tot mai tare.

N-a mai trecut decât puţină vreme şi Troian, cu zmeii după el, au ajuns-o.

Şi împăratul, tatăl său, i-a poruncit:

— Opreşte-te din fugă, Fulg-de-nea! Un pas dacă mai faci, cu biciul te voi sfârteca!

Şi Fulg-de-nea a stat, nu pentru ea, ci pentru pruncul ce-l purta la sân. A îngenuncheat în faţa lui Troian şi s-a rugat de el astfel:

— O, fie-ţi milă, tată, şi nu mă oropsi. Faţă de tine am greşit, ce-i drept; dar fericită sunt cu soţul meu Sorin. Şi acesta, tată, e copilul meu, nepotul tău. Dacă de mine nu ţi-e milă, îndură-te de el!

— Nu mă îndur de nimeni! a zis el, cu cruzime. Tu mi-ai călcat poruncile şi-ai părăsit împărăţia ce trebuia cândva s-o stăpâneşti. Ai îndrăgit pe cel mai rău duşman al meu. Pentru aceasta te voi pedepsi. Am să te zăvoresc în temniţa de sub palat, şi-acolo am să te ţin, copil nevrednic, până ce inima-ţi va îngheţa precum a fost.

A început să plângă cu suspine Fulg-de-nea. Avea un paloş să se apare. Şi-ar fi putut să lupte. Pe toţi i-ar fi zdrobit într-o clipită. Numai că nu putea lovi cu paloşul în tatăl său. în tatăl său n-avea putere să lovească fata. De-aici i-a şi venit pierzarea. A lăsat paloşul în jos, tot nu-i putea sluji; dar zmeul a şi prins de veste. S-a prefăcut în şarpe şi s-a târât încet până la paloş şi i s-a încolăcit îndată pe mănunchi. De-acolo a sâsâit către Troian:

— Măria ta, să nu uiţi ce-ai făgăduit. Răsplata mea. îţi cer copila de nevastă!

— Orice îţi dau răsplată, Lăstuş, a zis Troian, afară de copilă. Pe Fulg-de-nea vreau eu s-o pedepsesc.

— De nu vrei să-mi dai fata, îţi cer copilul ei, a sâsâit din nou Lăstuş.

Auzind vorbele acestea, Fulg-de-nea a vrut să-şi prindă paloşul în mina; dar şarpele a muşcat-o. Şi mâna i-a căzut ca moartă în jos.

A întins şi mâna cealaltă. Şi tot la fel s-a întâmplat.

S-a aruncat atunci cu trupul peste prunc, să-l apere, ţipând din răsputeri:

— Copilul nu vi-l dau. E pruncul lui Sorin. Nu, nu vi-l dau!

Dar împăratul, tatăl său, a şi prins-o de coade târând-o după el, pe spatele balaurului; şi-a răspuns lui Lăstuş:

— îţi las copilul ei, Lăstuş. Să faci cu el ce vrei. Al tău să fie de asemenea şi paloşul pe care în chip de şarpe tu te-ai încolăcit!

Şi a rotit apoi din bici Troian.

Balaurul s-a repezit în goana cea mai mare către împărăţia gheţurilor, sub pământ.

Lăstuş a luat din nou înfăţişarea lui de zmeu. A prins în gheare feciorașul şi, întinzând aripe mari, a pornit iute-n zbor. S-a îndreptat către o pădure, pe care-o ştia el şi unde trăiau lupi. Acolo s-a oprit din zbor şi a azvârlit de sus copilul, drept în mijlocul unui haitic. Şi fiarele s-au repezit la el, iar zmeul a început să ţipe spre soţii săi ce-l aşteptau.

— M-am răzbunat, şi pe frumoasa Fulg-de-nea că m-a înfruntat, şi pe Sorin ce vine adesea oamenilor în ajutor, şi pe copil l-am omorât. L-am azvârlit de-a dreptul între colţii lupilor flămânzi. Ha, ha, ha!...

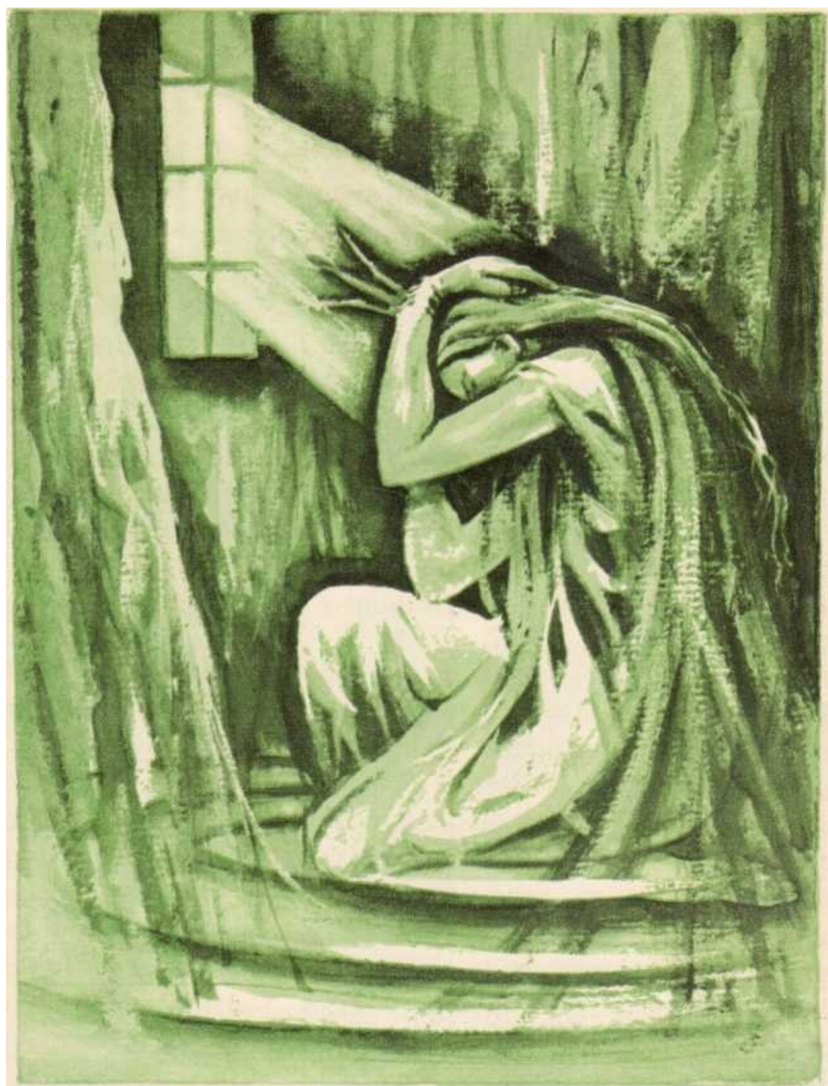
S-a întors după aceea zmeul să ia cu sine paloşul de foc al lui Sorin. A vrut ca să-l ridice de mănunchi, dar n-a putut. Au încercat şi ceilalţi zmei, şi tot asemeni s-a întâmplat. Că, pasămite, paloşul era vrăjit şi zmeii nu aveau putere asupra lui.

Iar paloşul sclipea acolo, nemişcat, unde-l lăsase Fulg-de-nea. Sclipea... Şi focul din tăişul său topea zăpezile ce acoperiseră pământul atuncea când venise Troian, le prefăcea-n pâraie ce se scurgeau spre văi.

Văzând că paloşul rămâne neclintit, Lăstuş a dat poruncă de plecare. Şi zmeii, prefăcându-se în fum urât mirositor, au şi pornit către sălaşurile lor. Era tocmai la vremea când balaurul pe care se aflau Troian şi fata lui, intrau în ţara cea de sub pământ.

La semnul lui Troian, balaurul a stat, pufnind zăpadă şi îngheţ pe nări. Şi împăratul, după ce a descălecat, a prins pe Fulg-de- nea de cozi. Aşa, târâş pe lespezile reci, a dus pe fata lui ce suspina şi-a azvârlit-o înlănţuită în temniţa de sub pământ.

A încuiat cu zece lacăte închisoarea şi-a poruncit oştenilor să sune-n goarne, să se adune poporenii acolo-n faţa lui.

Atâta doar, că-n vremea cât o smucise împăratul pe Fulg-de-nea de coade, din părul ei căzuse o viorea de munte, plină de parfum. Şi tare s-au mai minunat cu toţii, poporenii, şi de culoarea, şi de mireasma acelei floricele viorii. Aşa ceva nu le fusese încă dat să vadă acolo-n mohorâta împărăţie, sub pământ.

Floarea trecea din mină în mina şi toţi priveau codiţa verde, dar mai ales petala viorie. Şi toţi trăgeau în piept mireasma primăverii şi se îmbătau cu ea.

— Asta-i aromă, ziceau ei, de sus, de-acolo din pământul cel verde al Bihariei, dar şi din părul cel bălai al fetei îndrăgostite.

— Aşa sunt florile-n Biharia ? se întrebau unii pe alţii locuitorii din împărăţia lui Troian.

— Da, da! răspundeau alţii. Se spune că acolo-s numai flori, iar oamenii au inimile calde, sunt veseli şi sunt fericiţi.

— Să plecăm dară acolo! s-au ridicat şi alte glasuri.

— Păi, să plecăm!... răspundeau toţi ceilalţi.

De ce sorbeau mai mult parfumul florii, de aceea se făcea parcă în mintea lor lumină. Şi sufletele li se aprindeau de o dorinţă ce le fusese până atunci necunoscută. Doreau şi ei, ca oamenii ceilalţi, să afle, să cunoască fericirea de a iubi, de a fi iubit.

Şi-acuma clocotea întreaga împărăţie de-acea minune ce-o să- vârşise doar o floricică din părul unei fete îndrăgostite!

— Să se deschidă porţile degrabă! strigau supuşii. Vrem să plecăm.

— De nu, să se păzească împăratul! spuneau alţii cu glas de ameninţare.

Şi cine ştie ce cuvinte de hulă ar mai fi rostit în vânzoleala aceea poporenii, de nu s-ar fi ivit tocmai atunci pe treptele palatului Troian. Aşa s-a făcut linişte, căci împăratul a făcut mulţimii semn cu biciul să tacă şi-a rostit încruntat:

— Supuşii mei! La toţi aş vrea ca să vă fie întâmplarea aceasta învăţătură. Şi cine va tânji de astăzi înainte să-şi încălzească inima, să-mi părăsească fără voie împărăţia, ca fata mea va pătimi!

— Preaînălţate împărate, au început atunci să se ridice glasuri, noi încă te poftim s-o ierţi pe fată, pentru că inima i-e caldă, aşa cum spui. Şi noi ne-am săturat să ne simţim mereu aceste sloiuri reci de gheaţă în piept. Şi te rugăm să ne dai învoire să părăsim împărăţia şi să plecăm pe celălalt tărâm!

— Nemernicilor! a răcnit Troian. Şi parcă nu-i venea să-şi creadă auzului acele vorbe ce le rostea mulţimea. Nemernici ce sunteţi! Cunoaşteţi voi cum am să pedepsesc eu astfel de cuvinte îndrăzneţe? Am să vă potopesc sub nea. De vii am să vă îngrop. Şi-mi voi aduce în locul vostru alţi supuşi!

Negru de supărare, s-a tras apoi Troian la sine în palat, în vreme ce afară creştea, ca nişte valuri mânioase, huietul mulţimii. S-a urcat iute în turla cea mai înaltă. Şi-acolo a rotit din bici.

Balaurul s-a şi grăbit să vină la poruncă.

— Pe toţi să mi-i acoperi, să-i îneci sub zăpadă! a strigat împăratul cu vocea grea de ură. Niciunul să nu scape, să nu rămână viu! Cu fata mea cu tot. Nu-mi trebuie supuşi cum sunt aceştia. Am să-mi iau alţii. Alţii.

Şi viscolul a început să bată; zăpada s-a pornit să crească, pe toţi supuşii să-i îngroape.

S-a înălţat întâi zăpada până la treptele palatului, apoi mai sus, mai sus şi de ferestre. A potopit şi uliţi, case, oameni. Gemete răsunau de pretutindeni. Se tânguiau femei, copii, bătrâni. Toţi care-şi pierdeau viaţa sub munţii de zăpezi. Şi toţi ziceau:

— Vrem să plecăm! Ni-i prea destul de împărăţia ta, Troian! Iară de jos, din temniţa de gheaţă de sub-’pamânt, unde fusese zăvorită Fulg-de-nea de tatăl său, cruntul Troian,’cu gând ca să-i îngheţe inima, se auzeau suspine, şi fata^lui^rosteaT^ *Tată, tată dragă, nu-ţi fie de şagă, c-aici sub pământ mi-ai săpat mormânt...*

Daẓ nici în mormânt linişte nu simt... Că mi-e dor de viaţă, de flori şi verdeaţă. Lacrimi curg amare; Pruncul unde-i oare? Dar soţul iubit? Visu-i nesfârşit! Nu i-am sărutat nici când am plecat şi cât or mai fi, cât or vieţui, nu i-oi mai zări! Tată, tată dragă, nu-ţi fie de şagă, c-aici sub pământ mi-ai clădit mormânt!...

Auzea Troian împăratul suspinele fet^i şi gemetele supuşilor. Şi supărarea îi creştea de două ori mai mult. Urcat în turn, îşi rotea şi mai tare biciul. Balaurul sufla şi mai vârtos pe nări şi pe gură viscol cu zăpadă şi îngheţ fără seamăn. Şi zăpada se urca, se urca într-una.

Abia când a ajuns zăpada până la ferestrele turnului a făcut semn împăratul fiarei sale de credinţă să contenească viscolul, de teamă să nu-l îngroape până la urmă şi pe el.

A făcut semn, şi viscolul a stat, dar gemetele celor ce se înăbuşeau sub munţii de zăpadă şi plânsul fetei sale se auzeau acum în liniştea de moarte mai desluşit, mai tare. De sub palat, din temniţa de gheaţă, copila lui spunea plângând lacrimi amare:

Tată, tată dragă, nu-ţi fie de şagă! Tu m-ai zăvorit, mi-ai zidit mormânt. Dar nici în mormânt linişte nu simt... Dorul mă cuprinde, inima-mi aprinde, după pruncuşor, după puişor... Tu mi l-ai răpit şi l-ai azvârlit în braţe de zmeu pe copilul meu, pe nepotul tău... Dorul mă cuprinde, inima-mi aprinde, şi plâng şi suspin, şi după Sorin, soţul meu iubit, împărat vestit... El când va veni şi când va zări că tu m-ai răpit şi m-ai osândit, rău s-o mânia, rău s-o răzbuna!... Tată, tată dragă, nu-ţi fie de şagă! Dorul mă cuprinde, inima-mi aprinde...

Şi dorul zdrobeşte gheaţa şi-o topeşte. Dragostea mă arde şi-n jur totul cade... Totul se topeşte şi se prăvăleşte... Tată, tată dragă, nu-ţi fie de şagă! Dorul mă cuprinde, inima-mi aprinde şi tu te-oi căi, rău te-oi mai căi!...

Când s-au auzit răsunând aceste cuvinte, împăratul a început să strige, să acopere glasul fetei şi al supuşilor osândiţi la pieire. Şi râzând ca un nebun, a răcnit către afundurile acoperite de zăpezi, scoţându-şi capul cu barba zburlită pe fereastra turnului:

— Aşa?... Vă doare osânda mea? încălziţi-vă acuma cu toţii inimile acolo sub zăpezi. Nemernică fată! Nesocotiţi supuşi! V-am spus c-o să v-ajungă pedeapsa mea! De vreţi inimă caldă, să staţi aşa pe veci!

Şi peste toată împărăţia a răsunat risul nebun al împăratului:

— Ha, ha, ha!... V-am pedepsit!

Şi-n temniţa de sub palat sta Fulg-de-nea. Ştia că tatăl său n-o s-o mai ierte niciodată, că n-o să-şi mai vadă pruncuşorul, nici soţul drag, nici munţii, ierburile verzi, că n-o să mai audă cântece de bucium. Şi jalea îi sfâşia inima...

Lacrimi tot mai fierbinţi curgeau din ochii ei, pe lespedea de gheaţă, şi trupul i se zguduia în suspine.

în mintea ei vedea coliba clădită de Sorin, poiana în care se jucase pruncuşorul şi munţii ce-i erau atât de dragi. îşi amintea de tot ca într-o poveste. Durerea ei nu avea margini...

— O!... Cum să ies de-aci, să văd din nou lumina?

gemea copila, înlănţuită în temniţa de gheaţă. Cum să-i mai văd pe cei care-mi sunt dragi?

Şi se lupta, plângând, lovind pereţii tari de gheaţă, trăgând de lanţuri, să le rupă. Striga:

— Sorin!... Ajută-mă să scap...

Sorin era departe. N-auzea.

— Copilul meu! Copilul... se jeluia măicuţa îndurerată.

Copilul ei? îl azvârlise zmeul între lupi.

— Cum am să pot ieşi de-aici? plângea sărmana Fulg-de-nea cu deznădejde.

Şi lacrimile ei, care curgeau pe gheaţă, ardeau aşa de tare, c-au început sub fierbinţeala lor să se topească pereţii tari şi lespezile reci...

Un abur albăstrui pornise să se înalţe din alba nepătare a zăpezii.

De sus, din turlă, împăratul a văzut. S-a mohorât la chip şi, ridicând în sus sprinceana, a privit cu nelinişte într-acolo.

Şi aburul a fost întâi uşor, apoi mai gros... Zăpada a început să se cufunde. Nămeţii s-au muiat. Iar lacrimile fetei ardeau din ce în ce mai tare. Se topea temniţa de gheaţă. Şi temeliile palatului se clătinau.

Palatul tot pornise să se lase într-o parte. Turla se prăbuşea. Se prăbuşea întreaga împărăţie. Zăpezile şi gheaţa se cufundau către adine, se prefăceau în ape spumegânde, acolo sub pământ.

Şi cu cât dorul cuprindea mai mult pe Fulg-de-nea, cu-atâta inima-i se înflăcăra. Din inimă se răspândea un foc care topea şi ultima fărâmă de gheaţă, de zăpadă.

Se prefăcea şi ea în apă, în apă proaspătă şi rece cum e gheaţa...

Se prefăcea frumoasa Fulg-de-nea într-un izvor, ce izbucnea din acel loc unde fusese înlănţuită.

Nu mai era din preafăloasa împărăţie, acum, decât o apă mare şi, printre valurile ei, plutea Troian, fără coroană, cu părul răvăşit, strigând pe cât putea:

— Lăstuş! Voi, zmeilor! Săriţi într-ajutor!

Dar zmeii nu veneau, zmeul Lăstuş mai era încă mânios că împăratul Troian nu îşi ţinuse vorba împărătească şi nu îi dăruise răsplata pe care o ceruse, pe alba Fulg-de-nea.

— Să bată viscolul! Să îngheţe iară totul! striga din răsputeri Troian.

Dar viscolul, balaurul, văzând primejdia, fugise, îl părăsise.

Şi-atunci, se povesteşte că înainte de a se cufunda de tot în apă, ar mai fi auzit împăratul slab de tot un glas :

Tată, tată dragă nu-ţi fie de şagă! Dorul m-a cuprins, inima mi-a-ncins, şi tu te-oi căi, rău te-oi mai căi!...

Să fi fost izvoraşul în care se prefăcuse trupul fetei, ce murmurase astfel de cuvinte? Să fi fost numai o părere, din spaima cea cumplită ce-l cuprinsese pe Troian? Nu ştie nimeni! Destul că, gâtuit de frica morţii, a mai răcnit o dată împăratul:

— Ajutor! Săriţi într-ajutor! Se topeşte împărăţia mea de gheaţă! Şi piere împăratul ei. Pier eu, Troian! Săriţi! Săriţi!!...

Nu i-a răspuns decât un glas slab, slab de tot.

Dorul m-a cuprins, inima mi-a-ncins,

Apoi glasul s-a stins cu totul. Troian s-a cufundat şi el sub unda rece.

Stâlpii înalţi de gheaţă, ce sprijineau înainte bolţile cele mari ale împărăţiei de sub pământ, căzuseră cu zgomot, de-au hăulit toţi munţii până în depărtări. Şi stâncile ce se aflau deasupra bolţilor de gheaţă s-au prăvălit. Au îngropat sub ele pe toţi acei ce vie- tuiseră, şi acel tărâm de gheaţă.

După aceea, apele s-au tras, sau le-a sorbit pământul în tainiţele lui. N-a mai rămas la suprafaţă decât un izvoraş ce izbucnea către lumină, din locul unde fusese înlănţuită Fulg-de-nea. Şi-n jurul lui au rămas bolovani, brazi sfărâmaţi, ruină şi mâhnire.

A udat însă apa izvoraşului tot locul şi iarba a început să se înalţe ca prin farmec. Şi flori au înflorit. Multe, multe de tot... Locul acela prăbuşit s-a prefăcut într-o poiană

înflorită, aşa cum sunt pe munte pretutindeni.

Nişte ciobani, care treceau pe-acolo, au văzut iarba şi florile ce smălţuiau poiana, s-au aşezat lângă izvor, au făcut stâna.

Şi au numit locul acela, unde fusese împărăţia: Stână de vale...

N-a trecut mult de-atunci şi s-a întors Sorin, prin slavă, pe calul său înaripat, cu pletele de aur fluturând pe umeri.

Şi cum venea, deodată a zărit la poale de pădure un foc mare arzând. Nu era foc precum credea, ci paloşul lăsat spre ocrotire soaţei sale, ce se afla acolo printre brazii întunecaţi. L-a ridicat

de jos Sorin, înfricoşat în el de-un gând. Şi-n grabă a pornit către coliba din poiană, pe care el însuşi o clădise, pentru iubita-i Fulg- de-nea.

Acasă nimeni. Uşa trântită de perete. Şi leagănul pustiu. S-a înspăimântat mai tare împăratul. Cine i-a răpit soţia? Cine i-a luat copilul? Şi ce s-a întâmplat în lipsa sa?

A încălecat din nou Sorin şi a plecat prin munte. A mers de astă dată pe drumuri de pădure, gândind că poate astfel va mai găsi vreo urmă a celor petrecute. A luat-o întâi către lăcaşul zmeilor, dar ei pieriseră, ascunşi în tainiţi nevăzute.

A tot gonit pe munţi în sus şi-n jos, pe văi, pe creste şi iată, într-o pădure, pe unde umblau lupii, a mai zărit un scutec.

Scutec de prunc în locurile acelea? L-a cunoscut Sorin. Copilul său şi al lui Fulg-de-nea avea astfel de scutec.

Simţea că-şi pierdea mintea împăratul! A colindat, a scotocit tot locul – copilul nu şi-a mai găsit.

A gonit iar Sorin pe munţi, şi iată într-un hăţiş o albă fâşioara din rochia ce-o purtase Fulg-de-nea.

Striga prin munţi Sorin, de răsuna văzduhul întreg până departe:

— Hei, Fulg-de-nea, răspunde-mi!... Cine te-a luat? Pe unde eşti?... Copilul nostru unde-i?... Hei, Fulg-de-nea...

Şi nimeni nu răspundea la strigătul lui jalnic.

A gonit iar... Şi lacrimi îi brăzdau obrajii.

A mai gonit... N-a gonit mult şi a văzut în cale o movilă, dar nu era movilă, ci un balaur alb.

El singur mai trăia, din toţi aceia ce vieţuiseră în împărăţia lui Troian. Trăia, pentru că avusese aripi şi scăpase, lăsând pe împăratul său, Troian, în părăsire.

Fugise să se-ascundă-n pădurile din munţi, căutând să scape acolo, nevăzut. L-a prins Sorin pe-acel balaur şi l-a lovit cu paloşul de foc, plin de mânie.

De teama morţii, fiara a povestit slăvitului Sorin cum a pierit împărăţia lui Troian, sub lacrimile şi sub focul inimii ce-ardea de dor a preafrumoasei Fulg-de-nea.

A ascultat povestea cu durere Sorin; a încredinţat apoi balaurul în paza unui bihorean bătrân, Andrei, să nu mai poată fiara face niciun rău.

Şi a plecat spre locurile acelea, unde fusese împărăţia lui Troian.

S-a repezit cu calul său în zbor, pân-a ajuns pe culmea împădurită a Baiţii. De-acolo a privit în vale. Şi fie că amărăciunea îl copleşise, fie că ochii lui erau înceţoşaţi de lacrimi, n-a mai putut cunoaşte locul unde fusese împărăţia cea de gheaţă.

S-a avântat atunci pe culmea învecinată, pe Munceii.

Şi de-astă dată l-au văzut ciobanii care-şi păşteau mioarele la Stâna cea de vale, i-au povestit cum auziseră şi ei, că-n acel loc fusese împărăţia prăbuşită. I-au arătat şi izvoraşul minunat, ce murmura acolo printre pietre, la lumină, şi care avea putere, ziceau ei, să înflorească locurile pe unde trece şi să tămăduiască suferinţe.

S-a aplecat Sorin să soarbă apă. Şi apa din izvor era ca gheaţa. Fusese plâns şi ars în suflet de mâhnire împăratul. Cum a sorbit, s-a răcorit.

Şi apa susura, de parcă rostea blând un glas de fată, de parcă auzea pe draga-i Fulg-de-nea:

...Tu, cit vei trăi, eu te voi iubi... Eu te voi iubi!... Ci tu să te duci, calea să apuci, să câţi fecioraş, rumen, drăgălaş. Dacă-l vei afla, să-l trimiţi colea, apa să mi-o bea. El o fi cândva mângâierea mea! Şi toţi citi or bea, ici, din apa mea, din acest izvor, să se răcorească, să se liniştească toată viaţa lor. Lacrimile mele chinul să li-l spele!...

Tu cât vei trăi, eu te voi iubi... Eu te voi iubi!...

S-a ridicat de lângă izvor împăratul Sorin şi a simţit că sufletul i s-a liniştit, durerea nu l-a mai ars.

A încălecat pe cal şi, înălţându-se în văzduh, a şi pornit deasupra Bihariei, să-şi caute fecioraşul pierdut. Ştia c-avea copilul său o stea în frunte, ce-l apăra de moarte şi primejdii. Nădăjduia mereu să-l afle ascuns pe undeva.

Şi a umblat el, a tot umblat deasupra pădurilor Bihariei.

A umblat vreme îndelungată, ani nesfârşiţi.

în tot acest timp nu şi-a aflat însă copilul.

Nu a putut să afle pruncul său şi al frumoasei Fulg-de-nea! Au trebuit să vie alte întâmplări, ca taina aceasta să fie dezlegată... Au trebuit să se petreacă fapte vitejeşti. Fapte şi feţi viteji, pe care-n alte povestiri îi vom vedea...

Moara zmeilor

Se spune apoi că-n timpurile acelea să fi căzut o dată, nu ştiu cum, Biharia în ghearele cele cumplite ale zmeilor ...Erau sărmanii oameni în stăpânirea lor; nu puteau să le stea împotrivă. Dacă pofteau zmeii bucate, le luau de la bouari; lemne dacă doreau, sileau pe pădureni să le aducă, să-i şi slujească, să le clădească tot ce aveau ei de trebuinţă.

Creşteau copacii mari şi drepţi, zmeii îi doborau sau îi strâmbau; luau mana păşunilor când înverzeau; otrăveau izvoarele; şi câte alte rele nu făptuiau! Şi pe flăcăi, când îi zăreau pe munţi, îi îmbrân- ceau şi-i doborau în prăpăstii; iară pe fete le furau, le duceau în sălaşurile lor şi le făceau roabe...

Asemeni vremuri de spaimă au fost acelea!...

Şi dintre zmei, mai rău ca toţi era Lăstuş...

El era căpetenia. Şi îşi avea lăcaşul într-un palat măreţ, clădit numai din aur, sus între stânci, aproape de culmile Munceii, pe malul unei ape furtunoase.

Aci îşi aducea Lăstuş prăzile sale răpite de la bouari şi pădureni, aci îşi ascundea şi roabele, flori gingaşe ale munţilor, copilele răpite.

Şi se mai povesteşte că tot în acel timp îmbobocea într-o căsuţă de pădurean, pe muntele Aleul, o fată cu ochi negri ce se numea Dragană.

Era frumoasă copila, cum nu se poate spune, că faţa ei era mai albă ca laptele şi părul ei cădea pe umeri, văl lucitor, întunecat ca noaptea. Iar sub sprâncenele codate avea Dragană gene lungi, tremurătoare, ca streaşină pădurii deasupra unor lacuri fierbinţi, scânteietoare, în care cine se oglindea simţea că-şi pierde mintea şi că se îndrăgosteşte.

Frumoase erau toate fetele din munţi. Dar niciodată nu se mai văzuse vreuna mai frumoasă decât Dragană! Că pasul ei era ca mersul cel sprinţar al ciutelor pe stânci, şi trupul îl avea mlădiu, cum este creanga de alun în adierea vântului din zori. Şi era proaspătă Dragană, ca apa ce ţâşneşte din izvor, şi tot ca ea avea glasul cristalin, iar când zâmbea se lumina tot cerul şi pământul împrejur...

Şi dacă ea era aşa cum povestesc, nu este greu de închipuit de ce veneau atiţi flăcăi s-o peţească, s-o ceară de nevastă pe Dragană!

Că vestea umbla iute, nu numai între munţi, ci până hăt departe, peste mări şi ţări. Şi aflaseră de frumuseţea fetei feciori de regi şi împăraţi. Voinici neînfricaţi, cu ghioage ghintuite pe umeri, ori buzdugane, sau încinşi la şolduri cu săbii lustruite, veneau... Veneau pe jos, veneau călări, urcau pe munţi până la casa cu stâlpii înfloraţi, în care locuia Dragană şi se plecau înaintea ei, cerându-i mina, îmbiind-o unii cu vitejia şi puterea ce le aveau, alţii cu avuţiile lor...

Dar în zadar veneau atiţi feciori, că fetii nu-i căzuse drag încă niciunul. Şi toţi făceau calea întoarsă, cu inimile arse de mâhnire.

Se bucurau părinţii, bieţii, că fata lor i-aţâţă de frumoasă, c-atâţi flăcăi de seamă o râvnesc şi fiecare ar vrea să-i fie soţ. Mai înainte însă ca Dragană să-şi fi găsit un soţ şi braţ de bărbat să poată veghea cu dragoste şi cu putere voinicească asupra sa, zmeii au şi aflat de frumuseţea ei. Lăstuş a dat porunci. Şi numai iacătă într-o bună dimineaţă, la poarta căsuţei din pădure s-au şi ivit doi zmei. Băteau cu pumnii în ulucă şi strigau tatălui Drăganei:

— Să ne dai fata, bătrâne! îţi porunceşte Lăstuş!

Bătrânul, tatăl fetei, a îngheţat de spaimă. Iar mama a început să-şi zmulgă părul din cap de deznădejde şi să o jelească pe copilă ca pe una dusă dintre vii.

Numai Dragană, fetică de muntean, nu prea şi-a pierdut firea. Şi punând mâna pe-un topor, a strigat alor săi:

— Staţi! Nu vă înfricoşaţi! Mai bine luaţi şi voi topoare, să ne apărăm…

Avea curaj copila!…

Şi dacă tatăl a văzut aşa, a pus mâna şi el pe un topor, mama pe altul. Şi, zăvorind în grabă uşa, s-au aşezat în dosul ei, gata de luptă, dacă ar fi îndrăznit zmeii, cumva, să năvălească înlăuntru.

Tocmai la vremea ceea urcau pe munte, spre casa din pădure, nişte voinici, care veneau şi ei să ceară fata. Zmeii, zărind flăcăii cu ghioagele pe umeri şi nevenindu-le la îndemâna să dea lupta, au întins aripi mari şi negre şi au zburat către stăpânul lor Lăstuş, să-i spună ce li s-a întâmplat. Şi-anume că Dragană a cutezat să li se împotrivească.

S-a mâniat peste măsură Lăstuş, când a aflat. I-a ocărit bine pe cei doi zmei c-au fost neputincioşi. Şi-a hotărât ca s-o răpească el singur pe fata cea frumoasă

S-a învesmântat apoi în haine de bouar şi a pornit prin pădure, spumegând tot de furie.

N-a trecut mult şi a ajuns la casa din pădure. Acolo s-a pitit în dosul unui trunchi, şi a rămas aşa, pândind s-apară fata.

A aşteptat un timp.

Lumina zilei asfinţise, lăsând peste frunzişul învăluit în umbre al pădurii, o tainică lucire.

Şi, dintr-o dată, s-a ivit fata. A coborât cu pasul sprinten, ducând o cofiţă. S-a dus către izvor, dar, când a aplecat cofiţa înspre şuvoiul cel zglobiu al apei, a întins aripile şi zmeul. A prins-o într-o clipă cu ghearele de subsuori şi a pornit ca vântul prin văzduh.

Dragană a ţipat, a încercat să se lupte. Nu a fost însă chip să-i scape din gheare lui Lăstuş.

Curând n-a mai rămas pe urma zmeului şi a copilei decât o clătinare uşoară de ramuri, încolo, peste creştetele înalte ale pădurii. Şi alt nimic. Ba au rămas…Au mai rămas şi jalea nesfârşită a mamei, amărăciunea tatălui şi ura tuturor celor din munţi.

Iar buciume-au sunat vestea prelung şi cu durere. Pe

creste au început să ardă focuri.

Şi mulţi, oho!... ce mulţi flăcăi, cei mai voinici din munţi, au luat în mâini câte-o bărdiţă, topor, sau cuţit lung şi au pornit să se lupte cu zmeul, cu Lăstuş!

Dar dintre toţi câţi au plecat, niciunul nu s-a mai întors... Toţi au pierit acolo; pentru că avea zmeul în slujba lui pe un uriaş de piatră. Se asemăna c-un munte. Şi se numea Buteasa. Era bătrân Buteasa, daȥ puternic.

La vremea lui, uriaşul fusese de-altminteri un viteaz care vroise să-l răpună pe Lăstuş. Şi se luptaseră împreună. Numai că zmeul biruise; îl supusese unei vrăji şi-l luase rob. Acum, vrăjit, uriaşul cel de piatră nu mai ştia ce face. Se supunea voinţei zmeului. Şi acesta îl orânduise să-i fi strajă la curţile-i de aur, dintre stânci.

Şi sta strajă Buteasa, privind din înălţime, încolo peste munţi. Şi cum vedea pe careva că se apropie de curţile zmeeşti, i se aşeza

în faţă, perete neclintit. De încerca vreun călător să urce peste el, peretele începea să se cutremure. îşi zguduia tot trupul uriaşul cel de piatră. Cutezătorul se prăvălea-n prăpăstii. Mai arunca Buteasa deasupra bolovani, până ce îl strivea. Veneau după aceea şi fiarele, de hăcuiau ce rămânea din îndrăzneţ.

Aşa s-a petrecut cu toţi aceia câţi au plecat să scape copila care fusese răpită din pădure.

Şi tot mai mult plângeau părinţii fetei. Atât jeleau, de se muiau şi pietrele de mila lor.

Cursese atâta sânge! Şi în zadar, că fata rămăsese acolo prinsă, fără să-i poată da careva vreun ajutor.

Şi cum stăteau bătrânii aşa, într-o seară, plângând încet pe prispă, deodată au văzut venind spre ei un flăcăiandru, coborând din munţi. Era un băiat sprinten, voinic şi lat în spete, dar cu mijloc subţire, ca tras printr-un inel. Ducea pe umăr ghioaga ghintuită, şi şuiera voios. A dat frumos bineţe voinicul şi-a cerut adăpost.

S-au ridicat bătrânii; l-au ospeţit pe călător, i-au adus fin pentru culcuş, apoi bucate pentru cină—ce-or fi avut şi ei prin casă... S-a aşezat la masă flăcăul. Şi după datină şi-a scos căciula. Dar când şi-a scos căciula, bătrânii au văzut că oaspetele lor avea pe frunte o stea de aur.

— Al cui eşti tu, copile ? Şi de unde vii ? l-a întrebat atunci tatăl Drăganei, pe acel flăcău ce poposise-n casa lor.

Acesta a început să râdă:

— Te minunezi, bătrâne, poate, de steaua aurită, ce-o am aci pe frunte? Nu ştiu nici eu de unde-i. Şi drept dacă ţi-oi spune – poate nici n-o să crezi – când eram mic de-o şchioapă am trăit în pădure cu un hai tic de lupi. Urlam şi-mi căutam hrana cu fiarele împreună. Ce s-a întâmplat cu mine? Am fost pierdut de mama sau m-a zvârlit acolo vreun duşman? Nu ştiu nici eu să-ţi spun.

Şi-apoi voinicul a mai istorisit cum un bouar, care trăia singuratic acolo sus pe munte, l-a prins cu o capcană în hăţiş. Tare s-a mai mirat bouarul, cum de-a putut trăi copilul cu fiarele împreună, cum nu i-au făcut rău, nu l-au mâncat de foame... L-a luat după aceea şi l-a crescut, l-a învăţat şi traiul, şi vorbirea, precum e la munteni. I-a dat acelaşi nume, Briţeiu, cum îl chema pe el.

Pe urmă au trecut anii. Bouarul a murit. L-a îngropat băiatul şi l-a jelit ca pe un tată ce-i fusese. Şi cum în munte, pe păşune, sus, i s-a urât să tot stea singur, a coborât către păduri, să vadă lumea, să ştie ce mai este...

A ascultat tatăl Drăganei pe flăcău; după aceea a grăit şi el:

— Să vezi acum, voinice, că eu ştiu o poveste din tinereţea mea, despre Sorin. Sorin e împăratul ţării de foc, de sus, din slavă. Şi soaţa lui a fost frumoasa Fulg-de-nea. Ei au avut un prunc, căruia împăratul i-a pus în frunte o

stea de aurj ca să-l cunoască totdeauna şi ca să-i fie ocrotire la primejdii. Când a pierit Fulg-de-nea, s-a pierdut şi copilul, lăsat într-o pădure lângă zmei. Ce s-a ales cu el, n-a aflat nimeni, măcar că tatăl său l-a tot căutat. Şi-acuma mă întreb: n-oi fi cumva chiar tu copilul cel pierdut al lui Sorin?

Voinicul a început să râdă şi mai tare:

— Glumeşti, om bun ? Cum să fiu eu, un flăcăiandru de la boi, copil împărătesc? Asta nu-i cu putinţă... Mai bine dă încolo vorbele de clacă şi spune-mi de ce sunteţi aşa mâhniţi? Văd bine, sunteţi plânşi. Când am venit jeleaţi. Aţi fost oare loviţi de vreo năpastă?

— Am fost loviţi, că ne-am pierdut copila, a răspuns tatăl.

— Cea mai cuminte şi mai mândra fată! a zis şi mama.

— A răpit-o Lăstuş! a spus iar tatăl.

Şi-au povestit flăcăului cum a furat-o zmeul pe fata lor, Dragană; cum au plecat voinicii ca s-o scape; cum s-au luptat zadarnic şi cum s-au prăpădit cu toţii, făcuţi fărâme de Buteasa – uriaşul ce-l slujeşte acum sub vrajă pe Lăstuş.

Spunând acestea toate, părinţii fetii au început din nou să plângă.

— Am să mă sting din viaţă şi n-am să-mi văd copila nici în ceasul morţii, a mai rostit bătrânul, privind cu încrâncenare asfinţitul, ce învăluia parcă în horbote de sânge munţii.

Flăcăul a ascultat şi el cu luare-aminte ce-au povestit bătrânii. Şi-avea o inimă Briţeiu, ca pâinea caldă! S-a amărât nespus de toată durerea aceea a bătrânilor şi, fără să mai stea pe gânduri, a glăsuit:

— De-acum o să mă duc şi eu să dau piept cu Lăstuş, s-o aduc pe Dragană, aci, la voi acasă!

— Degeaba ţi-ai da viaţa! au suspinat bătrânii. Că are zmeul pe uriaş. Stă-n calea orişicui, şi îl zdrobeşte fără îndurare.

— O viaţă am, a zis flăcăul, şi vreau să mi-o trăiesc în vitejie!

Au încercat bătrânii să-l oprească. Le părea rău de tinereţea lui. Dar el s-a ţinut tare. Le-a spus că hotărârea-i luată. I-a mângâiat apoi şi el cum a putut pe amândoi părinţii Drăganei. Şi le-a cerut ca să-i arate drumul către sălaşul cel zmeiesc.

Ei n-au avut ce face. Au trebuit să se învoiască şi să-i arate drumul.

Şi-a luat după aceea Briţeiu rămas bun. A pus ghioaga pe umăr şi a plecat cu pas săltat, prin picle, peste munte.

Şi-a mers... A mers pe creste şi prin văi. Şi s-a urcat pe culme la Munceii. De-acolo a coborât spre valea unui râu şi iacătă în faţa lui s-a şi ivit uriaşul Buteasa cel vestit.

Se mişca greu, huruind stânci în jurul său, înalt, abia i se vedea capul prin norii fumurii. Pe cap, în loc de păr, avea ferige şi brusturi cu frunze mari. în chip de barbă-i atâmau pe faţă jnepeni şi brazi pitici, pe ei cu tufe de licheni. Rânjea cu colţii lui de piatră. Mormăia:

— Fă calea întoarsă, măi băiete, că peste trupul meu de piatră tot n-o să poată trece o gânganie ca tine. Şi dacă încerci să te urci sus, aici au să-ţi rămână oasele, să ştii!

— He, he, he! a început să râdă Briţeiu. Ce tot te grozăveşti aşa, moşnege? Nu ştii că acela ce se fuduleşte, se poticneşte? Şi ai uitat că buturuga mică răstoarnă carul mare?

Zicând aşa, a şi început să urce pe stânca din care era făcut tot trupul lui Buteasa.

S-a căţărat puţin, dar deodată uriaşul s-a clătinat, s-a zguduit. Flăcăul a căzut.

Deasupra a mai trântit Buteasa un vraf de bolovani.

Dar s-a ţinut bine Briţeiu... S-a cam lovit, ce-i drept, s-a cam zdrelit, dar altfel a rămas nevătămat, că era tare şi avea steaua din frunte ce-l ocrotea de moarte. Şi-a făcut dară loc cu greu, dând la o parte bolovanii ce-i aruncase peste el Buteasa. Şi a început să se agaţe din nou.

Iar a căzut; iar s-a urcat. Şi fiarele stăteau pitite în pădure, la pândă, mârâind şi aşteptând să-şi dea viaţa băiatul, să-l poată sfâşia, aşa cum se întâmplase cu toţi câţi

încercaseră să vină acolo.

Astfel a trecut ziua, a mai trecut şi noaptea. Şi-n tot timpul acesta a căzut flăcăul de zeci şi zeci de ori.

De câte ori s-a prăvălit, a spart cu capul câte un stei de stâncă; dar nu s-a dat bătut.

Şi tot luptându-se astfel, au început să se zărească iarăşi cele dintâi lumini ceţoase ale zilei.

La acel ceas se deştepta Sorin şi-ncălecând pe calul său înaripat, pornea-n văzduh, luminând cerul şi pământul cu paloşul de foc pe care îl purta cu sine la oblânc.

Din când în când, deasupra câte unui loc ce-i plăcea împăratului mai mult, trăgea calul de frâu, îşi încetinea zborul şi, încordându-şi arcul, ce asemeni îl purta cu sine, zvârlea în jos săgeţi. Şi locurile acelea erau îndată scăldate în căldură şi într-o lumină aurie. Iar florile se înălţau văzând cu ochii, sălbăticiunile zburdau, pâraiele cântau şi firea întreagă se înveselea.

Când a ajuns Sorin peste Biharia înflorită, munţii păreau făcuţi din aur, iar apele din lumină.

Măritul crai a zărit însă sub Munceii pe un flăcău ce se trudea să urce pe Buteasa. L-a aţintit mai bine cu-o rază de lumină; şi-n inimă a simţit Sorin o tulburare. Feciorul ce lupta pe vale avea pe chipul său o umbră dragă, cunoscută. Şi gura lui, dar mai cu seamă ochii, îi aminteau de soaţa-i Fulg-de-nea.

— N-o fi chiar el? l-a fulgerat gândul pe crai. Dacă e el, are pe frunte stea de aur.

Şi tot atunci Briţeiu, simţind raza fierbinte ce-i juca pe faţă, a ridicat spre slavă capul. Fără să vrea şi-a amintit de ce-i spusese bătrânul – tatăl fetii – că s-ar putea întâmpla ca el să fie feciorul cel pierdut al lui Sorin, scăpat de la primejdii de steaua cea de aur.

Feciorul şi cu tatăl s-au privit ochi în ochi.

Iar împăratul, încordându-şi arcul a tras din el săgeata fermecată. Săgeata s-a înfipt din zbor drept în căciula lui Briţeiu, i-a dat-o la o parte de pe frunte. Şi ce să vezi? Pe fruntea sa era steluţa ce însuşi împăratul, i-o prinsese în ceasul când flăcăul se născuse.

— Slăvite crai, a zis atunci Briţeiu, îndură-te de mine, dă-mi ajutor să trec peste uriaşul ăst de piatră, s-ajung la o copilă răpită de Lăstuş, şi să i-o smulg din gheare!

De-atâta bucurie simţea că-şi pierde graiul Sorin. Feciorul lui era. Feciorul ce-l căutase atâţia ani de-a rândul. Până şi vorba, vorba cum o rostea Briţeiu, domol, puţin cântat, se-asemăna cu a fetii pe care n-o putea uita. Copilul lui era, şi-i cerea ajutor.

Fără să stea în cumpănă o clipă, a hotărât împăratul întâi s-ajute pe feciorul său să biruiască greul. A tras înc-o săgeată, care-a pornit ca gândul. Săgeata a-nceput pe drum să crească. A tot crescut. S-a schimbat în cal. într-un cal murg ce s-a oprit lingă Briţeiu. Şi i-a grăit astfel:

— încalecă, stăpâne, şi porunceşte încotro să zbor.

Briţeiu a înţeles că împăratul Sorin l-a ajutat. Cum îi era degrabă a încălecat pe cal şi-a poruncit:

— Hai, murgule, să mergem la palatul lui Lăstuş!

— Să mergem! a nechezat calul, întinzând aripi.

Şi au pornit în zbor. Cât ai grăi o vorbă, au fost peste Buteasa; au şi ajuns în mijlocul grădinilor zmeieşti.

Calul s-a coborât pe o alee prunduită toată numai cu pietre nestemate. Şi în grădină creşteau flori, care păreau măiestre cupe ţesute din argint. Păsări cu triluri calde zburau din ram în ram.

Briţeiu a stat aşa un timp şi parcă nu-i venea să creadă că poate fi pe lume atâta bogăţie, cită era acolo adunată. La capătul aleii luceau în raza albă a dimineţii palatele de aur, cu sute de ferestre şi balcoane, şi cu pereţii bătuţi în diamante, safire şi rubine. Şi prin palat se vedeau roabe şi slujitori nenumăraţi.

Deodată flăcăul a auzit un cântec. Un cântec domol şi dulce, plin de deznădejde.

«Ce-o fi?» şi-a spus Briţeiu. Şi, lăsând calul acolo pe alee, s-a îndreptat către râul din vale, de unde venea zvonul.

Acolo jos, pe ţărm, era o fată atâta de frumoasă, că lui Briţeiu i-a şi căzut pe dată dragă.

S-a apropiat de ea. Şi-avea copila părul negru de

tăciune şi ochi adânci, în care se citea atâta jale şi durere, încât flăcăul a simţit cum i se frânge inima de milă.

«Ea trebuie să fie!» şi-a zis Briţeiu şi a strigat-o cu numele ce i-l spuseseră părinţii.

— Dragană! Tu eşti?

Copila, auzindu-şi numele, a şi sărit din locul unde sta, punându-şi mâinile pe inimă cu spaimă.

— Nu te înfricoşa, a zis Briţeiu, am venit să te scap. îţi aduc veste bună de acasă, Dragană!

— Voinice, a răspuns fata, nu ştiu cine eşti; dar orişicine ai fi, de-aici fugi mai degrabă! Buteasa, uriaşul cel de piatră, are un corb în gură. Nu-i corb adevărat, ci e un zmeu de pază. De te-a zărit venind, corbul o să şi zboare să-i spună lui Lăstuş. Iar el te va răpune!

— N-o să mă poată răpune, a glăsuit din nou Briţeiu. Şi colo pe alee am un cal fermecat. Cu el o să străbatem drumul până acasă, ca vântul şi ca gândul.

Dar nu a apucat Briţeiu să-şi termine cuvântul, şi cerul s-a înnegurat.

Corbul vestise pe Lăstuş. Şi el venea împreună cu zmeii ceilalţi. Aripile lor negre întunecau tot cerul. Urletul lor cutremura toţi munţii.

— Fugi, fugi, a apucat să mai rostească Dragană lui Briţeiu; dar cu un bubuit puternic zmeii au şi sărit îndată pe pământ.

— E prea târziu! a răcnit Lăstuş. Flăcău netrebnic, care ai cutezat să intri în sălaşurile mele şi să te apropii de fata care-mi va fi soţie, am să te nimicesc.

— O să vedem noi care e mai tare, zmeu afurisit! a grăit şi Briţeiu, în mâini cu ghioaga ghintuită, gata să înceapă lupta.

Zmeul avea un buzdugan de nouă sute de ocale. L-a învârtit cu grabă şi a ţintit o dată cu putere spre capul lui Briţeiu. Dar steaua ce-o purta pe frunte, din nou l-a ocrotit. Şi buzduganul, ocolind băiatul, a mers pe-alt drum, a ajuns până la Buteasa, s-a înfipt în trupul lui.

Uriaşul a urlat de moarte, pentru că buzduganul îi pătrunsese adine în măruntaie. Şi tot atuncea zmeul a

văzut steaua ce o avea pe frunte Briţeiu.

Şi oricâtă putere avea, l-a cuprins frica pe Lăstuş. Ştia că doar copilul lui Sorin era însemnat astfel cu o stea în frunte. Şi el, Lăstuş, răpise pe Briţeiu în pruncie, îl azvârlise lupilor ca să-l sfâşie; dar iată că băiatul scăpase şi-acum venea pesemne să-şi răzbune.

Gândind aşa, Lăstuş doar a suflat o dată peste fată şi a prefăcut-o într-o porumbiţă. El însuşi s-a schimbat într-un erete. Eretele a prins în gheare porumbiţa şi a zburat către palat. Zmeii ceilalţi s-au prefăcut asemeni în ereţi şi au urmat în grabă pe Lăstuş.

Ajuns la sine în palat, zmeul cel mare a legat porumbiţa de picior cu un lănţug într-o firidă.

A suflat apoi şi peste palat, peste grădinile acelea fermecate, le-a preschimbat pe toate într-un solz de peşte; iar solzul l-a ascuns cu grijă în urechea lui cea dreaptă.

A scos după aceea din urechea stingă alt solz. A suflat peste el. Şi locurile unde erau zmeii şi fata s-au prefăcut într-o cetate încruntată, având ziduri de stânca neagră. Iar ţărmul cel de apă şi toată împrejurimea s-au preschimbat şi ele în loc pustiu plin tot numai de pietre ascuţite şi tăioase.

A pus Lăstuş pe zmei de pază în cele şapte turle ale cetăţii, pe margini. El însuşi s-a urcat în altă turlă, cea mai înaltă, deasupra zidurilor negre.

S-au pregătit cu toţii de luptă, punând să fiarbă cazane mari cu smoală şi plumb, ca să le toarne peste Briţeiu şi să-l ucidă.

Dar nici Briţeiu nu a rămas cu mâinile în sin şi, încălecându-şi calul fermecat, gonind de jur împrejurul zidurilor negre, a încercat să-şi facă loc să intre în cetate, strigând în vremea asta cu putere pe copilă:

— Dragană! Drăganaaa! Răspunde, unde eşti?

Dar nu i-a răspuns nimeni. Şi în zadar a încercat el să sfărâme undeva cetatea, că nicio piatră n-a putut urni, atât erau de tari acele ziduri.

Şi-ar fi luptat el încă mult şi bine, fără folos, de nu l-ar fi strigat tătuca lui, Sorin, care-l veghease toată vremea

de sus, cu ochii umezi şi tare se mai bucura, văzând c-atâta-i de viteaz.

— Briţeiu, opreşte lupta şi vino înainte-mi! a auzit flăcăul glasul lui Sorin.

Feciorul nici n-ar fi gândit să-nceteze lupta, câtă vreme era încă în cetate, zăvorită, copila ce-o îndrăgea acum din suflet. Numai că murgul pe care-l călărea n-a vrut să mai asculte porunca lui Briţeiu ce îl mâna la luptă. Şi-a zburat lin către acel loc unde plutea în văzduh şi calul cel de foc al lui Sorin.

Caii s-au apropiat unul de altul. Şi împăratul, fără să se mai stăpânească, şi-a cuprins feciorul după umăr, l-a îmbrăţişat. Pe faţă a simţit Briţeiu o lacrimă arzătoare.

Au poposit cu caii pe un nor. Vroia Sorin să-şi privească mai degrabă şi mai cu de-amănuntul feciorul pierdut. L-a cercetat cu ochii, l-a mângâiat şi l-a întrebat cum s-a întâmplat că l-a găsit bouarul între lupi. Şi iar l-a strâns în braţe şi nu se sătura Sorin să-i tot audă glasul ce semăna-n dulceaţă cu al lui Fulg-de-nea.

A plâns de bucurie împăratul cel mare al ţării focului şi al luminii, că-şi are în braţe iar copilul şi că acesta e flăcău voinic şi îndrăzneţ. A plâns apoi gândind la soaţa sa, frumoasa Fulg-de-nea, ce nu putea şi ea să-l vadă şi să se bucure de-aşa mândreţe de fecior.

Când s-a mai răcorit de lacrimi, Sorin a spus fiului său:

— Briţeiu, dragul meu, sunt mulţumit de tine că eşti aşa viteaz. Şi-acuma, dacă te-am găsit, vreau ca să vii cu mine. Să vezi împărăţia ce ai s-o stăpâneşti. Să încălecăm din nou pe cai!

Briţeiu însă nu avea astâmpăr şi gândul la Dragană nu-l lăsa. S-a uitat în jos, colo, către cetatea lui Lăstuş şi, îndreptându-şi apoi faţa spre Sorin, a glăsuit astfel:

— Mărite tată, eu bucuros aş vrea să merg, dar e o fată în cetatea lui Lăstuş. E roaba lui. Şi înainte de a pleca împreună aş vrea s-o scap!

— Ţi-e dragă? a întrebat cu zâmbet împăratul.

— Mi-e dragă, tată, a rostit Briţeiu, cum poate ţi-o fi

fost şi ţie mama!

— Ei, dacă ţi-este dragă, aşa cum mi-a fost mie Fuig-de-nea, vom găsi noi o cale s-o scoatem din cetate, să-l biruim pe zmeu. Acum însă vreau să vii cu mine şi-n tihnă toate le-om orândui.

Spunând aşa, Sorin a încălecat, a tras de frâu şi calul lui de foc a început să se înalţe. Briţeiu a încălecat şi el pe murg, a mai privit o dată spre cetate, lung, lung şi l-a urmat pe tatăl său ce se înălţa prin slăvile albastre. Pe drum, Briţeiu l-a întrebat pe tatăl său:

— Tătucă, n-ai putea să-mi spui ce face-n acest timp Dragană mea?

A zâmbit iară împăratul şi-a scos din deget un inel. în piatra lui, feciorul a văzut pe zmeu, pe fată; le-a auzit cuvintele. Şi-a înţeles că fata l-a îndrăgit de asemeni şi-i este dor de el. Zmeul, hainul, doreşte însă s-o silească să-i fie lui soţie, dar ea nu vrea şi este gata să primească mai bine moartea.

Când a văzut şi asta, a zis din nou Briţeiu către Sorin:

— Tătucă, te-aş ruga ca totuşi să-mi dai voie să mă întorc şi s-o scap pe Dragană.

— S-ajungem până sus şi-apoi vom pune totul la cale cum e mai bine, i-a răspuns împăratul feciorului, ce nu mai avea tihnă. Puţină răbdare să mai ai şi totul va fi bine.

S-au înălţat apoi mai sus şi-au tot zburat, au tot zburat, până ce, dintr-o dată, au zărit nişte porţi. Erau nişte porţi mari, ce străluceau ca aurul topit. Au răsunat glasuri de trâmbiţe, şi împăratul cu feciorul alăturea de el au străbătut acele porţi sub care se aflau oşteni, care sunau din trâmbiţi de aramă.

în faţa lor s-a deschis apoi drum podit cu lespezi aurite, care ducea spre un palat făcut în întregime doar din flăcări. în faţa zidurilor sale înflăcărate erau grădini pline de flori şi de copaci, erau izvoare ce ţâşneau în sus cu limbi de foc.

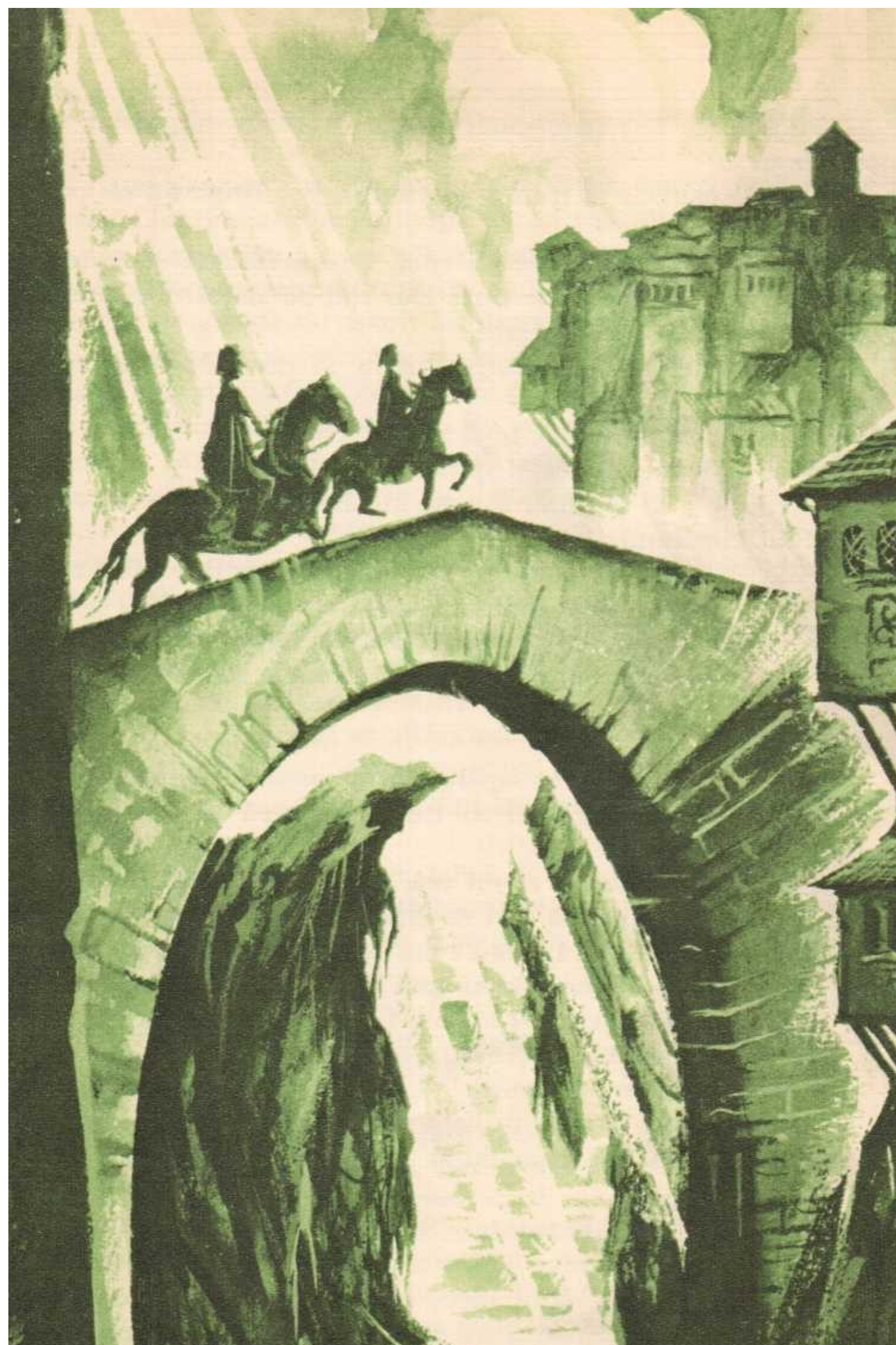
Totul era aci făcut numai din flăcări; dar focul nu făcea ni- «mânui rău.

Muzici se auzeau pretutindeni. Tineri frumoşi,

perechi, perechi, dănţuiau fericiţi. Nu era decât râs şi voie bună.

— Aceasta-i ţara mea, a spus Sorin. E ţara focului şi a iubirii. Aici nu-i niciodată noapte. E totdeauna cald şi tinereţe. Nu e frumoasă ţara mea, băiete?

— Ba e frumoasă, zău, tătucă, dar nu ştiu dacă pot să-ţi pun şi o întrebare ?

— Pune orice întrebare, măi copile! a rostit împăratul vesel peste fire.

Şi punând palmele la frunte, privind în jos, Briţeiu a zis cu în- gândurare:

— Tătucă! N-ai putea să-mi spui, de-aci Biharia se vede? Şi munţii ei umbroşi, pe unde sunt? Dar râul pe-ale cărui maluri am întâlnit-o întâia oară pe Dragană?

S-a uitat îndelung Sorin către Briţeiu şi doar după aceea i-a răspuns:

— Ţi-e dor de ţara unde te-ai născut, copile?

— Mi-e tare dor, tătucă, a spus Briţeiu.

— Credeam c-ai să rămâi aici, să împărăteşti cu mine ţara asta! s-a mâhnit împăratul.

— Nu pot, tătucă drag, nu te întrista, a grăit iar feciorul. Crescut am fost, ştii bine, între codri. Şi-acolo am fost deprins s-ascult pâraie răcoroase şopotind, să sorb mireasma dulce-amară de păşuni. Nu pot să vieţuiesc pe alt tărâm, pentru că acolo jos este şi fata ce-o iubesc.

— Nu poţi?

— Nu pot, tătucă, nu te supăra, dar de-acolo, din munţii noştri, ••••la tine m-oi gândi cu drag cât voi trăi. Ceas după ceas. Şi niciodată nu te voi uita.

— Credeam că dacă ai să-mi vezi ţara, ai să te înduplеci, a zis Sorin, cu inima întristată că i se îndepărtează feciorul, înţelegând însă că nu-l poate opri, că prea-i e dor de ţara unde se născuse, unde era şi fata ce-o îndrăgise. Să-mi spui însă, băiete, ce să fac pentru tine? Care-i dorinţa cea mai mare a ta, să ţi-o împlinesc?

— Doar o dorinţă am,tătucă, tu o ştii.

— Care? Spune-mi-o lămurit!

— Să mă ajuţi s-o scap pe fata cea frumoasă de pădurean din gheara lui Lăstuş, aşa cum mi-ai făgăduit venind aici pe drum.

— O vei scăpa!

Şi împlinind voia feciorului, Sorin, cu preţul întristării sale fără margini, de a rămâne iarăşi singur, a început să glăsuiască:

— A venit vremea, fătul meu, să înveţi cum poţi

răpune pe Lăstuş. Întâi şi întâi trebuie să afli că steaua care scânteiază pe fruntea ta e din mănunchiul paloşului meu. Şi ea are putere să-ţi ocrotească viaţa. Dacă vreo armă ucigaşă e îndreptată către tine, ea nu te poate atinge; fiara de-o vede, se îmblânzeşte: zmeii, uriaşii, balaurii nu-ţi pot face niciun rău.

— îţi mulţumesc, tătucă, pentru ea, a zis smerit Briţeiu săru- tind mina lui Sorin. Şi-acum, rogu-te, grăieşte mai departe.

— Coboară-te, copile, cu murgul ce ţi-am dat, a glăsuit Sorin, până la locul ce se cheamă Stâna cea de vale. Acolo ai să afli un pârâu cu apa ca de gheaţă. A izvorât din lacrimile mamei tale, din dorul ei aprins pentru noi. Să sorbi din el şi ai să capeţi putere înzecită. Să cauţi apoi pe bătrânul Andrei. El ştie multe, o să-ţi fie de folos. Abia după aceea să pleci la luptă. Eu voi veghea necontenit, de sus, asupra ta. Şi astfel, fătul meu, vei birui.

De cum a auzit şi vorbele acestea, Briţeiu şi-a luat rămas bun de la tatăl său. Sorin l-a îmbrăţişat cu drag şi cu durere, lăcrimând din nou. Şi încălecând pe calul fermecat, flăcăul a pornit iute în jos, către Biharia.

A călărit, a călărit prin zarea nesfârşită, prin norii albaştri, vineţi, verzi ca apele din munţi, prin alţii purpurii ori galbeni ca iarba veştejită. A coborât, a coborât. Când a simţit deodată ceaţa ceea rece, cum numai peste munţi se află, când a simţit miresmele păşunilor şi a auzit cântecele aspre ale bouarilor, a ştiut că-i Biharia.

— Biharia mea! a strigat el. Sunt iar la sinul tău, pământ pe care m-am născut...

A ajuns jos pe munţi, şi-a căutat să afle mai întâi unde e Stâna cea de vale. La stâna, un cioban i-a arătat izvorul minunat de gheaţă. A sorbit apă din izvor. Cum a sorbit, i s-a părut că apa-i spune încetinel:

Şi *cel fecioraş, rumen, drăgălaş, a venit colea, apa să mi-o bea... Şi el dacă bea, ici din apa mea, – să se răcorească, puterea să-i crească, şi să biruiască unde va umbla, unde va lupta!... Lacrimile mele chinul să i-l spele!...*

Şz *cât va trăi, eu îl voi iubi.*
Tare-l voi iubi şi îl voi dori…

A băut Briţeiu apă din izvorul de gheaţă. Şi-a amintit cu drag de maică-sa şi a simţit că i-au crescut puterile înzecit.

Pe urmă s-a urcat din nou pe cal; a căutat, după sfatul tătâne-său, pe Andrei, bătrânul. A aflat de la pădureni, pe drum, că Andrei şi doi feciori ai săi de suflet, Paltiş şi Gruieş, păzesc cu toţii laolaltă balauruL cel alb, ce-a vieţuit cândva în ţara de gheaţă a împăratului Troian. Mai au în strajă ploaia cu şuvoi, o iapă sălbatecă şi trăsnetul cel rău, un cerb cu coarne şi copite de oţel.

Pe cel balaur l-a prins însuşi Sorin, când a pierit împărăţia de gheaţă a lui Troian, dar iapa cea sălbatecă şi cerbul cel cu coarne şi copite de oţel i-au prins bouarii şi pădurenii sus în munţi. I-au zăvorit, să nu mai poată face rele.

A călărit deci mai departe Briţeiu, spre o pădure mare, din coasta muntelui Bohodeiul, unde i se spusese că locuieşte Andrei cu fiii săi. Aveau aci sub coastă o peşteră adâncă, unde ţineau sub pază cele trei vidme.

Când a ajuns Briţeiu la peşteră, era sub seară şi toţi pregăteau cina. Andrei, bătrânul, pusese în frigare zece boi. Flăcăii săi copseseră-n cuptor un munte întreg de pâini şi aduseseră de la izvoare un râu întreg de apă în butoaie.

Şi-apoi, tot după legea cea veche a ospeţiei, întâi şi întâi a trebuit să se aşeze Briţeiu la masă.

A mâncat bine şi a băut. Şi după ce i-a cinstit masa, a vrut Andrei să-i asculte şi păsul.

L-a ascultat cu luare-aminte. A stat un timp şi-a cugetat; pe urmă a hotărât:

— A venit dară vremea să-l zdrobim pe Lăstuş! De când aştept eu ceasul acesta! De când doresc eu bătălia asta! O să luăm vidmele cu noi, ca să ne fie de ajutor şi o să plecăm. Voi ce ziceţi, feciori, plecăm în noaptea asta sau plecăm mâine în zori?

— în noaptea asta! au răspuns feciorii amândoi, într-

un cuvânt.

Andrei a râs pe sub mustăţi, pentru că el ştia mai dinainte răspunsul celor doi feciori.

După aceea au descuiat zăvoare. Andrei a scos balaurul, Paltiş, iapa sălbatecă şi Gruieş, cerbul cel cu coarne şi copite de oţel. Le-au pus la fiecare câte un frâu de fier. Au luat în mâini jordii de aramă încinse în foc şi-au încălecat pe vidme ţinându-le pe cât puteau mai bine strânse în frâiele de fier. Briţeiu s-a urcat şi el pe cal. Şi au plecat cu toţii laolaltă, gonind din răsputeri.

în revărsat de zori au fost în faţa lui Buteasa. Uriaşul cel de piatră nu s-a mişcat din locul lui ca să le închidă calea. Gemea doar gros şi huruia vârtos din toţi rărunchii lui de piatră.

— Ce e, uriaşule? Ce gemi aşa? l-a întrebat Briţeiu.

— Cum să nu gem, a mormăit uriaşul, dacă am fost rănit de moarte cu buzduganul lui Lăstuş? Mi-a sfărâmat rărunchii. Şi zmeul, care l-am slujit atâţia ani, nici nu s-a ostenit să vie să m-ajute!

— Dar tu, Buteasa, ai fost odată un viteaz, a luat cuvânt Andrei. Şi zmeul te-a înfrânt prin videnie, după aceea te-a şi pus sub vraja lui. Te-a osândit să-l şi slujeşti.

— Acum, dacă m-a lovit cu buzduganul, a pierit toată vraja! a huruit Buteasa. Nu mai sunt robul lui.

— Atunci de ce nu te răzbuni pe zmeu? a mai grăit Briţeiu.

— Ba, cum de nu, m-aş răzbuna, dacă mi-ar scoate cineva din măruntaie buzduganul. Că mult mă chinuieşte greutatea-i pe rărunchi.

— Să ţi-l scot eu! a zis Briţeiu.

— Dacă faci asta, am să-ţi spun şi-o taină, a huruit iară Buteasa.

Briţeiu atât a aşteptat. A dat poruncă murgului. S-au înălţat până la locul unde se-nfipsese buzduganul în trupul lui Buteasa, făcând o bortă cât o peşteră de largă. A intrat înăuntru, în peştera de piatră. A luat de acolo buzduganul, care-i zdrobise uriaşului rărunchii, şi a ieşit cu el afară.

Când l-a văzut Buteasa pe flăcău ieşind cu

buzduganul, când s-a simţit mai uşurat de suferinţă, l-a învăţat:

— Află, băiete, că toată puterea lui Lăstuş e într-un ulcior cu apă vie, ce-l ţine totdeauna lângă el. Dacă ai să izbuteşti să sfarmi ulciorul, dihania se va preface într-o stană. Şi eu, să ştii că-ţi stau într-ajutor să răpunem pe zmei.

— Bine, uriaşule! s-a bucurat Briţeiu, rotind în mină buzduganul. S-a coborât apoi în zbor cu murgul lui, pe ţărmul apei, care curgea la poalele cetăţii, unde făcuseră conac Andrei şi fiii lui de suflet.

Cu toţi au pornit sfatul, cum să se desfăşoare bătălia.

Pe când se sfătuiau, s-a ridicat deodată pe turla cea de sus a zidurilor negre un sul de fum înecăcios. Fumul s-a răsucit, din el s-a ivit chipul lui Lăstuş. Acesta a grăit către flăcău cu vocea cea mai mieroasă:

— Briţeiule, dragă Briţeiu, de ce vrei tu să fim duşmani? Nu crezi că e mai bine să uităm trecutul? Tu să-mi laşi mie pe Dragană, eu să te umplu de avuţii!

— Ehei, măi zmeule, a spus flăcăul, află că dragostea curată nu se răscumpără cu aur. Că nu e nicio avuţie de pe lume să o poată plăti. Şi ce mai vorbă lungă. A venit vremea să dai socoteală pentru faptele tale; şi orice ar fi pe lume, noi doi ne vom lupta.

Auzind zmeul răspunsul lui Briţeiu, s-a aplecat de mijloc deasupra turlei în care se urcase şi a rostit cu prefăcătorie şi mai mare:

— Te necăjeşti degeaba, măi Briţeiu. Dragană îmi va fi mireasă. S-a învoit să facem nunta. Iar pentru tine-s fete ca frunza şi ca iarba. Nu copile sărmane de pădurean ca ea, ci zămislite anume de regi sau împăraţi. Pe oricare vrei pot să ţi-o dau de soţie.

Cum a zis zmeul vorbele acestea, a şi bătut din palme. De peste râu s-a auzit un fâlfâit; şi a venit în zbor o coţofană. A bătut coţofana din aripi în faţa lui Briţeiu; şi s-a schimbat pe loc într-o fată frumoasă, cu părul negru corb, ca al Drăganei, cu buze umede şi pârguite, şi braţe moi şi albe, înveşmântată în haină de mătase viorie

împodobită toată-n nestemate.

— De vrei, pot ca să-ţi fiu mireasă! a rostit fata cu glas îmbietor.

Briţeiu a şovăit o clipă privind la frumuseţea fetei şi zmeul hohotind, i-a strigat răguşit:

— Aşa este că şovăi? Aşa-i că e frumoasă? Ei, ia-o tu pe asta, şi lasă-mi pe Dragană. Astfel vom avea pace.

Atâta că flăcăul s-a scuturat pe dată de tulburarea ce-l cuprinsese şi a răspuns:

— Ia-ţi, Lăstuş, coţofana! Nu pentru ea am venit până aicea, să fac război cu tine. Mai bine hai, grăbeşte-te la luptă!

Cum a rostit aşa Briţeiu, a ridicat mâinile în sus fata cu părul negru. S-a făcut iară coţofană şi-a zburat peste râu.

S-a schimbat zmeul la obraz de ciudă, dar iute a bătut din nou în palme. Şi-n locul coţofanei s-a ivit pe dată o altă pasăre – o fisă. A dat şi ea din aripi, şi s-a schimbat în faţa lui Briţeiu într-o fată cu părul ca arama, ochii ademenitori şi straie lungi din catifele roşii. A zâmbit fata cu dorinţă spre Briţeiu şi l-a chemat la pieptu-i, ce se zbătea sub altiţa bogată, cusută cu rubine.

A izgonit-o Briţeiu şi pe aceasta, zicând:

— Mie nu-mi trebuie altă fată afară de Dragană!...

Zmeul şi-a strâmbat tare chipul său cel schilav; dar a bătut pentru a treia oară din palme. Şi-n locul fisei s-a ivit o brumăriţă, o pasăre micuţă, cenuşie. Şi brumăriţă a fâlfâit uşor din aripi şi s-a făcut o fată cu părul ca de aur, în veşmânt feciorelnic, cu ochii plecaţi în jos, ce-a şoptit cu sfială:

— Eu sunt copila care-ţi trebuieşte.

— Şi e bogată cum nu-i alta în lume, a mai clănţănit zmeul.

— Pieriţi! Pieriţi, înşelătoare! s-a mâniat Briţeiu. Voi vreţi să îndepărtaţi de mine pe Dragană, dar mie numai ea mi-e dragă. Pieriţi! Iar tu, Lăstuş, găteşte-te că începem lupta.

A zis astfel Briţeiu; şi a pierit brumăriţă. Zmeul s-a

închis în turlă; de-acolo a răcnit:

— Trei fete mândre, ca trei zâne, ţi-am îmbiat, Briţeiu. S-alegi din ele una. Şi să-mi laşi mie pe Dragană.

— Bine ai făcut, Briţeiu, că n-ai ales niciuna, a spus atunci Andrei. Toate trei fete au fost de fapt doar una: zmeoaica Tărâţa, sora lui Lăstuş. Numai că a venit mereu sub alte înfăţişări. Şi ea poftea să-l încuscrească pe Sorin prin tine, cu Lăstuş, să-l scape de pedeapsa ce-l aşteaptă!

— N-ai vrut să te supui voinţei mele, a mai urlat o dată din cetate vocea învrăjbită a lui Lăstuş. Aşa ai fi scăpat de ura mea. Să ştii că steaua pe care o ai în frunte nu te mai poate ocroti. Am ţesut vrăji, ce-o fac neputincioasă. Tot nu te învoieşti să pleci pe-aci încolo şi să-mi laşi mie pe Dragană ?

— Nu, zmeule, a spus feciorul. Nu voi pleca de-aicea decât după ce te-oi zdrobi. Şi orice-ar fi să fie, de-o trebui să mor, tot voi lupta cu tine!

A zis aşa Briţeiu şi a dat semn de luptă.

Andrei cu fiii săi au pregătit cele trei vidme şi s-au suit pe ele, ţinând frâiele în mină: bătrânul pe balaur, Paltiş pe iapa cea sălbatecă, Gruieş pe cerbul cel cu coame şi copite de oţel.

— Buteasa, tu ne stai într-ajutor? îţi ţii cuvântul? l-a întrebat încă o dată Briţeiu pe uriaş.

De sus din slăvi, Sorin sta şi el gata ca să-şi ajute fiul. Auzind întrebarea lui Briţeiu, a încordat o dată arcul, lăsând să-i fulgere o săgeată fermecată în inima de piatră a lui Buteasa.

Săgeata a încins tot trupul rece al uriaşului de piatră; i-a dat putere să mai lupte; şi el a glăsuit:

— Sunt gata, voinice, să lupt acum şi eu, să îmi răzbun robia în care m-am aflat atâta timp la zmeu!

— Uriaşule! a tunat zmeul din cetate. Dacă ai să ţii cu mine, am să te vindec, şi-am să te las să pleci prin lume liber.

— Nu, zmeule, a răspuns Buteasa, nu-mi trebuie mila ta şi nici nu cred cuvintele-ţi videne. Mai bine vreau să mă răzbun!

— îţi mulţumesc, uriaşule! s-a înveselit Briţeiu. Fii dară gata! Şi tu, Andrei! Pornim!

Şi-a început bătălia…

Nemaivăzută şi nemaiauzită luptă!… [5]

Se spune că întreaga lume a stat atunci pe loc, ca să asculte bătălia aşteptată de oameni de vreme îndelungată. Nici râul n-a mai curs, nici frunzele n-au mai şoptit, nici gâzele n-au mai zburat. Pe cer s-au oprit norii din mers. Vântul n-a mai bătut.

Şi toţi, şi toate au rămas aşa, fără suflare, aşteptând să vadă: cine va birui? Cei buni, Briţeiu, cu Andrei şi fiii lui, ajutaţi de Sorin? Sau răii: Lăstuş cu zmeii săi?

Fierseseră, se povesteşte, zmeii, în cazane mari de fier, în clocot, plumb şi smoală. Le-au şi vrăjit aşa ca steaua pe care o purta Briţeiu să nu-i mai poată feri trupul. Să-l poată arde până la os cu plumbul şi cu smoala clocotită.

Şi-au început să zvârle cazanele încinse de acolo din turle.

Numai că împăratul Sorin veghea…

Privise în piatra inelului pe care-l avea în deget şi văzuse pe zmei când făceau vrăji peste cazanele în clocot.

A luat atunci săgeţi din cucură. Şi-a ţintit cu una în steaua ce-o avea pe frunte Briţeiu, dându-i putere nouă să se împotrivească vrăjii şi să-i ferească trupul de arsuri.

A mai tras trei săgeţi către Andrei şi fiii săi de suflet. Săgeţile împăratului Sorin n-au făcut niciun rău celor trei oameni; ba, dimpotrivă, le-au mai dat tărie în braţe şi putere, ca smoala şi plumbul clocotite, care curgeau de sus, să nu se lipească de ei, să nu-i primejduiască.

Briţeiu, dârz, s-a repezit atunci spre temeliile cetăţii, dând cu putere în zidurile negre cu buzduganul.

De câte ori a dat Briţeiu, de-atâtea ori s-a clătinat cetatea c-un bubuit, de parcă se răsturna întreg pământul.

Şi-n vremea asta, Andrei a împins cu jordia de aramă balaurul pe care-l călărea. Balaurul a şi pornit să sufle viscol pe nări, ca-n vremea lui Troian cel crunt, lovind cu vuiet mare în zidurile negre.

Cei doi flăcăi, Paltiş şi Gruieş, au năvălit asemeni cu

ploaia cea sălbatică şi trăsnetul peste cetate. De sus, au început să cadă peste turle bolovani grei de stâncă, pe care-i azvârlea Buteasa.

Au hăulit atuncea din străfundul lor toţi munţii. Râul se revărsase peste ţărmuri, iar jos, la poalele cetăţii, pământul a început să se topească şi-apoi să fiarbă, de atâta plumb şi smoală azvârlită de zmei din turlele cetăţii.

Şi lupta a urmat întreaga ziuă, până ce stele s-au aprins pe cer, să lumineze calea reginei nopţii, Luna, venită într-un rădvan de argint, ca să privească înfricoşătoarea bătălie.

De-atâta înfierbântare – pentru că zmeii clocoteau necontenit smoala şi plumbul în cazane – cetatea se făcuse roşie ca focul şi strălucea ca un rubin în noapte.

Oho! Ce zile şi ce nopţi au fost acelea! A mai trecut o zi şi încă o noapte. S-au mai scurs alte nopţi şi alte zile, în totul şapte.

Şi-n acest timp, în smoala şi în plumbul care curgeau de sus, au pierit toate vietăţile, până departe-n jur. Au pierit fiare. Şi-au dat sfârşitul peştii în apa unde se scursese mâzga aceea otrăvită. S-au prăpădit gângăniile în miasmele fierbinţi, ce se înălţau acolo pretutindeni. S-a pârjolit pădurea şi buruienile… N-a rămas nicio floare.

Numai Briţeiu şi cei trei soţi ai săi de luptă n-au îndurat nimica. Săgeţile acelea fermecate, ţintite de Sorin, i-au oţelit la trupuri şi i-au ferit de orişice primejdii, de orişice urgie. Dar în schimb ei au tot lovit cu şi mai multă putere în cetate.

Aşa loveau, că zidurile au început de la o vreme să se sfarme. Cădeau bucăţi ca nucile la vale. Au început să cadă, să se surpe zidurile negre!

Şi s-au fărâmiţat mai mult sub bolovanii lui Buteasa.

Biharia întreagă s-a zguduit în focul cela mare al bătăliei!

Şi-n depărtări, pe munţi, şi pe păşuni, şi în păduri, bouarii, pădurenii, au lăsat tulnice şi buciume de-o parte, femeile au uitat copiii fără hrană lingă vetre, orişice lucru şi cuvânt a încetat. Şi toţi au stat s-asculte zgomotul

năpraznic al luptei dintre oameni şi zmei, gândind cu îngrijorare în cugetele lor: «Oare se va sfârşi acum domnia şi puterea cea rea a zmeilor peste Biharia ? Sau ei vor birui şi vom rămâne în stăpânirea lor pe veci?»

Şi fiecare ar fi dorit să se grăbească către viitoarea bătăliei, să vină într-ajutorul lui Briţeiu, dar nimeni nu putea să se apropie de locurile aprinse şi mistuite de acele şuvoaie clocotite, ce le zvârleau fără de contenire zmeii pe pământ.

Numai că iată, în ceasurile acelea de cumpănă şi grijă, deodată a răsunat peste Biharia un urlet ce-a umplut de înfiorare pe fiecare om.

Ce s-a întâmplat?

S-a întâmplat că-n toiul bătăliei, Briţeiu, tot lovind cu buzduganul acela de nouă sute de ocale, a izbutit deodată să facă o spărtură în zidurile negre ale cetăţii.

Când zmeii au văzut spărtura şi buzduganul lui Briţeiu lovind mai cu mânie, ca să lărgească locul, au aruncat cazanele într-o parte şi-au strigat lui Lăstuş, cuprinşi până-n călcâie de spaimă:

— De-acum, stăpâne, încetăm lupta, feciorul lui Sorin a pătruns în cetate.

Fără să mai aştepte răspunsul lui Lăstuş s-au prins cu ghearele unul de celălalt şi au sărit cu toţii, ţipând şi făcând larmă, pe pământ.

Buteasa i-a văzut când au sărit şi a căutat în pripă un bolovan mai mare, să-i zdrobească; dar n-a găsit. Plin de mânie, a ridicat braţele-n sus şi şi-a smuls capul său greu de piatră de pe umeri. Şi, ridicân- du-şi în sus capul, l-a zvârlit pe urma zmeilor să-i nimicească.

Atâta că Buteasa era bătrân şi istovit de frământările acelor zile, de rana ce-o avea în măruntaie şi n-a ţintit destul de bine. Capul i s-a sfărâmat fără folos în râul ce curgea pe-alături şi unda lui a dus la vale bolovanii.

Trupul de piatră al uriaşului s-a preschimbat în munte ca toţi munţii, având pe culmea lui adâncitură de unde a smuls bătrânul capul acela mare, greu, cu păr de ferige şi brusturi, cu barbă verde de licheni.

Numai că zmeii, înfricoşaţi, s-au repezit în partea cealaltă, pe un munte ce se înălţa acolo, chiar în faţa lui Buteasa. Şi înghiontindu-se unul în celălalt, doborând în drum brazii, au şi pornit la goană.

Dar înainte de a ajunge pe vârful muntelui, s-a avântat pe urma lor şi Gruieş, călare pe cerbul cel cu coarne şi copite de oţel.

Cerbul a pătruns repede între zmei. Şi trăsnetele cu care lovea cerbul, din coarne şi copite, trăsnete verzi, ucigătoare, loveau cumplit pe zmei. Fiecare trăsnet dobora un zmeu şi-l prefăcea într-o viperă lucioasă, neagră, ce luneca şi se-ascundea sub bolovani.

Niciun zmeu n-a scăpat. Doar Gruieş, călărind pe cerb, a mai ajuns până în vârful muntelui şi, de-acolo, a strigat spre tatăl său, Andrei, vestindu-l că i-a doborât pe toţi.

Cât Gruieş nimicea pe zmei, Briţeiu a tot lovit în ziduri. A tot lărgit spărtura ce-o făcuse. A pătruns în cetate călare pe murgul său. A dat năvală-n sus pe scări! A ajuns până-n turlă. Şi sus, pe ziduri, iată-l pe Lăstuş, înfricoşat şidncercând să fugă.

în dinţi zmeul ţinea lănţugul de care era prins piciorul porumbiţei. Ulciorul cel cu apă vie, în care îşi avea toată puterea, era în mâna stingă. Şi-n mâna dreaptă ţinea strânsa o făclie, armă de zmeu, mai tare ca o spadă sau ca un buzdugan. Cu acea făclie Lăstuş putea să pârjolească întreaga lume.

Tocmai îşi întinsese zmeul aripi şi se urca în văzduh.

Briţeiu a dat pinteni şi a pornit cu calul după zmeu. îndată l-a ajuns; şi l-a prins de-o aripă. Şi amândoi au început să lupte, în timp ce viscolul sufla, ploaia sălbatică bătea şi trăsnetul cădea de pretutindeni.

Zmeul s-a întors, a lovit pe Briţeiu cu făclia ce o ţinea în mina. Pe nări a început să sufle arşiţă. Şi pulberi otrăvite a azvârlit din gură.

Zadarnic a încercat acestea toate zmeul. Briţeiu a rămas neatins. Făclia luneca pe lângă trupul flăcăului, iar pulberile otrăvite şi arşiţa îl ocoleau.

Văzând Lăstuş că nu-l poate răpune pe Briţeiu, a vrut din nou să fugă şi să scape; să se piardă în lume, luându-şi cu sine numai pe Dragană, schimbată-n porumbiţă.

Scrâşnind din colţi, răgind cu înverşunare, a lăsat dară lupta la o parte şi-a fâlfâit puternic din aripi; a pornit iar să zboare.

Dar murgul fermecat al lui Briţeiu l-a şi ajuns îndată de pe urmă. Flăcăul l-a izbit din zbor cu buzduganul. Şi lupta a început din nou... mai tare... Tot mai tare... S-au coborât, lovindu-se unul pe altul, pe-o culme înverzită, învecinată cu cetatea. Aicea lupta a urmat mai îndârjită. S-au luptat zile, nopţi – cine mai ştie cât s-or fi luptat. Până ce, dintr-o dată, l-a lovit flăcăul pe zmeu cu buzduganul atâta de puternic, că zmeul a căzut de-a berbeleacul de pe culme, până la zidurile sale negre, de unde-şi luase zborul. Şi, sub greutatea loviturii, ulciorul cel cu apă vie, unde-şi ţinea ascunsă el puterea, i s-a spart, făclia i s-a stins. Zmeul s-a prefăcut îndată în stană de piatră la poalele cetăţii. Acolo a rămas pentru vecie.

în locul unde s-a sfărâmat ulciorul a izvorât o apă, s-a prăvălit la vale, schimbându-şi cursul pe la mijloc, aidoma unei mori, cazând apoi cu vuiet într-o prăpastie adâncă, vrând parcă să înghită, să macine sub apă şi stana închircită a zmeului Lăstuş.

Şi-apoi când zmeul a pierit, Briţeiu a văzut cum vine în zbor o porumbiţă deasupra morii acesteia de piatră şi de apă – a morii zmeilor. Era o porumbiţă ce scăpase dintr-un lănţug ce îl ţinuse zmeu-n gheară. Şi ea s-a pogorât în faţa lui Briţeiu. Când a ajuns chiar lângă el, a mai bătut o dată din aripi şi s-a ivit în locul ei Dragană.

Briţeiu a luat-o în braţe pe copila care-i era dragă şi pentru care se luptase pe viaţă şi pe moarte cu toţi zmeii.

Iară copila s-a strâns cu dragoste la pieptul flăcăului viteaz...

A mulţumit după aceea Briţeiu lui Andrei şi celor doi feciori ai săi, pentru ajutorul ce i-au dat. Şi după ce a luat cu sine – tot după sfatul bătrânului Andrei – un solz de peşte fermecat, aflat într-o ureche a stanei, Briţeiu a pornit

pe murg, cu draga lui, spre muntele Aleul, spre casa părintească din pădure. Şi cât s-au bucurat bătrânii, când au văzut copila ce o credeau moartă.

Şi ei, Briţeiu şi Dragană, au hotărât să şi pornească nunta...

S-a plecat dară voinicul cuviincios înaintea părinţilor copilei. Şi le-a cerut-o soaţă pe Dragană. Ei l-au îmbrăţişat. I-au binecuvân- tat pe amândoi şi le-au urat să fie de-a pururi fericiţi.

Atunci Briţeiu şi-a amintit de solzul cel de peşte, pe care îl scosese din urechea dreaptă a stanei lui Lăstuş. A suflat peste solz – precum aflase taina mireasa sa, în timpul cât stătuse în cetate. Şi, ca prin farmec, s-au ivit acolo pe muntele Aleul palatele de aur bătute în pietre scumpe ce le avusese zmeul, grădinile întinse, dezmierdate, pline de flori şi păsări rare, cu alei prunduite numai în nestemate. Şi prin palate au început din nou să robotească slujitorii aceia pe care îi avusese zmeul.

Voinicul s-a îndreptat către palate, ţinând pe draga lui de mina şi-a slobozit pe toţi copiii de munteni, ce-i avusese zmeul în robie.

Apoi a început, cum se înţelege, nunta!...

La nuntă au venit însuşi măreţul Sorin, apoi bătrânul Andrei şi fiii săi de suflet şi toţi bouarii, toţi pădurenii din Biharia – că avusese zmeul bucate şi băuturi, cât nu se pomeneşte, acolo, în beciurile palatului de aur.

Şi-au petrecut... Şi-au jucat... Şi fluiere-au cântat... Şi cetere, şi buciume-au sunat cu veselie, nu numai pe Aleul, ci până-n depărtare pe munţii Gruieş, Buteasa şi Briţeiu, prin locuri unde se dăduse bătălia, în preajma morii zmeilor.

Ba încă, după obiceiul muntenesc, au venit înaintea mirelui toţi ceteraşii, legaţi cu chischineie, năframe albe, după gât. Şi unul dintre ei, în timp ce strunele îl îngânau, a zis cu glasul subţirel, prefacân- du-se, în hazul tuturor, că-i fată:

Spune-mi, Briţeiu curat, în ce ape te-ai scăldat, de eşti falnic şi viteaz, şi dezmierdat la obraz?

Alt ceteraş i-a şi răspuns deɪŋdată cu glas gros de voinic:

Spun, Drăgano, adevărat.. Apa-n care m-am scăldat, este dorul – ştii tu bine... Cine-l simte, să suspine, să vână-n braţe la mine...

Mesenii au hohotit; dar ceteraşul cel de-al doilea a mai spus:

Zi, Drăgano,-i rândul tău, tu-n ce apă, în ce tău, te-ai scăldat, te-ai îmbăiat, de ţi-e trupul mlădios şi ţi-e chipu-aşa frumos?

Iar ceteraşul cel dinţii a răspuns subţirel:

Spun, Briţeiu, adevărat, Apa-n care m-am scăldat, E dragostea pentru tine... Cine-o ştie, să suspine Şi să mă cuprindă-n braţă, să mă ţie-aşa o viaţă!...

Apoi, în veselia tuturor, ceteraşii au dat cu toţii laolaltă glas, zicând:

Dragostea-i ca mierea dulce, de ce-o guşti, nu te-ai mai duce... Miere dulce-i dragostea, dac-o guşti, ai tot gusta.

După vorbele acestea s-a înteţit jocul şi veselia, în timp ce alt cântăreţ, cel mai ghiduş dintre toţi, a mai grăit astfel:

La nuntă de-asta venim, să petrecem, să glumim, că şi eu la casa mea, am ce bea şi ce mânca, daȥ nu-mi vine-a şi juca... Haide dară să cântăm, să cântăm şi să jucăm, pe miri să înconjurăm, şi-un trai bun să le urăm!...

Aşa au tot nuntit şi s-au veselit, şapte zile şi şapte nopţi, în cea de-a şaptea zi, s-au adunat bouarii şi pădurenii la poalele pridvorului de aur, în care se aflau mirii şi unul dintre ei a spus:

— Voinice Briţeiu, tu eşti acela care-ai scăpat prin vrednicia ta pământul strămoşesc de sub urgia zmeilor... Şi tu ne-ai scos de sub călcâiul lor afurisit. Ţie ţi se cuvine dară să ne ocârmuieşti şi să ne aperi de alte rele ce s-or ivi în viitor. Şi cum Biharia nu a avut, nici nu are împărat, noi te-am ruga să ne fii tu!...

— Trăiască împăratul Briţeiu! au răsunat glasurile voioase ale muntenilor.

Şi fiul lui Sorin nu s-a putut împotrivi, că era lumea plină pe-atunci pe toate tărâmurile de vidme, şerpi, balauri, zmei şi alte fiare... Vremuri grele puteau oricând să se întoarcă. Şi-au vrut muntenii să aibă în fruntea lor un braţ viteaz, un os din osul luminatului Sorin.

Astfel s-a învoit Briţeiu să fie împărat. Şi-a cârmuit el vreme îndelungată, alături de Dragană lui, cu înţelepciune şi cu vitejie, luptând şi înfrângând pe toţi duşmanii, căutând să facă uitaţi toţi anii aceia întunecaţi, când stăpânea Lăstuş peste Biharia.

Numai că armele acelor cumplite întâmplări din vremea lui Lăstuş tot au rămas: ruinele cetăţii celei negre, stânci aspre, colţuroase, străjuite de brazi drepţi şi întunecaţi, asemuindu-se cu o moară părăsită, plină de vipere lucioase, înveninate.

Mai jos de moara «dracilor de zmei», cum le spuneau odinioară muntenii, învolburat şi înspumat, trece un râu. Pe ţărmul său era copila, când a văzut-o întâia oară Briţeiu şi când cu frumuseţea-i l-a vrăjit. în amintirea fetei, râul a fost numit Drăganul.

Şi încă se mai zice că oarecine de se aşază pe mal, la ceasul când în unde ard stelele din cer, el poate să audă cum apa şopoteşte legenda cea străveche uşor, fără sfârşit...

Ghialumer

Mai este un loc anume în Biharia, nu prea departe de muntele Băiţa, pădurosul, unde se află o cascadă. Şi apa din cascadă are, pe cât se spune, o vrajă. Din ea parcă se aude un glas, şoptind înfierbântate stihuri de dragoste.

Odinioară, precum se povesteşte în legendă, apa aceasta, cascada Ghialumer, nici nu se pomenea. Necum să stihuiască!

Aci, cum se mai ştie din bătrâni, a fost odată numai un castel fălos şi plin de bogăţie. Castelul unui crai, pe nume Matieş.

Şi craiul Matieş avea o împărăţie pe cine ştie unde! Dar, obosit de lupte, sătul şi de domnie, craiul se hotărâse să lase scaunul unui fecior mai mare şi el să se odihnească aicea la castelul pe care-l avea în munte.

Vroise Matieş ca să-şi petreacă restul de zile ce mai avea, fără de nicio grijă, numai în veselie.

A dat poruncă dară să i se încarce avuţia în lăzi încăpătoare de aramă, bine ferecate. Şi lăzile le-a pus în

care trase de boi vânjoşi de munte.

Şi au pornit spre noile sălaşuri. Atâta avuţie avea cu el, atâta aur, scule şi pietre preţioase, atâţia bani, tot ce strânsese craiul în lunga lui domnie, că se plecau în jos de-atâta greutate carele şi-abia se mai târau pe drumuri de pădure.

în frunte mergea craiul, călare pe-un cal roib, purtând la şold o spadă ce înspăimântase lumea.în urma sa veneau într-o caleaşcă mare, zmerite şi supuse, soţia şi o copilă, Ileana.

Şi după ei urmau: Amira, tovarăşa de joacă a Ilenii, şi tatăl său, Gomora, acela care ştia să afle tâlc în stele, putea citi în lună, cunoştea şi zodiacul, putea să afle de vin vremuri mai rele sau mai bune, de e război sau pace... Dar câte nu ştia? El însuşi sfătuise pe craiul Matieş să părăsească scaunul şi să-şi afle odihnă aicea la castel.

Şi craiul ascultase, pentru că sfetnic bun i-era Gomora. De aceea-l şi ţinea mereu în preajmă şi vorba sa o preţuia întotdeauna.

Şi copilei craiului, Ilenei, îi era dragă Amira. Crescuseră de-alt- minteri împreună. Şi laolaltă le fusese jocul.

Şi când mergea copila de crai la vreo plimbare, când ţesea horbote şi pânza, când se gătea, când învăţa să dănţuiască, mereu era alături şi Amira. De mici se deprinseseră să-şi spună orice taine. Şi una dintre ele când plângea, cealaltă sigur lăcrima şi dânsa, la fel când râdea una, râdea fără îndoială şi cealaltă.

Şi-acum, dacă se aşezase craiul aci în munte la castel, copila lui Gomora primise o încăpere, lingă odăile ce le avea Ileana, aşa încât întreaga zi puteau să fie împreună.

Iar craiul, după ce vârâse comorile în beciuri, se apucase de petreceri

Strânsese lângă el, ca să-l desfete, pe cei care ştiau s-alcătuiască stihuri, povestitori şi cântăreţi din cetere şi surle, pitici, dănţuitoare şi măscărici. Stăteau cu toţii pe treptele înalte de marmură ale castelului şi craiul, după

bună voia sa, le poruncea ca să-l înveselească fiecare, pe rând.

Dacă se plictisea, pleca la vânătoare de cerbi sau de mistreţi, prin văile albastre ale munţilor. Şi alteori se desfăta, plimbându-se numai prin sihlele înverzite şi pline de mirezme.

Aşa-şi trecea acum viaţa Matieş, cu fală, plin de mulţumire şi niciodată prea sătul de veselie.

în vremea asta, Ileana şi fata lui Gomora zburdau pe aleile umbroase din parc sau prin cămări, cântau şi se jucau. Fugeau vuind pe trepte, se alungau pe săli, făcând pe «baba oarba». Şi-apoi, copile alintate cum erau, făceau atâtea pozne, că se speriase o lume întreagă acolo la castel. Că se urcau în turle, şi uneori furau câte o lance de la vreun ostaş, pe când dormea în strajă; se coborau după aceea sub bolţile castelului, acolo unde sta Gomora în fum, vrăjind mereu, şi-i răsturnau clondirele de sucuri şi unsori. Iar alteori... Câte nu mai făceau?... Dădeau totul de-a valma mereu cu jocul lor!

Şi vremea trecea iute. Trecea... Veniseră copile micuţe la castel Ileana şi Amira, şi-acum erau crescute. Abia încăpeau în rochii. Şi rochiile pe ele luau rotunjimi de flori. Ca merele-n grădină, aşa se pârguiau. Nu mai fugeau pe trepte şi nu mai necăjeau străjerii cei din turlă; ci în cămări stăteau, cu ţesături în mina şi îşi vorbeau în şoapte.

Ba chiar, de la un timp, Amira se cam schimba, nu era ca înainte. Teşea ceva, cânta... Deodată, fără vreo pricină, se înroşea la faţă. Sau îi venea să joace. Cânta iară, tăcea... Pleca apoi în grabă. Din nou se întorcea, parcă vroia să-i spună ceva Ilenei şi nu-ndrăznea.

— Ce-ai tu, Amiră fată? a întrebat-o Ileana într-o zi. Nu mai eşti cu aceeaşi, nu eşti ca altădată. Ţi s-a-ntâmplat ceva?

Amira s-a împurpurat la faţă mai rău. Era gata să spună. Şi a tăcut din nou. Dar prietena, Ileana, s-a tot rugat de ea şi a stăruit:

— Ce e? Ce s-a-ntâmplat? Ai uitat oare că-mi eşti ca şi o soră şi trebuie să-mi spui orişice ai pe suflet?

Până la urmă, Amira s-a înduplecat şi, punând palme reci pe obrajii aprinşi ca jarul, a început să îşi mărturisească taina:

— Iubesc, iubesc pe un tânăr, Ileană!

— Cine-i ? a vrut să ştie fata de crai, cuprinsă de uimire. De-aici e? Vreun curtean? Şi e bogat, frumos?

— Nu, nu-i curtean… Dar e frumos, cum nu-i niciun curtean, s-a înflăcărat Amira. E-nalt, tras prin inel, cu ochi ce te-nfioară. Şi-are un glas, Ileană, ce-n inima-ţi pătrunde. Stihuri când glăsuieşte, parcă-i un vrăjitor. Şi-ţi vine atuncea să pleci cu el oriunde, orice-ar fi să se-ntâmple, nimica nu-ţi mai pasă.

— Şi tatăl tău, Gomora, el ce spune? Vrea ca să-l ai de soţ?

— Nu. Nici nu vrea s-audă. Zice că Ghialumer, aşa precum se cheamă, este necredincios. Că el rosteşte stihuri, pe fete le vrăjeşte cu vorbe mincinoase, că lui totuna-i sunt, ori ochi albaştri, negri sau verzi. La fete, deopotrivă el inima le frânge. Pe urmă, după ce ele îl îndrăgesc, le lasă plângâqd cu amărăciune. Se duce. Minte pe-alta!…

— Şi-aşa e? De-i astfel, e cam rău.

— Nu… Nu-i aşa! a zis gata de ceartă, orbită de iubire, Amira. Chiar el m-a încredinţat că nu este nimic adevărat din tot ce spune tata…

A ascultat Ileana tot ce-a grăit Amira: cum Ghialumer, o dată în parc, a aşteptat-o şi stihuri i-a şoptit cu dulce glas, molatic. I-a jurat apoi că-i va rămâne de-a pururi credincios şi dacă vreodată îşi va călca cuvântul – el singur se blestemă să se preschimbe-n apă şi să se piardă-n lume…

— în apă să se schimbe, de-şi va călca cuvântul şi n-o fi credincios? E tare jurământul! a spus încet Ileana.

— E tare şi îl cred! a mai rostit Amira. Şi-mi voi urma iubitul…

Şi a plecat Amira, urmând pe Ghialumer sus, colo între codri, pe muntele Băiţa, unde stihuitorul avea coliba lui. S-a dus fără să-şi mai asculte tatăl, ce-i prezisese multe

nenorociri, de o să-i calce sfatul.

A făcut apoi Gomora şi vrăji, ca să-şi întoarcă fata acasă. Ce n-a făcut? Dar vrăjile, se ştie, nu au putere de este dragoste curată... Şi dragostea Amirei era mult mai curată decât cerul albastru; şi vrăjile au rămas neputincioase. Se povesteşte că era nespus de fericită Amira, pe-acea vreme. Credea că toată lumea e a ei; că ei îi cânta munţii în zvon de păsărele; că stelele şi noaptea sunt pentru ea făcute! Iar Ghialumer rostea, acolo în coliba plină de flori de munte, aduse de Amira, stihuri fără pereche...

Un timp a tot rostit. Apoi stihuitorul a glăsuit mai rar. Mai rar a stat acolo în colibă. A tot plecat. S-a dus pe la castel.

Şi craiul, aflând fapta Amirei, hotărâse că ea e vinovată şi nu mai are voie să vadă pe Ileana; şi nici măcar să-i calce piciorul la castel.

A venit Ghialumer la ospeţele mari ce le da Matieş şi-acolo stihuia... Privea dănţuitoare ce se roteau în juru-i. El însuşi dăn- ţuia cu mintea ameţită de vinuri. Şi când îl întrebau curtenii despre Amira, le răspundea că nu-i mai este dragă... Şi despre jurăminte, zicea că sunt cuvinte ce nu se pot păstra!

Şi-a mai trecut o vreme. Nu mult...

A uitat Ghialumer cu totul de jurământul care-l făcuse Amirei. A părăsit-o!...

Umbla sărmana fată a lui Gomora prin păduri, plângând cu plâns de moarte; se furişa prin munte ca o sălbăticiune, căuta să îşi ascundă de oameni durerea şi ruşinea.

Şi nimeni nu ştia de soarta sărmanei rătăcite. Ba nu, ştia Gomora. Sub bolţile afumate el tot vrăjea. Fierbea într-o căldare sucuri verzi, otrăvite. Şi-n aburii care se ridicau, privea pe fata lui.

Sărmana lui Amira!

Şi-atunci s-a dus Gomora la craiul Matieş, plecându-şi jos genunchii pe-o lespede de piatră.

— Stăpâne, a zis el, umilit, vin la tine să-ţi cer astăzi

dreptate. Viu ca să-l osândeşti pe Ghialumer, ce amăgeşte inimi de fecioare, îşi calcă jurămintele făcute şi-azvârle-n drum pe acele fete ce l-au crezut. îţi cer pentru credinţa care ţi-o port, să-l osândeşti la moarte, căci mi-a înşelat copila.

— Pe Ghialumer? s-a minunat mult craiul. Tu ştii, Gomora, cât eşti de preţuit aci la curtea noastră. Şi voia ta aş vrea să ţi-o-mpli- nesc. Dar el, stihuitorul, ne face o falǎ mare faţă de înalţii oaspeţi pe care îi primim. Stihuri aşa de măiestrite cum face dânsul, nu poate încă nimeni altul a ticlui.

— Vor mai cădea şi alte copile nevinovate pradă lui! a zis Gomora.

A răspuns craiul:

— Ele sunt vinovate, nu trebuie s-asculte pe un stihuitor despre care oricine ştie că amăgeşte fetele fără minte! Şi-acum, te du, Gomora, la tine acolo sub bolţi, vezi de clondire şi de unsori. Auzi?

A scrâşnit vrăjitorul şi-a jurat răzbunare, zicând în gândul său:

— Lui Ghialumer eu singur am să-i plătesc! Dar şi tu, crai nevrednic, ce te-am slujit o viaţă şi care pentru fala ce-o ai şi pentru o desfătare nu vrei să faci dreptate, curând ai să dai seamă!

Şi-n timpul cât Gomora nu mai avea alt gând, decât să se răzbune, o veste începuse să se audă prin munţi.

Se povestea anume că Ileana, fata lui Matieş, se pregătea acum să iasă în lume, să vadă, să cunoască. Să-şi afle chiar şi-un mire. Şi că au fost poftiţi să vină la ospăţ, Briţeiu şi Dragană; alţi împăraţi vestiţi din ţări îndepărtate. Ba chiar şi mândră Lună. Şi s-ar putea să vină şi învâlvoratul Sorin.

Fuseseră aduse bucate şi băuturi alese; şi pentru acel ospăţ, fuseseră tocmiţi şi-alţi măscărici decât aceia pe care-i avea la castel craiul.

Tarafe întregi veneau; apoi şi dintre aceia ce ştiu să zugrăvească sau să cioplească-n piatră şi-n lemn chipuri de oameni.

Vroise Matieş ca să rămână ospăţul acesta de pomină, în basme, în cântece, zugrăvit pe pereţi şi chiar cioplit în piatră, de se putea.

în fruntea tuturor pusese însă craiul pe Ghialumer. îi şi dăduse poruncă s-alcătuiască stihuri în cinstea fetii, care ieşea în lume pentru întâia oară.

Şi-n sinea lui, măreţul crai gândea c-o să urmeze după aceea şi nunta c-un mire drag, vreun prinţ, sau chiar vreun rege, ce l-o alege fata.

Chiar şi Ileana aştepta vreun Făt-Frumos, cu pletele de aur, vreun crai viteaz, sau rege, sau vreun prinţ, pe care ea îl va îndrăgi... Şi fata lui Matieş visa cum vor pleca împreună prin codrul plin de vrajă, încolo către zarea încinsă de lumini, în timp ce glas de cetere or să sune într-un duios alint, cântarea cea străveche de nuntă... Iar Matieş şi soaţa lui vor flutura din drum năframa, urându-le noroc şi cale înflorită celor doi miri.

Aşa visa copila lui Matieş. Dar nu sunt toate în viaţă aşa cum le visează copilele sprinţare.

Şi înainte de ospăţ, se zice c-a întrebat-o craiul pe fata lui dacă nu are vreo dorinţă. El, craiul, vrea să-i împlinească dorinţa pe loc, oricare ar fi...

— Ba da, am o dorinţă.’ a zis atunci Ileana, şi-a căzut în genunchi. De mult vreau să te rog. îndură-te de aceea care mi-a fost tovarăşă de joc şi las-o să se întoarcă la castel. Noi, când eram micuţe, Amira şi cu mine, aşa ne-am înţeles, să mergem împreună la cel dintâi ospăţ...

S-a încruntat rău craiul.

— Cere-mi orice, a răspuns el, dar numai asta nu... Să vie lângă tine o fată ce şi-a plecat urechea la cele dintâi vorbe şi-apoi s-a dus în lume nebună, zvânturata? Să şadă lângă tine o fată ca Amira? Nu! Niciodată! Nu!

A lăcrimat Ileana şi s-a rugat mai mult de tatăl său s-o ierte; dar craiul a rămas până la urmă neclintit.

A fost Ileana peste măsură de mâhnita. Numai că oaspeţii începuseră să vină.

Tarafele cântau. Se aştemeau mese bogate.

Fata s-a luat curând cu griji mărunte. Şi-a şters de

lacrimi ochii şi a început să uite. Da zor să se gătească pentru petrecere.

Şi iată, a venit seara care fusese hotărâta pentru ospăţ! La castel sunau muzici. în jurul meselor întinse stau craii, regii, prinţii şi vitejii, toţi câţi fuseseră poftiţi. Iar mai încolo, în picioare, lingă ziduri, fusese adunată întreaga ceată a celor ce erau tocmiţi: povestitori, stihuitori, zugravi şi cioplitori de chipuri, apoi pitici, dănţuitoare, ori din aceia care înghiţeau săbii, mâncau foc, făceau farmece.

Făclii fuseseră aprinse; şi-aşa de multe erau, de parcă era ziuă!

Sute de slujitori grăbeau prin sala cea mare, ducând bucate sau băuturi. Şi cetere duioase oftau încetişor.

Dar, dintr-odată... au început să bată tobe.

Cobora fata. Venea de mâna cu tatăl său, cu craiul Matieş, pe treptele de marmură care duceau de sus spre sala de ospăţ. Pasul ei lin abia de-atingea covorul de mătase, care fusese aşternut pe trepte. Trupul îi unduia ca trestia, când adie vântul în faptul dimineţii. Horbotele în care era înveşmântată foşneau. Colanele bogate din nestemate străluceau; şi-n păr avea garoafe făcute de meşteri giuvaeri din pietre de rubine. Avea obrajii rumeni şi ochii lăsaţi în jos, puţin şi de sfială, dar şi pentru că aşa se cade unei fete de crai, ce vine pentru prima oară la un ospăţ.

Lăutele au sunat şi glasuri de trâmbiţe s-au risipit în depărtări, în faţa fetei au ieşit prinţii sosiţi de pe întreg pământul.

— Ne închinăm, Ileană, ţie! au rostit ei, toţi într-un glas, şi s-au plecat înaintea ei. Aşteptăm umiliţi să-ţi cobori ochii către noi şi să-ţi alegi pe unul cu care să începi danţul!

Şi toţi feciorii aceştia de crai, cu spete largi, înalţi, cu ochii vifo- roşi, viteji fără de margini, ce colindaseră unii întreg pământul, luptându-se cu zmei şi căpcăuni, au început să se înfăţişeze Ilenei.

Sub bolţile înalte ale sălii bogate de ospăţ, în orbitoarea lumină a făcliilor cu miros de răşină, privirea

senină a Ilenei căuta să afle pe acela pe care ea-l visase în visele-i de fată.

în haine încărcate de fireturi, ţinând la şolduri săbii lucitoare, toţi prinţii aşteptau cu frunţile înălţate spre fată. Şi fiecare dorea să fie el acela care să-i poată prinde mâna ei mică, albă şi, după o plecăciune, să înceapă cu ea danţul.

Ileana îşi plimba ochii la unul şi Ia altul.

— Dar colo? Cine-i,tată? a întrebat Ileana sfioasă pe tatăl său. Cine e oare prinţul ce stă acolo, la o parte, în faţa cetelor de măscărici ?

A prins întâi să zâmbească Matieş; dar pe urmă a început să râdă.

— Acela? Nu-i prinţ, fată. E doar stihuitor. Ai să-l auzi pe dată rostind. Stihuitor de frunte, ce-i drept. însă nu-i prinţ!

— Că n-o fi Ghialumer? El... care... Amira!... s-a îmbujorat de-a binelea la chip Ileana.

— El este!... s-a necăjit o leacă Matieş. Nu-l mai privi. Mai bine vezi de prinţii care aşteaptă să înceapă danţul!

— Ei bine, atunci să fie oricare! a zis Ileana, şi-a aruncat un trandafir aprins ca focul. Vreau ca să dănţuiesc!

Prinţii s-au repezit în clinchete de săbii şi cela care a izbutit să prindă trandafirul a fost un tinerel sosit din miazănoapte.

El a prins trandafirul, Ileana i-a dat mina şi danţul a început...

De când era pământul Bihariei, pământ, nu se ştia să fi fost încă atâta veselie, precum a fost în noaptea aceea. Castelul tot se zguduia şi munţii hăuleau. Sunau străvechii codri până-n depărtări. Jucau şi fiarele. Până şi Luna, regina nopţii, ce nu vroise să vină la ospăţ, ca să nu rămână cerul prea pustiu, se spune că juca-n rădvanul ei de argint, uitându-se de sus să vadă ce se petrece acolo la castel.

Şi când danţul s-a terminat, au început să joace măscăricii comediile lor... Zugravii, cioplitorii de chipuri au început şi ei îndată lucrul, silindu-se cu meşteşugul lor să prindă pe pânze şi pe ziduri, în lemn, în lut, sau chiar în piatră, pe oaspeţii de vază ai craiului.

S-a făcut apoi linişte deplină şi Ghialumer a început să stihuiască, să spună cuvinte măiestrite, aşa cum ticluise el anume pentru fată.

în mina avea o liră bătută-n pietre scumpe. Din când în când suna, mângâind-o pe strune. Sta drept în faţa fetei şi stihuia. Era înalt şi zvelt, cu o mantie pe umeri, cu părul parfumat, rostind cuvinte calde, cum nu mai auzise Ileana niciodată.

— Frumoasă eşti, îi spunea el în stihuri, cum nu mai este chip, nici floare îmbălsămată, nici stea în toiul nopţii... Cum nu-i nici vorbă sau cântec să te poată cânta...

Şi-n viersul său, el a şoptit povestea unui cântăreţ care îndrăgise o copilă de crai. Şi la început stihul lui a sunat mângâietor, parcă scânteia lacul, scăldând în unda lui pe însăşi mândra Lună. Deodată lira i-a sunat străpunsă de un fior. Şi el arăta clocotul ce se înteţea în pieptul acelui tânăr. Iar stihul i-era aspru, parcă venea furtuna şi gemeau greu copacii... Şi-apoi părea că se pornise furtuna, ce alerga nebuneşte, sfărâma tot în preajmă.

Ghialumer povestea, cum craiul pedepsise pe cântăreţul care îndrăznise să-şi ridice ochii la fata lui. Şi fata s-a măritat c-un altul, c-un prinţ, iar cântăreţul a rămas singur şi trist.

A mai sunat o dată din liră şi stihul parcă înfăţişa cum totul se linişteşte. Şi-n vălul greu de ceaţă, care urma furtunii, şi-n pulberea luminii, rămânea numai jalea.

Aşa s-a sfârşit stihul. Toţi câţi au stat la masă, cu ochii umeziţi, au rămas ca de piatră, zdrobiţi şi ei de jale. Au stat, şi-au ascultat cu toţii, dar inima Ilenei bătea aşa de tare, mai-mai să-i spargă pieptul, şi două turturele se tot zbăteau să iasă de sub cămaşă afară. Sta ca vrăjită Ileana de stihul măiestrit.

Şi Ghialumer, ca păsărarul care a întins multe laţuri, ştia că într-unul dintre ele i s-a mai prins o pradă, copila cea de crai.

— Şi-acum destulă mâhnire! a spus în clipa aceea craiul. Frumoase sunt a tale stihuri, Ghialumer, măcar că nu-s decât deşarte închipuiri. Cum are să îndrăznească un cântăreţ să se înalţe cu gândul până la o fată de crai? Şi noi ne-am adunat aci ca să ne veselim. Să înceapă iarăşi danţul!

— Să înceapă, au fost destule stihuri, au glăsuit şi prinţii. Să înceapă veselia!

Şi craiul însuşi şi-a poftit copila la danţ…

A fost după aceea petrecerea mai vie, mai cu zgomot. Vinul a curs cu spume în poloboace, şi apoi pe gâtlejuri. Bucate, nu mai spun, fripturi de cerbi, de păsări; boi întregi se frigeau pe cărbuni.

Dulciuri, care de care mai bune, erau aduse pe tăvi întinse, şi fructele în coşuri erau purtate.

Şi-au petrecut, nu ştiu cât timp, pentru că nimeni n-a vrut să socotească.

Numai că-n toată vremea asta, Ghialumer nu a privit decât numai la fată. Şi glasu-i arzător a rostit alte stihuri…

Şi când şoptea el stihuri, se opreau orice glasuri. Iar struna tremurată a lirei, aşa se tânguia, că sta privighetoarea în ram fără să ciripească, nu mai curgea nici râul, nici vântul nu sufla. Parcă împietrise lumea. Şi numai el şoptea uşor cuvinte-n stihuri, şi Ura lui suna în noaptea fără seamăn.

Ileana sta pierdută în jilţu-i şi-l privea. Şi nu ştia c-

afară la geam venise Amira, cu păr zbârlit, cu fusta zdrenţuită şi plină de ciulini, înţelesese totul şi plângea cu hohot, pentru că ea pe Ghialumer tot îl iubea.

Iar jos, sub bolta-i afumată, Gomora, cu faţa lui boţită, fierbea şi tot fierbea la buruiene. Privea în aburi şi-i vedea: pe crai, pe fata lui, Ileana, pe Amira, care sta la geam, pe Ghialumer. Şi-i blestema pe toţi zicând aşa:

— Aha! Blestemul meu i-ajunge pe rând. Întâi vine Amira, care m-a părăsit. O văd cum se căieşte. Urmezi tu, Matieş, crai prea nedrept. Iată, Ileana ta l-a îndrăgit pe Ghialumer, amăgitorul, pe care tu nu ai vrut să-l pedepseşti. Stihuitorul vine după tine, Matieş. Blestemul meu o să-l ajungă curând pe Ghialumer!

Aşa s-a petrecut.

Ospăţul a durat zile şi nopţi. Şi când s-a isprăvit, prinţii şi craii s-au suit în rădvane, sau pe cai şi au plecat. Tarafurile au tăcut şi mesele s-au strâns.

Au rămas numai zidurile zugrăvite şi nişte chipuri de piatră sau de lemn, care fuseseră cioplite de meşteri la ospăţ.

A mai rămas şi craiul, mâniat că nu putea pricepe, cum din atâta noian de oaspeţi, Ileana nu găsise niciunul vrednic să şi-l aleagă soţ? Ba oarecine dintre sfetnici îi şi şoptise că fata lui privise-n timpul ospăţului mai mult la Ghialumer.

— Aşa să fie oare? se tot întreba craiul. Cum? Fata lui? Să îndrăgească pe-un măscărici care îndrugă stihuri, pe care-l avea în slujbă, pe care doar cu-o vorbă putea să-l şi răpună? Nu, nu se poate!

Şi totuşi, în mânia lui cea mare, poruncise craiul ca Ghialumer să nu mai fie primit de-acum încolo la castel. Şi de-l vor mai vedea cumva că se iveşte, să-i zmulgă limba, limba cu care stihuieşte. Şi lira să i-o zdrobească de cel dintâi copac.

Fata de crai aflase vestea. Şi de atunci se închisese în cămară cu ochi înlăcrămaţi, semn că aşa era, că bănuiala craiului era întemeiată.

Şi tot atuncea se zvonise că Amira venise înaintea lui

Gomora, căzuse în genunchi şi se rugase s-o ierte.

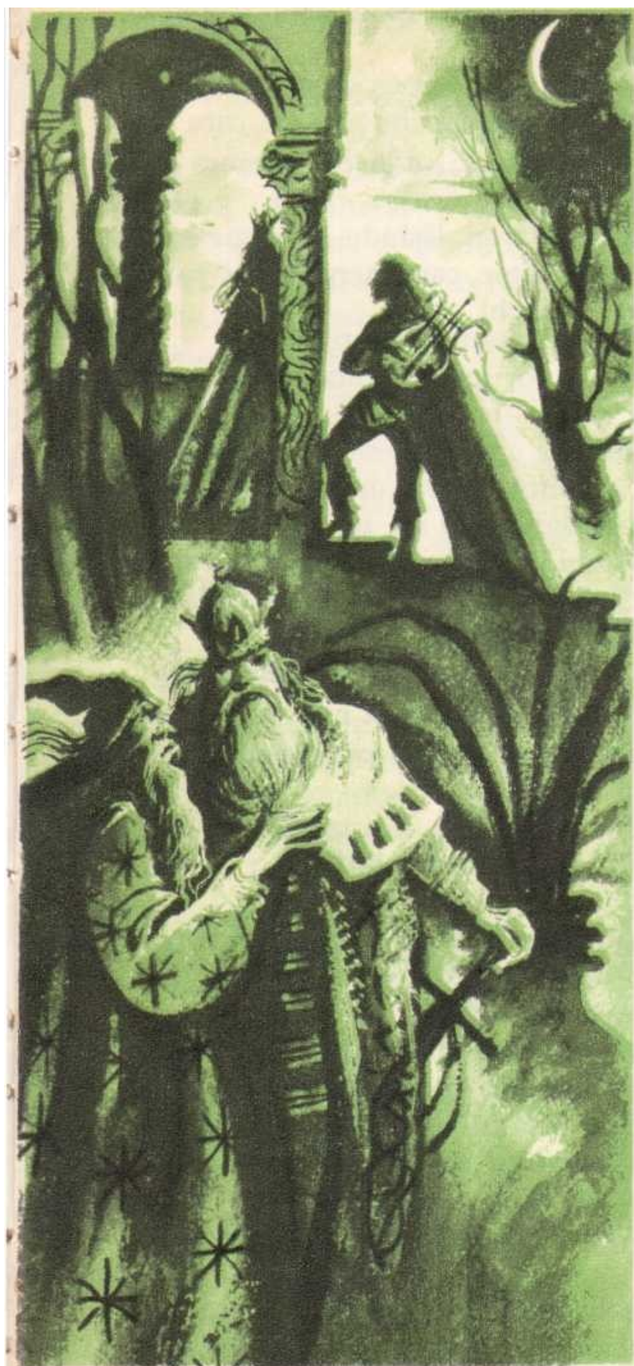
— Nu pot! îi răspunsese acesta, fără să întoarcă fruntea spre fata sa. Nu pot! M-ai părăsit, fugind fără de minte, au râs toţi de Gomora.

— Atunci, zisese fata, îndură-te de mine şi fă-mă o păsărică. Să pot plânge prin ramuri. Şi să m-ascund de oameni, să nu mai râdă nimeni de fata lui Gomora!

— Asta aşa va fi! spusese vrăjitorul cu glasul răguşit.

Şi cum plecase fata din faţa lui, Gomora a făcut semne în aburi, cum numai el ştia. Iar fata lui, Amira, s-a preschimbat deodată într-o cinteză mică. Cinteza a zburat, s-a pierdut în pădure, ciripind cu durere.

A mai trecut un timp. Ghialumer n-avea pace. S-a dus deci într-o zi, tocmai în munte, sus. Şi a cules de acolo floarea reginei, albă. A prins-o într-un buchet. Şi umbrele înserării când, lin, s-au coborât, învăluind castelul într-un adânc mister, când Luna, dalba Lună, ieşea încet pe cer şi aleile din parc se argintau ca-n vis, Ghia-

lumer a venit. Ca fiara cea flămânda, dibaci, s-a strecurat în parcul înflorit. I-a aruncat buchetul Ilenei pe fereastră. A pus mâna pe liră. Şi ea a dat un sunet, un zvon aşa de trist, că inima copilei s-a strâns.

Mai palidă ca moartea, fata sta nemişcată în patu-i alb ca neaua. Doar o făclie micuţă-şi tremura umbrele pe pereţi, încolo nicio suflare. Lima se ascunsese tăcută după un nor. Şopot molcom de frunze abia se desluşea; şi-n încăperea fetei plutea îmbătătoare mireasmă de trandafiri şi crini.

»

Stihul lui, ca un murmur uşor, îl auzea. El îi jura iubire pe viaţă şi îi spunea:

— Prinţesă eşti, Ileană, stăpână-mi eşti, şi eu rob umilit, un biet stihuitor; da-ţi jur că nu-i pe lume iubire mai presus decât a mea.

Gomora, jos, sub boltă, sta singur şi privea în aburi ce se-ntâmplă. Vrăjea fără-n- cetare şi nimeni nu ştia ce punea el la cale. Dar vedea tot prin aburi.

Văzând stihui torul acolo la fereastră, fără să mai aştepte, şi-a pus pe cap tichia de vrăjitor. A luat în buzunar un şip cu sucuri otrăvite, ce-l avea pregătit. Şi a fugit degrabă la craiul Matieş.

— Hai, vină! i-a strigat fără să se aplece, aşa ca de obicei. Vină să-ţi vezi copila, cum este amăgită de-acel stihuitor, pe care tu n-ai vrut să-l osândeşti când te-am rugat. Şi află că Gomora nu iartă pe cei ce nu au milă de dânsul şi nu-l ascultă... Hai!

O! Ce s-a temut craiul! A sărit de pe tron, lăsându-şi pe spetează mantia aurită şi a fugit s-ajungă pe vrăjitor, care mergea spre parc. S-au pitulat acolo în dosul unui trunchi.

Şi iată, sub fereastră sta Ghialumer, vestitul, şi stihuia:

— Ileană, nu te teme. în braţe te voi lua şi amândoi spre ţara de visuri vom pleca. Hai, vino, nu te teme, Ileană, draga mea!

Copila venise la fereastră şi-l asculta cu inima răcită

de spaimă.

— Şi tu-mi eşti drag, frumos stihuitor, a spus aproape fără glas fata lui Matieş, dar faimă ai de-amăgitor. Şi nu te cred. Tu i-ai jurat credinţă şi Amirei, zicând că vrei mai bine să te prefaci în apă, decât să nu-ţi păstrezi cuvântul ce i-ai dat. De aceea, iată, jurământul nu ţi-l cred. Te du mai bine, Ghialumer!

— Prinţesă, pentru tine şi-n apă m-aş schimba! a zis amăgitorul.

Şi chiar de-aş fi o apă, în stihuri n-aş cânta decât iubirea noastră.

Cât Ghialumer a mai grăit şi acest stih, a răcnit Gomora din locul unde sta:

— Aşa? Vrei să te schimbi în apă pentru Ileana? Şi vrei să-i stihuieşti tot ei pentru vecie? Fie! Pedeapsa ta să-ţi fie ce singur ţi-ai ales!...

Şi a vârât Gomora o mină în buzunar. A scos de acolo şipul cu sucul său vrăjit. S-a îndreptat degrabă către stihuitor.

Ghialumer l-a văzut, i-a ieşit înainte, râzând cu nepăsare:

— Ce vrei, Gomora ? Spune! Că nu mă tem de tine; şi nici de vraja ta. Cu stihurile mele eu sunt mult mai puternic...

Şi-a pus mâna pe Ură, întorcând încă o dată către Ileana capul, înnebunit de ură, vrăjitorul s-a repezit spre el, cu şipul într-o mină, gata să-l azvârle. Ileana l-a văzut.

— Fereşte-te, iubite! a strigat ea cu teamă către stihuitor. Iată, vine Gomora...

Ghialumer dintr-o dată s-a întors către Gomora. Şi s-au cuprins în braţe. S-au dat de-a rostogolul. S-au ridicat cu grabă. Şi iar s-au prins în luptă. Au căzut între pietre. Şi nu se da niciunul învins.

Sus plângea o cinteză, ciripea cu durere, zburând încoa şi încolo, chemând în ajutor.

Ileana, înfricoşată, a mai dat doar un ţipăt şi-a căzut la pământ.

— Copila! Moare fata! a dat răcnet şi craiul, văzând-o

pe Ileana cum cade aproape moartă.

Şi-atuncea Ghialumer, auzind aste vorbe, a mai slăbit strânsoarea. Atât a fost de-ajuns, ca iute vrăjitorul să îşi deşarte şipul peste stihuitor.

Şipul s-a revărsat în gâlgâit subţire pe faţa, şi pe ochii lui Ghialumer. Şi el s-a preschimbat pe loc într-o cascadă.

în grabă a sărit craiul, şi-a luat în braţe fata, şi-a dus-o la castel. Şi-a bolit multă vreme între viaţă şi moarte Ileana. în fierbinţeala ei, în timpul bolii, rostea adesea numele aceluia care pierise: Ghialumer.

Credea c-o pierde craiul. A chemat vraci. Pe cei mai buni din lume. A chemat vrăjitori.

Şi toţi au îngrijit-o cu leacuri şi unsori.

Au îngrijit-o astfel, că într-o bună ziuă, fata s-a făcut bine.

A mai oftat o vreme gândind la Ghialumer; dar cum se întâmpla adesea, în timp, a uitat totul.

Şi-a pus la cale craiul alte ospeţe. Alţi cântăreţi şi alţi stihuitori au proslăvit-o. L-a uitat şi pe Ghialumer. A dănţuit c-un prinţ viteaz. El a cerut-o de soţie. Şi împreună au plecat spre un castel, pe care-l avea prinţul în asfinţitul lumii.

Pe vrăjitor l-a izgonit îndată Matieş, să nu-l mai vadă, să nu îşi mai aducă aminte de tot necazul pătimit. Şi când a rămas singur Gomora, cuprins de jalea fetei pe care o schimbase în păsărică, s-a aruncat de sus, de pe Băiţa, în prăpăstii.

Când craiul Matieş s-a stins şi el, castelul s-a părăginit. Comorile ce le strânsese le-au risipit nepoţii. Iar zidurile s-au sfărâmat încetul cu încetul.

Nu se mai văd decât câteva pietre, ce-s înnegrite de anii ce s-au scurs. Şi lângă ele sună cascada Ghialumer.

Necredinciosul tânăr, ce-i pedepsit şi preschimbat în apă de vrăjitor, nu are de unde şti că nici stră-strănepoţii celor de pe vremuri nu mai vieţuiesc.

El crede că mai este Ileana la fereastră şi îl ascultă.

Şi tot mai stihuieşte cu gândul s-o amăgească şi pe

ea!

în serile înstelate, de vii lângă cascadă, auzi lin glasul apei şi murmurul de stihuri. Ce spune, nu înţelegi, dar ştie orişicine că-s stihuri de iubire.

Şi tot de-atunci, se spune, că zboară şi o cinteză cu aripile sure prin munte.

Cinteza-i fermecată. Şi noaptea, când se-aşteme prin case somn adine, ea vine la ferestre. Priveşte de-s pe-acolo copile mărişoare. Şi dacă sunt, prin somn le povesteşte legenda cu o fată care a crezut odată în vorbe înşelătoare şi a plecat în lume cu un amăgitor.

Iar în Biharia de-atunci i-o zicătoare: O spun bătrânii la copile:

— E bine să priceapă fiecare glasul de cinteză... Şi multe-s de înţeles dintr-o poveste, cum este aceea despre Ghialumer!...

Lacul zânelor

Apoi se povesteşte că într-o vreme, zânele cele bune ale munţilor au hotărât să îşi aleagă un loc anume în Biharia, unde să-şi facă un palat de ceţuri...

Aci să locuiască!

Au umblat zânele toată Biharia, şi n-au găsit loc mai frumos decât pe valea Iedului, în apropierea muntelui Murgaşul. Aci, într-o poiană, şi-au clădit ele un palat de ceţuri; şi jos, pe vale, şi-au Scut un lac, în care să se scalde.

Şi când se lăsa seara cu umbre tăinuite, ieşeau şi zânele din aşezarea lor de ceţuri. Se adunau acolo pe poiana înflorită şi dănţuiau ori se scăldau în lac, până ce venea ziua. Atunci se prefăceau în ceţuri şi piereau în palat.

Ce nopţi erau acelea! Ce bucurii şi zvon umpleau toată poiana!

Veneau zânele toate, îşi azvârleau pe iarbă uşoarele lor văluri şi lunecând în apă, se jucau, înotând, plutind ca nişte nuferi.

De sus cernea lumină frunzişul vineţiu pe trupurile albe de zăpadă. Şi zânele cântau. Sub viersul lor adormea

tot în preajmă: prin vizuini, dihănii, prin buruieni, gângănii. Adormea şi pădurea, vintul cel cald al nopţii se anina în ramuri şi aţipea acolo. Sub vraja din poiană şi-n cântecul duios al zânelor nu şoptea nici frunzişul, iar florile, cu capul plecat, dormeau şi ele...

Oricine ar fi vrut să treacă prin poiană în acest timp nu putea să le vadă pe zâne, pentru că adormea.

Era o pace blinda şi-un somn odihnitor, sub vraja din poiană şi-n cântecul domol...

Când terminau scăldatul, ieşeau râzând din lac, stropindu-se cu apă, îşi puneau iară văluri pe ele şi dănţuiau.

Niciuna dintre zâne nu era însă aşa de mândră când dănţuia, precum era Alina, regina lor. Cu mijlocel subţire, mlădiu cum este creanga de alun când bate vântul, Alina dănţuia şi se frângea, se legăna încet, nici n-atingea pământul. Şi-apoi era atâta de frumoasă Alina, cum nu se pomenise să mai fi fost vreo zână. Pe umerii ca neaua îi cădeau plete lungi, în valuri aurite. Şi ochii, ochii ei verzi şi-adânci străluceau lin, mângâietor ca nişte stele, sub tremurarea blândă a genelor. Străluceau ochii Alinei ca stelele care răsar cele dintâi pe boltă în amurg.

Şi aşa, precum se spune, regina avea drag pe un viteaz, Midvei, feciorul împăratului Briţeiu.

El locuia-n castelul său, ca într-un cuib semeţ de vultur, pe-o margine de stâncă, în cel mai înalt vârf al munţilor. în vârful Cu- curbeta. Şi de aci veghea toţi munţii, cât se putea vedea în zare.

Curând, curând, Alina şi Midvei aveau să facă nunta; şi zânele urmau să îşi aleagă altă regină în locul ei. Alina, devenind mireasă, se preschimba în fiinţă muritoare.

Dar până atuncea, regina zânelor cânta şi se gândea numai la dragul ei Midvei, ziua şi noaptea, când dănţuia pe pajiştea înflorită, când se scălda în lacul cela limpede cum e cleştarul, cu braţe ridicate sub cap, când se-odihnea şi când privea spre cerul albastru cu ochi întredeschişi.

Şi mai era regina Alina totodată şi ocrotitoarea vieţuitoarelor pădurii: sălbăticiuni de toate felurile, fiare,

dihănii mici, gângănii şi păsări.

Spre zori, când încetau scăldatul şi danţul, o zână se schimba în ciocârlie şi înălţându-se în văzduh, pornea să cânte şi să vestească vieţuitoarele că pot să se adune în poiană. Alina bătea uşor cu palma într-un trunchi ce se afla acolo lângă lac. Trunchiul se prefăcea în jilţ. Regina se-aşeza şi asculta păsul dihăniilor ce i se înfăţişau, le mângâia şi le făcea dreptate.

Cel mai adesea însă trebuia să certe lupii, ce erau veşnic lacomi şi hrăpăreţi. Şi mereu dădeau iama prin cuiburi de pădure. Le certa rău Alina pe fiare, mâhnindu-se adine, că sunt atât de crude.

Astfel îşi treceau vremea Alina şi celelalte zâne!

Ba, uneori, venea pe ţărmul lacului cel verde şi Midvei. îi dăruise zâna un inel, pe care flăcăul îl purta totdeauna în deget. Şi era prea destul să răsucească acel inel în deget, ca în locul lui Midvei să se ivească un vultur, care zbura spre lacul din poiană. Acolo, vulturul se prefăcea iar în flăcăul viteaz al lui Briţeiu, care-i era drag zânei. Se luau uşor de mână, se plimbau prin pădure, pe malul lacului, şi îşi făureau visuri despre acele zile ce trebuiau să vină.

Numai că tot pe atunci pornise să se-audă prin munţi şi-o veste rea. Şi vestea o aflase întâi Alina, pe urmă şi Midvei.

Se povestea că a început să umble prin Biharia un vânător ce se numea Zăgan.

Era vânătorul acesta feciorul Tari- ţei, zmeoaica, sora lui Lăstuş, acela ce fusese biruit şi prefăcut de împăratul Briţeiu într-o stană de piatră.

Tărâţa hălăduia într-o văgăună, sub culmea cea înaltă a muntelui Briţeiu. Feciorul său, Zăgan, aci crescuse, în văgăună. Zmeoaica îl hrănise de mic cu lapte de lupoaică şi came crudă, ca pe fiare. Şi el crescuse mare, înalt, puternic cum e ursul, ba poate mai puternic şi fără nicio milă de oameni sau jivine. Şi acuma îl trimesese zmeoaica să prade, să omoare, să vâre groaza în munţi.

Sălbăticiunile, care-l zăriseră pe vânător, spuneau c-

avea o faţă ca de om, cu-o barbă creaţă şi ascuţită; doar ochii parcă îi sclipeau în sânge, şi-avea în ei un rânjet tâlhăresc.

Purta pe el mindir tivit cu aur şi călărea pe un cal negru la păr cum este corbul şi iute ca săgeata la picior. Pe spate avea un arc mare vânătoresc. în jur îi roiau lupii...

Se încredinţase de astă dată şi Alina, ce ocrotea toate jivinele, că lupul este fiara cea mai rea. Pentru că îi certase pe lupi, aceştia alergaseră cu toţii la Zăgan. Şi vânătorul folosea fiare în loc de câini...

Pornea în fiecare dimineaţă vânătorul să cerceteze munţii. Nu se temea de nimeni şi nu cruţa nimic. Şi-orice

întâlnea în cale, el dobora, fie că era urs, vulpe, căprioară sau sturz, sau numai o şo- pârlă. Doar de zărea coada vreunei jivine, Zăgan se şi năpustea cu calul şi o zdrobea-n copite sau o lovea cu piatra ori ochea cu săgeata. Şi niciodată nu-şi greşea ţinta...

Se repezeau după aceea şi lupii cu colţii lor rânjiţi şi sfârtecau vie- ţuitoarea care-şi pierduse viaţa.

Atuncea vânătorul râdea cu poftă. Se netezea pe barbă. Suna din corn, şi iarăşi pleca să sfarme sihle. Să samene durere...

încai jivinele mărunte ca iepurii, bursucii sau veveriţele, nici nu fugeau. Cât îl vedeau pe vânător în tropotu-i sălbatic prin codri, sau numai de-auzeau haita lui fioroasă urlând sau cornul lui de spaimă sunând, pe loc înţepeneau. Stăteau aşa, cu ochii mari, privind dincotro venea el, şi-l aşteptau cu inima oprită.

Nici n-apuca Zăgan să o lovească şi biata vietate îşi da suflarea doar de frică.

Şi se mai povestea c-avea Zăgan şi prieteşug cu nişte vipere ce vieţuiau în munte, printre stânci, la moara zmeilor. Şi viperele acestea îi dăruiau otravă feciorului zmeoaicii. De ar fi fost cumva în lupte grele cu cineva, Zăgan putea să moaie câte-o săgeată în venin. Şi de-ar fi tras cu acea săgeată, nicio vieţuitoare, cât de tare, nu mai putea scăpa.

Asemeni veşti grozave umblau; ba încă o brumăriţă adusese zvonul precum că vânătorul s-ar fi lăudat prin munte, nu ştiu unde, că vrea să-şi ia soţie. Dar nu orice soţie. Ci numai pe regina zânelor, pe Alina vrea s-o aibă, s-o ducă în văgăuna de sub munte ca noră de zmeoaică.

într-adevăr, fusese Zăgan la mama sa, zmeoaica, şi la intrarea văgăunii îi strigase:

— He, hei!... Hei, mamă, vină! Ia vină încoace, hei...

Din văgăună, ţişnise mai întâi un muget. Pe urmă se văzuse o fumegare tulbure, gălbuie, cu miros de pucioasă. Şi de îndată după aceea se arătase Tărâţa, cu ochi holbaţi şi roşii, cu păr zbârlit şi plin de buruiene.

— De ce mă chemi, feciorule? Ce vrei?

— Ia, ce să vreau, strigase vânătorul, vreau să mă însor. Şi-am auzit că pe-o poiană se află nişte zâne. Pe care jsă o iau să ţi-o aduc acasă noră? Care-i cea mai frumoasă dintre toate?

Se scărpinase Tărâţa, gânditoare, în ciuful încurcat de păr de pe frunte, îşi ridicase apoi un deget descărnat în sus şi rânjise:

— Păi cum, feciorule? Să-i aduci noră Tărâţei pe Alina, regina lor. Ea e cea mai frumoasă. S-o pun aci la treabă, să-mi măture şi să-mi gătească, să-mi fie slugă. Da-i greu să intri în poiană la zâne. Cine încearcă să pătrundă la ele noaptea, când dănţuiesc, adoarme pe dată sub cântecul vrăjit.

— Şi-atuncea ce să fac? a mai ţipat Zăgan la mama sa. Vreau să mă însor cu zânal… Tu nu poţi să mă înveţi?

— Ba te învaţă mama ta, zmeoaica, a mai grăit Tărâţa. Să-ţi pregăteşti numai din vreme o blană de urs. Să te culci apoi într-o noapte, nu prea departe de poiană. Spre dimineaţă, când ciripeşte ciocârlia, chemând vieţuitoarele în faţa jilţului Alinei, te scoli şi tu. îţi pui blană-n spinare, te prefaci că eşti urs. Te-apropii de Alina şi-ncerci să o răpeşti!

— Am înţeles!… a început să râdă cu hohote Zăgan. Fii fără grijă, Alina n-o să-mi scape!…

A încălecat Zăgan pe calul lui cel negru şi a pornit în goană cu lupii după el. A alergat cu calul său mai iute ca săgeata; a trecut munţi şi ape; şi-a ajuns la Murgaşul, făcând prăpăd în cale. Aicea, pe Murgaşul, ştia un loc anume ce-l locuia un urs, cel mai bătrân din munte. Când a ajuns acolo, Zăgan a poruncit:

— Ieşi, moş Marţine, afară; e vremea ca să mori... îmi trebuie blana care-o porţi în spate, îmi trebuie şi tigva... Plec în peţit cu ele...

A auzit ursul porunca lui Zăgan şi a ieşit afară pe brânci din vizuină. Ştia că e-n zadar să i se împotrivească.

— Mai bine lasă-mi viaţa, Zăgane, a îndrăznit să zică ursul, că sunt bătrân, mai am şi aşa puţine zile de trăit.

Zăgan nu i-a răspuns. A pus în arc săgeata şi-a tras.

Săgeata l-a lovit pe moş Martin în piept şi el s-a prăbuşit cu capul în ţărână; dar înainte de a-şi da duhul a mai rostit:

— Pentru că m-ai ucis, bătrân fiind şi fără vină, te blestem, Zăgane, să n-ai nicio izbândă la lucrul pentru care-ţi trebuiesc tigva şi blana mea...

Vânătorul a râs. Coborând de pe cal, a luat ursului blana şi tigva.

Le-a luat... Le-a pregătit, aşa ca să îi vină bine pe el, să se asemene c-un urs adevărat, şi iată a plecat.

S-a dus lingă poiana fermecată, legându-şi calul de un copac şi s-a culcat cu lupii toţi în jur.

Spre dimineaţă, când a început să cânte ciocârlia, s-a sculat şi Zăgan. S-a îmbrăcat în blana lui de urs, pe cap cu tigva în care făcuse două găuri ca să poată vedea. Şi s-a îndreptat spre lacul zânelor.

Acolo, înconjurată de zâne, sta Alina, pe jilţu-i de regină înveş- mântată în văluri verzi, subţiri.

S-a apropiat Zăgan de Alina şi nu se sătura privind-o. Pe fată-l năpădise o sudoare rece. Şi-n sine îşi spunea:

— Frumoasă tare-i zâna... Avea dreptate mama. Ce mijloc! Şi ce chip! A mea va fi! Aha! şi-şi freca mâinile de bucurie.

în faţa zânei se adunaseră jivine şi se plângeau:

— Mărită zâna, nu ştim ce să mai facem! Zăgan ne prăpădeşte.

O căprioară, plecată lângă jilţul Alinei, adăugă:

— Amar a fost lovită! Deunăzi a trecut pe munte vânătorul şi numai eu am scăpat din toată turma mea. Toate au fost izbite.

— Şi puii ni-i ucide!... a fluierat un sturz.

— Nimica nu rămâne în viaţă pe urma lui, a mai grăit o vulpe.

— Şi ce-i mai rău ca toate, a ciripit subţire, la urmă, şi-o cinteză, Zăgan acum se laudă, că ai să-i fii nevastă, că o să te răpească...

Cât a ciripit vorbele astea cinteza, Zăgan, ce nu era departe de jilţ, a azvârlit încolo tigva de urs şi blana din

spinare şi a strigat:

— Da, vreau!

Şi vânătorul s-a apropiat cu pasul greu, cutremurând pământul, de jilţul pe care sta Alina. Iar fiare şi dihănii, când l-au văzut, speriate au şi ţâşnit ca vântul, care încotro... Şi aripi de păsări s-au întins, pornind spre înălţimi. Doar zânele au rămas, în frunte cu regina.

— Ce vrei? a spus Alina.

— Vreau ca să-mi fii nevastă! i-a poruncit Zăgan.

A zâmbit tristă zâna.

— Zăgan, a rostit ea, cu glasu – i ca o strună de ceteră, de ce eşti aşa de rău şi verşi atâta sânge ? Şi de ce vii acuma, vrând ca să pângă- reşti mireasa viteazului Midvei ?

— îţi e drag, va să zică ? a hohotit Zăgan.

— De ce n-aş spune-o? Mi-este! a mai zis blinda zâna.

— Atunci te voi răpi şi fără voia ta! a mai strigat Zăgan.

Şi cum a spus cuvântul cel din urmă, a şi repezit braţul lui puternic spre zâna, s-o prindă, dar tot în clipa aceea Alina şi zânele din juru-i s-au prefăcut în ceaţă.

Nu înţelegea Zăgan; dar urla de mânie, privind ceaţa subţire ce-n boarea dimineţii plutea deasupra apei din lacul de cleştar.

Când şi-a venit puţin în fire, vânătorul a fluierat numai o dată, scurt... Calul cel negru a zmucit doar frâul cu care fusese legat de-un trunchi, acolo unde înnoptase

Zăgan şi-a venit la poruncă. Lupii s-au strâns şi ei:

— Întâi vreau să-l ucid pe fiul lui Briţeiu, a socotit Zăgan. De nu ar mai fi el, zâna n-ar cuteza să mi se împotrivească.

Şi încălecând pe cal, a pornit vânătorul prin munţi şi peste ape, spre moara zmeilor. A zburat peste creste... A trecut peste văi...

Suna din corn într-una... Vira pintenii-n cal... Şi, spumegând de ură, ridica în sus arcul şi nimicea în cale tot ce întâlnea... Tot... tot...

Ca vântul a călătorit până la moară. Aicea s-a oprit. I-au dat şerpii venin. Venin din cel mai tare. A muiat o săgeată bine, bine-n venin; şi iarăşi a pornit, până-n Bihorul mare.

A tot zorit călare, mereu cu ochii ţintă spre vârful Cucurbetă, unde era castelul viteazului Midvei.

Când a ajuns acolo, a strâns în mina frâul şi calul s-a oprit.

Era linişte adâncă. în alba dimineaţă cerul părea de sticlă. Pe castel flutura albă flamura lui Midvei, având pe ea ţesută o stemă» cu un vultur ce zbura deasupra unui lac, în cioc cu o coroană. în turlă, sus, se vedea un oştean de strajă, ce avea în mână o lance.

Zăgan a întins arcul şi a tras. Straja a dat un geamăt; s-a prăbuşit în vale.

A pus cornul la gură Zăgan şi a sunat... Tare şi lung. Uuuu!... Uuuuuu!... Şi sunetul de corn s-a izbit de cetate. Ecoul lui s-a întors în valea unde sta vânătorul: Uuuuu!... Uuuuuu!... asemuindu-se cu ţipătul de cucuvea.

Atuncea s-a ivit pe ziduri însuşi Midvei, în veşmânt lung şi alb, înconjurat de tineri cu lăncii în mâini.

Trâmbite au sunat.

— Cine eşti tu, străine? a întrebat Midvei. Şi-asupră-ne cu moarte de ce te năpusteşti?

— Ce vreau? a spus Zăgan. Am venit să-ţi iau viaţa, Midvei. Eu sunt Zăgan. De n-ai fi tu pe lume şi de nu te-ar iubi pe tine, Alina, zâna mândră, ar fi a mea. Vreau să mi-o fac nevastă. Deci, fii gata de luptă!

Şi, fără să mai aştepte răspunsul lui Midvei, Zăgan a încordat arcul din nou şi-a tras. A tras mereu săgeţi, ochind cu multă grijă, dar plin de-o tot mai mare şi mai întunecată mânie.

Cum cade iarba înaltă, când se coseşte toamna, aşa cădeau oştenii din jurul lui Midvei, loviţi de-a drept în inimi de groaznicul ţintaş. Au pierit toţi. Pe zid n-a mai rămas decât singur Midvei.

— Şi-acum, a zis Zăgan, noi doi ne vom lupta…

Midvei avea pe umăr o praştie de aramă, împărătească. Şi cu ea se lupta…

A smuls dară din ziduri pietre, le-a pus în praştie şi a început s-azvârle către Zăgan.

— Ehei, Zăgane, a spus Midvei, în timp ce se lupta, am auzit de tine… Şi ştiu cât eşti de rău. Văd lângă tine lupii. Dar eu pentru Alina sunt gata să mă lupt, nu cu un vânător, ci cu o oştire întreagă, pe viaţă şi pe moarte. Şi dacă vrei o luptă fără de videşuguri zmeieşti, te voi răpune.

— Nu! Eu te voi ucide! a mai răcnit Zăgan, tremurând tot de ură. Ş-a izbucnit iar lupta, cu şi mai mult temei.

Plecau val de săgeţi, dar iscusitul Midvei ştia să se ferească; nu-l atingea niciuna.

Veneau apoi, ţintite la vale, pietroaie mari, lovindu-l pe Zăgan când ici, când colo; dar vânătorul era atât de tare, că pietrele acelea nici nu-l clinteau…

Şi lupta nu se muia de loc… Durase întreagă ziuă… Şi încă mai dura…

Era pe înserate. Păsări porneau în zbor să ducă veste Alinei. Şi ea, regina, sta acolo pe poiană şi asculta în taină zgomotul bătăliei.

O sfâşia durerea pe Alina. Pieptul i se zbătea. Ochii i-erau în lacrimi şi mâinile-şi frângea…

în vremea asta, lupta se înteţea mereu. Luptau pe întuneric, îşi sfărâmase Midvei de-altminteri întreg palatul, tot zmulgând din el pietre. Zăgan, pe de altă parte, nici el nu mai avea decât puţine săgeţi. Şi nu se ştia încă, de va

birui unul sau celălalt.

Atâta că Zăgan, fiu aprig de zmeoaică, păstra pentru la urmă săgeata muiată în veninul de şarpe.

Pe cer ieşise luna. Sub raza ei, vesmântul alb al lui Midvei era o ţintă bună pentru Zăgan. Şi nu ştiu cum, flăcăul lui Briţeiu s-a răsucit şi el puţin, tocmai în clipa când vânătorul îşi încordase arcul, având în el săgeata otrăvită. Săgeata, fulgerând prin întuneric, a nimerit în gât, la junghietură, viteazul de pe ziduri. L-a străbătut, ieşind pe partea cealaltă şi s-a înfipt în stânca tremurând...

Midvei s-a rezemat întâi de o coloană prăbuşită. Şi înţelegând că viaţa i-e sfârşită, a mişcat doar în deget inelul care-l avea în dar de la Alina. S-a prefăcut în vultur. S-a aruncat în gol, de-acolo de pe munte. Şi a zburat...

Zăgan nu şi-a dat seama că vulturul acela care pornise în zbor era Midvei. A crezut că flăcăul a căzut în prăpăstii.

A aprins dar o torţă şi a dat foc la castel, atâta cât mai rămăsese din el.

După ce-a ars castelul, Zăgan a încălecat şi a pornit pe vale cântând şi hăulind, cu lupii după el.

Alina, pe poiană, tăcea fără suflare, cutremurată de spaimă şi asculta. Când zgomotul năpraznic al bătăliei s-a stins, s-a ridicat regina în picioare şi a ţipat cu deznădăjduire:

— Midvei! Unde eşti tu acuma, Midvei ?

în vremea asta, feciorul lui Briţeiu, rănit de moarte şi preschimbat în vultur, plutea... Adesea luneca până jos în frunzişul copacilor şi iar se ridica, plutind pe nevăzutele cărări ale văzduhului. Nu mai avea decât o singură dorinţă: să moară la picioarele Alinei sale şi să-l îmbrăţişeze ea încă o dată, mai înainte de a-şi da ultima suflare. Atâta mai dorea!...

Şi voia lui s-a împlinit, precum se spune. El a căzut acolo pe poiană; s-a preschimbat din vultur în flăcău.

Zâna s-a repezit; i-a prins în palme chipul cel palid, cu ochii stinşi. Pierdută i-a strigat:

— Midvei, nu mă lăsa! Rămâi aici cu mine, o, dragul

meu Midvei...

Cum l-a dezmierdat zână pe cel care murea şi cum l-a îmbrăţişat! Ce n-a făcut? Cu apă din Iac, cu vrăji... Ce n-a încercat? Doar ca să-l ţie în viaţă... Şi n-a putut...

Otrava lui Zăgan a fost mai tare decât puterea ei. A închis ochii Midvei, şoptindu-i înc-o dată cât o avea de dragă.

Regina, ca nebună, striga şi-l mângâia, căuta să-i dea iar zile, cu faţa-I încălzea; dar el de mult plecase...

Sărmana, cum plângea! Ce jalnic chin!

— Cum oare? Midvei al meu s-a dus?... Nu cred!... striga Alina, zmulgându-şi părul. Midvei nu moare! Nu...

Au luat zânele mortul şi l-au pus într-o raclă făcută din cleştar. Au dus-o sus pe muntele Murgaşul. Acolo au aşezat-o pe un tron de piatră scumpă de porfir.

Făclii au fost aprinse, deşi noaptea trecuse. Se lumina de ziuă!

Când totul s-a sfârşit şi cel răpus fusese aşezat spre veşnică odihnă, a pus Alina mina ei mică pe raclă şi a rostit:

— îţi jur, Midvei, că te voi plânge atât cât voi trăi. îţi voi păstra credinţă şi n-o să am odihnă până ce vânătorul nu va fi pedepsit!

A plecat apoi Alina capul pe raclă şi, rămânând acolo, singură pe munte, a plâns... A plâns ziua aceea necontenit. Şi-n jurul raclei, pe pământ, din lacrimile ei au început să crească nişte flori roşii.

Pe când se sfârşea ziua, a auzit regina Alina dintr-o dată un glas subţirel şi vesel zicând:

— Ajunge acum, regină, cu-atâta plâns!

S-a uitat zâna, să vadă cine îndrăzneşte să-i tulbure cu asemenea cuvinte durerea, şi a văzut alăturea de ea un omuleţ numai de-o şchioapă, cu o barbă până la pământ, care îi spunea:

— Să nu te superi, regină, dacă te tulbur acum, când eşti atât de îndurerată; dar eu sunt spiriduşul cel bun al munţilor. Eu am făcut ca lacrimile tale de dragoste să se preschimbe în floricele roşii, ce cresc aicea peste tot. Şi

am venit să te ajut.

— Mă poţi tu ajuta ? s-a înseninat o clipă Alina. Ai tu cumva putere mai multă decât mine? Ştii vreo taină şi poţi tu să-i dai viaţă iar lui Midvei ?

— Da, eu pot să-i dau viaţă, a zis spiriduşul cu glasul lui subţire. Şi pot să te ajut; numai c-atunci, Alina, n-ai să mai fii regină: zânele or să plece în alte locuri şi ai să rămâi de-a pururi tu singură în lacul din poiană. Numai aşa pot să dau zile lui Midvei. Te învoieşti?

— Mă învoiesc, a spus fără să stea în cumpănă Alina. De spui tu că-i dai viaţă, mă învoiesc!...

— Ascultă dară, a învăţat-o pe regină spiriduşul. Strânge degrabă florile astea roşii, ce au răsărit din lacrimile tale. Lasă doar una, ce-mi trebuie mie. Te du apoi pe vale. Uite că vine seara. Adună-ţi zânele; pune-le-n păr la fiecare câte-o floare, cântaţi, prindeţi-vă în danţ, ca mai înainte, intraţi apoi în lac şi fiecare zână să răsădească în fundul apei floarea ce-o are în păr. Pe urmă zânele să plece, altminteri se vor preface şi ele în flori. Doar tu rămâi acolo...

— Şi-am să mă schimb în floare? a întrebat Alina.

— Când tu ai să fii floare, Midvei va prinde viaţă! a glăsuit subţire, fără să râdă de astă dată spiriduşul.

— Aşa voi face, întocmai cum spui tu, a dat din nou răspuns, fără şovăire, regina zânelor.

L-a mai îmbrăţişat o dată Alina pe cel din raclă; a strâns după aceea florile din preajmă, lăsând acolo numai una, şi a plecat spre vale!

Numai că-n timpul cât acestea toate se petreceau, Zăgan umbla prin munte cu haita după el.

Urcase sus cu calul, pe muntele Briţeiu, şi de- acolo, fălos, strigase să-l audă şi mama sa, zmeoaica Tărâţa, şi-o soră pe care-o mai avea acolo, Brizana, şi să-l audă oricine, lumea întreagă:

— Uhuuuu!... Veniţi, măi!... Hei, veniţi că eu, Zăgan al vostru, l-am ucis pe feciorul cel mândru al lui Briţeiu... Am răzbunat pe zmei.

L-a auzit zmeoaica şi sora sa, Brizana, şi au venit

chiuind.

— Ce-i,măi, ce s-a întâmplat? au ţipat amândouă.

Le-a povestit Zăgan, mângâindu-şi bărbuţa, cum a pierit Midvei.

Şi s-a pornit atuncea pe munte, între zmeoaice, o veselie cum nu se ştia încă să mai fi fost vreodată.

— Aşa? L-ai omorât? Ne bucurăm, Zăgane. Aşa ne-ai răzbunat. Ha, ha, ha!... Şi-acum ce vrei să faci?

— Vreau să mă învăţaţi cum s-o prind pe Alina. Că nu mai e Midvei pe care să-l iubească şi vreau să fie a mea regina cea frumoasă.

— A ta, feciorul mamii! a zis iute Tărâţa. Uite, să te duci iarăşi acolo în poiană, la lacul zânelor. Şi când se scaldă Alina îi furi de pe ţărm brâul. în brâu îi stă puterea, şi-atunci te va urma. Dar ca să nu adormi când zânele or să înceapă să cânte...

— îţi facem noi o băutură vrăjită! a adăugat Brizana. Am aflat noi o taină. O noapte întreagă şi o zi o să ţi-o fierbem. Iar mâine, pe înserate, să vii tu şi s-o iei.

— Ba voi să mi-o aduceţi la moara zmeilor! a poruncit Zăgan. Brizana s-o aducă!

Şi a plecat în goană cu lupii după el, mândru nespus de sine şi mai pornit pe rele.

O noapte întreagă şi o zi a călărit Zăgan într-una, fără odihnă. N-a băut toată vremea şi n-a mâncat nimic. Doar sânge a făcut să curgă. Şi-n sine îşi zicea: «Eu am rămas acuma stăpân pe munte. Am ucis pe Midvei... Şi voi avea-o pe Alina în stăpânire...

Se va întoarce din nou puterea zmeilor peste Biharia, ca altă dată...»

A doua zi, spre seară, s-a dus Zăgan la moară. Şi i-a adus Brizana vrăjita băutură care-l ferea de somn. A înghiţit-o dintr-o sorbitură şi, dând calului pinteni, a năvălit cu toată puterea către lac.

Era la ceasul când Alina prinsese flori în părul zânelor, cântând, în cel din urmă danţ pe care îl făceau acolo, în poiană.

Şi-au dat apoi jos văluri şi lunecând în lac, au răsădit sub unde florile cele roşii.

în vremea asta Zăgan gonea, cum scapă o săgeată din arc, aşa gonea!... Şi lovea calul cu pintenii în pântec, să fugă şi mai iute.

N-a trecut mult şi a ajuns la lacul pe a cărui apă verde Alina mai plutea. Pe ţărm era vesmântul, alăturea cu o cingătoare de trandafiri. S-a aplecat Zăgan din fugă, de pe cal, le-a prins în mină, brâul şi vesmântul, şi a strigat reginei:

— Acuma ţi-ai pierdut puterile de zână, Alina! Brâul tău fermecat e-n mina mea. Eşti o femeie ca orişicare alta. De nu mă vei urma, de nu vei vrea să fii a mea, am să te prind de păru-ţi de mătase şi-aşa am să te duc!

Cu urlete haine s-au strâns şi lupii-n jur.

Iar zânele au sărit din apă şi-au pus pe ele văluri; şi au pierit. N-a mai rămas decât Alina.

— Tu n-ai putere asupra mea, cum crezi, a glăsuit Alina. în schimb, a venit vremea să fii tu pedepsit. Midvei îţi va plăti!

S-a scufundat în apă şi s-a făcut o floare.

— Midvei? a râs Zăgan. El zace în prăpăstii. Ha, ha!... Midvei e mort!... Ha, ha!... Ha, ha, ha, ha!...

Numai că tot atuncea pe muntele Murgaşul, Midvei s-a ridicat, trezindu-se din moarte. A suflat spiriduşul în raclă, racla s-a prefăcut în cal. Floarea, ce rămăsese acolo, s-a preschimbat în paloş.

Încălecând, Midvei a şi pornit ca fulgerul spre lac.

Zăgan, când l-a văzut cu paloşul în mină, s-a înspăimântat.

Dând pinteni calului, a încercat să fugă peste munte, strigând cu înfricoşare:

— Hei, ajutor!... Tărâţo!... A înviat Midvei. Şi vine... Se răzbună!...

Şi l-a ajuns feciorul lui Briţeiu pe vânător, lângă râul Dragană.

Au început iar lupta. Zăgan lupta cu arcul. Midvei avea în mina paloşul fermecat.

Vreo şapte zile şi şapte nopţi s-au tot luptat într-una...

în cea de-a şaptea noapte, Midvei l-a biruit pe vânător, şi doborân- du-1, l-a zvârlit în râu. Râul l-a dus la vale. Dus pe vecie a fost...

îl biruise feciorul lui Briţeiu pe Zăgan: dar veselie nu putea să aibă... Era singur în viaţă, fără de draga lui. Pentru ca să trăiască el, Alina se preschimbase în floare.

A mers dară feciorul lui Briţeiu pe malul lacului în care se afla Alina şi a privit în apă cu mâhnire. Iubita lui, Alina... Nicicând n-o s-o mai vadă... îi părea rău acuma feciorului că are zile să trăiască.

Deodată, i-a venit în faţă spiriduşul cel bun:

— Midvei, a glăsuit el subţirel, ne vedem iară. Uite, ai zile acum, ca să trăieşti cât vei pofti. Nu vrei să-ţi fac la loc castelul tău din vârful Cucurbetă?

— Nu vreau decât să fiu alături de draga mea, a răspuns el. Degeaba mi-ai dat viaţă. Mi-e dor prea mult de draga mea.

— Nu vrei,în locul Alinei, nici avuţii, nici alte desfătări?

— Nu vreau nimic, decât pe ea; cu ea în viaţă sau în moarte, numai să fim alături...

— Eu ţi-aş putea împlini această voie, a grăit spiriduşul. Atâta doar c-atuncea ar trebui să te prefaci şi tu în floare. Să locuieşti în lacul zânelor, pe fund. Numai astfel ai să poţi fi mereu alături de Alina.

— Fă-mă mai bine o floare, spiriduşule! i-a spus iute Midvei. Să fiu lângă Alina mea pe veşnicie...

— Lasă-te atunci să luneci în apă! l-a învăţat omuleţul cu barba până la pământ.

Midvei n-a stat pe gânduri. S-a aplecat pe marginea lacului şi s-a lăsat să lunece înlăuntru. Numai că spiriduşul a vrut să încerce dacă şi dragostea flăcăului era la fel de tare ca a zânei.

Când s-a lăsat plutind în unde, Midvei s-a minunat. Apa nu-i făcea niciun rău.

A lunecat uşor pe fundul lacului şi-acolo, într-o scoică

mare, era un tron împărătesc de aur. Din mijlocul acestui tron creştea o floare mare, roşie, ce-şi tremura încet petalele subţiri.

Petalele s-au desfăcut şi dintre ele a răsărit o fată. Cea mai frumoasă fată din lume.

Era Alina...

De sub o frunzuliţă a florii a mai ieşit şi un omuleţ. Nu era altul decât spiriduşul.

— Pentru credinţa voastră neclintită, v-am răsplătit, a mai zis spiriduşul. Rămâneţi pentru totdeauna împreună. împărăţia voastră o să fie acest lac fermecat. Iubiţi-vă şi fiţi de-a pururi fericiţi!...

Zicând cuvintele acestea, spiriduşul a pierit.

S-a dus să-l vestească şi pe Briţeiu de cele întâmplate. Şi mult s-a bucurat Briţeiu, aflând că nora sa va fi Alina, zâna cea bună, aceea care prin jertfa ei dăduse iară zile lui Midvei...

Alina şi Midvei s-au privit cu iubire şi credinţă în ochi, s-au luat de mină...

De vii şi acum, precum se povesteşte, la ceasul fermecat în care slăvită nopţii doamnă îşi revarsă prin frunze verzi văpaie argintie, zăreşti în lacul zânelor pe cei doi tineri. Stau aşezaţi pe tronul lor de aur şi se privesc cu dragoste nestinsă.

Poate de-aceea se şi spune-n munte că dragostea curată şi fierbinte n-are moarte!...

Căderea lui Paltiş

Mai spun bătrânii că într-o vreme se aşternuse pacea peste Biharia. împărăţea Briţeiu, care-şi avea palatul în muntele Aleul. Pieriseră Lăstuş şi zmeii săi. Nu mai erau decât zmeoaica Tărâţa şi fata ei, Brizana, care stăteau ascunse într-o văgăună Mai erau nişte vidme, ce-i drept, care făcuseră pe timpuri muli rău muntenilor. Era balaurul cel mare, alb, năpraznic, care trăise în împărăţia lui Troian, şi care sufla viscol pe gură şi pe nări; dar îl prinsese de mult Sorin. Erau şi ploaia cu şuvoi – o iapă sălbatică, şi trăsnetul – un cerb cu coarne şi copite de oţel. Pe-acestea două le vânaseră cu dibăcie muntenii prin

hăţişuri şi le legaseră în ştreanguri.

Pe toate le păzea Andrei, un bihorean bătrân, cinstit de toţi muntenii, El le ţinea închise în firide frumos pe fiecare, într-o casă de piatră, scobită în muntele plin de prăpăstii, Bohodeiul.

Ca ajutor avea pe doi flăcăi de suflet: Paltiş şi Gruieş. Bătnnul îi aflase pe când erau copii, uitaţi într-o colibă, când tatăl lor şi muma fuseseră răpuşi de zmeul Lăstuş. Dar el îi luase, îi crescuse acolo în casa lui de piatră, îi învăţase să ajungă oameni, să fie şi destoinici, şi viteji.

Şi-acuma îi socotea ca fiind ai lui, şi mult se mai mândrea cu-aşa feciori. Unul, cel mare, Paltiş, era din fire mai tăcut şi întunecat Celalt, mai mic, era ca ziua, bălai şi luminat.

Cel mic era şi oleacă mai voinic decât cel mare, mai sprinten, mai isteţ; dar amândoi erau viteji ca spada de oţel în bătălie

Bătrânului i-erau deopotrivă de dragi, unul şi celălalt. Ştia că o să aibă urmaşi care să ocrotească şi mai departe Biharia de vidme, ţinându-le acolo bine zăvorite.

Şi ca să fie bună paza, orânduise Andrei pe fiul său cel mic, pt Gruieş, sus pe munte, pe culmea Bohodeiul, să privegheze întreaga zare. Iar pe cel mare, pe Paltiş, îl hotărâse să fie strajă jos, în văile adânci de la Boleasa.

De s-ar fi întâmplat cumva să scape vidmele, pe care le încuia de altminteri cu-o cheie mare cât un stat de om însuşi Andrei, la deal le înhăţa Gruieş şi jos le prindea Paltiş.

N-ar fi putut să scape pe niciuna din căi. Nici ele şi nici alţi duşmani, n-ar fi putut să dea năvală prin munţi, fără să se lovească de îndoita strajă.

Astfel se scurgea vremea… Şi aşa ar fi trecut în tihnă mai departe, de n-ar fi fost zmeoaica Tărâţa.

Ea nu putea să uite că Lăstuş, zmeul cel mare, fratele său, ce stăpânise munţii odată, fusese doborât şi împietrit în stană de Briţeiu, cu ajutorul lui Andrei şi-al celor doi feciori. Şi nu putea să îndure că-i linişte pe munte, şi nu mai curge sânge.

Acolo, în văgăuna pe care-o locuia, se sfătuia adesea cu fata ei, Brizana, ce-ar mai putea să facă să tulbure muntenii, să săvârşească rău. Ardea de focul răzbunării Tărâţa; şi fata ei, Brizana, la fel.

De n-ar fi fost Andrei, să ţină în pază acele vidme, ar fi putut zmeoaica să le folosească, să pustiiască împărăţia lui Briţeiu. Şi mai ales pe balaurul cel mare, alb, ar fi poftit să-l aibă Tărâţa.

S-au sfătuit zmeoaicele îndelung. Au iscodit prin munţi. Tărâţa s-a făcut o muscă; Brizana, fata ei, s-a schimbat într-un flutur, şi au umblat prin case, pe lângă oameni... Au cercetat şi casa de piatră a bătrânului Andrei... Şi într-o seară a adus Tărâţa o ştire.

Simţise ea că Paltiş, feciorul cel mare al lui Andrei, era mai slab de cuget şi mai trufaş.

Se luaseră o dată de vorbă Andrei şi cu feciorii. Bătrânul le spusese că-i vremea să-şi găsească şi ei câte-o soţie. Gruieş se împurpurase ca o fecioară la chip, şi răspunsese că el îşi va găsi o fată pe-aici, prin munte, curată şi vitează, ca să i-o facă noră bătrânului. Dar Paltiş privise îngândurat în depărtare, tăcuse un timp şi-abia la urmă de tot zisese că lui nu-i trebuie pădureancă, nici fată de bouar, ci el visează să se însoţească numai cu vreo copilă de crai sau cu vreo zână...

Râsese Andrei şi îi grăise feciorului cel mare:

— Nu-i rău de loc, băiete, de-ai să-mi aduci vreodată ca noră o zână din poveşti... Dar trebuie s-o meriţi, să fii vrednic de ea... Să nu fie doar o deşartă trufie!

— O merit şi sunt vrednic! grăise iară, cam mohorât, flăcăul. Tărâţa, ca o muscă, era acolo şi-a prins îndată vorba lui Paltiş.

— E cam trufaş băiatul, spusese ea Brizanei. Şi unde e trufie, degrabă e şi pizmă. Şi cine pizmuieşte pe altul, e gata să greşească. Noi trebuie să încercăm să-i aţâţăm trufia!

Au pus zmeoaicele la cale să îl ademenească dintr-o dată pe Paltiş. Prin el să se răzbune. Să se răzbune întâi pe Andrei şi pe fiii săi; să năpustească apoi împărăţia lui

Briţeiu.

Şi iată că într-o zi feciorul cel mare al lui Andrei păzea munţii pe vale, aşa ca întotdeauna, cu un topor de piatră în mina. Se tot gândea la vorba ce-o avusese cu bătrânul. Şi-l cam durea că tatăl său râsese când el a spus că merită şi-o zâna de soţie.

Ce? Nu-i adevărat? E doar copilul cel mai mare al lui Andrei, acela ce apără Biharia de vidme! Este frumos la chip, înalt ca bradul, puternic şi viteaz. De ce adică nu l-ar iubi şi-o zâna?

Pe când socotea astfel în minte, tot cerceta pădurea, prăpăstiile şi o poiană largă – ce se întindea acolo la Boleasa. Şi pe poiana aceea îmbălsămată de flori roiau şi fluturi, mulţime, care mai de care mai frumos zugrăviţi.

Deodată a zărit un fluturaş gălbui cu punctuliţe roşii, care se aşezase pe o floare de merişor. Se ridicase, zburând cu aripi tre- murânde şi începuse să se învârtă în jurul său, parcă vroia să-i facă un semn.

S-a învârtit o vreme astfel în moale fâlfâit; s-a aşezat pe umărul flăcăului, pe cuşmă. Paltiş l-a tot zburătăcit... Până la urmă a hotărât să-l prindă.

Cum a întins el mâna, fluturai s-a schimbat într-o frumoasă fată, cu părul castaniu în unde lucitoare, ca apa încreţită a unui lac. când suflă vântul, cu buze subţirele şi roşii ca zmeura cea dulce. La gât purta frumoasa o salbă preabogată, în degete, inele, şi braţele le avea împodobite cu giuvaere bătute în safire şi alte nestemate.

Iar ochii verzi ai fetei priveau şiret spre Paltiş.

— Cine eşti tu? a întrebat-o flăcăul tulburat de atâta strălucire. Eşti zâna sau crăiasă?

— Sunt zâna, a zis ea încet, abia şoptind din buze. Şi de-am venit aicea, tu singur eşti de vină...

— Sunt fericit de vina ce te-a adus în faţă-mi, a dat cu îndrăzneală răspuns flăcăul. Şi totuşi, te mai rog să-mi spui care mi-e vina?

— Că mi-eşti nespus de drag, a rostit dulce fata, zâmbind.

Şi cum a spus cuvântul, s-a schimbat iar în flutur

Brizana cea videană, fata zmeoaicii, pentru că ea era aceea ce-l ispitea pe încrezătorul flăcău al lui Andrei.

A stat sărmanul Paltiş un timp năuc, aşa, fără să înţeleagă. Cum se ivise fata şi cum pierise iară? Pe urmă, de bucurie, a alergat pe munte, să povestească întâmplarea lui tată-său, şi lui frate-său, Gruieş.

— A fost un vis? Sau oare într-adevăr venise o zână-n faţa lui?

— Mie nu mi se pare un lucru prea curat! îi răspunse Andrei. Iar frate-său cel mic râsese şi zisese că-i numai o părere.

Dă-n ziua următoare, pe când Paltiş păzea, a venit iar Brizana. S-a pogorât în faţa lui, în chip de flutur cu punctuliţe roşii, schim- bându-se-n copilă cu strai împodobit. Şi, luându-se de mâna cu flăcăul, au intrat în pădure. Au mers aşa o vreme în tăcere; doar inima lui Paltiş bătea înfiorată. S-au aşezat apoi pe-un trunchi căzut acolo în pădure. Şi Paltiş a început să-i povestească frumoasei viaţa lui.

Brizana se făcea că nu ştie nimica şi tot se minuna.

— Spuneai c-ai fi feciorul cel mare al lui Andrei. De ce atunci bătrânul, tatăl vostru, a dat locul de strajă cel mai bun, care-i pe munte, sus, feciorului cel mic? De ce să urce Gruieş pe culmea Bohodeiul, şi tu stai ici în vale? Pesemne că-l iubeşte mai mult decât pe tine, dacă-l cinsteşte astfel...

Intrase-n inima flăcăului un ghimpe. Ghimpele-i făcea rană. Venise după aceea şi-n alte zile Brizana, şi tot la fel grăise. Şi tot la fel îi picurase în inimă flăcăului otrava îndoielii, îl aţâţase împotriva aceluia ce-i era frate.

Aţâţă-l aţiţase, că, într-o seară, flăcăul cel mare spusese lui Andrei:

— Mă mir, tătucă, tare, de ce-l tot ţii pe Gruieş doar sus pe Bohodeiul, care e locul de cinste al străjii, când drept ar fi să stea acolo feciorul cel mai mare, adică eu...

Se-ntunecase privirea lui Andrei.

— îl ţiu, măi Paltiş, îi răspunsese bătrânul cu blândeţe, pentru că aici nu-i vorba de frate mic sau mare:

ci de o strajă bună. Şi locul de pe culme este mai greu. Că, nu-i cu supărare, Gruieş e mai voinic, e şi mai sprinten decât tine, el a răpus pe zmeii ce încercau să scape în lupta cu Lăstuş.

— Lupta cu zmeii este una, mai adăugise Paltiş, şi straja este alta...

— Ba nu-i aşa, grăise mai departe bătrânul, că jos, pe vale, dacă scapă vreuna dintre vidme, o şi prinzi în hăţişuri, dar sus pe culme o pierzi.

— Nu-i Gruieş mai voinic ca mine, spusese Paltiş. Să ne luptăm!

— Să vă luptaţi! s-a învoit bătrânul, dar înnegrit de tot la chip şi ars în suflet de mâhnire.

Tocmai atunci venea din munte şi Gruieş. A râs cu voie bună flăcăul cel mic, când a aflat de ce e vorba, şi-a zis:

— Eu nu vreau să mă lupt cu frate-meu mai mare. Mai bine-i dau de bună voie locul!

— Ţi-e frică? a zis Paltiş cu asprime.

— De frică nu mi-e, a rostit iute Gruieş, dar n-aş fi vrut să ne luptăm noi, fraţii, împreună niciodată, ci numai cu duşmanii...

Andrei sta lângă focul care fusese aprins în vatră şi aşa trăgea de vârtos din pipă, că-n jurul său nu se vedea decât de-o palmă. Numai că ochii lui de tată puteau să vadă şi să pătrundă mult mai departe, în cugetele celor doi flăcăi. Şi-o bănuială ca un şarpe-l cuprindea.

— Să ne luptăm atunci, strigase Paltiş, vreau, frăţioare, să-ţi arăt puterea, să vadă şi tătucă nedreptatea ce-a săvârşit-o dându-ţi ţie locul de strajă cel de cinste...

Au ieşit dar afară. S-au prins în braţe; şi-au început o luptă voinicească, aşa precum se ştie prin munte din bătrâni. Luptă cinstită, tinerească. Să vadă, să se ştie... Care pe care?

S-au frânt ei, s-au proptit, s-au strâns, s-au doborât unul pe altul. S-au tot luptat de seară şi până dimineaţă şi când au început să se roşească pădurile pe creste, a simţit Paltiş că îl cuprinde oboseala, în timp ce Gruieş era la fel

de sprinten ca-n clipa cea dintâi când se pornise lupta. Şi-atuncea, zice-se că Paltiş în focul bătăliei a zărit lingă dânsul un fluturaş cu punctuliţe roşii; şi-un glas parcă-i şoptea:

— încearcă să-i pui piedică, altminteri te răpune. Şi nu e umilinţă mai adâncă, decât să te doboare fratele cel mic.

«E zâna! se gândise Paltiş. N-o să mă mai iubească dac-am să fiu înfrânt!»

Şi n-a mai stat pe gânduri. A întins uşor piciorul. A pus o piedică lui Gruieş

Piedică în luptă dreaptă? Asta era ruşinea cea mai mare-n Biharia. Şi-acel care-o punea, călca şi legea din bătrâni, şi omenia...

Şi totuşi Paltiş a întins piciorul şi a pus piedică frăţinelui mai mic, ascultând şoapta cea videană. Gruieş, în focul luptei, nu a băgat de seamă. Numai bătrânul a zărit, când Paltiş a făcut astfel de faptă; când l-a împins pe Gruieş, să-l doboare.

Dar în zadar a făcut asta fratele cel mare. Gruieş s-a încordat odată bine. L-a pus pe Paltiş jos. L-a învârtit şi l-a adus cu umerii pe iarba din poiană. Aşa l-a învins!...

N-a mai avut ce spune Paltiş. S-au descleştat.

Gruieş zâmbea voios ca întotdeauna: uitase totul. Numai fră- ţânele cel mare se ridicase din ţarina şi-i aruncase celui mic pentru întâia oară privire grea de ură. Şi-a luat cu el toporul de piatră şi a plecat fără să spună nicio vorbă.

— Paltiş! l-a strigat tatăl; dar el nu i-a răspuns, şi-a pornit spre vale cu pas domol, cu fruntea la pământ.

Mâhniţi erau acum tustrei. Pacea pierise... Cel mai mâhnit era însă tot tatăl. Cum? Fraţi de-o mamă? Crescuţi de el în cinste şi dreptate? Şi să se întâmple astfel? Să lupte între ei? Să se urască? Parcă nici nu-i venea să creadă bătrânului.

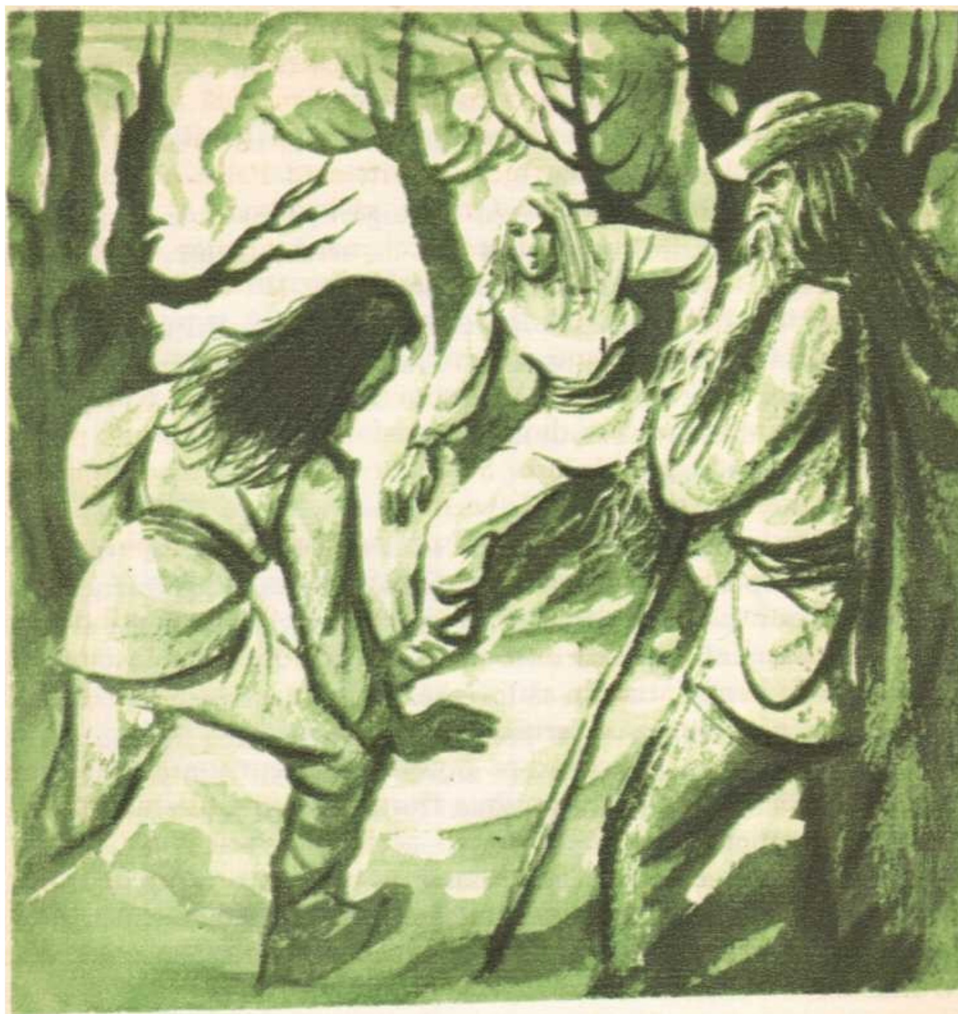
Şi într-acestea Paltiş cobora pe Boleasa. în piept simţea mireasma de brad şi de răşină, dar greu vuia frunzişul sub streaşină pădurii. Şi prin păienjenişul cel

verde, prin desişuri, se zărea o lumină...

A luat-o într-acolo, mergând aşa în neştire. Ardea tot de mânie. Nu ştia ce să facă, cum să se liniştească. Şi iată, lângă un trunchi sta ea, fata zmeoaicei, ce-l amăgise că-i zâna şi-i scormonea într-una trufia. Ea, ce pusese la cale lupta între fraţi şi care-l îndemnase la faptă mişelească, sta lângă trunchi, pândindu-l ca o pisică sălbatică, gata să înhaţe prada...

— Tu nu vezi? i-a zis ea, râzând de bucurie în sine că izbutea în ce punea la cale, nu vezi că tatăl tău ţine mai mult la Gruieş? Pe tine te urăşte. Aceasta-i dragostea de tată a lui Andrei. Nu vezi? Mai bine haide să fugim în lume!

Şi-atâta l-a învrăjbit Brizana pe Paltiş, atâta i-a vorbit, l-a mân- gâiat cu prefăcătorie – şi mângâindu-1, mai rău înteţea focul care-l frigea în piept – că-n scurtă vreme i-a ajuns flăcăul unealtă. Era acum Paltiş în mâinile odraslei de zmeoaică, aşa cum e toporul în mâna unui pădurean. Sta gata să lovească

De peste culmi încolo, răsuna cânt de bucium. Printre copacii vineţi ninsese în dumbrava în care tăinuia o pulbere de aur. Fata era alături. Nu mai ştii3 ce face sărmanul Paltiş. Mut a cuprins-o în braţe. Ea i-a încolăcit cu mâna de grumaz. Şi-au stat fără suflare o vreme îndelungată, strânşi unul lângă altul, obraz lingă obraz, până când el, care n-avea altă voie acum decât a ei, a grăit iar, supus:

— Tu, zâna, porunceşte-mi, şi eu am să te ascult!

— Uite, a rostit Brizana, de vrei să fiu a ta, dovedeşte-mi întâi că eşti puternic. Dacă-mi vei dovedi, noi

vom pleca în lume şi eu ţi-oi fi soţie. Atunci am să te fac ce-ai să vrei tu, un rege bogat sau crai cuceritor, stăpân pe ţări şi oameni... N-ai să mai fii sluga bătrânului Andrei, ce nu ţi-e măcar tată...

— Şi ce trebuie să fac? a murmurat flăcăul ca-n somn. Să fiu aşa... Să-ţi dovedesc puterea...

Luceau ochii Brizanei şi verzi, şi sângerii, în vreme ce feciorul cel mare al lui Andrei o strângea mai cu sete în braţe, strivindu-i pieptul fraged la pieptul său bărbat.

— Ce să faci? a zis ea. Să lupţi! Să lupţi şi cu Briţeiu, dacă va fi nevoie. Să îngrozeşti muntenii. Fratelui tău, lui Gruieş, şi lui Andrei, aceia ce te-au nesocotit, să le arăţi asemeni că eşti mult mai puternic decât au crezut ei...

— Cum să le arăt?

— Aşa!

Şi-a învăţat Brizana pe Paltiş ce să facă. în zori să se strecoare în casa lor de piatră. Să dea drumul şi ploii cu şuvoi, şi trăsnetului. S-ajungă apoi la firida unde era închis balaurul cel mare şi alb, care sufla pe gură şi pe nări viscol şi pustiire. Ea îi va da în mână un frâu, care-i vrăjit, cu el o să lovească în cap balaurul. Să încalece apoi degrabă pe balaur şi să pornească prin munte. în cale o să-i iasă ea... zâna. Şi ea o să-l înveţe atunci ce să mai facă şi cum să-şi dovedească bărbăţia... L-a învăţat Brizana acestea toate şi s-a schimbat în flutur; a pierit iar ca-n vis...

Era sărmanul Paltiş pierdut parcă-n beţie, cu totul fermecat. Şi îl rodea trufia. îl copleşea mărirea ce i-o făgăduise Brizana.

Atuncea a auzit flăcăul, de sus, pe tatăl său, Andrei, cum îl striga:

— Paltiş! Te aşteptăm la cină şi hodină.

El a tăcut.

— Hei, Paltiş! a mai tunat o dată vocea lui Andrei. Paltiş, te aşteptăm. în noaptea asta face de strajă doar fratele tău Gruieş. Tu vină la hodină!...

— Nu viu, a răspuns el, rămân aici pe noapte. Fac singur strajă. N-are decât să se hodinească Gruieş.

— De ce? Că-i rândul tău să dormi în astă noapte.

Gruieş o să se hodinească abia mâine. N-am hotărât ca-n timpul nopţii să stea strajă la vidme numai câte unul?

— Nu viu, s-a încăpăţinat mai tare Paltiş, să stea acasă Gruieş, că ţi-i mai drag. Iar eu rămâi pe munte…

S-a încrâncenat de spaimă bătrânul. Atâta duşmănie între fraţi? Oare s-a înşelat şi n-a crescut la sinu-i decât un pui de şarpe? Nu poate crede. Nu… A păşit greu în casă, unde-l aştepta Gruieş, şi aprinse în vatră focul... S-a întristat cu totul... Ce să fie cu Paltiş? Casa părea întunecată fără de el; şi tristă.

— Tată, a grăit Gruieş, zic să-l lăsăm pe Paltiş, sus pe munte, de ţine el atâta... Să nu facă vreo poznă!

— Şi mie-mi este teamă! a rostit rar bătrânul. îl roade rău un cariu în trunchi. Nu ştiu de unde-i vine atâta trufie. Să îl lăsăm acum să-i treacă focul. Şi mâine să-l vestim că el va sta de strajă pe culmea Bohodeiul.

— Eu singur am să-l chem, a mai grăit bătrânul.

Şi s-au culcat; fără să ştie niciunul că jos, pe vale, învăluit în ţundră, Paltiş al lor pândea să vină dimineaţa, să dea drumul la vidme, să-i părăsească pe cei alăturea de care trăise până atuncea, şi cu Brizana-n braţe să plece-n lumea largă…

Nu le trecea prin minte că într-o văgăună întunecată, sub muntele de piatră, Tărâţa şi Brizana săreau de bucurie:

— Aha! Nu ştie nerodul de flăcău, zicea Tărâţa fetei sale, că-n faptă el ascultă porunca mea şi pregăteşte moartea celor din munte. Apoi şi moartea sa… Nu ştie! Ha, ha, ha!…

Şi astfel s-a scurs noaptea. Paltiş, pe vale, rătăcit... Andrei şi Gruieş, fără să-nchidă ochii de mâhnire. Zmeoaicele, jucând de bucurie. Când zorile au venit şi-au început să risipească noaptea, s-a ridicat bătrânul cel dinţii din aşternut, a cercetat de sunt la fel de bine închise vidmele...

Balaurul atuncea a lovit cu capul în uşile de piatră. Pesemne că zmeoaica Tărâţa, schimbată în muscă, îl vestise de cele ce urmau. El a bătut cu asemenea minie şi-

atâta de turbat, că lacătul cel mare din uşă a zornăit de s-au clătit toţi munţii. Auzind aşa zgomot, unii dintre muntenii ce locuiau pe-acolo prin preajmă s-au cam speriat. Nu înţelegeau ce este: s-a cutremurat cerul, sau s-a crăpat pământul? Pentru că despre vidme nu aveau nicio grijă. Ştiau că le păzesc Andrei şi fiii săi... Nu puteau fi primejdii.

— Hei, vidmă, a zis Andrei, degeaba te tot zbuciumi. De-aici nu poţi scăpa!

Alături, lângă casă, venise însă din vale Paltiş, pân-a se lumina de ziuă şi aştepta să plece bătrânul. Sta pitulat.

Andrei a tras zăvorul. A răsucit în uşă cheia lui mare de fier; a atârnat această cheie într-un copac şi a plecat pe vale, zicând către feciorul cel mic:

— Tu urcă-te pe Bohodeiul şi stai de strajă bine. Aceasta e îndatorirea noastră de temei. Acolo, aşteaptă veste de la mine şi despre Paltiş. Ce-o fi se va vedea!

Feciorul cel mare sta după casă, chincit şi aştepta. Avea dinţii încleştaţi şi pumnii strânşi. Nu ştia ce-i cu el. în minte n-avea alta decât îmbrăţişarea Brizanei şi cruda hotărâre de-a împlini voia ei...

Cum au plecat bătrânul şi fratele mai mic, Paltiş a şi luat cheia ce spânzura în copac. A dat în lături uşa şi a intrat. A mers drept la firida unde era încuiată iapa sălbatică şi i-a deschis. Ea a ţâşnit pe munte. Pe urmă a dat drumul şi cerbului. Şi cerbul a sărit pe dată afară.

S-a dus după aceea la ultima firidă, cea mare, a dat drumul balaurului. Când a deschis firida aceasta, se zice c-atâta a urlat fiara cumplită, că Paltiş pentru o clipă s-a înspăimântat. Dar iute şi-a venit în fire; şi a lovit balaurul în cap cu frâul cel vrăjit, pe care îl primise de la Brizana.

Balaurul atuncea, vrăjit, s-a lăsat într-o parte, dând voie feciorului cel mare al lui Andrei să-i sară pe spinare şi să-i aşeze frâul pe cap.

— Acuma sunt puternic! a strigat Paltiş. Toţi or să-mi ştie frica. Unde eşti, zâno? Vin! Aşteaptă-mă!

Şi ploaia începuse să cadă peste munte în şuvoaie, să înece şi colibele... Trăsnetul vărsa valuri de foc şi aprindea

pădurea...

Prăpădul se pornise..

Tulnice se jeleau...

Şi-n acest timp, Tărâţa juca acolo în văgăuna ei cea neagră şi tot spunea:

— Aşa, aşa, Brizana! Tu trebuie să răzbuni pe zmei; şi mai cu seamă pe Lăstuş, răpus cu ajutorul lui Andrei şi-al celor doi feciori. Şi-acuma, iată, unul dintre ei ne e unealtă nouă... Aşa, Brizana!... Ha, ha, ha!...

Gruieş, care ajunsese la locul său de strajă, pe culmea Bohodeiul, a auzit deodată că a început să urle balaurul. Şi a privit în jos spre casa lor de piatră.

în clipa ceea a şi zărit iapa sălbatică ţâşnind în sus pe munte S-a ridicat în zbor şi a trecut pe lângă el ca vântul.

A smuls Gruieş un bolovan mare din coastă şi l-a zvârlit după sălbăticiune, să-i sfarme spinarea şi s-o doboare; dar iapa ajunsese cine ştie unde şi i-a scăpat...

A pornit iapa mai iute peste creste, înecând satele din munte sub ploaia cu şuvoi, spălând spre văi cu valurile sale colibe, oameni, şi mai ales copii, femei, bătrâni...

— Vai nouă! a strigat Gruieş. A scăpat ploaia cu şuvoi şi o să înece Biharia întreagă... Săriţi, tătucă, Paltiş, să prindem vidma!

Pe când rostea cuvintele acestea, fără să-i treacă măcar prin minte trădarea fratelui cel mare, iaca şi cerbul cel cu coame şi copite de oţel sărea afară din casa lor de piatră. Trăsnea şi scânteia. Şi-n drumul lui se aprinsese pădurea pe de-a rândul.

Fără să şovăiască, de acolo de sus, din culmea Bohodeiul, Gruieş s-a zvârlit în văzduh. Şi cum era de sprinten şi de isteţ, astfel a socotit în săritură, că a ajuns de-a dreptul pe spinarea cerbului cu coame şi copite de oţel. L-a apucat de coame; şi-aşa din zbor l-a pedepsit, lovindu-l în frunte cu toporul, nu tare, ca să moară, dar într-atâta cât să cunoască spaima.

Pe când zbura, l-a văzut şi pe Paltiş călare pe balaur, fugind nebun prin munte. Balaurul sufla viscol pe gură şi pe nări, făcând prăpăd prin codri, risipind în prăpăstii

colibe, pădureni, bouari şi vite, totul ce rămăsese nedoborit de ploaia cu şuvoi.

Numai odată când sufla balaurul, câte-o pădure întreagă dobora. Creştea apoi zăpada ca nişte munţi albi şi îngheţaţi peste munţii verzi şi înfloriţi. Iar la răscruce sta Brizana şi-l aştepta pe Paltiş.

Când a ajuns aproape de ea, Paltiş a tras de frâul cel vrăjit. Balaurul a stat. Şi s-a plecat iar într-o parte. Brizana a sărit şi ea alături de flăcău. Şi glasul ei cel rău şi ascuţit a sfredelit urechile lui Gruieş:

— Să semănăm prăpădul, Paltiş, toţi să se înfricoşeze, să nimicim Biharia întreagă... Şi să se ştie astfel cât de voinic eşti tu... Aşa să-ţi speli ruşinea c-ai fost înfrânt de Gruieş. Şi-acum să ne îndreptăm către Aleul, să sfărâmăm palatul lui Briţeiu!

— Să mergem! zicea Paltiş cu ochii la Brizana, cu mintea ameţită, neştiind nimic ce face.

Dar colo, în poiană, se şi afla Andrei, care-l căuta pe Paltiş. Şi într-acolo zbura balaurul, purtându-i în spinare pe Paltiş şi Brizana. Cum a văzut şi asta, a început să strige feciorul cel mic, către cel mare:

— Stai, Paltiş! Ce-i cu tine? Uite, în vale-i tata!

L-a zărit şi bătrânul pe fiul său cel mare.

— Unde-ai pornit, nebune ? a rostit şi el tare. Stai! Unde mergeţi ? Staţi!

Şi-a înţeles pe dată cum e, ce s-a întâmplat.

Dar ei n-au ţinut seamă.

— Bătrânul! a râs fata Tărâţei. Fereşte-te din cale, moşnege. Ce? Tu nu vezi? Paltiş acum i-al meu...

— Fereşte-te! a mai răcnit şi Paltiş. Şi înţelege, tată, că nu voi ţine seamă de tine, de nu fugi!

— Nu plec! striga bătrânul. Decât să pustiiască balaurul Biharia, mai bine mor aici, călcaţi-mă-n picioare!

De crâncenă durere s-a gârbovit Andrei. Parcă ar fi fost pe moarte. Simţea că s-a sfârşit cu viaţa lui întreagă. Avea lacrimi în glas. Iar părul ce-i fusese cărunt mai înainte, i-a albit dintr-o dată.

Brizana râdea însă; şi Paltiş tot la fel. Fiara zbura la

vale, urlând prin munte şi doborând tot codrul; lovind şi omorând, venea peste Andrei. El privea neclintit, grăind doar către ei:

— De vrei să treci, băiete, va trebui să calce balaurul în tropot peste mine... Altminteri nu...

Paltiş nu ţinea seamă. Acum îl vor călca...

în clipa ceea Gruieş a strâns de coame cerbul, a ridicat toporul de piatră, s-a înălţat şi el în zbor, în faţa furtunii ce cobora, grăind cu glas puternic:

— De n-ai să te-ntorci, Paltiş, şi de-l loveşti pe tata, cu mine ai să te lupţi. Ai să porţi singur vina de tot ce va urma...

Râsese Paltiş... Acum nu mai râdea.

— înainte! îi tot striga Brizana.

Dar faţa lui, a fratelui cel mic, era acum cu totul asprită. Când Paltiş a-ntors capul din zbor şi a zărit chipul frăţinelui, s-a îngrozit.

Fără să mai asculte poruncile Brizanei, Paltiş a tras de frâu. Balaurul a ascultat îndemnul; şi-a făcut calea întoarsă; iar Gruieş l-a urmat...

— Staţi! Ce nenorocire! Stai, Paltiş! a mai strigat bătrânul.

— Opriţi-vă! a poruncit şi Gruieş fugarilor.

Şi-a ridicat toporul de piatră, ca să lovească balaurul şi să-l silească pe Paltiş să se plece. S-o prindă pe Brizana.

Dar Paltiş s-a temut că-l va lovi pe el toporul de piatră

Lăsând frâul din mină, cu gând să-şi scape viaţa, el a făcut un salt, sărind de pe balaur în valea Bohodeiului. Unde a căzut, pe munte, s-a afundat în stâncă, tipind înspăimântat şi apăsat de vină…

A răsunat un geamăt. Un geamăt dureros. Era al lui Andrei.

Gruieş s-a repezit cu cerbul să-l apuce pe Paltiş din cădere, să-l scape de la moarte, dar era prea târziu…

Din locul unde căzuse Paltiş a şi ţâşnit atuncea o apă înspumată, care a pornit pe dată să fiarbă în prăpăstii…

Brizana, pe balaur, nu se pierdea cu firea, văzând năpasta ce se abătuse peste Paltiş; ea n-avea altă ţintă, decât să pustiiască Biharia, aşa precum îi poruncise Tărâţa, mama ei. Şi mai întâi de toate, vroia să ducă în zbor balauiul peste palatul lui Briţeiu, acel ce răpusese pe

zmei, şi să-l părăduiască.

A întors deci iară frâul, gonind către Aleul...

Gruieş, văzând pe Paltiş pierdut fără scăpare, ştiind-o pe Brizana călare pe balaur în drum către Aleul, a pornit după ea.

Cerbul zbura mai iute şi în puţină vreme l-a ajuns pe balaur. L-a ajuns chiar pe valea unde stătuse înainte de strajă Paltiş, la Boleasa. Şi cum l-a ajuns, Gruieş a ridicat toporul, a dat cu înşelare în fiara ce făptuise atâta pustiire şi rău. A mai lovit o dată, şi înc-o dată, mai tare, tot mai tare...

Balaurul a încercat să-l prindă în gheare pe flăcău, să-l facă mici fărâme; dar Gruieş era sprinten şi cerbul lui la fel. S-au rotit cu iuţeală.

Şi iar a lovit Gruieş, până ce vidma s-a prăbuşit. A căzut jos pe munte; acolo şi-a dat duhul.

Brizana a încercat atunci să fugă. Gruieş i-a aruncat însă toporul drept în faţă. Toporul n-a lovit-o; dar ea, de frică, a îngheţat ca piatra, s-a prefăcut ca şi Lăstuş în stană.

Gruieş a prins pe urmă şi iapa prin hăţişuri; a zăvorât-o iară lingă cerb, în casa lor de piatră. Numai balaurul pierise; dă-n locul lui, au năvălit pe urmă alte vinturi rele să-i bată pe munteni...

Bătrânul a rămas cu mintea tulburată de durere mult timp după aceea. Umbla prin munte uneori, strigând la cină pe feciorul său cel mare, uitând că a murit.

— Hai, Paltiş... Vină, Paltiş! Hai, lasă supărarea... Vină la masă şi hodină...

Aşa-l striga. Alte ori însă şi-amintea; şi atunci plângea cu lacrimi mari în barbă.

De-atunci a trecut vreme... Oho!... Ce multă vreme!...

Pe urma întâmplării acesteia de groază şi durere a rămas însă pentru totdeauna căderea cea mai mare de ape din toţi munţii, ce izvorăşte chiar din stâncă unde s-a prăbuşit feciorul cel mai mare al lui Andrei.

Şi-n vuietul de ape din valea Bohodeiul răsună până astăzi şi glasul de mânie al lui Gruieş, şi ţipătul de spaimă

al lui Paltiş, şi ruga lui Andrei. Ba unii cred că apa glăsuieşte, că apa spune aşa:

— Acesta e sfârşitul dragostei nebuneşti şi necurate. Acesta e... Vedeţi?...

Aşa cred mai ales bătrânii de prin munte... Dar multe cred bătrânii... Nu ştim de-o fi aşa!...

Vălul miresei

Era iar pace-n munte... Briţeiu, împăratul, ocârmuia în tihnă. Iar soaţa lui, Dragană, îi dăruise şi o copilă, frumoasă, bună, blânda, ca să le fie mulţumirea mai deplină.

Crescuse mare fata. Şi nu era ca ea, pre cât se povesteşte, niciuna mai frumoasă pe lume, mai harnică; de inimoasă, barem, nici nu e de vorbit!

Şi-apoi Lia – căci Lia se numea – era într-adevăr o fată vitează de muntean. Ştia să călărească. Ştia să călărească la fel ca un flăcău; ba mânuia şi spada; ştia să aridice şi-n mâini un buzdugan. Era gingaşă fata; dar şi vitează tare.

Adesea, împăratul se aşeza-n pridvor, privea crestele înalte şi invăluite-n ceaţă şi se gândea astfel:

—De şi-ar găsi copila asta şi vreun voinic de-al nostru, care s-o îndrăgească; să le las moştenire la rându-mi dragostea pentru munţii ce ne-au lăsat strămoşii, ce fericit aş fi!...»

Nu-i vorbă, că primejdii nu mai erau ca cele de pe vremuri. Zmei nu se mai aflau, afară de Tărâţa, sora temutului Lăstuş pe care-l biruise chiar Briţeiu. De ea nu se ştia decât că stă într-o văgăună, ascunsă, înfricoşată. Şi de punea ceva la cale sau ba, nu mai putuse nimeni afla.

în acest timp, se ducea însă vestea-n lume despre copila lui Briţeiu. La curţi, pe-alte meleaguri, pe unde erau tineri feciori de crai şi regi, bătrânii-i sfătuiau:

— Să ne aduceţi nore aşa cum este Lia, copila lui Briţeiu!

Numai că împăratul Briţeiu nici nu vroia s-audă să i se ducă tata pe alte meleaguri. Nu-i vorbă că nici ea n-ar fi plecat; nu s-ar fi despărţit de munţii din Biharia de bună

voie.

Dar craii.ce, vroiau să ştie de-aşa ceva? Trimeteau mereu vorbă, soli, crainici, sau răvaşe, şi cereau fata...

Ea într-acestea umbla pe munţi, călare, îmbrăcată ca flăcău, când era singură; şi în rădvan, când se plimba cu maică-sa.

Umbla, ca să cunoască bine pe pădureni şi pe bouari, să vadă fiecare colţişor de munte.

Umbla... Şi cum e vorba din popor, că nu aduce anul ce-aduce ceasul, s-a întâmplat o dată să plece Lia cu maică-sa, Dragană, într-un rădvan, încolo spre Murgaşul, unde nu ajunsese fata să vadă, să cunoască...

Au umblat ele toată dimineaţa, trecând pe la Stână de vale, văzând cascada Ghialumer; au poposit la casa unui pădurean, de-au ospătat ceva pentru amiază, pe urmă iarăşi au plecat.

Era o vreme însorită. Treceau prin văi şi peste ape. Avea împăratul Briţeiu rădvan şi nişte cai cum nu se mai văzuseră vreodată. Zburau ca zmeii peste râpe, peste creste...

Munţi, şi câmpii, şi ape erau scăldate într-o lumină dulce. Şi nu se săturau împărăteasa şi cu Lia să se tot plimbe şi să tot privească la stânci şi la poiene înverzite.

Şi iată că înserarea pornise să le învăluie pe nesimţite în mantia-i albastră şi înstelată. Caii alergau pe crestele de munte, urcau şi coborau, iar noaptea se făcea tot mai adâncă. Căutau să afle calea de înapoiere şi n-o găseau. Nu o găseau, pentru că vizitiul se rătăcise, greşise drumul, şi-n loc să mâie caii către casă, se depărta gonindu -i dimpotri vă...

I-a tot gonit; şi-au tot călătorit pe alte drumuri decât acelea pe care le căutau, până ce au urcat pe-un povâmiş de piatră. Aci, pe când urcau, au zărit drept în faţă, nişte cărbuni aprinşi, lucind în noapte.

— Să mergem într-acolo! a poruncit împărăteasa Dragană vizitiului. Poate or fi niscai oameni poposiţi, ce au aprins un foc.

A dat deci vizitiul bici la cai. Daẓ ce vedeau lucind nu

erau nici cărbuni, nici oameni poposiţi. Era o ceată de urşi ce veneau mor- mâind. Caii, simţind dihăniile cum se-apropie, s-au şi speriat înfioraţi, cu coamele zbârlite, s-au ridicat în câte două picioare, au nechezat şi-au început să sară prin munte. înnebuniţi. în fulgere albastre de copite.

Au răsturnat rădvanul şi, rupând şleaurile, au pierit prin pădure, târând cu ei şi vizitiul ce ţinea încă bine hăţurile în mâini. tot vrând să-i potolească, pierzându-l cine ştie unde, prin ce stânci

— Să ne apărăm! Să ne luptăm cu urşii! a strigat Lia,

izbind cu umărul în uşa cea mare a rădvanului, ca s-o deschidă, văzând că-s singure în munte şi n-au altă scăpare

Amândouă au pus după aceea degrabă mâinile pe câte un lemn – pe care le-a rupt Lia, fata voinică a lui Briţeiu, din uşa împodobita a rădvanului – şi au fost gata pentru apărare. Urşii se apropiau S-au repezit, unul drept către fată, altul spre împărăteasă

Aşa a început lupta

Lia lovea cu vitejie, dar maică-sa, Dragană, nu mai avea putere, era gata să cadă...

Când, iată, dintr-o dată s-a auzit un zgomot; şi, ca prm farmec, ursul, ce se lupta cu fata, a căzut într-o parte, lovit parcă de trăsnet. A căzut după aceea şi cel pe care-l înfrunta Dragană.

Ce se întâmplase oare ? De sus, de pe o stâncă, un prea voinic flăcău, care umbla prin munte, văzuse întâmplarea, caii fugind încolo, rădvanul răsturnat şi urşii ce săreau cu ameninţare.

Văzuse tot şi-n grabă mare se apropiase de locul unde sta rădvanul.

Şi cum venea pe sus, pe coasta cea pietroasă, tară să mai piardă clipite preţioase, sărise de pe-o stâncă, de-a dreptul în spinarea ursului. Şi îl izbise cu un topor de piatră. Lovise şi pe celălalt. Şi cu toporu-n mina gonea acum toţi urşii.

Viteaz flăcău şi zdravăn! N-a trecut multă vreme şi-a risipit toţi urşii, i-a dat de-a rostogolul la vale, prin prăpăstii. A pus după aceea mână şi-a ridicat rădvanul de unde căzuse, poftind pe împărăteasă şi pe Lia înlăuntru, ca să-şi petreacă noaptea sub privegherea sa...

Le-a dat apoi şi ţundra ce o purta-n spinare, să se învelească ele. Şi să aştepte astfel dimineaţa, când el o să pornească să caute alţi cai, să poată pomi iară rădvanul mai departe.

S-au luat apoi la vorbă. Şi mult s-a bucurat împărăteasa aflând despre acel ce le scăpase viaţa că nu e altul decât Gruieş, feciorul lui Andrei, care venea în noaptea ceea cu treburi de peste munte.

El iar, la rândul său, s-a înveselit, aflând că are-n faţa lui pe împărăteasa lui Briţeiu şi pe copila lui, pe Lia.

Şi Gruieş, plin de voioşie cum era, le-a tot spus glume, ele au râs, pe urmă au cântat, şi noaptea a trecut pe neştiute.

Când ziua s-a ivit de peste creste, au auzit şi-un corn din depărtare. Era Briţeiu ce-şi căutase înfrigurat, întreaga noapte, soaţa şi copila, şi-acuma ajungea-n aceste locuri.

Gruieş tocmai dusese apă împărătesei, ca să-şi clătească obrazul şi să şi-l răcorească. Lia îl însoţise până-n vale şi el o sprijinise să sară peste pietre, cu toate că era copila la fel de sprintenă ca ciuta.

Ce şiretlic nu caută însă o fată, când simte că i-e drag un tânăr? S-a lăsat sprijinită, deşi nu avea de trebuinţă.

Şi el, flăcăul!... A înţeles asemeni că a îndrăgit-o pe copilă; că fără ea i-ar fi de-acuma greu să-şi ducă viaţa singur mai departe...

A venit dară împăratul, şi soaţa lui, Dragană, i-a arătat pe Gruieş. zicând:

— Acesta este acela ce s-a luptat cu urşii şi i-a răpus, scăpându-nt cu viaţă... E fiul lui Andrei.

Şi-apoi l-a luat Briţeiu împăratul în braţe pe flăcău, l-a săruta- cu dragoste pe frunte şi i-a grăit astfel:

— De astăzi înainte eşti, Gruieş, pentru mine, ca şi copilul meu Fără de tine nu aş mai fi avut nici soaţă, nici pe Lia. Cere-mi orice, răsplată şi îndată ţi-o voi da!

— Măria ta, a glăsuit şi Gruieş, de vreo răsplată n-o să fie vorba, că noi pe-aici prin munte, aşa cum bine ştii, suntem deprinşi cu fiara... încolo am de toate, şi tată-meu la fel... Simt numai mul ţămirea că ţi-am dat ajutor...

A plecat după aceea împăratul, luându-şi cu el Împărăteasa ş. pe Lia. S-au dus!... Din drum a mai întors o dată fata capul către Gruieş. Şi-aşa cum l-a privit atunci, în dimineaţa ceea Lia, el n-a putut să uite niciodată. Nici ea nu mai putea să-l uite pe flăcău A început să fie îngândurata copila lui Briţeiu. Şi tot privea încolo, peste munte, parcă aştepta pe cineva... Şi nu ştia că uneori flăcăul dădea târcoale palatului împărătesc de la Aleul, dar

nu îndrăznea să se apropie.

— M-o fi uitat!... socotea el cu întristare

Şi ea în sine îşi zicea la fel:

— Nu-şi mai aduce el aminte de o fată ce-a întâlmt-o inu-i noapte... N-a înţeles cât mi-e de drag’

Amândoi gândeau astfel, visau unul la altul, dar nu mărturisea^.

Şi solii-n vremea asta veneau din ţări străine, veneau de cereau fata... Puţină vreme mai era şi Lia trebuia să hotărască, dar nu-, plăcea niciunul dintre craii care-o peţeau!...

Sta fata tot mâhnită şi se uita în zare. Privea spre trecătoarea cari ducea din muntele Aleul încolo către o pădure, unde aflast ea ca locuieşte Gruieş cu tatăl său.

— Ce e cu tine, fată? o întreba Dragană. Ce s-a innmpiai - Kăs- punde-mi! Pe cine tot aştepţi?...

Şi astfel i-a tot vorbit împărăteasa, şi pe încetul, mai întn o vorbă pe urmă alta şi alta, a spus copila tot. A spus că-i este drag flăcău

— Bine! Dar el? El te îndrăgeşte? a vrut să ştie impârăteas. zâmbind cu îngăduinţă

— Nu ştiu... Şi teamă mi-e că m-a uitat! a murmurat copila ••••spinind.

Tot cam pe-atunci, xAndrei, care-şi vedea şi el feciorul umblând pe drumuri fără rost, vorbind în dodii câteodată, asemeni l-a întrebat:

— Cu tine ce este, măi băiete?

— Ia, ce să fie, i-a răspuns flăcăul, sunt nebun! Am îndrăgit pe rata lui Briţeiu împăratul. Ea nici nu ştie .

Şi i-a spus tot bătrânului, cum s-a întâmplat atunci, în noaptea ceea. I-a povestit şi de privirea ce-i aruncase la despărţire copila împăratului Briţeiu, privire care l-a săgetat în inimă. Numai că ea, pesemne, nici nu-şi mai aminteşte de flăcăul pe care l-a zărit numai o dată sus în munte...

— O să vedem! a spus Andrei, şi, luând toiagul de drumeţ,a şi pornit către palatul lui Briţeiu.

— Unde te duci? a strigat Gruieş.

— Să stai aici de strajă! i-a răspuns Andrei. Mă duc după bucate peste munte.

Şi a plecat. îl mai rodea şi acum pe moş Andrei durerea că pe feciorul său cel mare, pe Paltiş, îl pierduse, pentru că îl vrăjise Brizana, fata Tărâţei! Vroia să vadă deastă dată cu ochii lui de nu-l pândeşte vreo amărăciune şi pe feciorul său cel mic.

A mers Andrei... Mergea încet, că nu mai era sprinten ca înainte. Şi a ajuns a doua zi pe seară la Aleul.

Se hotărâse să se sfătuiască întâi cu împăratul. S-a dus dară în faţa lui şi i-a vorbit scurt, munteneşte. I-a povestit despre feciorul său, care a îndrăgit pe Lia, dar nu cutează să-i mărturisească. Şi l-a rugat să îi arate verde, deschis, ce crede el despre asemenea întâmplare? Se mânie? Sau are bucurie?

A ascultat Briţeiu cuvântul lui Andrei şi mult s-a înveselit. Aşadar, iată, toate-s bune: la rândul lui i-a povestit bătrânului Andrei, cum doar puţină vreme mainainte, mărturisise Lia mamei sale că l-a îndrăgit pe Gruieş. Şi tocmai era gata împăratul să-i trimită olăcari în Bohodeiul, să vină, să grăiască împreună, ca nişte cuscri buni cum or să fie.

— Şi-apoi, dacă-i aşa, a zis la urmă împăratul, ce fel de tineri sunt aceştia, aşa sfioşi? Să nu cuteze ei să-şi spună unul celuilalt focul ce-i arde ? De... Parcă noi am fost cam altfel, la vremea noastră! Ce zici, Andrei?

— Pădurile tăcute sunt şi mari. Şi lacurile-n care nu se vede fundul, sunt cele mai adinei!... a zis în loc de alt răspuns bătrânul. Iubirea, care nu se strigă cu glasul tare la răspântii, e cea mai trainică...

— Aşa e! a încuviinţat Briţeiu. Şi fiindcă tu îmi eşti tovarăş vechi de luptă, Gruieş al tău e un viteaz şi fată-mi este dragă ca ochii mei din cap, eu zic să ne grăbim să facem nunta...

— Să ne grăbim!

Şi a dat poruncă împăratul să se înfăţişeze Gruieş şi cu Lia înaintea lor, a celor doi bătrâni.

Au trimis dintr-o dată să vină Gruieş. în locul lui a

rămas strajă la casele de piatră un oştean de la curte. Şi a venit flăcăul, pleeându-se în faţa lui Briţeiu, smerit.

— Aşteaptă oleacă la o parte, băiete! a poruncit feciorului său, tatăl, bătrânul Andrei. Să vină întâi fata.

A venit şi copila calcând pragul sfioasă şi toată îmbujorată.

— Pofteşte-aici, copilă!... a rostit de-astă dată Briţeiu. Ţară tu, Gruieş,.vin colea lângă fată...

S-a grăbit Gruieş să împlinească voia lui Briţeiu.

— Şi-acuma ascultaţi! a grăit împăratul. Nu ştiu, sau mi se pare că voi v-aţi îndrăgit odată, într-o noapte... Aşa am auzit.

— Da, preaslăvite! Da, tătucă! au răspuns amândoi, privind cam pe furiş unul spre celălalt.

— Şi vreţi să fiţi alăturea la bine şi la rău?

— Da. Vrem, tătucă... au rostit într-un glas.

Au ris atuncea larg, în bărbi, şi împăratul Briţeiu, şi Andrei.

— Ei, bine, dacă-i astfel, a rostit împăratul, luaţi-vă de mină şi fiţi uniţi pe viaţă, în cinste şi credinţă unul faţă de celălalt.

Şi Lia a întins mâna către dreapta unde se afla Gruieş. Flăcăul i-a cuprins-o, i-a strâns-o binişor.

— Vă binecuvântez! a zis Briţeiu.

— Şi eu! a spus Andrei, uitând deodată toată durerea lui cea veche. Atâta fericire nici nu crezuse Lia să poată să trăiască. Şi Gruieş...

Bietul Gruieş, vedea că-i lingă dânsul fata ce o visase... Fetii-i venea să plângă de bucurie. Iar Gruieş ar fi vrut s-o prindă în braţe pe Lia lui cea dragă, dar tot nu cuteza...

— Copii, a mai spus împăratul, iată, suntem bătrâni. Andrei şi eu asemeni... Ne trebuie braţ tânăr să ne urmeze. Şi Gruieş este vrednu Cu ei alăturea de tine, Lio, nu mi-cste teamă că au să vină primejdii şi nu le-op birui. Ci eu şi cu Andrei vom pune totul la cale pentru nuntă’

Se spune că-n clipita aceea de mare bucurie, s-a auzit insă deo dată un şuier.

Şuierul a crescut. Şi-acolo, lingă tron, pe trepte, în faţa Liei. s-a ivit o şerpoaică mare de-un stat de om.

— Ssss!... Ssss! a şuierat şerpoaica cu limbile ascupte către Briţeiu. Te-ai bucurat degeaba, slăvite împărat.

S-a încolăcit zmeoaica, s-a răsucit o dată, şi când s-a desfăcut, în faţa lor era zmeoaica blestemată, Tărâţa, cu fusta numai zdrenţe, cu părul numai şerpi.

De când pândea Tărâţa... De când tot aştepta să se răzbune’ Şi-acuma ţipa:

— Heeei, Briţeiu! Poate-ai uitat că pe m-am îmbiat odată de soaţă şi tu m-ai izgonit... Andrei, ce stă acolo, te-a ajutat.. Ai vrut-o mai bine pe Dragană. Şi aţi răpus toţi zmeii în frunte cu Lăstuş... Dar uite, am rămas eu! Eu am să mă răzbun. Cum? lată veţi vedea.

— Să pieri de-aici! a strigat împăratul.

Gruieş s-a ridicat şi s-a îndreptat spre ea. A vrut s-o prindă pc Tărâţa de coade şi s-o azvârle afară, dar când a întins mina, l-a şi muşcat un şarpe din părul ei... Gruieş a căzut jos.

Tărâţa s-a plecat, l-a luat îndată-n braţe şi amândoi s-au prefăcui într-un fum înecăcios, care a început să piară pe fereastră.

S-a auzit în urma lor numai un hohot şi un glas care zicea

— Ţi-am luat, Lio, pe Gruieş! Tatăl tău nu a vrut să-mi fie mire îmi va fi dragul tău... Şi niciodată n-ai să-l mai revezi... Ha, ha, ha!.

Se prăbuşise Lia jos, zdrobită. Se prăbuşise pe podele şi plângea

Briţeiu cu Dragană şi cu Andrei căutau să-şi ţină firea, să nu mărească deznădejdea fetii; dar copleşise amarul tot palatul, top munţii mai pe urmă...

S-au ridicat bărbaţi viteji atuncea şi au plecat s-o caute pe zmc oaică, să îl aducă înapoi pe Gruieş

Au fost la văgăuna unde-şi avea sălaş zmeoaica, au colindai toţi munţii pe de-a rândul... Mult timp au colindat zadarnic şi n-au putut să afle nicio urmă

Şi-n toată vremea asta Lia a plâns şi-a suspinai

Când s-au întors bărbaţii şi Lia a aflat că n-au găsit pe Gruieş. a început să plângă mai tare. Şi toţi credeau că o să-şi piardă mintea de durere

Pe urmă însă Lia s-a gândit: cu toate că e fată, este totuşi voinică. Şi dragostea-i va da putere şi mai multă...

Să plece ea mai bine, singură, să-l caute pe acela ce trebuia să-i fie mire.

S-a sculat de pe laviţa unde zăcuse plângând, s-a şters la ochi şi a venit în faţa lui Briţeiu, care stătea pe tron, ascultând vestea adusă de bărbaţii ce colindaseră prin munte.

— Tătucă dragă, a zis Lia, te rog să-mi îngădui să plec eu de-astă dată, după Gruieş.

— Taci, fata mea, a spus Briţeiu, cum spui tu vorba asta? Au fost bărbaţi viteji, isteţi şi fără frică, şi n-au putut să facă nimica, darmite o copilă ca tine?

— Şi alţii s-au luptat s-o scape pe Dragană, pe mama mea, din gheara zmeului Lăstuş. Şi n-au putut... Ai izbutit doar tu. îngă- duie-mi şi mie s-o caut pe Tărâţa şi să o birui, cum ai răpus tu pe Lăstuş.

La astfel de cuvinte Briţeiu n-a mai avut ce spune... Văzuse şi el bine că fata lui nu prea ştia de frică. Şi ori de-i va da voie, sau nu, ea va pleca...

A chemat dară pe Dragană, pe soaţa lui; i-a spus c-a hotărât să-şi lase copila să plece.

Dragană a rugat-o şi ea pe fată să rămână; dar Lia a rămas cu totul neclintită.

— Vreau să plec chiar acuma, pe loc! a zis copila.

Şi neavând ce face alta, Briţeiu a dat poruncă să i se aducă tem calul lui murg, calul fermecat, pe care îl primise în dar de la împăratul Sorin, bunicul Liei, şi care-l ajutase odinioară în lupta lui cu zmeii.

— Bine că mă mai scoateţi şi pe mine din grajd, că-mi amorţiseră picioarele cu totul! a rostit murgul, când a ieşit din grajd afară.

S-a repezit după aceea-n munte, a mâncat iarbă de pe o poiană, a băut apa unui lac, a prins putere. A zburat apoi până-n cer; a păscut un imaş întreg de stele şi s-a întors zicând:

— Acuma, Lio, poţi să mă încaleci, să-mi spui şi unde să te duc. Cu cine vrei să lupţi?

— Vreau ca s-o aflu pe zmeoaica Tărâţa şi s-o răpun! a răspuns fata.

— Bun! Porunceşte-mi dară încotro s-o iau, şi cum să merg: s-alerg pe munte cu piciorul, sau să-mi desfăşur aripi prin văzduh ?

I-a dat şi Andrei fetii la plecare toporul ce-l avusese Gruieş – ca armă pentru luptă.

— Tu eşti mireasa lui, ai singură căderea să porţi toporul lui de pădurean, să lupţi în locul lui! a zis bătrânul cu glasul stins de suferinţa ce o îndura.

împărăteasa Draganǎ a dat şi ea copilei o cununiţă vrăjită ce o avea, pe care, de o punea pe cap, se şi făcea îndată nevăzută.

A mulţumit Lia pentru tot ce primise, şi încălecând pe murgul fermecat i-a dat poruncă să pornească iute, călcând pe munte cu piciorul, să poată cerceta stânca de stâncă, coclaur cu coclaur, să vadă – poate o afla vreo urmă de-a lui Gruieş.

Şi-a străbătut copila lui Briţeiu munţii în sus şi-n jos, de-a lungul şi în curmeziş, bătând potecă de potecă, pădure de pădure, zburând apoi pe sus şi cercetând cu ochii întreaga zare.

A cercetat fiece colţişor, fiece trunchi; a scociorât prin peşteri şi prin văgăuni…

Nimica… Urma lui Gruieş n-a putut s-o afle…

Şi nici de Tărâţa nu ştia nimeni să spună unde ar putea să se ascundă. Din văgăuna-i de sub munte pierise. Zadarnic întreba pe fiecare.

Plecase fata-n miezul verii, când înfloresc pe munte macii şi bujorii; venise apoi iama cu haina sa neîntinată de zăpezi; şi-acuma înfloreau iar flori albastre şi roşii de tămâioara şi de garofiţe – venise peste pajişti primăvară…

Nu ştia biata Lia ce să facă, pe unde să mai umble?

Tot rătăcind aşa prin munte, a urcat într-o seară copila cu calul ei pe-un povâmiş de piatră; şi iată c-a ajuns pe o câmpie întinsă, ce era mărginită de o pădure. Lia şi-a amintit că e câmpiq unde-i scăpase Gruieş viaţa de urşi; acolo ei stătuseră de glume o noapte întreagă şi se îndrăgiseră amândoi…

Şi a simţit că o cuprinde mai tare dorul de Gruieş. A

podidit-o iarăşi plânsul. Şi-a plâns, a plâns... A suspinat şi-a stat aşa mult timp gândindu-se la tot ce se întâmplase. Şi cum se făcea noapte, copila a aprins un foc sub streaşină pădurii şi s-a culcat să se odihnească, lăsând murgul de strajă. De-ar fi venit primejdie de undeva, murgul pe dată necheza şi-o trezea din somn, să fie gata pentru luptă.

S-a culcat Lia încă suspinând. De obosită ce era a şi furat-o îndată somnul. A adormit. Şi-n somn a început să viseze un vis ciudat. Venise-n faţa ei un omuleţ cu trupul mic, cu capul mare şi o barbă albă, lungă. Şi se făcea că omuleţul o mângâia pe cap.

— Nu fi mâhnită, Lia, zicea el, Gruieş al tău trăieşte

— Trăieşte ? Unde-i ? îl întreba fata prin somn pe omuleţ

Iar omuleţul îi zâmbea şi-i arăta cu degetul încolo, către muntele Buteasa.

— L-a preschimbat Tătiţa într-o scoică, l-a aşezat pe fundul râului Drăganul.

— De ce? De ce-a făcut zmeoaica asta? se frământa prin somn copila lui Briţeiu.

— Pentru că ştie o taină Tărâţa, i-a răspuns omuleţul. De va putea să ţie în stăpânirea ei vreme de şapte ani pe unul dintre aceia ce-au biruit pe zmei – aşa cum este Gruieş – şi în acest răstimp să facă vrăji asupra lui, de va putea apoi să-i ia şi viaţa, Lăstuş va învia. Cu zmeii lui, va pune iară stăpânire peste Biharia!

— Şi-n care parte a râului se află Gruieş? a întrebat prin vis copila

— Acolo unde apa curge în dreptul morii zmeilor! a grăit omuleţul

— Tu cine eşti, a vrut să ştie fata, de eşti atât de bun şi ţii cu mine?

— Sunt spiriduşul munţilor, a rostit omuleţul, şi-a început să râdă: Hi, hi, hi, hi... Şi de-ai să ai nevoie, eu iar am să te-ajut.

Fata atunci s-a deşteptat din somn. Era spre dimineaţă. Din spi- riduş nu rămăsese nicio urmă, doar nişte brumăriţe cântau sus în copac, dând slavă zilei:

— Cirip, cirip, ciripi...

«Să fie doar un vis deşert, sau spiriduşul mi-a făcut un semn, mi-a arătat într-adevăr taina zmeoaicii? s-a întrebat în sine Lia Orişice-ar fi, eu trebuie să-ncerc!...»

S-a limpezit pe chip cu apă rece dintr-un izvor care curgea acolo mai în jos. Şi-a pus la brâu toporul ce îl purtase înainte Gruieş, a încălecat pe murgul fermecat şi-a poruncit;

— Hai, murgule, să mergem spre moara zmeilor.

— Cum să te duc, stăpâna? a întrebat-o murgul. Pe munte cu piciorul sau prin văzduh cu aripi ?

— Prin văzduh, murgule! S-ajungem mai degrabă

Murgul şi-a întins aripi şi a-nceput să zboare.

N-a zburat mult... Cum au trecut de lacul zânelor, a şi văzut copila ieşind dintr-o poiană un fum înalt şi gros.

«Arde pădurea, s-a gândit copila. Să mă cobor şi să sting tocul1

A dat poruncă murgului să se coboare; dar când au ajuns pe poiană, fumul acela gros şi înecăcios s-a prefăcut în fiară, s-a prefăcut în râs Şi risul s-a repezit spre gâtui calului, cu colţii gata s-o sfâşie pe copilă. Ea nu s-a înspăimântat. A ridicat în sus toporul lui Gruieş. Şi când a dat odată cu sete, a şi tăiat risul în două.

Numai că fiecărei părţi tăiate i-a crescut într-o clipă restul. Şi dintr-un singur râs s-au făcut doi. Unul a sărit dintr-o parte la ea ••1 altul din cealaltă...

Nici de astă dată nu şi-a pierdut Lia curajul. A lovit cu iuţeală ntr-o parte şi într-alta. A tăiat râşii amândoi în jumătăţi.

Dar jumătăţilor le-a crescut restul, s-au făcut patru râşi. I-a tăiat >i pe-aceştia. S-au făcut opt; s-au înmulţit de două ori pe atâta şi ei... De patru ori, de opt ori... Şi tot aşa... Ţâşneau din toate părţile. Săreau de prin copaci. De jos şi de pe lături, din faţă şi din spate... O înconjuraseră pe Lia... Şi ea lovea, lovea... Se lupta bărbăteşte, dar râşii hohoteau, ţipând în jurul ei; şi-o năpădeau cu ghearele şi colţii.

Oricât lupta de vitejeşte Lia, după puţină vreme

fiarele ar fi sfâşiat-o. Atuncea şi-a dat şi fata seama că este acolo mină de zmeoaică... Şi-ntr-adevăr, Tărâţa făcuse vrăji. Văzuse pe Lia că vine către locul unde-l ţinea pe Gruieş şi, prefăcându-se în râs, se repezise înainte-i, s-o răpună.

Deodată Lia şi-a amintit că are cununiţa fermecată pe care o primise la plecare de la măicuţa sa. Şi, înţelegând că de-o să lupte mai departe o să fie biruită, şi-a pus pe creştet cununiţa...

S-a făcut nevăzută cu cal cu tot!

A stat aşa un timp, până ce râşii care o năpădiseră s-au risipit. Şi-a luat pe urmă cununiţa de pe creştet, a dat poruncă murgului să zboare mai departe.

Au mai călătorit aşa o vreme; dar n-au călătorit prea mult... Şi abia trecuseră de Stâna cea de vale, c-a văzut Lia de astă dată nu fum, ci foc adevărat într-o pădure...

A coborât să-l stingă.

Când colo, iată, focul s-a preschimbat într-o năpârcă. Năpârca mare, groasă cât un copac.

S-a repezit la fată şuierând! Şi-a dat pe dată seama Lia că năpârca e tot Tărâţa; dar n-a vrut să se dea bătută. Putea, ce-i drept, să-şi pună iar pe frunte cununiţa, să scape de orişice primejdii. A vrut insă copila vitează a lui Briţeiu s-o înfrunte pe zmeoaică, s-o biruiască. Si a tăiat-o în două cu toporul pe năpârca. Dar tot ca întâia oară. celor două părţi le-a crescut restul şi s-au făcut două năpârci. Le-a tăiat iar în două. S-au făcut patru, opt... Foia pădurea de năpârci ce şuierau, se încolăceau. Se îndreptau spre fată cu limbile otrăvite. Nu voia Lia să se lase; tot mai nădăjduia ca să le nimicească. Şi se lupta.

S-a tot luptat zile şi nopţi în şir. Numai când a văzut că o să fie înghiţită de năpârci dacă o să lupte mai departe şi-a pus pe frunte cununiţa de la Dragană; s-a făcut nevăzută...

A stat un timp aşa până ce toate năpârcile acelea s-au risipit... A pornit apoi mai departe, poruncind murgului în acest fel:

— De-acuma, murgule, orişice fum, orişice foc o să

zărim prin munţi, să ştim că nu-i decât vreo videnie a zmeoaicii. Şi noi să ne vedem de cale mai departe. S-ajungem mai degrabă la moara zmeilor.

— Bine, stăpâna 1 a răspuns calul şi a pornit ca vântul şi ca gândul spre locul poruncit.

Pe drum au văzut fumuri şi focuri; ştiau însă că nu-s decât înşelăciuni de-ale Tărâţei.

Au tot zburat, până ce într-o vale a început să se zărească fâşia sclipitoare a râului Drăganul. Deasupra râului plutea un nor; dar norul s-a învălătucit şi din mijlocul lui s-a repezit o pasăre de pradă către Lia.

Nu era însă o pasăre ca orişicare. Era un vultur mare cât un urs, cu ghearele ca nişte căngi, cu ciocul lung, tăios ca paloşul.

S-a năpustit s-o zmulgă pe copilă de pe cal. Ea nu a vrut să fugă de luptă nici acuma. A ridicat toporul. A lovit pasărea aceea uriaşă ce croncănea înverşunată şi a tăiat-o în două. Ştia prea bine că-i zmeoaica, dar tot nădăjduia măcar de data asta s-o biruiască. Şi-a primit lupta.

La fel ca râsului, la fel ca şi năpârcii, i s-au împlinit şi păsării acesteia de pradă iar cele două jumătăţi... Şi-n faţa Liei au fost două păsări. Pe urmă patru, opt, o sută... Atâtea păsări se roteau că se înnegrise parcă pe deasupra fetei cerul.

— Ce să fac, murgule? a întrebat atuncea Lia calul fermecat De n-am să birui nici acuma, nu pot să mă cobor la râu, nu mai ajung să-l văd pe Gruieş niciodată.

— Ehei, stăpâna, a zis calul, de când aştept eu să mă întrebi' Uite, între păsări, vezi una mai mare decât celelalte, cu ochii verzi şi răi. strălucitori ca de jăratic -

— O văd! a răspuns Lia.

— Aceea e cu adevărat Tărâţa…

— Şi celelalte, murgule, ce sunt?

— Sunt numai umbre de-ale ei, însufleţite prin vrăjitorii.

— Şi ce să fac, cum s-o lovesc? a vrut fata să ştie, luptându-se tară încetare.

— în pasărea cea mare să izbeşti, dar nu s-o tai în două, ci doar să-i retezi capul…

Aşa a făcut Lia. A tot luptat. Pasărea ceea mare se repezea la fată în vâjiit de aripi, căutând s-o prindă-n gheare, s-o zvârle de pe cal, sau s-o lovească în cap cu ciocul şi s-o omoare.

Lia nu se lăsa nici ea. Lovea cu îndârjire. Murgul se avânta în zbor ca gândul. Deodată, nu ştiu cum, tocmai pe când simţea copila că-i sunt puterile aproape pe sfârşite, i-a venit pasărea mai la îndemână, a izbutit să-i dea o lovitură măiestrită. Nu a putut să-i taie capul, aşa cum socotise ea; dar a izbit-o drept în creştet.

Şi pasărea a dat un ţipăt. Iar glasul i-a sunat ca al zmeoaicei. S-a preschimbat apoi în nor precum fusese. în nori s-au prefăcut şi păsările celelalte. Şi vântul cum bătea, risipea norii. îi ducea peste munte…

— Nu ai răpus-o încă pe zmeoaică, a spus calul, dar ai lovit-o bine, a trebuit să fugă.

— Să coborâm dară pe ţărm, s-a veselit copila lui Briţeiu.

— Să coborâm!… Numai să bagi de seamă, zmeoaica are să se întoarcă…

Şi calul a-nceput să zboare lin către pământ. A pus Lia piciorul m locurile acelea, unde ştia că se găseşte Gruieş.

Răzbise cum răzbise până aicea; dar ce să facă oare mai departe ?

Nu mai ştia nici calul să-i dea sfat.

Cum putea oare să găsească în fundul râului Dragană o scoică, intre atâtea mii şi mii de scoici, ba încă s-o cunoască de e sau nu mirele ei?

Şi totuşi a intrat în apă Lia, lăsându-şi pe ţărm

murgul. S-a cufundat sub unde, a căutat printre pietre şi prin nisip, a strâns grămezi de >coici. Dar ele stăteau mute. Şi fetei nu avea cine să-i spună, dacă se află Gruieş printre ele.

Prin apă pluteau peşti. Peşti mulţi, nenumăraţi. tot fulgerau prin înde. N-avea altă scăpare copila decât să roage peştii -o aiute

A început să-i roage, să le spună tot păsul care-l avea, povestea ei cea tristă. Iar peştii săgetau în apă, prin faţa ei, nu se oprea însă niciunul s-o asculte. Şi nu îndrăzneau să vină către maluri; şi auzind glasul Liei mai rău se înspăimântau.

A tot stat astfel fata pe ţărm zile lungi, nesfârşite. Ce n-a făcut, să afle pe dragul ei? De peşti cât s-a rugat, cât a înotat prin apă, cât nu a scotocit prin maluri, pe sub unde!...

Degeaba totul...

Atâta drum făcuse, luptă şi osteneală, pentru nimic.

Tot Tărâţa, zmeoaica, era mai tare...

Şi cât era Lia de îndrăzneaţă, de vitează, până la urmă era şi ea tot o copilă!... A început să plângă. Şi-a plâns, o zi, o lună, un an. Atât a plâns, că se muiau şi pietrele de mila ei, de fierbinţeala lacrimilor sale.

Şi-a plâns atât de mult copila lui Briţeiu, că, până la sfârşit, izvorul lacrimilor i-a secat, şi Lia şi-a pierdut lumina ochilor ei albaştri şi senini.

Dar chiar aşa, cu ochii stinşi, ea rămăsese acolo, pe ţărm, jelind încetinel. Şi se gândea că stă pe ţărmul apei, unde Briţeiu, tatăl său, bătuse odinioară pe Lăstuş şi-şi câştigase dragostea Drăganei. Iar ea, copila lui Briţeiu, stă azi neputincioasă în faţa blestematei de zmeoaice.

Sta fata şi plângea fără vedere; şi numai glasul sorei lui Lăstuş, al Tărâţei, se auzea:

— Credeai, Lio, că m-ai răpus, lovind în mine cu toporul în văzduh. Credeai c-ai să-l găseşti pe Gruieş. Amarnic te-ai mai înşelat. Eu te-am lăsat numai să suferi şi să plângi. Şi-acum a venit vremea ca să pieri!

A auzit copila glasul cel rău şi ascuţit: a vrut să pună

mâna pe toporul pe care-l avea încă la ea şi să se apere dacă va fi nevoie; dar Tărâţa a îmbrâncit-o în apă... Şi fata a căzut sub unda rece, tocmai în locul unde apa se izbeşte de nişte pietre înalte şi rotunde şi curge mânioasa către vale...

S-a lovit Lia rău de pietre; şi şi-a pierdut simţirea... Apa a luat-o-n jos... Şi poate că s-ar fi sfârşit atunci cu viaţa Liei, de nu ar fi fost peştii...

Ei au văzut-o pe zmeoaică îmbrâncind pe fata care plânsese atât pe ţărm...

Peştii s-au repezit cu toţii şi-au înjghebat o punte lucitoare din trupurile lor. Şi, luând pe fata, ce se afla în nesimţire, pe-această punte, au plutit iute şi fără niciun zdruncin către palatul împăratului cel mare al peştilor.

Cum au ajuns la porţile palatului, o mreană, ce se afla în frunte, a bătut tare să i se deschidă. Un lipan cu mustaţă lungă, care era atunci străjer, a deschis poarta. Mreana i-a povestit ce s-a întâmplat; şi-atunci străjerul le-a dat voie să treacă.

în sala tronului, clădită toată din pietre preţioase, pe-un jilţ înalt, cioplit dintr-un zmaragd, sta însuşi împăratul, un peşte mare, cu solzii lăţi de aur.

Peştii au adus fata şi-au aşezat-o încet pe trepte, în faţa tronului împărătesc. Mişcând din aripioare, au început să povestească apoi cu toţii dintr-o dată, cum au văzut-o pe zmeoaică zvârlind copilă-n apă

A ascultat în linişte împăratul ce-i povesteau supuşii; s-a gândit apoi bine şi-a poruncit:

— Duceţi-vă în grabă la marele paharnic. Am eu la el un şip cu o licoare vrăjită. Să umeziţi buzele fetei cu acea licoare ce se află-n şip. Şi n-o să aibă nicio suferinţă pentru că se găseşte-n apă...

O lostriţă s-a repezit îndată la marele paharnic. A adus în bot şipul, mreana l-a răsturnat cu aripioarele dibace şi a umezit puţin buzele Liei.

Atunci obrajii palizi ai copilei au început să capete din nou culoare şi să se rumenească.

Au Umezit încă puţin buzele Liei cu acea licoare

minunată şi inima copilei a început să bată iute, iar pieptul să-i palpite…

S-a auzit şi un oftat. Şi Lia, care nu vedea nimica, a început să întrebe uşor de tot, în şoaptă:

— Unde-am ajuns? Cine se află lângă mine?

— Acuma eşti sub apa râului Drăganul, i-a răspuns cu blândeţe împăratul, dar nu te înspăimântă. Peştii, supuşii mei, îţi duc de grijă. Să ne spui însă, pentru ce te-a aruncat zmeoaica jos în râu?

Şi a început sărmana Lia să povestească tot ce i se întâmplase de când pornise de acasă, căutând pe dragul său. Şi pe măsură ce-asculta povestea, se mânia împăratul tot mai tare. Când a rostit copila cea din urmă vorbă, s-a ridicat chiar împăratul de pe tron şi-a dat poruncă:

— Voi, mrene, lostriţe, lipani, păstrăvi şi orice fel de peşti, ce vă aflaţi aci în apă, plecaţi pe dată şi căutaţi tot râul… Să nu vă întoarceţi până n-oţi afla pe pădureanul preschimbat în scoică şi pe zmeoaică, pe Tărâţa, ce-l veghează!

Au plecat peştii înotând; şi-au scotocit prin apă, pe sub pietre, în gropi; au străbătut tot râul cât este el de lung, vreo şapte zile…

Către sfârşitul zilelor acestora, s-a adunat în faţa tronului cel verde de zmaragd al împăratului, întreg poporul peştilor. Duceau cu ei o scoică şi un rac mare, roşu întunecat, cu foarfece ascuţite.

Au povestit după aceea peştii cum au scotocit ei fiecare ungher al râului şi cum au prins racul acesta roşu, căutând s-ascundă scoica sub o piatră. Au întrebat racii din râu; şi ei au spus că racul cela mare nu e altceva decât zmeoaica prefăcută… Au întrebat şi scoicile, şi ele au spus că scoica ceea mică e doar un pădurean, ce-a fost schimbat prin vrajă de zmeoaică.

Aşa au adus, iacătă-i pe unul şi pe celalt, în faţa împăratului, la judecată.

A dat poruncă împăratul să fie pusă vrăjitoarea la cazne, ca să mărturisească.

S-au grămădit toţi peştii şi au pus racul cel roşu sub

menghina de pietre. Şi-atuncea racul a început să spună că el este într-adevăr zmeoaica Tărâţa, care ţinea sub apă pe Gruieş, preschimbat în scoică.

— E timpul, aşadar, să dăm dreptate copilei! a spus rar şi cu înţelepciune împăratul cel mare al peştilor. Tu, zmeoaică, să prefaci iară scoica în pădurean, precum a fost, de unde nu, aci îţi sfârşeşti viaţa sub menghina de piatră...

— Asta nu am s-o fac orice ar fi să se întâmple, s-a înverşunat Tărâţa.

Având astfel răspuns, a făcut împăratul semn peştilor să strângă la menghină şi să tot strângă... Din când în când întreba pe zmeoaică:

— Ce zici, Tărâţo? Te supui? Ai să prefaci ia loc .pe scoică în pădurean?

— Nu mă supun! zicea Tărâţa.

— Nu?... Bine... De-i astfel, strângeţi iară la menghina de piatră!

Şi peştii tot strângeau, strângeau mereu, până ce nu ştiu cum, a pleznit inima Tărâţei. Şi apa s-a înnegrit de-acea otravă, ce era strânsă-n sângele zmeoaicei...

Când undele s-au limpezit şi s-a văzut ce este-n preajmă, a luat iar împăratul peştilor cuvântul:

— Dreptatea s-a împlinit! a rostit el. Zmeoaica, ce-a făcut atâtea rele pe lume, a pierit!

— Dar Gruieş? a întrebat Lia, cu ochii stinşi. Gruieş al meu pe unde este?

Abia atunci a văzut împăratul că s-a pripit strângând în menghine prea tare pe zmeoaică. Doar ea, care-l schimbase pe flăcău în scoică-, putea să-l facă iarăşi om la loc precum fusese!...

«Ce este acuma de făcut ?»se întreba cu supărare împăratul .

Şi, ca să poată lua o hotărâre înţeleaptă, a poruncit să i se adune-n jur curtenii: un păstrăv, un lipan, o mreană şi-o lostriţă, bătrâna, dar isteaţă. S-au sfătuit...

S-au sfătuit o zi, o noapte, şi iar o zi... Şi nu puteau să ia o hotărâre.

Până la urmă şi-a amintit tot lostriţă bătrână că a văzut nu prea de mult pe spiriduşul cel bun al munţilor plimbându-se pe ţărmul râului Drăganul. Şi ar fi bine, poate, să-l întrebe, de vreme ce i-a făgăduit Liei că are s-o ajute la nevoie.

Au luat dar hotărârea să-l întrebe pe spiriduş. Şi l-au căutat, l-au tot căutat zile şi nopţi, până la urmă l-au găsit. Se aşezase pe o piatră mare, ce se afla în josul râului, pe ţărm, şi sta la soare.

I-au spus în grabă peştii întâmplarea, l-au întrebat ce trebuie să facă.

Iar spiriduşul, mângâindu-şi barba, le-a grăit:

— Să plece fata până la Alina, să-i ceară ajutorul. Acolo, în lacul zânelor, sub ape, cresc florile iubirii. Şi poate va afla cu ele zâna leac, să-i vindece durerea Liei!…

Şi au plutit ca vântul peştii până-n palatul împăratului cu solzi de aur. Au povestit ce-i sfătuise spiriduşul. Atâta i-a trebuit copilei lui Briţeiu să audă! A cerut peştilor să o călăuzească afară din apă. Şi l-a rugat pe împărat să-i dăruiască scoica în care preschimbase zmeoaica pe fiul lui Andrei.

— Afară mă aşteaptă murgul fermecat! a mai spus Lia. Şi el o să mă ducă-n zbor până la lacul zânelor.

Dar murgul nu era pe mal. El aşteptase ce-aşteptase apoi, crezând că fata s-a înecat în apa râului, plecase să-l vestească pe Briţeiu.

A strigat dară Lia murgul; l-a tot strigat o vreme. Când a văzut că nu-i răspunde, a înţeles că a plecat să ducă vestea celor de acasă.

Dar chiar aşa, fără de cal, nu şi-a pierdut curajul. A mers, a mers pe jos, fără vedere, trecând toţi munţii şi întrebând din om în om, încotro este drumul spre lacul zânelor.

Şi, ce e drept, mereu, mereu întâlnea fata câte un om, vreun pădurean sau vreun bouar, care o ajuta să meargă mai departe, sprijinind-o de mână, călăuzind-o printre munţi.

Ea nu ştia însă că oamenii care-i ieşeau în cale, şi-o

tot călăuzeau, erau de fapt doar unul şi acelaşi: spiriduşul, ce-şi schimba mereu glasul, vroia să vadă cât de tare-i fata.

Aşa a ajuns ea până la lac. Acolo s-a plecat deasupra apei, a strigat pe Alina. Până la miezul nopţii nu i-a răspuns din apă nimeni.

Numai la miezul nopţii s-a ridicat Alina, plutind deasupra apei. Era împreună cu dragul ei Midvei.

Ei au ieşit din unde şi s-au urcat pe ţărm. Au luat-o amândoi pe Lia de câte-o mină, au dus-o până la un jilţ scobit în trunchiul unui brad.

Aci au aşezat-o pe copilă. A sărutat Alina ochii stinşi ai fetei îndurerate; şi-a scos după aceea zâna din păr o floare şi i-a atins cu ea pleoapele obosite. N-a trecut mult şi mai întâi uşor ca-n ceaţă, pe urmă tot mai bine, a zărit Lia cu ochii lumina sidefie a lunii. A zărit pe Midvei şi pe Alina.

Cum i-a văzut, a sărit de pe jilţ, a căzut înaintea zânei şi a-nceput s-o roage:

— Alino, fie-ţi milă! Şi tu ai suferit pentru Midvei... Ajută-mă să-l pot preface-n om pe Gruieş din scoica asta rece... Ajută-mă!...

— Aş vrea să te ajut, a spus Alina, numai că-i tare greu, copilă... Nimic nu e mai greu decât să sfărâmi vraja ce-a ticluit zmeoaica, făcându-l pe flăcăul lui Andrei o scoică...

— E tare greu, surioară, a rostit cu mâhnire şi Midvei, ar trebui să treci printr-o primejdie de moarte...

— Nimic nu mă-nspăimântă, a mai spus Lia, înfrunt orice...

— Mai află dar, a grăit zâna, mângâind părul fetei ce îndurase atâtea suferinţe, c-ar trebui s-aprind aicea în poiană şapte ruguri, sunt cele şapte ruguri ale iubirii, şi până-n zori să arzi cu mâna ta la para lor scoica aceasta pe care-o ai în palmă. Numai că tare mi-este teamă pentru tine, Lio...

— Aprinde rugurile, zâno, a rostit Lia, sunt gata să pătrund în flăcări.

A vrut s-o înduplece la rându-i şi Midvei, spunându-i

c-ar putea să-şi piardă viaţa; dar Lia s-a rugat din nou:

— Aprinde focurile, Alina!

— Te înţeleg, copila mea, a spus Alina, aşa e când iubeşti cu adevărat...

Şi zâna şi-a desprins atunci din păru-i alte şapte flori, le-a azvârlit în cerc pe toate şapte.

Şi-au început să ardă şapte ruguri mari în vâlvătaie.

Ardea-n vâlvori parcă poiana întreagă; şi limbi de foc se încolăceau, dar Lia nu le-a luat în seamă. A alergat spre rugul cel dintâi şi a întins palma; la cel de-al doilea pe urmă... Simţea cum focul o cuprinde. Nu s-a lăsat zdrobită de dureri. A mers şi către cel de-al treilea... Credea că va cădea. Numai că dragostea i-a dat puteri. S-a îndreptat spre celelalte trei. Şi a ajuns la cel din urmă...

Când a ajuns şi-aici s-a prăbuşit. Trecuse toiul nopţii. Alina şi Midvei nu mai erau.

A ridicat-o însă-n braţe Gruieş, pentru că vraja se sfârşise şi scoica se schimbase în flăcău.

A ridicat-o Gruieş şi a dus-o pe draga lui mireasă prin munţi ca pe-o povară scumpă până la Stâna cea de vale. A dus-o la izvorul cel de gheaţă şi i-a stropit cu apa lui chipul şi braţele. Abia atuncea Lia s-a trezit, izvorul minunat de gheaţă o lecuise.

Tocmai veneau atunci prin munte Briţeiu, împăratul, cu soaţa lui, Dragană, şi cu Andrei. Lor le dusese vestea murgul fermecat. Şi-apoi plecaseră părinţii laolaltă să lupte cu zmeoaica, să-i scape de sub gheara ei pe Lia şi pe Gruieş.

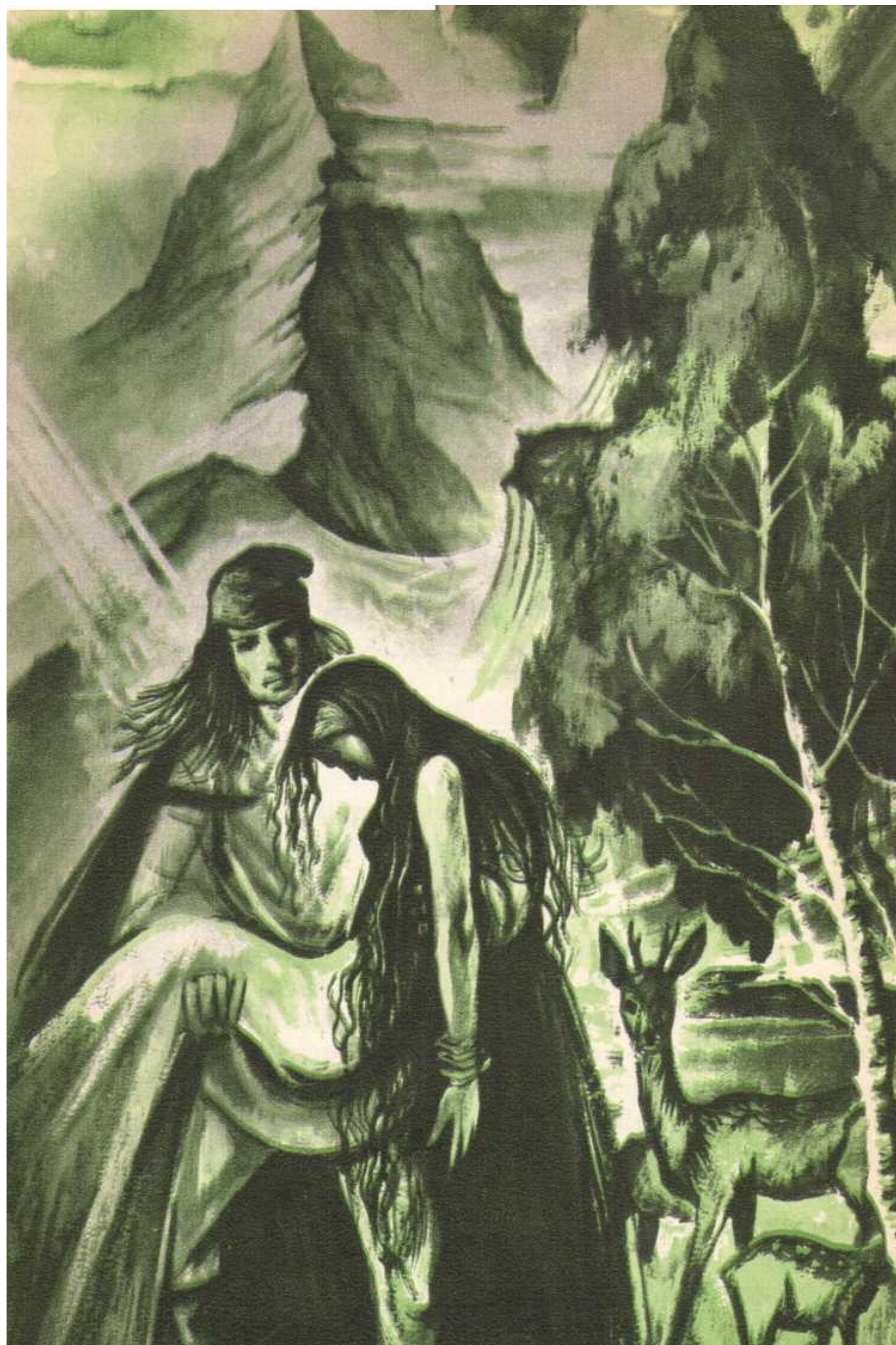
Erau trudiţi pentru că îi căutaseră prin munte peste tot, dar oboseala li s-a risipit când i-au văzut pe Gruieş şi pe Lia cea frumoasă, teferi şi sănătoşi, iubindu-se mai mult ca orişicând.

Şi după cum se poate lesne închipui, a pus la cale împăratul nu- maidecât şi nunta. O nuntă mare pe câmpia unde-o văzuse întâia oară Gruieş pe copilă şi unde se-ndrăgiseră amândoi.

A fost o nuntă aşa de mare, cum nu se mai văzuse-n lume. Şi surle, trâmbite şi ceteri porniseră să sune, să

vestească această mare bucurie. Aflaseră toţi pădurenii de întâmplare şi hăuleau voioşi prin codri. ƫară bouarii aşa se veseleau, că zguduiau cu jocul lor toţi munţii.

Şi masa cea de nuntă a fost întinsă, după obiceiurile străbune, trei zile şi trei nopţi... Către sfârşitul ospăţului, se zice însă că împăratul peştilor, care fusese şi el poftit, s-a apucat să închine o cupă cu vin în cinstea mirilor.

A ridicat dâră-n sus cupa, ţinând-o bine cu-o aripă; dar cum el nu era obişnuit cu vinul – şi cum era şi-o leacă ameţit – i-a lunecat deodată cupa pe solzii cei lucioşi de aur. Cupa era de sticlă şi-a pornit zingănind să se rostogolească pe-un povârniş de piatră. Vinul a început să curgă din cupa sfărâmată.

Mesenii au tăcut. Era o vorbă veche, care spunea că de se sparge o cupă – şi mai ales la nuntă – ar fi semn rău... Iar împăratul peştilor de teama relei prevestiri, a amuţit cu închinăciunea...

«Să nu urmeze vreo nenorocire!...» se gândea fiecare.

Numai că tot atuncea, precum se povesteşte, s-a sculat de la masă zâna Alina, ce sta alăturea cu dragul ei Midvei. îi ajutase spiriduşul munţilor, să poată veni şi ei la nunta Liei!...

Alina a făcut semn zânelor, ce se aflau şi ele la ospăţ, să înceapă danţul pe câmpie. Şi-n timp ce zânele danţau, Alina a desprins vălul de mireasă de pe capul Liei. Şi vălul l-a aruncat întins deasupra cupei sfărâmate.

îndată, de acolo a ţâşnit un izvor, a cărui apă dulce era albă de spumă, şi se asemuia în noapte cu vălul de mireasă al Liei.

— Urzesc ca apa asta să fie fermecată, a spus zâna Alina. Şi acelora ce se îndrăgesc cu adevărat, băieţi şi fete, şi-or bea din apa asta, eu le urez să aibă numai fericire... Şi să rămână de-a pururi împreună...

— Să fie fericiţi şi să rămână de-a pururi împreună! au strigat laolaltă nuntaşii înveseliţi de vorbele Alinei.

— Iar apa o numesc Vălul miresei! a mai grăit Alina

— Aşa să se numească! s-au bucurat cu toţii.

Şi fiecare a sorbit din apa ceea limpede.

Aşa a fost... Gruieş şi Lia lui au trăit după aceea laolaltă ani mulţi, îndelungaţi. Zile-au avut senine... Mulţime de copii au venit mai târziu, unul mai drag şi mai frumos ca altul...

Briţeiu, când a îmbătrânit, nu a mai vrut să fie decât

bunic. A lăsat dară scaunul lui Gruieş, lui Gruieş împăratul.

Iară în câmpia unde a avut loc nunta au tot venit pe urmă, precum zice legenda, în anii ce-au urmat, tineri ce se îndrăgeau. Veneau să soarbă apa urzită de Alina,să dea noroc iubirii.

Şi apa cea vrăjită le aducea noroc în dragoste şi fericire. Aşa se povesteşte...

Bătrânii spun însă şi astăzi că adevărul se află întotdeauna în tâlcul din legende... Şi cine vrea îl poate afla...

SFÂRŞIT DE POVESTE

De cum a trăit cântăreţul legenda cea din urmă s-au tulburat iar apele oglinzii fermecate. S-a auzit un zgomot mare. Şi el s-a pomenit deodată la poalele acelui munte, de unde pornise, pe o poiană înflorită, în vreme ce deasupra, pe stâncile ascuţite ale Bihariei, se aprindea focul de aur al revărsatului de zori.

De sus, din munţi, se coborau ţinând lăutele pe umeri, alţi cântăreţi. Erau aceia care fuseseră schimbaţi în bolovani cu mult timp înainte, şi cărora acum moşneagul le dăduse iarăşi viaţă.

I-au mulţumit cu toţii lui Şipot pentru cântecele lui ce-i făcuse să scape de pedeapsa moşneagului.

Iar Şipot... Şipot şi-a înstrunat lăuta şi a început să povestească.

A început să cânte legendele Bihariei, aşa cum le trăise în peştera moşneagului, aşa cum le văzuse şi le auzise-n oglinda fermecată.

În jurul lui s-au adunat bouari şi pădureni, l-au socotit de-al lor...

— Dacă a avut moşneagul în tine credinţă, dacă ţi-a arătat oglinda fermecată, au zis ei clătinându-şi pletele pe umeri, înseamnă că eşti de-al nostru.

Şi a plecat Şipot în lume, povestind legendele ce le trăise în oglinda fermecată, acestea şi altele, ce noi nu le mai ştim...

Oamenii-l ascultau. Şi nu se săturau să tot audă poveştile de odinioară, precum le cântă el.

Vroiau să-l răsplătească pentru aceasta, să-i dea ce-aveau mai scump!...

El nu lua decât zâmbetele acelora ce se îndrăgeau şi mult se bucura când îi vedea fericiţi.

A colindat lumea întreagă Şipot, cântând legendele străvechi ale Bihariei. Poveştile de dragoste ale Bihariei...

Acuma cântăreţul nu mai e... De mult nu mai e... S-a dus şi el, unde se duc toţi cei care vieţuiesc pe pământ. Glasul lui Şipot s-a stins, lăuta lui s-a spart şi strunele s-au risipit!

Numai legendele Bihariei pe totdeauna au rămas...

Le duce vântul înserării printre brazi...

Le ciripesc păsările prin copaci...

Le poartă-n inimi oamenii din munţi!

Poveşti pentru Liuţa

RADAŢDD fe R?

ARGINT

Găina cu ouăle de aur

Vino la mine în braţe, dragă nepoţică, şi ascultă.

Nimic să nu te mire din tot ce vei afla. Povestea are câteodată tâlc şi taine, ce-s anevoie să le deslege o minte fragedă de copiliţă precum eşti tu. Vei înţelege totul, de bună seamă, mult mai târziu. Să ştii însă că o poveste bătrânească este sfântă. Ea este ticluită de aceia care au vie- ţuit cu multă vreme înaintea noastră. Bunicul meu, sărmanul, aibă odihnă unde se găseşte, rostea adesea: «Cu o poveste bună poţi uneori să curmi războaie, sau să-ţi scapi viaţa!...»

Aşa şi este, căci: «vorba leagă şi desleagă!» precum ne învaţă şi o zicătoare din moşi strămoşi.

Şi iată, începând povestea, vreau întâi să-ţi arăt că într-o vreme zânele munţilor se hotărâseră să-şi facă o cetate.

— De ce adică zânele să stea împrăştiate pe tot pământul, să nu se afle laolaltă? grăise împărătiţa, la sfatul zânelor.

Să-şi facă deci cetate! Uşor de zis, greu de făcut. Unde s-o facă? Unde?... Unde e locul cel mai frumos, cel mai împodobit din lume? Au căutat ele. Şi au aflat că nu este împrejurime mai mândră şi cu privelişte până departe, ca în munţii noştri cei de asfinţit.

Au chemat dară zânele o mie de pitici, care erau pe atunci meşterii cei mai pricepuţi, şi au început îndată, cu râvnă, lucrul.

în scurtă vreme au înălţat cetatea. Dar ce spun eu? Cetate? O numesc astfel pentru că nu am alt cuvânt. Se ridicase acea clădire poleită, cu turlele de aur curat, bătut în pietre de turcoase şi ametiste şi cu ogrăzi în care clipoceau havuzuri răcoroase, făcute din argint.

Odăile fuseseră podite pe de-a rândul numai cu lespezi mici din stele. Şi de tavanul ce era cioplit numai şi numai din cleştar, fuseseră agăţate candelabre, în care ardeau, de asemeni, în loc de luminări, tot stele.

Pe mese largi, de alabastru sclipitor, erau întinse la îndemâna oricui cofeturile cele mai alese, sute şi mii de prăjituri, dulceţuri, mai cu seamă din trandafiri; zaharicale, în fel şi chip, siropuri aromate şi şerbeturi, şi

câte şi mai câte...

Iar prin grădini, atât aveai: să întinzi mâna, ca să culegi nu numai mere rumene, cărnoase, cireşe dulci cum este mierea, piersici cu puful moale şi zemoase, ci şi alte fructe rare: chitre, rodii, naramze sau curmale. Tot ce doreai puteai să afli în cetatea zânelor – păzită însă bine, pe metereze de aramă, de cete de pitici cu suliţe şi arcuri fermecate în mâini.

Nu putea nimeni să se apropie de cetate fără învoirea zânelor. Şi o păzeau atât de bine, pentru că împărăţia zânelor avea în cetate o găinuşă. Un oarecine poate zice: «Ce mare lucru o găinuşă? Şi noi avem destule în ogradă! De ce să aibă atâta pază?» Eh, nu-i aşa. Era, ce-i drept, o găinuşă, dar nu cum sunt acelea din ogrăzi. Nu se văzuse încă pe toată faţa lumii astfel de găinuşă. Căci trupul ei era din aur, iar ochii, ghearele şi creasta din piatră roşie de rubin.

Din când în când, micuţa găinuşă cotcodăcea, cu un glas moale, subţire, ca un cântec. Cotcodăcind, făcea şi câte un ou: ouă de aur.

Şi apoi, doamne, doamne, ce mai minunăţie erau ouăle acestea!... De le-ai fi pus în întuneric, ar fi lucit ca soarele în miezul zilei. De altminteri, însuşi soarele făcuse, după cât se spune, găinuşa. Şi îi dăduse viaţă. Şi o dăruise împărătiţei zânelor, rugând-o: să aducă printr-însa bucurie fecioarelor la nuntă. Cum? Iată, ai să afli...

O dată în an, de ziua împărătiţei, puteau să urce la cetatea zânelor cei tineri şi curaţi la inimă: flăcăi şi fete.

Urcau şi dintr-o parte a muntelui, şi din cealaltă.

Piticii desfăceau larg porţile de aramă, în zorii zilei, când soarele azvârle peste munte cele dintâi săgeţi de raze calde.

Copilele, cu păr bălai, sau negru, intrau sfioase, urmate de feciorii cei aprigi şi vânjoşi, cu ochii înfocaţi, în timp ce fluiere sunau şi ceterele le îngânau vrăjite.

Se începea danţul, horă mare întinsă printre flori; se desfătau la mesele aşezate prin odăi. Şi, pe înserate, perechi, perechi, se rătăceau în taina lunii, pe sub copacii

încărcaţi cu roadă, prin care ciripeau privighetori.

Nu se vedea în toată vremea asta nicio zână. Abia când venea noaptea – miezul nopţii —.sunau deodată trâmbiţe. împărătiţa, înveş- mântată într-o horbotă de mătase, subţire cum este pânza ceţurilor de pe munte, cu o cununiţă în jurul frunţii, se cobora încet pe trepte. O zână, din alaiul său, purta pe braţ un paner. în paner erau ouă de aur acoperite cu o maramă albă.

împărătiţa se aşeza pe un tron de piatră scumpă ce se afla în mijlocul grădinii. Panerul îl avea în dreapta.

Prin faţa ei se perindau, ţinându-se de mână, perechile de tineri ce se îndrăgeau, vroiau să facă nunta, să fie soţi.

împărătiţa se pleca spre dânşii, îi săruta pe frunte. Şi, dând marama la o parte de pe paner, lua câte un ou de aur. îl da fecioarei, zestre.

Pe urmă perechile porneau în jos pe munte, către casă. Cereau părinţilor să-i binecuvânteze. Şi începeau nunţile cu veselie.

Astfel era pe atuncea, nepoţică. Ani după ani s-au tot urcat copilele curate în cetatea zânelor, ca să-şi primească darul pentru nuntă. Şi aşa ar fi rămas întotdeauna. Când, dintr-o dată, s-a pornit urgia.

Va trebui să mai adaug că în acel timp au năpădit în ţara noastră şi cei dintâi uriaşi. Veniseră de undeva din lumea largă. La noi nu erau încă până atuncea asemenea dihănii. Văzând însă cât este ţara de frumoasă, s-au aşezat aici, n-au mai plecat.

La început au vieţuit în bună pace, până ce a început să îi roadă un gând. Voiau să se îmbogăţească, dar fără trudă.

Şi au cerut ei ouăle de aur: zânele nici n-au vrut să audă. I-au izgonit încolo cu ruşine.

Din acea clipă uriaşii n-au mai avut răgaz. Pofta de bogăţie înveninează.

Nu mai aveau altă dorinţă decât să fure acele ouă şi găinuşa fermecată ce le făcea, chiar de ar fi fost să verse sânge nevinovat.

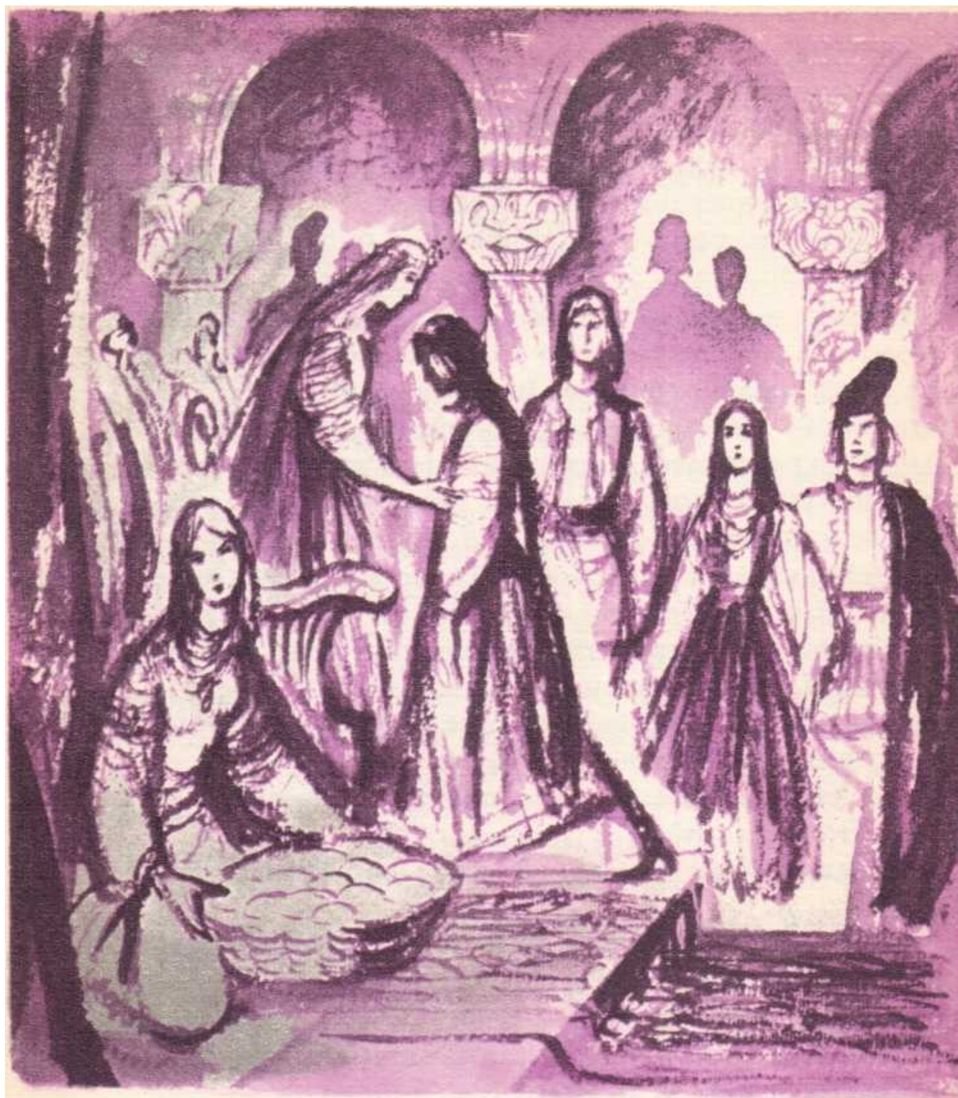
Numai că treaba asta nu e deloc uşoară. Zânele cunosc vrăji. Piticii stau de strajă. Nu le-a rămas uriaşilor decât să aştepte un timp mai cu priinţă. Şi au aşteptat, au aşteptat...

Şi au aflat că într-o zi anume, împărătiţa, cu toate zânele, va merge la un ospăţ, pe care îl va da Soarele.

Atuncea vor rămâne numai piticii acolo la cetate. Şi cu piticii singuri, or să sfârşească lesne.

Vine şi ziua hotărâtă. Alaiul zânelor porneşte. Se înalţă în slavă ca un abur. Uriaşii, încet, se furişează pe clina munţilor.

Soarele întâmpina pe zâne şi le călăuzeşte către palatele din ceruri, unde se pregătea ospăţul. Cum pleacă Soarele, se face noapte.

Piticii din cetatea zânelor încep să aprindă candelabrele pe coridoare şi prin odăi. Luminile scânteie la ferestre.

Atunci uriaşii se ridică. Călăuzindu-se după lumini, urcă pe munte până la cetate. Şi se aruncă în ziduri cu putere.

Piticii, ce purtau credinţă deplină împărătiţei şi zânelor, văzând aceasta, se şi reped pe metereze în apărare. Aruncă suliţe. Trag cu săgeţi. începe o bătălie

cum nu se pomenise încă pe tot pământul.

Puternici sunt uriaşii; dar şi piticii sunt mulţi, au armele vrăjite, de la zâne. Nu este aşa de lesne să-i răpui.

încep să cadă uriaşii. Se prăpădesc însă de zece ori mai mult piticii, căci ei sunt mici. Uriaşii îi prind în palmele noduroase şi îi strivesc ca pe gângănii.

Şi în timp ce zânele, cu împărătiţa lor, petrec neştiutoare în palatele din ceruri, închinând cupe în cinstea Soarelui, piticii luptă cu dâr- zenie, jertfându-şi vieţile, ca să le apere cetatea.

Nu vreau să-ţi povestesc mai mult... A fost un război crâncen între uriaşii ce năvăliseră peste cetate şi între pitici. A curs mult sânge. Până la urmă piticii au pierit cu toţii în cetate.

Dar nici uriaşilor nu le-a mers bine. Toţi câţi au fost loviţi de suliţele sau săgeţile vrăjite ale piticilor au împietrit pe coaste, s-au făcut stânci. N-au mai rămas în viaţă decât patru. Aceştia au sărit dincolo de ziduri, în cetate. Au furat găinuşa, smulgând-o din cuibarul ei de aur. în lăcomia lor, au luat şi panerul cu ouă din încăperea împărătiţei şi au fugit. S-au îndreptat spre miazănoapte.

Durase lupta până-n ziuă.

Ospăţul din palatul Soarelui se terminase. Şi zânele, în alai lung, ca nişte ceţuri, se coborau din ceruri.

Când au zărit cetatea sfărâmată, piticii toţi pieriţi, iar găinuşa şi panerul cu ouă răpite, au început un vaier, de se auzea până departe în câmpie.

Fugeau de colo până colo, pe ziduri, sau pe creste, unde zăceau piticii, şi îi plângeau. Sub lacrima fierbinte a zânelor, piticii răpuşi s-au prefăcut în nişte brazi micuţi, în nişte jnepeni, cum zicem noi, ce poartă aproape întotdeauna bărbi lungi şi albe de licheni. Poporal le mai spune acestor copăcei «piticii zânelor».

Apoi împărătiţa, nebună de mânie, a început să strige în cele patru vânturi, chemând, cu zor, să vină stihiile la dânsa.

Să vină; s-o răzbune.

Întâi a chemat norii şi suflând peste dânşii s-au

prefăcut în nişte călăreţi. A luat raze de soare şi le-a făcut săgeţi cu farmec şi putere de a izbi cumplit. Crivăţul cel năprasnic veni la voia zânei cu mii de telegari. Săriră călăreţii,cu arcurile în mâini, pe iuţii telegari şi, împărţiţi în cete, se luară după uriaşi. Unul dintre uriaşi – acela care ducea panerul – fugea mai greu.

Şi rămânând în urmă iacătă a fost ajuns.

Ţintit de o săgeată, uriaşul a căzut. Altă săgeată izbi panerd zdrobind într-o clipită şi ouăle de aur. Şi sub puterea vrăjii, ouăle s-au schimbat în apa unui râu, care a început să curgă cu spume printre stânci. Apa l-a luat şi pe uriaş. Şi dus pe veci a fost. Oamenii mai târziu, au zis acelei ape: Urieşul, apoi Arieşul. I-au spus şi Aurarul, pentru că, în nisipul şi în apa râului, s-au aflat multă vreme după aceea fire subţiri de aur.

Cei trei uriaşi care fugeau mai înainte, văzând primejdia, şi-au schimbat drumul. Ei au cotit spre miazăziuă. Şi-au încurcat urmăritorii. Ajunşi la un loc mai ferit, au săpat iute în munte cu ghearele o boltă. Şi s-au ascuns acolo. Sărmana găinuşă făcea într-una ouă cum avea obiceiul; dar cum vroiau să pună mâna pe ele uriaşii, se sfărâmau şi se scurgeau sub stâncă.

S-a umplut astfel muntele de aur, în locul ce se cheamă Baia de Criş.

Pe urmă găinuşa a încercat să zboare afară de sub boltă. A sărit într-un brad. Uriaşii, de necaz, prinzind-o, au strâns-o între degete. Sângele ei – precum i-era, pesemne, ursita de la zâne – s-a strecurat prin vinele pământului în munte. S-a făcut aurul pe care îl aflăm şi acuma în baia de la Brad.

Uriaşii s-au repezit din nou la fugă.

Şi s-au ascuns în alţi munţi, mai departe, scăpând pentru o vreme nepedepsiţi.

Zânele, de mâhnire că au pierdut cetatea şi găinuşa, s-au risipit şi ele prin văi sau prin păduri.

Iar muntele unde a fost cetatea zânelor îl numesc oamenii: «Găina» – gândindu-se la pasărea de aur.

Aici se adună în fiecare an flăcăi şi fete, la un târg

vesel. Se adună tot în aceeaşi zi când îi chema şi împărătiţa.

Grădinile îmbălsămate au pierit, dar tinereţea a rămas aceeaşi… De îndrăgeşte vreun flăcău o fată, păi ţine-te pe urmă nuntă, chiuituri şi bucurie. De zestre nu au nicio grijă. Aurul zânelor este încă în munte. Şi toţi muncesc cu voie bună să-l scoată. Din muncă, zestrea li-i destulă.

Şi apoi la nuntă, câteodată, moşnegii aduc în braţe jnepeni împodobiţi cu flori. Îi pun pe masă, în amintirea piticilor ce au apărat cetatea. Lăutarii cântă încet, oftând pe strune. Şi ei încep atunci povestea despre găina fermecată, aşa precum ai auzit-o, nepoţică…

Cei trei fraţi Criş

Trăiau de mult, într-o colibă de pe munte, trei fraţi.

Erau feciorii unei văduve: văduva Criş.

Unul se numea Alb, căci el avea pieliţa feţii albă ca spuma laptelui. Celălalt: Negru, pentru că ochii îi erau întunecaţi şi chipul oacheş. Iar cel din urmă: Repede, deoarece avea o fire furtunoasă şi era iute la mânie.

Tustrei se ocupau cu vânătoarea. Colindau codrii deşi ca peria, luptându-se cu fiarele. Şi primeau apoi la câmpie bucate în schimbul blănurilor.

Numai că într-o ziuă s-a întâmplat că fraţii au poposit la o fântână în câmpie. O fată tocmai scotea apă. Flăcăii i-au cerut găleata, să bea puţin şi să se răcorească.

Copila a ridicat găleata şi i-a îmbiat. Băieţii au privit-o în ochi. Şi ea era atâta de frumoasă, că le-a căzut pe dată dragă la tustrei.

Avea copila faţa albă, părul în coade mătăsoase, negre, lucitoare şi ochi scânteietori. Iar vorba îi era dulce. Când a rostit:

— Poftim, voinicilor, de beţi!… parcă au sunat coarde de ceteră sau glasuri de privighetori în inimile celor trei voinici.

Au plecat fraţii mai departe. Dar gândul le-a rămas acolo, la Florica, fata bătrânului Novac, spaima lighioanelor de prin câmpie.

Şi s-au întors după o vreme băieţii. Pe urmă iar, şi iar, au poposit acolo la fântână cu apă limpede şi rece de sub mestecenii cu coaja albă.

Cum ţi-am mai spus, la toţi le era dragă fata. S-au sfătuit dară cu mama lor. Cine poate să dea sfat mai bun decât o mamă? Şi ea i-a învăţat astfel:

— Să întrebaţi întâi pe fată... Voi sunteţi toţi frumoşi, voinici. Ei însă numai unul îi este drag. Pe acela o să-l vrea de soţ. Ceilalţi îi veţi rămâne fraţi buni. Apoi alesul să o ceară pe Florica tatălui său, bătrânului Novac...

— Sfatul e bun, măicuţă dragă, au zis fraţii. Noi nu ştiam ce-i de făcut. De aceea nu am mai fost de mult pe vale... Mâine pornim însă la fată şi o întrebăm...

Abia aşteaptă fraţii să treacă noaptea ceea. în zori pleacă la vale, spre câmpie. Dar ce să vezi ? De ce se apropie de câmpie zăresc cum se ridică fum din sate: aud gemete toţ mai multe. Şi întâlnesc de la o vreme fugari ce urcă în munte, la adăpost.

— Ce este?... Ce s-a petrecut? întreabă fraţii.

Fugarii povestesc ce s-a întâmplat în acea noapte. Trei uriaşi răi au năvălit, precum li-e obiceiul, peste câmpie, la răsăritul lunii pline, cu făclii mari în mâini, arzând bucate şi secând izvoare. Prin farmece vrăjitoreşti au luat şi mana holdelor, şi vitele, şi oile, lăsând pe oameni muritori de foame. Au luat apoi pământului arama, aurul şi fierul. Pe toate le-au închis în nişte munţi, sub trei lăcate mari de piatră. Nu le-ar putea sfărâma lăcăţele, pre cât se ştie, decât nişte viteji fără pereche. Şi acei viteji, după blestemul celor trei uriaşi, ar trebui să se preschimbe apoi în ape... Ferească sfântul de aşa năprasnă!

— Şi nimeni n-a putut să lupte, să învingă pe uriaşi? Novac, voinicul, unde este? mai grăiesc fraţii cu mirare.

— Odinioară se lupta Novac, răspund fugarii. De data asta, fata lui, Florica, îl bucurase pe bătrân, vestindu-l că se va mărita... Zicea că şi-a ales, ca soţ, pe unul dintre fraţii Criş, feciorii unei văduve din munte. Poate c-o ştiţi?... Novac s-a veselit. Uitând că este în noaptea aceea lună plină, a băut un ciubăr de vin sau două... A dormit greu.

Uriaşii l-au lovit în somn, tăindu-1. Pe fată au luat-o în robie. Poate că va fi soaţa unuia dintr-înşii...

Cuvintele acestea străpung inimile celor trei fârtaţi, le ard ca focul. Dar ei nu se jelesc. Se întreabă numai din priviri. Şi îşi răspund:

— Vom merge să luptăm, să învingem pe uriaşi, de e nevoie chiar cu preţul vieţii...

Din depărtări se auzeau uriaşii ce petreceau în vârfurile celor trei munţi ai lor, cu chiote şi veselie. Jucau şi chefuiau de câteva zile. Se culcau apoi şi dormeau până ce era iarăşi lună plină. Porneau atunci din nou prin lume să ardă, să omoare şi să prade.

Fără de teamă merg flăcăii, merg cale lungă, să le-ajungă. Şi iată că zăresc în cale, de la o vreme, pe un bătrân, care tot ciocănea pe o nicovală.

— Ce faci aici, bătrânule? se miră fraţii.

— Eh, fac topoare bune, zice moşul. Şi aş face încă şi mai bune, dacă voi mi-aţi aduce de la împăratul urşilor toiagul lui de aramă, ciubotele de fier şi coroana de aur. Aş putea învăţa, pe urmă, nişte viteji să biruie uriaşii, dacă ar vrea...

— Ţi-aducem la iuţeală acestea toate, se grăbesc fraţii, de ne dai sfat...

— Vă dau, cum nu, zâmbeşte moşul.

Şi îi învaţă pe feciori să meargă în pădure şi să adune de pe anume brazi răşină. Face după aceea din răşină un fagure, ce semăna cu cel de miere, dar mult mai greu şi mult mai mare. Cu el pornesc fârtaţii într-o pădure învecinată. Ajung la împăratul urşilor, ce sta cu măreţie între sfetnici. Se pleacă în faţa lui, întinzând fagurele, şi îi grăiesc:

— Faima puterii tale, preamărite, s-a întins în toată lumea. De aceea noi ne închinăm şi îţi aducem fagurele acesta...

— Să-l gust!... Să-l gust!... zice împăratul.

Şi pe ascuns face un semn curtenilor, ca la sfârşitul mesei să-i şi înhaţe pe flăcăi.

îşi vâra apoi ghearele şi botul în fagure, muşcând cu

lăcomie.

Dar, cum îşi vâra botul şi ghearele, se încleie în răşină. Vrea el să mormăie, să poruncească înspre sfetnici; dar, încleiat cum este, nu poate face altceva decât să dea din labe.

Urşii ceilalţi, crezând că împăratul îi cheamă şi pe ei la masă; se grămădesc.

Cum muşcă însă, fiecare rămâne încleiat, fără putere.

Aşa, fârtaţii îi biruie pe toţi cu uşurinţă. Şi iau toiagul de aramă al împăratului. îi smulg ciubotele de fier şi coroana de aur. Se întorc cu ele la moşneag.

Acesta face un foc din brazii de la care flăcăii adunaseră răşină. Şi în jeratic făureşte trei topoare, bătându-le pe nicovală. Unul de aur pentru Alb; altul de fier, pentru frăţinele său, Negru; şi pentru Repede, altul de aramă.

— Peste trei zile-i lună plină, spune moşul. Uriaşii îşi vor aprinde iar făclii. Topoarele sunt însă fermecate. Voi să căutaţi şi să loviţi cu ele întâi făcliile. După aceea îi veţi birui cu uşurinţă...

Le arată apoi bătrânul drumul spre cei trei munţi. Şi fraţii, cu topoarele în mâini, pornesc din nou pe cale.

Merg două zile, două nopţi... Şi în a treia zi ajung în faţa unei văi, la poalele celor trei munţi.

Ţinutul era ars, pustiu. Numai în vale se vedea un trandafir, cu flori ca sângele de roşii şi cu mireasmă ameţitoare.

— Ce ziceţi voi, să ne culcăm aicea, lingă trandafir? rosteşte Alb.

— Şi eu spun să ne odihnim; să prindem puteri noi. Ne aşteaptă o luptă grea!... Socot şi eu că foarte bine v-aţi gândit, adăugă Repede la urmă.

Şi – cum sunt de trudiţi – se culcă fraţii îndată. Adorm. în vis li se iveşte la tustrei Florica, copila lui Novac, care, cu faţa palidă şi tristă, le rosteşte:

«Uriaşii m-au luat roabă, dragii mei. Unul m-a vrut să-i fiu soţie, în seara nunţii, ca să scap de el, m-am azvârlit din vârful muntelui. Şi în locul unde am căzut, a

crescut trandafirul roşu. Voi să mă răzbunaţi şi să răpuneţi pe blestemăţii de uriaşi.»

Flăcă i se deşteaptă. Şi văd cum tocmai iese pe cer luna. Uriaşii ce dormeau într-o cetate cu temelia pe cei trei munţi, trezindu-se, ies toţi afară. Aprind făclii, lovind pietroaie mari unele de altele. Cei trei viteji se caţără pe stânci.

Se apropie de uriaşi, care, aşezaţi pe munţi, se sfătuiesc de unde vor începe iar pârjolul. Flăcăii îşi fac deodată semn şi se reped. Topoarele meşterite de moşneag sunt fermecate. Lovesc cu ele în făclii. Iar flăcările, din făclii, sar în obrazurile celor trei uriaşi. Şi îi orbesc.

Uriaşii urlă de durere şi întind mâinile să prindă pe voinici, începe lupta. Topoarele voinicilor izbesc numai în came vie.

— Cruţaţi-ne, flăcăilor!... strigă uriaşii. Şi vă vom umple de avuţii.

— Nu vă cruţăm!... răspund vitejii. Nici voi nu aţi cruţat-o pe Florica, pe tatăl ei, Novac, pe niciun om ce v-a căzut în gheare.

Şi se reped cu şi mai multă străşnicie spre uriaşi. Ca vulturii de munte se reped. Luptă zile şi zile, fără şir... Luptă din greu. Uriaşii cad. Oasele lor trosnesc. Şi pier, loviţi de cele trei topoare.

Când se aude vestea biruinţei fraţilor Criş, se strâng iar oamenii fugiţi prin munţi. Sunt dornici să-şi clădească vetre noi, să înceapă viaţa de la cap. Sunt bucuroşi. Dar toată bucuria e în zadar. Căci avuţiile: arama, fierul şi aurul, la fel şi mana holdelor şi apa izvoarelor se află ascunse, zăvorite în cei trei munţi.

Lăcăţele nu le puteau desface decât uriaşii.

Atunci, feciorii îşi aduc aminte: că trei voinici pot să sfărâme acele lăcate, dacă de bună voie se vor preface în ape.

Se hotărăsc, fără zăbavă, să fie ei aceia. Şi să aducă iarăşi belşugul pe pământ, făcând să curgă apa secată de uriaşi, dând oamenilor avuţia ce le fusese ascunsă.

Strângându-şi mâinile, ca pentru despărţire, cei trei

viteji ridică în sus topoarele.

Întâi a lovit Repede lăcatul unei tainiţe din munte. Flăcăul s-a prefăcut în apă. Apa s-a azvârlit asupra porţilor de piatră; le-a do- borât într-o clipită.

A lovit apoi Negru lăcatul altui munte.

S-a prefăcut în apă: o apă întunecată, lovind în munte cu putere, sfărâmând celelalte porţi de piatră.

Lăcatul cel din urmă este lovit de Alb. Iar apa în care se preschimbă frăţinele cel mare dărama ultimele porţi; descoperă avuţia ascunsă de uriaşi.

Era atâta aur, aramă şi fier acolo, în munţi, că în veacuri nesfârşite oamenii le-au tot scos, să-şi făurească pluguri, ciocane sau podoabe. Şi n-au sfârşit nici astăzi.

Comori stau încă-n vrafuri.

Şi tot din acea vreme apele furtunoase, purtate de trei râuri, împrăştie belşugul, udind munţi şi câmpii.

Oamenii le dau slavă când roada umple câmpul, grădina sau livada…

Pe maluri se strâng fete; aruncă flori în apă. Flăcăii încep să cânte. Se prind în horă largă.

Nu ştiu pe plaiul ţării râuri mai dezmierdate, cum sunt cele trei Crişuri: Repede, Alb şi Negrul… Nu ştiu de-s mulţi vitejii ce merită aşa cinstei…

Cuţitaşul fermecat

Într-o pădure deasă trăia, de mult, un tăietor de lemne, sărac şi amărât.

Muncea din plin. Dar numai rareori putea să se îndestuleze. Şi nu îi era bătrânului de el, cât de copila sa, pe care o iubea mai mult decât ochii din cap. Şi nu putea să-i dea ce avea de trebuinţă.

Atât că ea nu prea avea habar de supărările tătâne-său. Şi pentru că îi lipsea mama – se prăpădise – îngrijea singură toată casa.

Cum se scula de dimineaţă, gătea, făcea curat. Şi drept să spurţ lucea căsuţa lor micuţă de lemn, ca un pahar. Şi în toată vremea asta cânta, de se lua la întrecere cu păsărelele.

Ducea pe urmă de mâncare bătrânului, acolo, în

pădure, şi pornea prin poiene: culegea flori, sau poame de pădure, ciuperci, mă rog, de toate cele...

Şi tot umblând, copila aceasta, pe nume Dâmboviţa, deprinsese toate potecile din munte. Cutreiera orice coclaur şi nu se rătăcea, parcă ar fi fost la ea acasă.

Avea un picior mic, de căprioară. Era uşoară şi zglobie, cu părul de culoarea castanei, prins în coade, şi o faţă luminată ca un izvor în miezul zilei.

Ba încă se mai spune că fata izbutise să înveţe graiul sălbăticiunilor. Urşii îi mâncau zmeura din palme. Mistreţii o urmau cu grijă, ca nişte câini de pază. Cu iepurii şi cerbii se juca prin poiene. Iar păsările îi veneau pe umăr, şi împreună cântau până în amurg, când Dâmboviţa se întorcea acasă.

Primea pe tatăl său cu masa pusă şi patul aşternut.

Ieşea apoi în vraja nopţii şi se întâlnea cu Bucur pe potecă.

Măi, cum am uitat tocmai de dânsul?

Bucur era un flăcăiandru chipeş. Tot tăietor de lemne. Şi sta într-o colibă, ceva mai sus, pe coastă.

Fata şi cu flăcăul se aveau dragi de mici. Crescuseră împreuna. Şi aşa, în taină, se înţeleseseră să fie soţi, să facă adică nuntă împreună.

Acum crescuseră, dar Dâmboviţa se tot sfiise să-şi spună dorinţa tatălui; iar Bucur nu avusese nici el mai mult curaj.

Se hotărâseră ca totuşi să se destăinuie părintelui cât mai de grabă; să-i ceară binecuvântarea.

Şi se întâmplase în vara aceea că nu ploua. Ruginea frunza în copaci ca toamna. Se usca iarba pe păşune. Jos, în câmpie, nu se făceau de loc bucate. Căutau dihăniile apa în pâraie şi n-o găseau. Secase aproape pretutindeni. Mare urgie năpădise.

âŞi urcau oamenii mereu pe munte. Cărau cu ei burdufe. Şi întrebau de apă. Vroiau s-o ducă în vale pentru copii.

Fata, ce cunoştea potecă de potecă, călăuzea pe fiecare, pe la izvoarele ascunse sub stânci şi prin făgeturi.

Ei, toţi, îi mulţumeau de bunătate. îi urau viaţă lungă, ferită de necazuri şi de dureri.

Pe când se petreceau acestea, iată, se aude într-o noapte un zgomot mare la uşa pădureanului.

«Ce-o fi? Şi cine bate?»

Sare bătrânul. Iese şi fata. Şi acolo în uşă sta un tânăr.

Purta pe el straie bogate, cizme din cele roşii, de piele scumpă, haină de catifea verzuie pe care avea încins un paloş. Deasupra îi spânzura în falduri o mantie, ţesută din fire de argint; iară pe cap purta căciulă. Ţinea cu străşnicie de dârlogi un cal alb care bătea pământul cu copita.

Bătrânul, când zăreşte pe oaspetele acesta de seamă, cade cu umilinţă la pământ.

— Spune, Măria Ta, porunca! şopteşte el.

— Sunt un fugar, rosteşte tânărul. Merg peste munţii Făgăraşului. M-am rătăcit... Aş vrea o călăuză de nădejde.

— Să merg eu cu Măria Ta, răspunde moşul, dând să-şi arunce un suman pe spate.

— Tu eşti bătrân, mai zice tânărul, mergi prea încet. Şi eu sunt urmărit. Din spate vin hăitaşii să mă prindă, să-mi taie capul. Nu ai pe cineva prin casă mai tânăr şi mai sprinten?

— Te însoţesc eu, sare atuncea de lângă uşă şi copiliţa. Nu te lăsăm, străinule, să pieri, oricine ai fi...

— E fata mea, grăieşte moşul. Şi-i inimoasă; dar e noapte... Socot că tot mai bine este să viu eu cu Măria Ta.

— De te codeşti atâta, moşnege, lasă, zice drumeţul. Cu tine nu pot merge prea departe. Fata nu-ţi este la îndemâna s-o laşi să mă călăuzească... ȴară pe mine mă poate ajunge duşmanul în fiecare clipă. Aşa că plec. Ce-o fi, o fi!...

Trase de dârlog calul şi vru s-o ia în sus; dar Dâmboviţa îi ieşi înainte şi îi spuse:

— Rogu-te, nu te mânia pe tata, drumeţule. O să merg eu.

— Dar tatăl tău?

— Se învoieşte şi dânsul, zise fata. Nu vom lăsa un om în gheara morţii...

— Atuncea du-te, eh, oftă bătrânul. Păcat că nu mai sunt eu verde...

Porniră peste munţi. Dâmboviţa înainte, căutând potecile mai bune. în urma ei voinicul, cu calul de dârlog.

Dar nu i se mai întâmplase fetii să urce atât de greu. Piciorul ei uşor, cu talpa mică, zbura de obicei. Acuma parcă era de plumb. Abia de se mişca. Sudoarea îi împânzise toată faţa. Ea însă nu vroia să se bage de seamă că este atât de ostenită şi se încorda.

Din când în când privea în urmă la însoţitorul său. Acesta se strecura printre desişuri, sărea peste vâlcele, peste gropi, fără urmă de oboseală.

— Mai poţi să urci ? o întreba tot el pe fată, zâmbind parcă şiret. Dacă nu ai putere, întoarce-te, am să-mi caut calea singur...

— De vreme ce am plecat ca să-ţi scap viaţa, voi merge până sus, hotărî Dâmboviţa.

Şi se trudea din răsputeri.

«Ce e cu mine?» se întreba ea în gând. «Nu cumva tânărul acesta e însuşi dracul ?»Pe urmă îşi făcea curaj. Şi se silea din nou să meargă.

— Vrei să te urc pe cal şi tu să-mi arăţi drumul? o întreba iarăşi dânsul.

— Nu. Merg pe jos, căci nu mi-e greu, răspundea ea, pentru că îi era ruşine de tânărul acela nedeprins cu munţii, care urca atât de lesne pe poteci.

Noaptea se risipea în vremea asta. Deasupra stâncilor albastre se aprindeau flăcări împurpurate, orbitoare. Ceţuri se strecurau pe vale, cu trupuri lungi ca de balaur. Cinteze, ciocârlii şi mierle înălţau triluri fermecate.

Urcau, sorbind văzduhul tare şi îmbătător...

Aveau încă puţin...

Puţin... Şi iată că au ajuns în vârf.

Copila îşi şterge fruntea de sudoare. Inima îi bate cu putere. Răsuflă greu. Este sleită de foame, căci nu şi-a luat

merinde. Iar buzele îi sunt arse de sete ca de friguri.

Prin preajmă nu se află niciun pom cu fructe pădureţe, nu e niciun izvor. Şi calea ei la întoarcere e tot atât de lungă.

— Pe aicea este drumul pe care îl cauţi, îi grăi fata, făcând semn către valea unde se şi vedea o turlă de cetate. De acum nu-ţi mai trebuie călăuză... Iar eu am să mă întorc...

Erau tocmai pe creastă. Vântul sufla; lipea vesmântul fetei de trupul zvelt şi o făcea să semene cu o statuă. El, iar, era atât de mândru, în hainele lui scumpe, cu mantia pe umeri fluturând, încât fata tară să vrea plecă privirea.

— îţi mulţumesc de toată truda, îi spuse dânsul. Şi pentru că în noaptea asta, cât am călătorit pe munte, te-am îndrăgit, vreau să te rog să mergi cu mine înainte, să-mi fii soţie... Eu sunt bogat şi sunt puternic. Cetatea ce se vede în zare este a mea...

Dâmboviţa privi spre tânăr cu ochii ei senini, albaştri, şi îi răspunse:

— Tu eşti bogat... Eşti un prinţ mare, se vede bine. Dar eu iubesc de mică pe un flăcău, un tăietor de lemne. Se cheamă Bucur. Este sărac. Noi însă ne-am jurat credinţă. Şi îmi voi ţine jurământul. Voi fi a lui.

— Atunci, te voi pofti numai la masă, răspunse tânărul. Ştiu că ţi-e foame şi ţi-e sete...

— La care masă? întrebă fata cu mirare.

— Stai, ai să vezi!...

Şi tânărul scoase, din buzunarul hainei verzui de catifea, un sfredel mic de lemn. îl răsuci pe stânca. Sfredelul, învârtindu-se, porni să crească. Se ivi o păpuşă micuţă, caraghioasă, cu pantalonii violeţi, hăinuţa galbenă, faţa zbârcită, râzătoare, ce glăsui piţigăiat:

— Ce ţi-ai dorit, stăpâne?

— Să ne dai demâncare şi de băut!

Păpuşa întinse mina. Şi se ivi o masă, alături de ea jilţuri, la umbră de copaci. Pe ea se aşternură fripturi din cele mai gustoase, pâine pufoasă, albă, prăjituri şi fructe. Nu îţi mai spun de băuturi: carafe pline cu vinuri scumpe,

sau apă rece, după poftă.

Păpuşa prinse după aceea de dârlog calul. Şi omul cel ciudat pofti pe Dâmboviţa să se aşeze.

Ea nu primi. îi era teamă acum de-a binelea. îl întrebă:

— Văd că faci vrăji. Tu nu eşti cumva dracul?

Tânărul începu să râdă:

— Nu, dragă Dâmboviţa, nu sunt dracul. Sunt însă vâlva muntelui – duhul cel bun. Am vrut doar să te pun la încercare. Ţi-am făcut pasul greu în astă-noapte; m-am prefăcut că vreau să-mi fii soţie...

Luă după asta păpuşa de urechi şi o învârti pe loc. Se făcu sire- delul de lemn. Scoase din cingătoare un cuţitaş de argint. Pe amân- două i le întinse fetei.

— Te răsplătesc pentru putere, dragoste şi credinţă! îi mai zise. Păpuşa e norocul tău. Cuţitul va aduce bucurie la mulţi oameni...

încălecă după aceea pe calul său cel alb. Şi se pierdu din faţa ei ca o nălucă.

Fetei nu îi venea să creadă. Privi la cuţitaş. Mai încercă o dată sfredelul. Veni păpuşa; îi porunci să-i dea un cal. Păpuşa făcu semn. Se ivi calul, înşeuat, gata de drum.

Vroia tocmai să încalece şi ea, să plece, când auzi un glas care o striga din vale.

— Dâm-bo-vi-ţa!... Dâm-bo-vi-ţa!...

— Cine eşti tu?... Nu cumva Bucur? răspunse ea cu mâna pâlnie la gură.

— Eu sunt... Unde te afli? strigă iar Bucur.

— Aici, în vârf!...

Veni bietul flăcău. Se luară în braţe. Şi el îi spuse ce se petrecuse.

După plecarea ei, bătrânul nu mai avusese tihnă. Se căina cum de o lăsase să plece singură cu un străin.

Văzând că nici nu vin urmăritorii de care îi spusese tânărul acela de neam, gândise că e o înşelăciune, să i se fure fata. Se repezise la Bucur, istorisindu-i întâmplarea, bătându-se cu pumnii în cap de deznădejde.

Bucur atâta aşteptase. Pornise după dânsa. Şi iacă s-au găsit.

— Acum să-mi spui şi tu, ce-a fost azi-noapte?...

Fata îi arătă sfredelul, masa ce încă mai era întinsă, calul, şi cuţi- taşul, deşi nu prea ştia la ce slujeşte, căci vâlva nu-i spusese despre asta nimic.

Bucur, la început, se veseli de atâtea daruri. Chiar încercă şi el sfredelul. Şi porunci să i se aducă încă un cal cu şaua pusă.

Numai că tot atuncea se afla pe acolo şi un spiriduş – un drăcuşor – fără de treabă, pus pe răutăţi.

Şi spiriduşul se iţeşte în urechea lui Bucur, pe ascuns:

— Vezi că te minte!... A fost un vrăjitor, nu vâlvă. Copila s-a lăsat îmbrăţişată de el. Şi pentru asta a primit daruri.

Atâta îi trebuie lui Bucur, ca să-l străpungă îndoiala şi începe să o iscodească pe fată:

— O fi aşa, sau o fi altfel?... Ştie el că-i îmbrăţişată... I-a şoptit nu ştiu cine la ureche...

— Aşa? Mă bănuieşti?... Să spună atuncea păpuşa asta fermecată, care a fost de faţă, grăi copila. Nu meriţi, Bucure, să ţin la tine...

— Ba nu, păpuşa poate minte, rosti flăcăul aţiţat într-una de spiriduş.

— Şi atunci ce vrei?

— Să vâri cuţitul în piatra asta!

— Cuţit în piatră?

— Da. Bătrânii spun că o fecioară curată şi nevinovată poate vârî cuţitul şi în piatră. Dar celelalte, nu... Haide, te prinzi?...

— Mă prind, priveşte...

Şi fata scoate cuţitaşul pe care i-l dăduse vâlva şi îl înfige în piatra seacă. Iar piatra se despică toată. Din ea ţişneşte o apă lină.

— Ce zici acum?...

Dar spiriduşul o şi tulise din ureche. Fugea, că nu-i mersese bine.

Bucur, desmeticit, o prinse în braţe pe draga lui, rugând-o într-una de iertare.

«Fusese prost s-o bănuiască. Cine-i şoptise în ureche era un spiriduş pesemne!»

Ea, ba îl împinge, ba se lasă. Până la urmă, se înţelege, îi iartă toată bănuiala. Aşa e dragostea, cu toane...

Se aşază amândoi la masă. Mănâncă bine. Sorb din apa care ţâşnea fără încetare..,

— Noj o să-i spunem Dâmboviţa acestui râu, grăieşte Bucur, apa e dulce ca şi tine...

Se urcă apoi pe cai şi pleacă. Găsesc şi pe bătrân.

Fac nunta. Petrecere, aşa, nu glumă... Păpuşa le-a adus de toate, şi de băut, şi de mâncare.

Şi în timp ce ei jucau la nuntă, urcă şi oamenii de la câmpie.

Aflaseră cu toţii vestea.

Se fericeau, nevoie mare, de râul ce ajungea la dânşii şi îi ferea de uscăciune.

îi roagă dară să se coboare în jos, pe văi, cu tot norodul.

Bucur şi draga lui nu stau în cumpănă. Coboară în văi. Şi aleg un colţ ce li se pare mai cu priinţă.

Flăcăul taie, cel dintâi, copacii ce se întindeau pe malul râului. Şi face locuri de păşune şi arătură.

— Să ne aşezăm cu bucurie în satul ăsta nou, a rostit Bucur venind acolo.

Şi am auzit pe unii care cred că de la vorba asta a voinicului s-ar fi spus satului acela: Bucureşti. Alţii socot că i s-a zis aşa din numele flăcăului care a tăiat copacii, făcând loc de păşune şi arătură; iar alţii, din ursita vâlvei. Ştii, îi spusese fetei că darul său o să aducă bucurie la mulţi oameni.

Oricum ar fi, Bucur şi Dâmboviţa au trăit de atuncea împreună, făcând din fiecare zi o sărbătoare. Ţară păpuşa le sta într-una gata la poruncă.

Râul, venit din muntele Păpuşa (aşa i s-a zis muntelui, ca să se pomenească întâmplarea), a udat

ţărmurile acelea încântate pe care ei s-au aşezat; i-a adăpat cu apă, dulce ca sărutările copilei.

Urmaşii lor au ridicat şi o bisericuţă de aducere-aminte. Numai cuţitul l-au pierdut. O fi pe undeva, prin acel loc, căruia astăzi încă i se zice «Cuţitul de argint», sau se găseşte în altă parte?... Nu ştiu mai mult... însă sfredelul se găseşte. Trece din om în om, la cei care se trag din Dâmboviţa şi din Bucur şi îi slujeşte cu credinţă, deşi pe ascuns...

De aceea, poate, este Bucureştiul aşa mare; de aceea este poate aşa înflorit!...

Dracul cu stânca pe spinare

Si acum, ce socoteşti, Liuţo, că i-a dat dracului odată prin gând? Să-şi ia moşie pe lumea asta. Auzi? Să aibă ca împăraţii, regii, prinţii: palate şi grădini, slujitori mulţi, căleşti şi cai. Mă rog, orice i-ar pofti inima...

Dar nu vroia să-şi dobândească toate acestea prin bună înţelegere cu oamenii, sau să le cumpere cu bani, ci să le capete cu sila.

Şi atuncea, într-o noapte, îşi pune aripile sale cele mai repezi. (Aripi de piele vânătă, păroase, ce seamănă cu acelea de liliac), îşi face vânt prin crăpătura unui munte afară în văzduh. Porneşte în zbor.

Şi cât ai zice: «Ce-o fi asta?» dracul a colindat de trei ori lumea.

S-a întors în iad şi l-a chemat pe fiul său cel mare, prinţul Corn- ascuţit.

Ar fi acum să-ţi spun că dracul se crede şi el, acolo sub pământ, mare stăpânitor, de aceea şi feciorilor săi le zice tot prinţi.

îl cheamă dară pe fiul său cel mare, un drac puternic, negru ca păcura, cu coadă lungă, lungă, iar pe frunte cu nişte coame drepte şi ascuţite ca suliţele cele mai tăioase.

Brrr!... Numai când mă gândesc la dânsul, mă trec fiori...

Atâta că la ei, în iad, aşa e măsurată frumuseţea: după cornıţele din frunte şi după coadă. Iar prinţul acesta trecea printre drăcoaice drept cel mai chipeş şi mai de soi

flăcău. (Toate se prăpădeau când îl vedeau)

Scuipă feciorul peste taică-său o dată. (Asta la ei însemna: «bună ziua».) Şi se răsteşte (aşa este frumos în iad, ca tinerii să ţipe la bătrâni):

— Ce vrei, moşnege?... M-ai chemat?

— Da, îi răspunde cu mohorâre Scaraoţchi lui fiu-său la întrebare şi scuipat. Am fost mai adineaori pe pământ şi am cercetat cu de-a- mănuntul...

— Şi ai găsit locul ce căutai, unde să-ţi faci împărăţia de pe pământ?... ţipă iar prinţul, încruntat, bătând în lespezile iadului cu coada sa stufoasă în vârf.

— Ba bine că nu!... răspunde cu un răget Scaraoţchi, dând cu copita lui de cal în prinţ, sub chip de mângâiere. Hai, să-ţi arăt...

Şi îl ia dracul cel bătrân pe bunătatea de fedoru-său; ies tot prin crăpătura ceea din munte şi îi arată un palat şi nişte locuri...

Aici nu mai am cuvinte să-ţi povestesc... Ochise dracul nişte locuri cum doar prin basme pot să fie... Un palat mare, dat cu aur, cu acoperiş de chihlimbar. Şi-n jurul lui, munţi cu păduri care foşneau în vântul nopţii, grădini cu flori îmbălsămate, livezi şi holde nesfârşite, izvoare reci. Ce mai!... Minime alesese dracul, nu altceva!...

— Atâta că aceste locuri şi palatul le stăpâneşte un rege, răcnise Scaraoţchi. Va trebui să i le cucerim...

— Eu le voi cuceri! ţipase ca răspuns feciorul său, Comascuţit, umflându-şi pieptul.

— Să-ţi iei atuncea o oştire de împieliţaţi şi să porneşti.

— Pe dată am să plec la luptă... Ha, ha, ha!

— Ho, ho, ho!

Aşa strigau şi hohoteau de bucurie amândoi dracii, încât părea că se cutremură şi cerul.

Străjerii regelui au dat de ştire că se întâmplă lucruri necurate.

Regele se trezi. Ieşi afară.

Deasupra sa alergau dracii, bătând văzduhul ân copite. Şi ochii lor luceau ca jarul, aprins parcă de nişte

foaie nevăzute.

Curând după aceea, Comascuţit se repezi în împărăţia cea neagră de sub munte. îşi adună oştirea de încornoraţi.

Şi apoi porniră.

Erau cu toţii despuiaţi, întunecaţi, şi purtau coarne întoarse, răsucite, sau ţuguiate în tot felul. Călcau pământul cu copita de cal şi îşi fluturau cozile lungi. Ghearele lor ţineau întinse pentru luptă furci ascuţite. în loc de cântece de bătălie, urlau ca lupii cei flămânzi.

în fruntea lor se afla prinţul Comascuţit. Umbla fălos, nevoie mare. Scuipa din când în când peste ai săi, ca să-i îndemne la luptă şi-i blestema:

— Să nu vă mai primească iadul, împieliţaţilor, de nu veţi fi biruitori. Aţi înţeles?

— Am înţeles, întunecimea tal... răspundeau dracii, călcând pe munte tot mai vârtos, dând foc pe gură şi pe nări.

Regele, ce aflase în timpul acesta prin vracii săi de primejdia ce-l aştepta, le poruncise trâmbiţaşilor să cheme în grabă pe luptători în apărarea palatului şi a curţii.

Gonacii lui fugiseră prin sate şi-i deşteptaseră pe aceia care aveau somnul mai greu. Aceştia înhăţaseră topoare, suliţi, arcuri, ce-au nimerit.

Şi iacătă războiul este gata.

S-a început...

Ce luptă!... Grozăvie!...

Dracii merseseră o vreme cu piciorul, răcnind pe cale, să se înspăimânte muritorii de larma lor. Să-i poată mai uşor înfrânge. Pe urmă au întins aripi. Unii loveau de ici, alţii de colo... Se re- pezeau ca ulii între găini. înfigeau furcile, ca nişte ciocuri ascuţite, în trupurile ostenite ale oamenilor. Le ridicau până în înaltul cerului. Şi abia de acolo le zvârleau în prăpăstii. Alţi draci îi pârjoleau îi împungeau cu coamele, sau îi călcau de-a rândul în copite.

Ar fi însă nu ştiu cum, de nu aş povesti că oamenii au făcut totuşi şi ei destulă pagubă între draci. îi apucau de cozi şi le tăiau. Drac fără coadă nu se poate! Când şi-o

pierdea, fugea să se ascundă. Sau îi loveau cu toporiştile între coame. Şi tot aşa...

Cu toate astea, înspre ziuă, tot mai puţini erau aceia care luptau de partea regelui. Armata lui scădea văzând cu ochii. Ce, e glumă să te lupţi cu dracii?

Norocul lor a fost doar unul: s-au ivit zorile. Au cântat cocoşii.

Prinţul Comascuţit izbi atunci cu furca lui pământul. Acesta se crăpă. Dracii pieriră în străfunduri.

Ştii doar şi tu că împieliţaţii nu iubesc lumina şi soarele!...

Ziua stătură deci, se odihniră şi unii şi ceilalţi. Băură, se hrăniră, îşi oblojiră rănile.

Dar cum amurgi soarele pe după creste, dracii ţişniră iar la luptă, tot din acelaşi loc.

Se războiră toată noaptea.

în dimineaţa următoare, când trâmbiţară iar cocoşii, nu mai era alăturea de rege niciun ostaş.

Numai el singur rămăsese; dar plin de răni, ars de pârjolul din gura dracilor.

Cu ultima lui lovitură de paloş mai feri poarta, chiar în minuta când pieriră dracii pentru a doua oară.

— Noaptea ce vine luăm palatul, uriaşe către Scaraoţchi feciorul său, venind în dimineaţa aceea în fundul iadului. De nu era regele în luptă, îl luam acum... Aşa că fac pe loc o scaldă. Mă răcoresc, prind iar puteri, pe urmă lasă.

Şi se azvârlise într-o viitoare mare de foc, pentru că aşa se scaldă dracii. Se tologise cu mulţumire pe jărăgai, zicând că tare se mai răcoreşte, după atâta osteneală. Şi adormise chiar oleacă, căci îi era plăcut şi bine împieliţatului în flăcări. Văzând în vremea asta regele că nu mai are oaste, chemă înaintea sa toţi vracii.

— Căutaţi-mi ajutor, le poruncise, căci sunt rănit. Spuneţi-mi de mai e vreo cale ca să scăpăm...

Vracii căutară pete în soare, semne în zborul păsărilor, şi alte multe, dar toţi dădeau din cap fără nădejde. Numai unul din ei îi dete sfatul:

— Eu ştiu, rosti acesta, că este în munte o poiană pe care cresc doi brazi. Sunt doi brazi fraţi de rădăcină.

— Am auzit şi noi de brazii aceştia, îşi amintiră atunci vracii ceilalţi. Ei cresc din oasele unui viteaz, pe nume Gheorghe, care a murit păzindu-şi ţara, mai înainte de a avea urmaşi...

— Tocmai aşa, mai grăi vraciul cel dintâi. De aceea, rege, va trebui să tai copacii aceştia din rădăcină. Şi eu voi face vrăji. Copacii or să se schimbe atunci în doi voinici ce te vor ajuta! Răsplată le vei da tot ce îţi vor cere. Făgăduieşti?

— Am să le dau ce vor pofti, se jură regele.

Şi aşa, rănit precum era, regele însuşi merse în munte. Căută poiana. Găsi brazii. îi reteză, cu mâna şi toporul lui, din rădăcină.

Cum se rostogoliră pe tăpşan, se preschimbară în doi flăcăi: leiţi poleiţi la faţă, de nu puteai să-i deosebeşti.

— Ce nume aveţi voi, măi flăcăi ? le grăi regele, văzând aşa mân- dreţe de voinici cu pieptul tare, braţ de criţă, îmbrăcaţi bine în pieptăraşe din piei de urs, cu buzdugane în mâna dreaptă, gata de luptă.

— Ne numim Gheorghe!...

— Acelaşi nume şi unul şi altul ?

— Păi da, acelaşi, că suntem gemeni. Gheorghe e tata, Gheorghe şi noi... Să lăsăm vorba. Unde-i vrăjmaşul?

Şi zicând asta, unul dintr-înşii dădu cu palma într-un arţar, celălalt, la rându-i, izbi un fag. Copacii aceştia se prefăcură în doi cai negri ce tropoteau, muşcau zăbala, dornici să plece. încălecară.

Şi aşa porniră pe văi: furtună.

Era acuma a treia noapte. Dracii se întorceau şi ei la luptă.

Dar se schimbase toată isprava de mai înainte...

Se auzeau glasuri:

— Dă, frăţioare!...

— Las’că dau, Gheorghe!...

Şi buzduganele, unde cădeau, în rotocoale, prăpăd făceau printre mulţimea de încornoraţi.

Bucuros, regele nu mai putea:

— Aşa, aşa!... Daţi-i înainte!... Goniţi-i, măi!...

în scurtă vorbă, spre dimineaţă, nu mai era decât un drac: Corn- ascuţit, prea voinicosul, ce se lăudase că ia palatul în acea noapte.

Gonea în pădure, ţâşnea în poiană; pe după palate; ba şi într-o baltă.

Gândea să cânte din nou cocoşii şi aşa să scape de la strâmtoare, fugind în iad.

Dar până atuncea, ce plănuieşte? Să ia o stâncă, pe cea mai mare care o găsi-o, şi s-o arunce peste toţi oamenii. Şi aşa să piară palat, colibe, voinici şi rege.

întinde aripi şi se înalţă. Alege stânca. O ia în braţe. Şi o împinge cu putere.

Prin văi sunt sate... Şi în colibe trăiesc copiii, mamele lor şi apoi bătrânii.

«Stânca, în cădere, o să sfărâme întâi palatul, rânjeşte dracul în sinea lui. Pe urmă o să lunece mereu pe coaste. Va zdrobi totul în drum!»

împinge dară încă o dată stânca şi o clăteşte din locul ei. E gata, gata să o răstoarne. Dar tot atuncea sar şi voinicii.

Ajung pe drac. Şi aruncă laţuri. îi prind gâtlejul. Sar apoi repede pe dânsul şi îl înfăşoară în trei curmeie, să nu mai poată face un pas. După aceea îl ţintuiesc cu coada de stâncă, bătându-i-o în piroane. îi urcă stânca pe spinare şi îi grăiesc:

— Comascuţit, ascultă bine. Tu de fugit nu poţi fugi. Eşti legat fedeleş aicea... Iar dacă stânca îţi va scăpa cumva, o să te tragă şi pe tine de coadă până jos. Şi te vei face fărâmiţe!...

Tocmai atunci cântau din nou cocoşii. Dracul a vrut să arunce din spinare stânca pe care el singur o smulsese din munte, să fugă în iad; dar n-a îndrăznit. Ar fi venit de-a berbeleacul cu dânsa, până în văi, cum îi sortiseră flăcăii.

De frică şi mânie a început să-i curgă încornoratului şi de pe frunte, şi de pe tot trupul, o apă îngheţată şi murdară: sudoarea lui. I-a curs din ce în ce mai multă. S-a

făcut un pârâu.

— Asta-i pârâul dracului, frăţie, a râs un Gheorghe după luptă.

— Să fie, până i-oi zice eu să stea! a răspuns frate-său.

Şi au plecat amândoi, sprinteni, către palatul regelui, unde erau poftiţi pentru răsplată.

Curtenii, vracii, slujitorii şi toţi aceia ce mai trăiau acolo în palat li s-au închinat flăcăilor, le-au aşternut covoare scumpe sub picioare, şi flori. Trâmbitele au sunat prelung, în semn de cinste. Şi regele i-a întâmpinat, i-a luat de braţ, ducându-i până în sala tronului. Apoi le-a spus:

— Plimbaţi-vă prin tot palatul, căci am o mie de odăi. Sunt pline cu avuţie, bani, giuvaericale şi scumpătăţi. Unul s-o ia însă pe coridoare, din dreapta către stânga. Celălalt, dimpotrivă, din stingă către dreapta. Alegeţi-vă fiecare ce vă place. Ce veţi dori, aceea veţi avea. întoarceţi-vă aici şi-mi spuneţi!

A luat-o deci un Gheorghe către dreapta. Frăţâne-său spre stânga. Au colindat, dar nu prea mult. Şi iacă, se întoarce în sala tronului acela dintre fraţi care o luase către dreapta:

— Măria ta, eu am ales.

— Spune, băiete, rosteşte regele. Ce ţi-ai ales va fi al tău…

— Am întâlnit în încăperea de alabastru pe o copilă a măriei tale, frumoasă ca o stea. Mi-o dăruieşti nevastă, după făgăduiala?

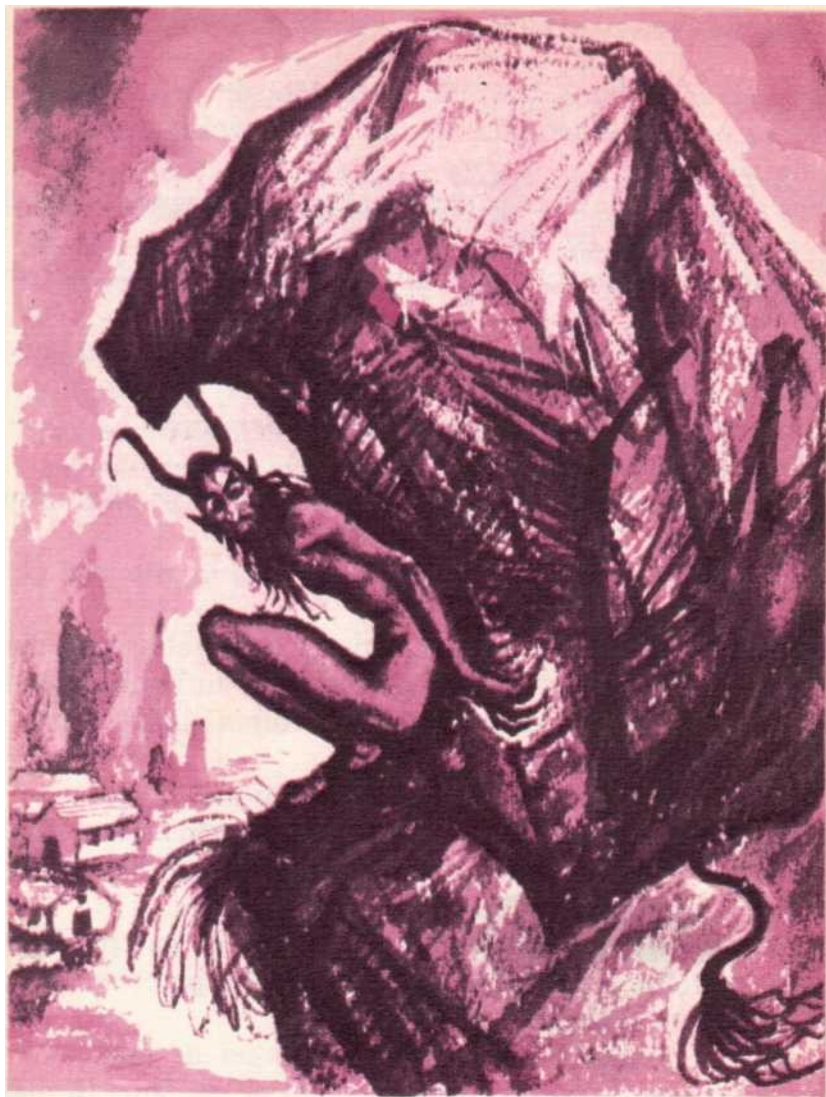
— Ţi-o dăruiesc, zâmbeşte regele cu îngăduinţă pentru că în sinea lui se bucura să aibă un ginere ca dânsul, viteaz, neînfricat, bun pentru lupte. Numai să-mi spui pe care ţi-ai ales-o, că eu am două fete!…

N-apucă dânsul să-şi termine vorba, că iată-l şi pe celălalt Gheorghe:

— Slăvite rege, nu vreau alte daruri, decât pe acea fată a măriei tale pe care am întâlnit-o în grădină. E mai frumoasă ca o cadră.

întreabă iară regele:

— Dar bine, măi flăcăilor, pe care dintre cele două fete ale mele

o vrea unul, şi pe care celălalt? Să hotărâm... Să facem nunta... Şi gata toată socoteala...

Pe când rostea el astfel de cuvinte, intră deodată în sala tronului o rumenă şi gingaşă copilă. Se îndreaptă cu sfială spre tatăl său.

— Aceasta e, strigă fârtaţii într-o vorbă.

— Nu vrea niciunul pe sora ei? se miră tatăl.

— Nu, eu o vreau pe asta!... grăieşte un Gheorghe. Eu am ales-o întâi...

— Mi-eşti frate bun, dar până aicea, fără de ea nu pot trăi, se încruntă şi celălalt Gheorghe. Pe mine m-a vrăjit copila asta! O vreau de soaţă.

— Nu o pot da pe această fată decât unuia singur, se necăjeşte oleacă regele. Ce-i de făcut?...

— Atunci să hotărască lupta între cei doi, după datina veche, grăiesc curtenii.

— Fie şi aşa, de nu se poate altfel, răspund fârtaţii; deşi ne pare rău, suntem dintr-o tulpină...

— Care va birui va lua şi fata, mai spune regele.

Curtenii le întind paloşe. Ei le ridică.

Şi... chiar atunci intră şi a doua fată pe uşă, în sala tronului. Şi ce să vezi?...

Paloşele le cad fârtaţilor din mâini. Fata aceasta este leită cu sora ei, care venise mai înainte.

Sunt gemene amândouă, ca şi ei. Nu pot fi deosebite una de alta.

— Dacă-i aşa, să ne-alegem nevestele la întâmplare, strigară amândoi flăcăii, fericiţi că au scăpat de lupta dintre dânşii.

Şi prinseră de mână câte o fată.

— Să începem nunta, dete şi regele poruncă.

— Şi pentru că voinicii sunt gemeni şi seamănă între dânşii ca două picături de apă, cum seamănă şi fetele între ele, ziseră unii dintre vraci, trebuie făcut ceva să nu se încurce...

— Să-i însemnăm, punându-le câte un inel de aur pe degete la o pereche de miri, şi altele de argint la cealaltă pereche, îşi deteră părerea şi restul vracilor.

— Aşa e!... Foarte bine!... încuviinţară cei de faţă.

Şi ca să nu mai fie încurcătură, chemară pe un faur. El măiestri două inele de argint, două de aur. Le puseră în degete la miri. îi însemnară pentru totdeauna.

Se apucară apoi de nuntit. Şi petrecură multă, multă vreme...

Iar regele se hotărî să se retragă din domnie, să-şi

petreacă viaţa în linişte, jucându-se cu nepoţeii, ca orişice bunic. Le împărţi deci coroana şi averile celor doi gineri. Aveau braţe mai zdravene, mai bune pentru luptă decât dânsul.

Ei mai clădiră un palat. Şi în jurul său zidiră un oraş.

Unii socot că în amintirea acestor doi voinici cu acelaşi nume se află în munţii noştri oraşul Sfântul Gheorghe.

Tot de la ei se crede că a rămas datina la nuntă, să aibă mirii inele în degete.

Pârâul Dracului curge şi acuma. Curge mereu şi nu-l bea nimeni.

Nicio dihanie nu soarbe din apa lui. E mocirloasă.

Toamna sau iama, la stânca dracului, şuieră vântul. Oho, oho, să auzi pe acolo cum bate vântul!… Loveşte în stâncă, parcă urlă… Bătrânii spun că ţipă dracul. îi e necaz că ţine piatra şi n-o poate zvârli din spate. De i-ar da drumul, ea l-ar trage de coadă. L-ar duce în hău de-a rostogolul, l-ar face praf şi pulbere. De atuncea însă Scaraoţchi s-a lecuit. Nu-i mai trebuie moşie pe lumea asta, îi dă târcoale lui fecioru-său şi îi ajunge…

Şarpele verde

^"^nd eram încă mic, bunicul meu m-a luat odată de mină şi m-a urcat pe un munte. Acolo sus era un lac. Cu ochii minţii îl văd şi acum: albastru, străveziu. în unda lui, ca într-o oglindă de cleştar, strălucea soarele.

— Aici trăia odinioară un prinţ!… mi-a spus bunicul.

Eu m-am mirat.

— în apa asta fără fund, bunicule?… Cum se putea?

Bunicul însă a zâmbit. Ştia mai mult decât mine.

— Da, da… Aici în apă era castelul său. îi spunea lumea: prinţul fermecat.

Şi apoi bunicul a început să povestească. Tot ce mi-a spus, ţin minte până azi.

— …Şi acest prinţ era frumos, înalt. Ştia să facă stihuri care vrăjeau simţirea. Cânta duios ca mierla. Ştia să dănţuiască. Vina ca nimeni altul. Era voinic în luptă. Era şi bun la suflet, cum rareori sunt prinţii.

De atâta frumuseţe şi de atâtea daruri ce le avea, se auzise veste până peste hotare, poate pe întreg pământul.

Bunicul mai zicea că nu era copilă prin locurile acelea să-i iese înainte şi să nu îl îndrăgească

Chiar stelele şi luna, când îl zăreau vreodată, se ţintuiau pe boltă. Şi nu îşi mai urmau calea. Stăteau ca să-l privească, uneori nopţi întregi. Aşa fel era prinţul...

Nu-ţi spun că împăraţii, care aveau copile de măritat, îi trimiteau răvaşe, solii peste solii.

Dar el era prea tânăr, prea vesel, fericit. Nu îi ardea de nuntă. Râdea, cânta, danţa. Nu deschidea răvaşe; pe soli nu-i asculta.

Şi toate ar fi fost bune, de nu s-ar fi întâmplat să dea prinţul un ospăţ.

Şi a poftit la dânsul, să vină, să petreacă, pe zânele din munte.

Trăia însă pe atuncea şi o zână rea: Şurina. Ea îmbrâncea drumeţii în ceasuri de furtună şi îi lovea cu pietre. Ducea fiarele în sate, să prade, în timpul iernii. Şi în lunile de vară usca toată pădurea.

Ei bine, zâna asta hida şi rea ca moartea, dorea să fie soaţă prinţului din poveste. El, cunoscând aceasta, într-adins n-o poftise. Nici nu vroia s-o vadă la chip.

Acum ce se petrece?...

Seara începe ospăţul.

Castelul luminat cu sute de făclii părea o nestemată uriaşă, sus, pe munte.

Mesele sunt întinse. în jurul lor stau zâne, una mai mândră, mai albă şi mai gingaşă decât cealaltă.

Noaptea suna de chiot. Munţii vuiau de râset. Hora se întinsese. Vinul curgea în spume.

Prinţul danţa pe rând, cu fiecare zână. Şi ele, mlădioase, prinse uşor de talie, parcă pluteau prin sălile de ospăţ, parcă zburau cu aripi.

Deodată, nu ştiu care din ele a întrebat:

— Dar n-o văd pe Şurina!... Şurina cea îndrăgostită de tine, prinţule!...

Prinţul, întorcând faţa spre zâna care îi grăise, a dat

iute răspuns:

— Nu pomeniţi de dânsa. Doar numele, Şurina, dacă îl aud, simt că îmi piere pofta de danţ şi veselie...

— Aşa ţi-e de urâtă... a izbucnit o alta în hohot cristalin.

— Şi ea ce socoteşte că îţi va fi soţie! a mai grăit o zână.

— Soţie? Mie?... Ea?... s-a cutremurat prinţul. Deschiză-se mai bine pământul, şi să mă înghită, decât aşa soţie urâtă şi videană... Şi rea...

Şi toţi au râs cu poftă de asemenea cuvinte, ce le rostise prinţul.

El nu ştia sărmanul că zâna pomenită, tocmai în acea vreme, era lângă castel. Şi privea prin fereastră.

Cu plete răvăşite şi ochii grei de ură, bolborosind cu spume, zâna cea rea se năpusti în sală. Şi începu să ţipe:

— Tu, prinţule nebun, pe care te-am iubit, ai spus că vrei mai bine să te înghită pământul, decât să-ţi fiu soţie?...

Zânele cele bune stăteau încremenite. Prinţul tăcea pierdut. Dar iată-1, o priveşte în faţă pe Şurina şi îi grăieşte tare:

— Mai bine zac sub ape decât să-mi fii nevastă. Şi acum părăseşte castelul meu, Şurina!

Când a zis vorba asta, a făcut spre tarafe un semn să înceapă cântul şi a poftit o altă zâna la joc.

Neagră de gelozie, Şurina scoase atuncea din sin un şarpe verde şi mic, cioplit dintr-o agată, cu ochi de diamant. îl aruncă pe lespezi şi blestemă:

— Scufundă-se castelul acesta într-un afund de munte!... Şi acoperit de ape să fie în veac de veac!...

Cum şi-a sfârşit cuvântul, zânele cele bune s-au risipit.

S-a auzit un trăsnet şi un uruit de groază. Sub blestemul acesta, muntele s-a deschis. Castelul, slujitorii şi casele din preajmă – cu toţi locuitorii – s-au scufundat în hău.

Deasupra năvăliră şuvoaie de ape, clocotinde, aduse tot prin vrajă.

Şi în locul de pe munte unde se afla castelul cu o clipă înainte, unde era lumină şi larmă, cântec, danţ, se întinse trist sub lună un lac întunecat.

Din lac se auzea vaiet şi plâns. Erau doară alături cu prinţul şi supuşi de ai lui: bărbaţi, femei, copii. Toţi osândiţi să zacă acolo, în temniţa de ape.

E drept că mai pe urmă zânele cele bune au încercat să-l scape pe prinţul fermecat şi pe toţi soţii lui.

N-au izbândit în totul. Lucrul era prea greu. Şurina fără milă. Blestemul prea cumplit.

Au dobândit atâta: ca în ceasul cel dintâi din fiecare an, apa să se despice, castelul să se înalţe cum a fost el cândva şi prinţul să petreacă în cântece şi danţ. Un ceas. Apoi castelul să se scufunde iar. Până în celălalt an. Şi într-una tot aşa.

Şi aş vrea să-ţi spun, Liuţă, că, în anii ce au urmat au încercat ba unii, ba alţii, să intre în castel, la ceasul când se înălţa din apă aşa precum a fost. Şi când petrecea prinţul.

Dar dintre toţi voinicii care au pătruns acolo, niciunul nu s-a întors. Şi n-a fost cu putinţă să se afle ce s-a întâmplat cu ei.

Şi atunci, prinzindu-i spaima pe oamenii din munţi, ocoleau de departe lacul întunecat, unde se auzea vaiet, şi gemete, şi plâns...

A rămas doar povestea că este un lac pe culme în care vieţuieşte prinţul cel fermecat de zână rea, Şurina.

Trecând mai apoi timpul, unii au uitat şi asta. Necazuri sunt prea multe. Nu stai să te gândeşti în toată ziulica la ce s-a dus de mult. Şi aşa vine uitarea.

Numai că într-o zi, târziu, târziu de tot, o fată, păstoriţă, pe nume Ana, s-a rătăcit prin munţi cu o turmă de căpriţe.

A umblat ea pe coaste, pe văi şi prin păduri. Şi nu ştiu cum a ajuns pe lângă lac. Era aproape amurgul. Din cer se revărsa lumină purpurie. Lacul parcă ardea cu flacără de aur până în adânc.

— Ce lac! Şi ce ciudat... Parcă aş zări o turlă în unda

lucitoare!... aşa îşi zicea Ana.

Şi în apă, în vremea asta, îşi topea cerul slava. Noaptea venea pe încetul.

Şi neştiind copila să mai găsească potecile de înapoiere, prin întuneric, făcu popas aici.

îşi încropi culcuş. Aprinse un foc zdravăn. Şi apoi adormi.

Dar pe la miezul nopţii i se păru că aude un plâns îndepărtat.

Se ridică. Privi în toate părţile. Nicio suflare. Căpriţele dormeau cuminţi.

— Cine a gemut? se sperie fata.

Izbucni tot atunci un geamăt. Ţipau copii. Glasuri amare răsunau parcă dinspre apă.

Se uită în lac. Lumini mici şi gălbui se fugăreau. Şi se stingeau. Se aprindeau iară. Ceasuri întregi dură viitoarea. Auzi jalea şi durerea care se vânturau sub unde.

Abia în zori se liniştiră acele glasuri turburate.

Când soarele ieşi pe boltă, Ana plecă, adânc mâhnita de ce trăise în acea noapte.

Ajunse-n satul ei.

Povesti totul.

Şi atunci cea mai bătrână femeie din tot satul îşi aminti de întâm- plarea cu prinţul fermecat.

— Oameni nevinovaţi se află acolo, grăi bătrâna. Şi apoi, aşa pe cât se spune, ei nu îmbătrânesc sub ape, rămân tot ca odinioară. Şurina i-a vrăjit pe aceştia la suferinţă fără capăt...

— Cum? Ce osânda îi apasă? întrebă Ana.

Bătrâna o privi pe fată în ochi, oftă puţin, apoi răspunse:

— Lacul e plin de şerpi, copilă. Noaptea se încolăcesc pe oameni şi îi chinuiesc...

— Dar bine, asta nu se poate, lăcrăma Ana. Flăcăii noştri n-au putere să sfarme vraja blestemată?

— Zâna cea rea e mult mai tare. Nu poate fi voinic pe munte, care să înfrunte pe Şurina...

— Am s-o înfrunt eu!... a grăit fata.

— Copila mea, s-a rugat maică-sa de ea, nu cuteza astfel de faptă nici chiar cu gândul.

— Ba eu cutez. Sărmanii oameni!... Sărmanul prinţ!...

Şi din acea clipă Ana n-a mai avut răgaz, nici tihnă.

A cercetat cu de-amănuntul, umblând prin munte, să afle taine, vrăji, poveţe. A tot umblat, şi a tot umblat...

Ar mai umbla poate şi astăzi.

Atâta doar că în ziua ceea, când Ana îi arătase mamei sale că vrea să lupte cu Şurina, se întâmplase o zână în preajmă.

Zâna era din cele bune. Se preschimbase în fluturaş, şi aşezată pe o floare în glastra mică din fereastră, aflase tot.

Fugise apoi şi împărtăşise suratelor ce zicea Ana.

Şi zânele s-au sfătuit.

— E o fetică îndrăzneaţă, rostise una. Eu am văzut-o sus, la lac. A stat o noapte fără frică...

— Să-i arătăm atuncea calea, zisese alta.

— E timpul să se sfârşească blestemul care apasă asupra prinţului, mai adăugise încă una.

— Să încercăm. Numai un om poate scăpa pe alţi oameni din blesteme. S-o ajutăm!... grăiseră şi celelalte.

Şi iată că în aceeaşi noapte Ana văzu prin vis o zână.

— Viteaza mea, îi şopti dânsa, vrei să te lupţi tu cu Şurina? S-o nimiceşti?

— O! cum doresc, răspunse fata, dar nu ştiu cum... Nu ştiu ce cale trebuie să apuc...

— Atunci ascultă, zise zâna. Puterea ei este într-un şarpe. Dacă-l zdrobeşti, piere Şurina, se risipeşte îndată vraja, oamenii pot ieşi din apă...

— Şi târâtoarea unde este? întrebă Ana în vis pe zâna.

— Este în lac şi stă de strajă.

— Cum s-o găsesc? Prin ce mijloace? Şi în ce timp?

— Când vine anul nou, copilă, apele ştii că se despică?

— Prinţul cel fermecat se vede?

— Este în castel la o fereastră sau pe balcon. Te va

striga să vii la dânsul. Tu să n-asculţi, căci vremea trece. Şi n-ai decât un ceas de luptă.

— Cu târâtoarea?

— Da. Cu dânsa. E un şarpe mic din piatră verde cu ochi lucioşi de diamant. Se află într-un copac de sticlă, jos, în ogrăzi, lângă castel. Şi în jurul său sunt o mulţime de şerpi. Tu să n-ai teamă. Aici ai o bărdiţă, albă, făcută din cleştar, de zâne. Cu ea să lupţi şi vei învinge. Oamenii vor scăpa. Numai castelul va rămâne sub apă pe vede, după blestem...

Şi sfătuind-o astfel pe Ana, zâna pieri într-o aburire.

Fata se deşteptă. Şi ce crezi? Barda era chiar lângă dânsa. Deci nu era vreo amăgire.

Nu pregetă de loc pe gânduri. Luă în mâini bărdiţa cea vrăjită. Pomi pe munte. Şi ajunse pe ţărmul lacului în care zăceau de atâtea veacuri oameni. Făcu acolo o colibă. Şi începu să aştepte ceasul când să dea lupta.

Anul fugea destul de iute, cum trece întotdeauna timpul; dar ei i se părea că merge încet, încet de tot, ca melcul.

Şi cum, necum se scurse anul...

Veni şi seara aşteptată.

Curând bătu şi miezul nopţii...

Cu o zguduire, apa se despică. Castelul răsări din beznă plin de lumini, ca altă dată. Ana se repezi într-acolo.

Văzu în cale o alee. Pe margini erau pomi de sticlă, care aveau pe ramuri globuri cu făclioare înlăuntru. Aleea înconjura castelul.

Din încăperi se auzeau flaute şi cetere sunând vioaie, în tact de danţ. Se uită în sus. La o fereastră văzu pe prinţ.

Şi ochii lor se întâlniră puţin, cât ţine o răsuflare. Dar prea de-ajuns ca să se aprindă în piepturile lor iubirea...

— Ci urcă sus, o strigă prinţul. De când te aştept... Tu eşti fecioara hărăzită să sfărâmi farmecul Surineil...

Inima Anei bătea iute.

— Da, voi veni, dar nu acuma, prinţule drag! răspundea fata.

— Vino acum, căci vremea trece, se ruga prinţul.

— Vină acum, se auzeau glasuri pline de o tainică speranţă.

Fata căuta. Fugea ca vântul printre acei copaci de sticlă.

— Deschideţi porţile. Soseşte cea mai curată dintre stele... Urcă-te sus, o chema prinţul. Noi ţi-am veni în întâmpinare, dar nu putem, dulce copilă.

Fata tăcea. Căuta prin ramuri să vadă un şarpe mic şi verde. Şi nu-l găsea.

în faţa ei o poartă mare este deschisă ca prin farmec.

— Urcă-te sus, o strigă prinţul.

Şi ea ar vrea să alerge până la dânsul, să-l ajute. Dar ţine minte vorba zânei: «Nu-l asculta, dacă te cheamă! Timpul e scurt... Un ceas de luptă!»

Caută. Aleargă. Şi... te uită:

Aici e şarpele cel verde. Stă pe o ramură de sticlă. în jurul pomului sunt mii de alţi şerpi. Foşnesc ca iarba când bate vântul rece al toamnei peste păşuni. Scot limbile. Se întind spre dânsa.

Braţul îi tremură copilei. O prinde teama. Dar se avânta. Scoate apoi din sin bărdiţa şi o întinde către şarpe. El sare jos. Se încolăceşte. Dihăniile celelalte o împresoară pe fată în curmeie de trupuri lungi şi îngheţate.

«Fie ce-o fi, zice copila. Să nu mă las uşor bătută.»

Dă cu bărdiţa drept în şarpe.

Cum dă în el, îi sare ochiul de diamant din partea dreaptă. Strân- soarea parcă se slăbeşte...

Mai dă o dată cu nădejde.

îi sare şi ochiul celălalt şi cade jos.

Şerpii cei lungi desfac strânsoarea. Se risipesc şi vor să fugă.

Şarpele verde, orb acuma, ţipă cu voce de femeie:

— Nu mă lăsa, dragă copilă, şi am să te răsplătesc cu aur. Vei fi cea mai bogată în munte. De vrei, te fac împărăteasă, căci eu sunt inima Şurinei! Caută-mi doar ochii prin ţarină şi aşază-i iarăşi în orbite...

Ana găseşte în grabă ochii, dar îi zdrobeşte cu bărdiţa...

Zdrobindu-i, şarpele se schimbă într-un fum verde, care piere. Dihăniile celelalte se mistuie adânc sub pietre.

Pe poarta largă iese prinţul, frumos cum nu e închipuire, urmat de alai şi o mulţime de oameni care strigă:

— Slavă acestei fete sfinte ce ne aduce iar la viaţă...

Sunt şi supuşii şi voinicii ce-au încercat cândva, pe vremuri, să intre în castel, să lupte cu vraja neagră a Şurinei.

Acum se întorc din nou pe lume.

Prinţul întinde mâna fetei. Ea i-o primeşte îmbujorată.

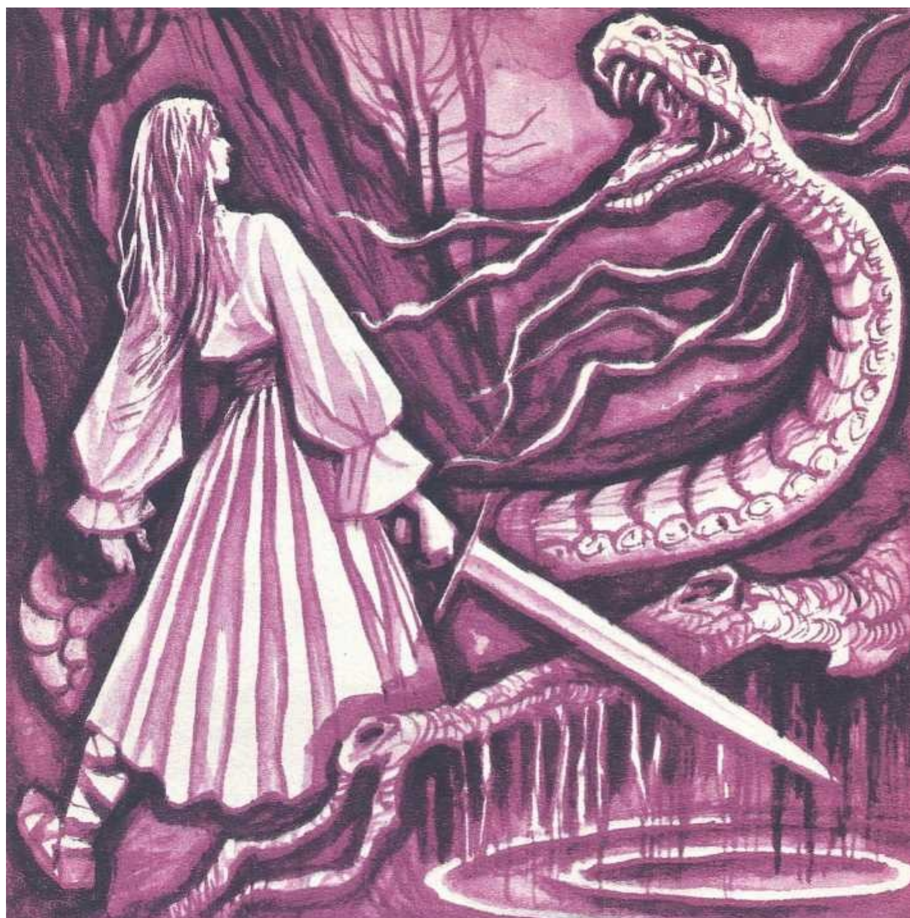
— Tu ne-ai scăpat, îi zice dânsul cu glas duios, dar cum te cheamă ?

— Ana, roşeşte păstoriţa, plecându-şi ochii cu sfială.

— Ana!... Nu vrei să-mi fii soţie? o întreabă prinţul. Şi stăpâna?

— Ba da, se înfioară fata.

Atâta numai că atuncea când fata îşi rostea cuvântul, apele se întorceau cu furie peste castel şi peste oameni, precum era sortit să fie.

Nu se grăbiseră să fugă cei doi îndrăgostiţi. Şi acum, ceasul îngăduit trecuse. Zadarnică făgăduiala de a fi mireasă şi soţie!

Ba nu-i aşa, căci în lumina ce o vărsa luna peste dânşii, un cârd de lebede se arătă. Lebede mari cu pene ninse. Şi lebedele se coboară. De zâne au fost trimise toate.

Se urcă oamenii pe ele şi aşa plutesc până la ţărmuri.

Apoi a fost, poţi să-ţi închipui, o nuntă mare, mare, mare... Şi-au fost poftiţi la nunta asta să vie toţi: munteni şi zâne. Au petrecut, zicea bunicul, vreun an de zile şi mai bine...

Păi nu era de ici de colo... Pierise doar din munţi

Şurina, zâna cea rea şi neîndurată, învinsă, iacă, de-o fetică!...

Şi-au tot jucat la nunta ceea de se cutremura pământul. (Atunci căzu de atâta joacă, o stâncă mare, colţuroasă, de i se zice «Piatra Anei»).

S-o fi văzut pe mama soacră: juca bătuta cu o zână!... Moşnegii întindeau o sârbă: jucau mai iute ca flăcăii...

Săltau şi fiarele prin codri. (Căci li s-au dat şi lor ulcioare, să bea şi să se veselească).

Danţa şi luna prin văzduhuri. (Şi stelele îi ţineau hangul).

Iar prinţul se uita la fată, ca la icoana din perete, şi nu se sătura s-o vadă.

Când s-a sfârşit la urmă nunta, o luă în braţe şi plecară. Se ascunseră pe nu ştiu unde. Trăiră mult, în fericire, îndrăgostiţi imul de altul până în adânca bătrâneţe.

Ca să se ţină însă minte fapta vitezei păstoriţe, oamenii, cei scăpaţi din ape, numiră lacul: Sfânta Ana...

Zâna furată

Si a îndrăgit odată, nepoţică, Şiret, voievodul cel voinic, pe zâna cea frumoasă a munţilor, pe Bistriţa.

5 Poate o fi zărit-o când se ducea la vânătoare prin codri întunecoşi ai ţării sale, ce se întindea între Prut şi munţi; poate a văzut-o întâi în vis!... Destul că a simţit flăcăul cum nu mai poate să trăiască fără dânsa.

Şi ce a făcut, ce n-a făcut, căutând-o multă vreme, că i-a mărturisit cjt o iubeşte. Şi a cerut-o de soţie.

Era chipeş flăcău voievodul: înalt, cu umeri largi. Purta vesmânt din catifele, deasupra căruia punea armura. Pe cap avea cunună de argint, în mâna dreaptă buzduganul, la brâu o spadă ascuţită. Zâna l-a îndrăgit la rându-i pe Şiret curând de tot, – şi atât de tare – încât a hotărât să-i fie soaţă.

Nu era lucru prea uşor. De se însoţea cu un flăcău din lume, ea însăşi devenea muritoare. îşi pierdea toate puterile de zână. Şi mai era o pricină de teamă, pentru că zmeul cel mai necruţător – numit Inăul – jurase să o aibă

pentru sine pe Bistriţa.

Şi zâna se îngrozea de dânsul; nu pentru ea, ci pentru acela ce îi era drag acuma, pentru Şiret.

Zmeul, Inăul, trimisese un spiriduş să iscodească. Şi el aflase că zâna s-a hotărât să facă nunta cu voievodul. Că deseori îşi spun cuvinte dezmierdate. Şi se privesc pierduţi în ochi, zile întregi şi nopţi.

Şi atunci a hotărât într-adevăr să se răzbune.

Cum? Răpunându-l pe Şiret şi luându-i ţara. Făcându-se voievod în locul său.

în sinea lui gândea:

«Când am să fiu voievodul unei ţări atât de mândre, zâna o să dorească să-i fiu mire!»

Se şi vedea tâlharul jucând la nuntă. El: mare, greu şi cu cocoaşă pe spinare, cu colţii rânjiţi. Ea: sprintenă, în rochie albă, având în pletele de aur lămâiţa.

Cum socotea a şi făcut. Şi adunându-şi toţi fârtaţii, zmeii cei mai mişei, s-a avântat să pustiiască pământul lui Şiret.

Voievodul, care ştia ce gânduri are zmeul, s-a pregătit pe loc de luptă. Alăturea de el s-a ridicat întreaga ţară. Şi după un război lung şi crâncen, zmeii au fost goniţi peste hotare.

Nu se putea oricine prinde în luptă cu voievodul. Când azvârlea odată buzduganul, dacă era vreun zmeu în calea lui, îl prefăcea în pulbere.

Păi socotiţi că o asemenea ruşine nu l-a costat pe zmeu? El, ce se repezise cu îngâmfare, să zacă în ţarina cu un braţ frânt ? Şi zmeii lui, cei mai întunecaţi, să fie nimiciţi de oastea lui Şiret?

în acest timp, poţi să-ţi închipui ce veselie, ce joc şi cântec era în ţară! Şiret luase pe draga lui de mină. Şi împreună porniseră către palatul Rodnei – măicuţa Bistriţei – care era pe acea vreme regina zânelor.

Venind în faţa Rodnei, îngenunchind, ei au rugat-o să le dea voie să se însoţească pe toată viaţa.

A încercat, la început regina să se împotrivească; dar Bistriţa nici n-a vrut să audă. A spus că ea îl iubeşte pe

Şiret mai mult decât orice pe lume. Şi până la sfârşit, regina a trebuit să se învoiască.

S-a pregătit deci nunta. Nuntă, mă rog, de zână, al cărei mire este un voievod.

Pe munţi fuseseră aprinse făclii. Palatul strălucea în podoabe. Şi mese mari erau întinse în sălile unde avea loc nunta.

Şiret şi-a îmbrăţişat mireasa. Şi Bistriţa, lăsându-se îmbrăţişată, a devenit o fiinţă muritoare, ca şi el.

Deodată, pe când şedeau la masă, şi zânele, în şirag, aduceau vinuri şi bucate, pe tăvi din piatră de safir, s-a auzit afară bătând vântul. Zgâlţâia uşă şi ferestre.

Se repeziră să privească. Şi ce crezi?... Afară viscol, deşi erau în toiul verii. Viscolul şuiera sălbatec.

Zăpada începuse să cadă pe munţi.

O zână a vrut atunci să închidă ferestrele palatului. Făcliile care fuseseră aprinse pe munte s-au zbuciumat, s-au frământat în vânt ca nişte fiinţe chinuite, apoi s-au stins.

— Ce se întâmpla? a grăit Rodna îngrijorată.

— Sunt zmeii, a spus nu ştiu cine.

— Inăul!… au strigat zânele. Au împânzit văzduhul în zbor. Au făcut prieteşug cu viscolul, ca să-i ajute.

Şi tot atuncea, vântul, re- pezind în ferestre o grindină de gheaţă, le-a spart, a stins luminile şi în palat.

S-a auzit un ţipăt. Regina a ridicat în sus inelul pe care îl purta în deget şi al cărui diamant putea să lumineze în ju- ru-i ca şi ziua. însă mireasa, Bistriţa, pierise. Zmeul o luase în gheare şi zburase cu dânsa. în urma lor se auzise numai un hohot rău, plin de batjocură. Hohot de biruinţă.

Şi nici nu pot să-ţi povestesc ce jale, ce tristeţe şi ce plânset a izbucnit atunci. Mama, regina zânelor, numai că nu înnebunise de durere. Şiret sărise de la masă. îşi închingase spada, îşi luase buzduganul, şi sărutând mina reginei, pornise pe urmele fugarilor.

Mistuit de durere, bietul voievod a străbătut pământul de la un cap la altul. Ani după ani a colindat, căutând fiece colţişor de lume, întrebând fiecare om, fiece fir de iarbă, norii cei veşnic călători.

Şi doară peste vreme multă viscolul, care îl ajutase pe Inău, pentru că avusese prieteşug cu el, s-a înmuiat.

îi părea rău că a îndurerat atât de mult pe Rodna, regina zânelor.

S-a dus la ea şi i-a cerut să-l ierte. I-a spus unde se aflǎ ascuns zmeul.

Zâna i-a dat de ştire lui Şiret. Şi el s-a repezit ca fulgerul acolo. L-a prins pe zmeu la o strâmtoare între munţi, de unde nu putea să fugă.

Şi s-au luptat, unii spun că un an, alţii că trei. Eu îţi spun drept că nu ştiu bine cât… Dar din mânia şi amărăciunea aceea nesfârşită pe care le adunase Şiret în inimă, aşa de tare l-a lovit pe zmeu cu buzduganul, că l-a făcut una cu pământul…

L-a doborât pe zmeu; dar Bistriţa tot nu putea să fie găsită nicăieri. Asta, pentru că zmeul o ascunsese într-un castel de piatră, de sub pământ. Castelului i se spune acuma muntele Pietrosul.

Văzând că nu-şi poate găsi mireasa nicăieri, Şiret a

vrut să-şi afle moartea. El, fără Bistriţa, nu vrea să mai trăiască.

îi părea totuşi rău să se despartă de ţara pe care o cârmuise şi o apărase.

Şi dorind să rămână cumva alături pământului străbun, a rugat pe regina zânelor să-l schimbe într-un râu.

Voia i s-a împlinit. Râul a prins să curgă.

Atunci, când dragul ei s-a făcut apă, Bistriţa, ce fusese ascunsă în castelul de sub pământ, şi-a simţit inima că-i bate tare, tare... Şi a ştiut că lui Şiret i s-a întâmplat, pe undeva, vreun rău. Nu mai avea puteri de zână. Dar s-a rugat şi ea de duhul pământului să-i spargă drum, să iese afară şi să găsească pe Şiret.

Şi atâta de fierbinte s-a rugat, că duhul a deschis pământul. Şi a dat drumul apelor de dedesubt să iasă afară. Apele au ţâşnit, spărgând poarta castelului. Şi Bistriţa s-a repezit în valuri. Trupul i s-a topit în apă.

S-a făcut Bistriţa o apă aurie, ca pletele miresei lui Şiret.

Sărind, sau lunecând pe munte, printre stânci, apa cea sprintenă l-a întrebat pe Soare:

— Unde e oare iubitul meu? Care e calea mai scurtă către el?

— E peste munţi, e peste stânci, a răspuns Soarele zâmbind. E cale grea...

— Pe acolo am s-o iau, a răspuns Bistriţa.

Şi tăind muntele în curmeziş, şi alergând peste câmpii, a văzut de departe Şiretul, râul cel lat şi mândru ca o fâşie de argint. Şi a ştiut că acela-i este soţul.

S-a avântat cu bucurie către el. Apele lor s-au făcut una.

— Iubitul meu, mirele meu, murmura Bistriţa, iată-ne uniţi... —— Pe veşnicie vom rămâne astfel, a spus Şiretul îmbrăţişând-o. Şi din poveste se mai ştie că zânele pluteau atunci deasupra apei, cântând şi veselindu-se împreună. Bătrânii spun că s-ar afla şi astăzi zâne peste Şiret, de aceea e câmpia lui aşa mănoasă...

Încă se povesteşte că a vieţuit cândva un crai al munţilor, tânăr şi fără teamă, ce se numea Bogdan. Cetatea lui era pe muntele Vlădeasa.

De la o vreme craiul găseşte şi o mireasă pe placul lui. Face o nuntă mare. Se aşază pe domnie lungă.

Crăiasa îi dăruieşte pe urmă şi un copil.

Când pruncul a venit pe lume, l-a luat în braţe doica. L-a ridicat în slavă, la fereastră, să-l bată soarele. Şi a strigat, cum spun femeile la ţară, când le urează sănătate la copii:

Ţî-ta mare, Someşel, Sănătos – sănătoşel, Fă-te zdravăn – voinicel, Să creşti mare – măricel, Dragul doicii băieţel!

L-a pus apoi la sân să sugă. Şi aşa sugea băiatul, aşa se bucura de hrana cea dintâi a vieţii, încât şi craiul şi crăiasa au început să râdă cu mulţumire.

Craiul şi-a netezit mustaţa, şi a rostit:

— Păi, dacă i-a zis doica Someşel, astfel, pesemne, i-a fost sortit să se numească...

— Să-i spunem Someşel, a glăsuit şi mama. Tot nu ştiam ce nume să-i alegem.

Iar unii dintre cei bătrâni mai cred că ţâţa era poate fermecată. De ce sugea se făcea flăcăiaşul tot mai voinic.

Nici nu mai spun ce vesel era craiul, când îşi vedea băiatul cum se înălţa şi cum umplea cetatea cu larma lui. La rândul ei, măicuţa nu se mai sătura privindu-1. L-ar fi ţinut întreaga ziuă doar lingă dânsa, ca pe o fată; dar el prinsese încă de mic gustul de păstorie. Şi îi plăcea să umble cu ciobanii prin poiene, să asculte viersul lor din fluier sau băsnuiri din vremea de-altădată.

Pe când se petreceau acestea toate, s-a aflat însă cum în munte a năvălit cu sila un balaur, dând foc pădurii, prăpădind păşunea, căl- când oiţele în copite.

Craiul Bogdan şi-a luat paloşul. Şi în fruntea cetelor de luptători din ţară, mai mult ciobani, a întâmpinat balaurul.

S-au luptat greu. S-au luptat vreme lungă. Craiul Bogdan a fost însă muşcat de colţi înveninaţi. S-a stins din viaţă. Oştirea lui s-a împrăştiat.

Aflând crăiasa vestea a început să se jelească, să-şi smulgă părul; dar viaţa nu se întoarce prin gemete şi plâns. Până la urmă dânsa şi-a luat seama.

Din văi urca balaurul către cetate.

A luat măicuţa o turmă de mioare, pe Someşel, şi s-au urcat spre înălţimi. Au ajuns într-un loc ferit.

Aci au ridicat colibă de cetină; s-a apucat flăcăul de păstorit.

Anii treceau. De ce treceau, păstorul Someşel se făcea tot mai chipeş, tot mai voinic. Văzându-l mare, măicuţa lui l-a luat deoparte într-o zi şi i-a grăit:

— Copilul mamei drag, acuma eşti flăcău în lege. Pământul strămoşesc aşteaptă să izgoneşti balaurul, să iei din nou în stăpânire cetatea lui Bogdan.

— Ce trebuie să fac, mamă? a întrebat flăcăul cu pletele bălaie.

— Oricât îmi e de greu să te las singur, va trebui să pleci prin munţi. Să aduni păstorii ce au luptat cu vitejie în oştirea tătâne-tău. Ei doar atât aşteaptă, să scape ţara de balaur. încalecă pe armăsarul ce l-a purtat şi pe Bogdan în luptă. Ia paloşul în mina. Biruieştel...

— Am să plec, mamă, a răspuns flăcăul. Şi punând paloşul la şold, şi-a luat rămas bun de la maica sa, ce lăcrăma şi îl mângâia pe plete.

A încălecat pe armăsarul lui Bogdan, şi apoi privindu-şi încă o dată oiţele cuminţi, ce rămmeau în grija măicuţii, a tras de frâu.

— Să nu uiţi, Someşel, a mai rostit măicuţa la despărţire, că un blestem grozav apasă pe flăcăii din neamul nostru ce-şi uită ţara...

. Ei sunt sortiţi să piară în apă, să nu găsească linişte în pământ... Să fii cu grijă, dragul mamei!...

— Voi fi cu grija, mamă, a spus flăcăul. Şi a strâns calul în pinteni. Vroia ca mama să nu vadă cum lacrimile despărţirii îi curg pe faţă.

A tot gonit flăcăul pe calul său, până a ostenit. Atunci s-a pogorât într-o vâlcea. Şi-a aşternut bondiţa pe pământ. Şi s-a culcat la poalele unui copac.

A adormit într-un somn greu.

Deodată, calul său a nechezat. Flăcăul s-a trezit. Şi, sărind în picioare, a pus mâna pe paloş.

— Nu te speria, a auzit o voce mângâioasă. Nu vin cu gânduri rele.

Şi în faţa lui văzu băiatul cel pornit la luptă o fată. Dar ce fată ? ! Mlădie, subţirică, înăltuţă, cu ochii arzători...

— Cine eşti tu? a întrebat-o Şomeşel pierdut.

— Nu pot încă să-ţi spun, a grăit fata. Îţi doresc însă fericirea. Urmează-mă.

Vrăjit, flăcăul a pornit cu fata printre brădet. Calul tătâne-său venea în urmă cu credinţă. Armele zăngăneau la şoldul flăcăului, parcă-l strigau cu clinchet de oţele. El nu le auzea chemarea. Mergea cu fata. Şi au ajuns la un palat de aramă. Roabe supuse s-au repezit să îi întâmpine. Una i-a luat de dârlogi calul, l-a dus cu ea. Alteia i-a dat paloşul.

I-au pus lui Someşel veşminte de mătase. L-au dus într-o odaie împodobită cu laviţe de aur şi aşternuturi moi de catifele, cu mese întinse, pline de bucate şi băuturi ameţitoare.

Viori cântau încet din tindă.

— Cine eşti tu? a întrebat încă o dată Someşel, vrăjit acum cu totul de fată.

— Voi fi soţia ta şi roabă umilită, a răspuns dânsa, dezvăluindu-şi şiragul alb al dinţilor, mai albi şi mai strălucitori ca perlele din mare.

Mama, în astă vreme, tot aştepta vreo ştire. Nu se auzea în munte freamătul de bătălie atât de cunoscut, nici strigătul de bucium, sau zăngănit de arme, glasuri de oameni, tropote înverşunate de cai în goană mare. Nu se auzea nimic. Era o linişte înspăimântătoare. O linişte de moarte.

Pe mamă a prins-o atuncea bănuiala.

Lăsând oiţele fără de pază într-o păşune, alături de un izvor, ea se porni să-şi caute feciorașul.

Umblă, umblă, între- bânt toţi ciobanii, ba încă şi fiarele pădurii şi păsărelele din munte.

— Nu aţi văzut cumva un flăcăiaş, cu paloşul la brâu, călare pe un cal alb, mergând la luptă?...

— Nu. N-am văzut!... răspundeau toţi.

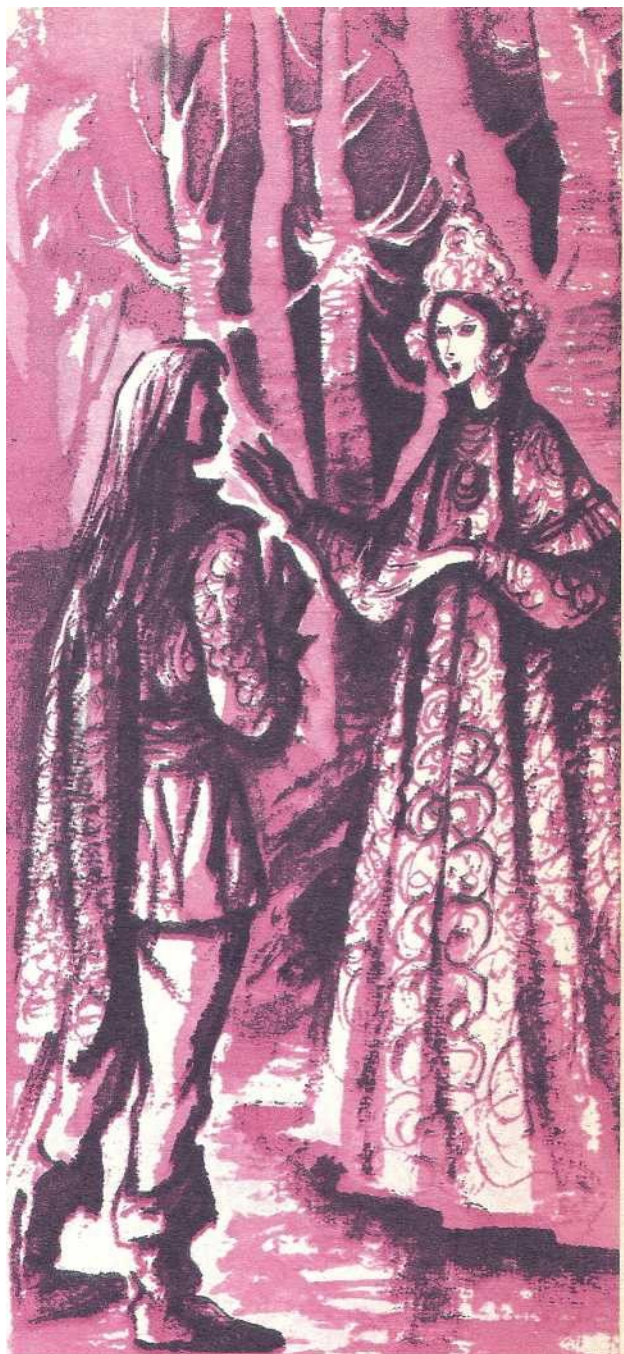
A rătăcit ea multă vreme prin munte şi a întrebat pe fiecare. Toţi răspundeau la fel. Doar într-o dimineaţă, când credea că nu mai este chip să afle vreo ştire, iacătă-i spune o păsărică, o cinteză:

— Flăcău mergând la luptă, spun drept, crăiasă dragă, n-am văzut. Dar am zărit odată, pe muntele Vlădeasa, într-un palat de aramă, pe un flăcău. Ţinea în braţe o vrăjitoare: fata balaurului cel cumplit ce stăpâneşte acuma munţii.

Cuţite să o fi străpuns pe mamă în inimă şi nu ar fi durut-o atât de tare.

— «Copilul ei?» înţelegea: odrasla de balaur îl vrăjise; îi luase mintea. Balaurul o trimisese să-l vrăjească.

Iar Someşel, sub farmecul înşelător, uitase de luptă şi de mamă, de blestemul ce apasă pe acela care îşi lasă ţara fără ajutor la vreme de nevoie.

într-adevăr, flăcăul se moleşea cu fiecare zi mai mult. Faţa lui, rumenă înainte, se făcea tot mai străvezie;

trupul lui cel voinic se împuţina.

Mama, călăuzită de cinteză, urcase la palatul de aramă. Plângea pe afară şi îl striga:

— Someşel!... Someşel! Unde eşti?... Se va împlini blestemul, Someşel!...

El nu putea să o audă, pentru că înlăuntru cântau viori ca să-l desfete. Iar vrăjitoarea îi şoptea cuvinte dulci, îl dezmierda necontenit.

Şi a trecut timp... Cu cât mama plângea mai mult pe lângă ziduri, cu atât Someşel era mai slab, mai străveziu...

Până într-o zi...

Mama căzuse cu fruntea în ţărână. Plângea cu ultimele lacrimi şi suspina:

— Voi duhuri bune ale pământului acesta, ce ştiu că pedepsiţi pe trădători, ascultaţi rugăciunea unei mame... Nu iertaţi nici pe amăgitori!...

Pământul s-a zguduit în acea clipă din măruntaie. Umbre s-au înălţat spre cer. Apoi căzu un trăsnet roşu peste netrebnicul palat, arzând în el pe vrăjitoare.

Alt trăsnet vinat năvăli, lovind în tâmplă pe balaur.

Flăcăul Someşel, acela ce nu mai avea dreptul la odihnă, după blestemul strămoşesc – s-a preschimbat într-un izvor care ţâşneşte cu bolboace...

Mama a mai trăit o vreme ca să-şi jelească feciorașul.

A vrut apoi să plece mai departe; sau să se întoarcă la mioare; dar n-a putut.

Şi atuncea a pus capul alb pe o piatră şi a adormit.

Cine se urcă până acolo, vede, chiar la izvorul Someşului rece, o stâncă alburie ce se numeşte şi acum Crăiasa.

Regina căpcăună şi voinicii

Această întâmplare s-a petrecut foarte, foarte de mult, în vremea când umblau încă pe pământ să facă rele tot felul de dihănii: zmei, fiare şi balauri, căpcăuni, ciume şi vrăjitoare.

Şi tot atunci trăia pe plaiul nostru, în vârful unor munţi înalţi, înalţi, şi un bătrân: Hăşmaş. El sta acolo zi şi noapte, ca într-un turn. Şi priveghea să nu i se întâmple

ţării vreun rău, vreo stricăciune.

Domnii cei mari de prin împrejurimi, prinţii, şi regii, şi împăraţii îi purtau cinstea. Că nu cădeau vreodată primejdii peste dânşii, să nu trimită veste bătrânului şi să îl cheme într-ajutor.

Dar vezi că şi un munte, oricât de mare, de la o vreme, sub vânturi, ploi, îngheţuri, începe să se roadă şi să se surpe.

Hăşmaş, împovărat de ani, nu mai avea nici el priviri aşa de agere ca altădată, să vadă până în depărtări. Braţul nu-i mai ţinea cu atâta străşnicie paloşul greu de o mie de ocale.

Numai că tot astfel cum trunchiul cel mai vechi dă mladă tânără, Hăşmaş avea pe lângă sine doi feciori zdraveni. Unui se numea Mureş, celălalt, Olt.

— Copiii mei, le-a spus Hăşmaş, în ziua când a simţit că paloşul i-a tremurat puţin în mina şi când i s-a aşternut întâia împăienjenire peste ochi. Am să vă cer ceva…

— Grăieşte, tată, au răspuns flăcăii, amândoi într-un glas.

— Să fiţi fraţi buni!… Să nu vă despărţiri cât veţi trăi. Şi de-acum înainte să fiţi voi pentru ţară ochii ce pot să vadă până în zări. Şi să fiţi braţele, pereche, ce pot s-o apere. Juraţi?… „

— Jurăm, tătucă!… au grăit băieţii. Nu ne vom despărţi până la moarte.

— Orice s-ar întâmpla?

— Orice!

— Să nu uitaţi: acela ce îşi calcă jurământul sfârşeşte rău.

— Nu vom uita nici asta!… au spus ei, sărutând mână slăbită a bătrânului lor tată.

— Atunci pot să fiu liniştit?

— Poţi să fii liniştit!

Bătrânul şi-a scos paloşul. L-a arătat flăcăilor:

— Arma aceasta străbună e vrăjită; duşmanul care e lovit cu dânsa se face piatră…

A rupt după aceea paloşul în două. Şi a dat dintr-

însul câte o jumătate fiecărui flăcău. Iar ei le-au pus pe nicovală. Şi le-au bătut în foc, făcându-şi câte un paloş nou.

Puterea lui Hăşmaş trecuse în mâinile celor doi feţi. Acuma ei erau străjeri.

După un timp s-a primit veste că năvălesc vrăjmaşii peste pământul strămoşesc.

Băieţii de pe munte au şi privit în depărtări. Mureş cu ochii roată spre miazănoapte şi asfinţit, Oltul spre miazăzi şi răsărit.

Oltul a văzut nori de praf spre miazăzi. A arătat lui frate-său vârtejul ce se apropia.

Erau nişte vrăjmaşi înalţi cât munţii, cu câte un singur ochi în frunte: căpcăuni. Goneau călări pe nişte armăsari de două ori mai mari ca munţii.

în fruntea lor gonea Arghita, regina căpcăunilor, cu vălurile fluturându-le, cu două suliţe de foc în mâini. Veneau, veneau, mâncând pământ, înghiţind ape, năruind tot ce afla în drum

— Ei, ce zici de năzdrăvănia asta, frăţioare? a grăit Mureş.

— Zic că e vremea să plecăm la luptă, a răspuns Olt.

— Porniţi, luptaţi, dar nu vă despărţiţi. Numai aşa veţi birui! a rostit tatăl lor, Hăşmaş. Rămâneţi imul lângă altul...

Cu paloşele în mâini, cei doi flăcăi s-au repezit pe cai şi au dat pinteni.

în faţă le-au ieşit vrăjmaşii. Feciorii, unul lângă altul, împrăştiau prăpăd şi moarte. Niciunul dintre căpcăunii care încercau să se apropie nu scăpau teferi. Şi care cum cădea se făcea piatră.

Au luptat ei astfel o zi întreagă.

A doua zi s-a început bătălia de la capăt. De astă dată, căpcăunii au încercat să-i împresoare din dreapta şi din stânga. Mureş şi Olt, stând coastă lângă coastă, puteau lovi cu mult temei pe lături. Iarăşi au semănat tot câmpul cu pietroaie – resturi din căpcăuni.

A treia zi au încercat duşmanii să-i lovească din faţă şi din spate. Feţii Hăsmaşului, descălecând, s-au aşezat spate la spate. Şi mii, şi mii de căpcăuni şi-au dat din nou sfârşitul sub paloşele lucitoare.

Văzând asemenea ispravă, Arghita, regina căpcăunilor, se frământa de ciudă. îşi pierdea oastea. Şi asta, numai pentru că Olt şi Mureş erau uniţi în luptă şi nu se despărţeau o clipă.

Cum putea oare să-i despartă?...

Şi se gândeşte ea... Era videană tare, şi rea, şi nemiloasă, regina căpcăunilor. Se sfătuieşte şi cu alţii, dintre curteni şi căpetenii. Şi hotărăşte aşa: să meargă soli la cei doi fraţi şi să încerce o uneltire.

Trimite deci regina doi soli călări. Şi ei ajung la locul unde se odihneau Mureş şi Olt, în timpul nopţii, după bătălie.

— Regina noastră este vitează ca un bărbat... Ea îl pofteşte pe acela dintre voi care e mai puternic, să vie să se lupte cu dânsa. De o va birui, îl încunună cu glorie ea însăşi. îi dăruieşte, pe vecie, şi toată ţara căpcăună. Primiţi sau vă e frică? Cine e mai voinic dintre voi doi?

— Eu!... Eu!... rostesc flăcăii, amândoi deodată.

— Mie mi se cuvine să dau lupta, că sunt mai mare! se repede Mureş.

— Ba tocmai de-aia mi se cuvine mie, adaugă Oltul, că sunt mai mic.

— Ba eu!... Ba eu!... încep deodată să se certe fraţii, setoşi de glorie şi de izbândă.

— Tu uiţi că i-am jurat tatii să nu ne despărţim în luptă? îşi aminteşte Mureş.

— Dar cum putem să luptăm noi, doi flăcăi, cu o femeie, fie ea chiar căpcăună? răspunde Olt.

— Şi asta este drept, mai spune Mureş.

— Ne vom gândi în timpul nopţii şi îi vom da răspuns mâine reginei, grăiesc amândoi fraţii.

— Regina, de altminteri, îl aşteaptă la luptă, mâine în zori, pe acela dintre voi care e mai viteaz, spun căpcăunii. O va cunoaşte după vălurile sale albe...

întorc apoi de frâie caii şi pleacă înapoi.

— Să ne culcăm, se face Mureş că nu-i pasă de lupta cu regina.

— Mâine vom mai vorbi, răspunde Olt şi se preface că adoarme fără grijă.

în acest timp, regina căpcăună îmbracă două căpetenii de ale oastei sale, pe Căliman şi pe Puciosul, în văluri albe.

Trimite pe Puciosul la miazăzi de locul unde se odihneau flăcăii, pe Căliman în miazănoapte.

Spre dimineaţă, cel dintâi se scoală Mureş. Face încetişor un păpuşoi – o mogâldeaţă din fin. O culcă în locul unde se odihnise el şi pune deasupra sumanul şi căciula, să creadă frate-său că încă doarme. îşi ia doar paloşul. încalecă pe cal. Şi vede către miazănoapte pe căpcăunul Căliman în văluri albe. Crede că e Arghita, care îl aşteaptă pentru lupta voinicească. Şi pleacă într-acolo.

Puţină vreme după aceea se scoală Olt. Face la fel o mogâldeaţă învăluită în suman. Văzând apoi în miazăzi pe căpcăunul celălalt, Puciosul, încalecă pe cal. La rândul său pleacă într-acolo.

Şi merge Mureş, merge spre miazănoapte, urmând pe înşelătorul Căliman în văluri albe. Deodată îşi aduce aminte de jurământul făcut tătâne-său. îl prinde un dor de fratele mai mic şi vrea să se întoarcă. Dar focul de a lupta iar îl încinge. Şi merge, merge mai departe.

Pe Olt, care pornise către miazăzi, după Puciosul, îl prinde tot aşa, pe drum, un dor de fratele cel mare. Ar vrea şi el să se întoarcă. Numai că focul bătăliei îl arde mai tare decât dorul. Şi merge mai departe, ca şi Mureş.

Când a aflat regina că Olt şi Mureş au căzut în capcană, sare în sus de bucurie. «Ei, vezi că tot s-au despărţit?» rânjeşte ea.

Trimite apoi două oşti să-l înconjoare pe fiecare frate în parte, din lături, şi în acelaşi timp din faţă, şi din spate.

Cum să se apere flăcăii? Nu mai aveau niciunul, nici altul braţul frăţesc alături.

S-au luptat totuşi vitejeşte, trei zile şi trei nopţi, pe

nişte câmpuri depărtate. Duşmanii i-au împresurat din câte patru părţi. I-au lovit cu săgeţi, pietroaie şi suliţe de foc. Răniţi, înfrânţi, abia de au putut să se întoarcă până la tatăl lor, Hăşmaş, să-i ceară iertăciune pentru greşeala făptuită.

Şi-au pus după aceea capetele pletoase în poala lui. Şi şi-au dat duhul ca nişte lei răpuşi.

Sub nu ştiu care vrajă, sângele lor s-a prefăcut în două râuri: Mureşul şi Oltul. De atâta crâncena mânie, Hăsmaşul a luat în pumni, pe rând, trei bolovani.

Blestemând pe vrăjmaşii care veneau pe urmele însângerate ale celor doi feţi, a zvârlit bolovanii cu sete.

Puterea lui încă era cumplită.

Un bolovan a nimerit-o pe Arghita, regina căpcăună. Altul pe înşelătorul Căliman şi altul pe Puciosul.

Sub blestemul de tată, tustrei, loviţi de piatră, s-au făcut nişte munţi.

Hăsmaşul, de durere, a împietrit şi el acolo, cu mâinile pe capetele celor doi feciori.

De atuncea, pe Arghita, Căliman, Puciosul, în zori, flutură întotdeauna ceţuri, ca vălurile albe ale reginei.

Şi ceţurile atrag pe călătorii ce n-au aflat încă povestea, căutând să-i prăbuşească în prăpăstii...

Iară din muntele Hăsmaşul curg veşnic cele două râuri.

Sunt cei doi fraţi căzuţi în luptă, dar încă viforoşi.

Parcă sunt două paloşe de argint la brâul ţării.

Ursul şi comoara

5

I ot ţi-am făgăduit... Vom merge împreună, nepoţică, în vara asta, **A** pe malul râului Sovata.

Aici, nu prea departe de râu, este un lac. Se cheamă Ursul. Cine se scaldă în el se lecuieşte adesea de suferinţe grele.

De ce şi cum?... Bătrânii cred că apa lui e fermecată. Pe ţărmul său, a plâns odată, de mult, o zână care fusese părăsită de dragul ei.

A plâns zile şi nopţi. Şi lacrimile sale amare au curs

în lac.

Şi apa s-a prefăcut precum erau lacrimile zânei: sărată, cristalină.

Dar iată că se întoarce pe neaşteptate voinicul cel plecat. Nici nu o părăsise pe zâna. Fusese numai într-o luptă cu nişte zmei-

Zâna şi cu iubitul ei fac nunta. Au în puţină vreme şi un copil. Sălăşluiesc cu toţii într-un palat. Atunci, de atâta fericire, zâna urează lacului în care se aflau lacrimile sale să aducă alinare celor ce s-or scălda. Şi mai ales femeilor.

Şi cum a sortit zâna, aşa a şi rămas.

Oameni din depărtare veneau pe acest ţărm. Se aruncau în unde. Şi se tămăduiau.

Dar iată că palatul în care trăia zână şi lacul fermecat încap de la un timp pe mâna unui prinţ.

Poate plecase zâna, poate a gonit-o el… Acest lucru nu-l mai ştiu nici bătrânii.

Mikloş se chema prinţul. Era un om bogat, înaintat în vârstă, ursuz, lacom hain.

Venise aici cu arme şi cu oşteni călări. Şi îndată a dat poruncă.

— în lac n-o să mai intre nimeni fără învoirea mea!

Puse să se împrejmuiască ţinutul cu zăbrele. Statornici şi paznici.

Se scălda numai el.

Băteau la porţi bolnavii. Paznicii îi goneau:

— Se scaldă acum în unde stăpânul nostru, îşi curăţă rugina de pe oase. Voi, hai, plecaţi degrabă. De v-o zări cumva, n-o să vă fie bine.

S-a bălăcit în voie Mikloş, cât a poftit… Şi s-a simţit deodată mai tânăr, mai vârtos.

— Măi, măi, ce mai noroc, şi-a zis prinţul în sine. E deci adevărat că apa lecuieşte?… Bine, dar dacă-i astfel, lacul e o comoară!…

Şi şi-a făcut degrabă tâlharul socoteala: «De voi lăsa să vie aicea iarăşi oameni, să se tămăduiască, îmi vor plăti cu aur!»…

Şi-a vestit, cu crainici, noua sa hotărâre, prin târguri

şi prin sate.

Ştii bine! Suferinţă era destulă în lume. Dar cine avea aur? Regii, prinţii, bogăţii. Şi ei se grămădiră cu fete şi neveste.

Trupuri neostenite se desfătară în apă, apoi la mese întinse, în palatul lui Mikloş.

Toţi plătiră cu aur...

Pungi mari şi încărcate cu aur se grămădeau în beciuri. Făcuse prinţul Mikloş o tainiţă anume şi strângea nestemate în lăzile de aramă.

Atâta avuţie se adunase acolo, cât nu are o ţară, o întinsă împărăţie...

Şi apoi veneau tot alţii, de hăt peste hotare, că se dusese veste de apa minunată...

Soseau căleşti într-una, cu rumene domniţe ce chicoteau de râset şi tot priveau în urmă la cavalerii mândri, în straie lucitoare, care veneau în tropot pe caii albi de spume.

Când vom ajunge acolo şi noi, Liuţo dragă, am să-ţi arăt şi locul unde benchetuiau. Danţau sub clar de lună, se veseleau. Ce crezi? Tot se plătea în aur şi nestemate.

Asta până într-o seară, când paznicii vestiră că a sosit o femeie sărmană, obosită, ce ţipă şi se vaetă de crâncene dureri care-i străpung tot trupul.

— E gata să şi moară, spun paznicii cu milă. Şi cere învoire să se coboare o dată în apă. Crede c-o să se aline...

— Plăteşte? întreabă Mikloş.

— Nu are nici leţcaie...

— Atunci poate să moară!...

— Ha, ha, ai grăit bine, zic preaînalţii oaspeţi. Noi vrem să avem tihnă, să râdem, să danţăm...

Paznicii îi duc răspunsul femeii care zace la porţile înalte ce mărgineau ţinutul cel îngrădit de prinţ.

Ea plânge şi se roagă să-l vadă doar pe Mikloş, poate se va îndura de asemenea durere ce îi sfâşie trupul.

Paznicii se întorc iară:

— Stăpâne, milostive, grăiesc acuma ei, femeia-i chinuită cum nici nu se mai vede şi îţi cerşeşte milă...

— Plăteşte?

— N-are biata...

— Să plece atunci îndată, îmi murdăreşte apa 1

Şi lacom îşi priveşte prinţul lacul, sclipind negru sub stele.

Dar ce-i? Sau i se pare? Lacul lui parca scade!...

Scade mereu...

— Ce-i asta? răcneşte prinţul Mikloş, cu ochi holbaţi. Apa... Vai, mi se duce apa...

Oaspeţii sar şi ei.

— Cum? E înşelăciune?...

Apa, încet, se pierde din lac, în chip de ceţuri. Vântul abia adie; dar risipeşte ceaţa...

— Comoara!... Unde-i lacul?... Nu mai e pic de apă... ţipă iar prinţul Mikloş, ca un nebun. Căutaţi unde-i femeia... O fi vreo vrăjitoare... M-a blestemat. Legaţi-o şi aduceţi-o încoace s-o pedepsesc!

Şi paznicii aleargă. Dar pas de o mai găseşte. Femeia nu mai este.

— încălecaţi pe caii cei iuţi. Căutaţi-o în vale! Şi o spânzuraţi de limbă!

Fug caii ca vârtejul. Dar unde s-o găsească! Femeia e pierită.

Şi se repede Mikloş în beciurile sale, unde se află aur, argint şi nestemate în lăzile de aramă. Descuie uşi, lăcate. Şi... ce să vezi? în tainiţi nu află decât sare... Da, da, sare curată, albă şi lucitoare. Un munte întreg de sare.

Viră ghearele într-însa şi urlă cu mânie. îşi smulge apoi părul, râzând:

— Comoara unde-i?... Comoara mea? Co-moara!...

Şi glasul i se pierde în mormăit de fiară:

— Mor... Mor... Mor... Mor...

Pe faţă îi creşte părul. Se îmbracă tot în blană. Rânjeşte cu toţi colţii.

S-a făcut prinţul Mikloş un urs, cum sunt toţi urşii, şi-a fugit în pădure călcând pe patru labe.

Oaspeţii, ţin-te vere, s-au risipit şi dânşii de frică, uitând cai şi căleşti, rochii înzorzonate, danţ şi benchetuială.

Nu s-au întors nici astăzi...

Dar cine a făcut asta?… N-a aflat încă nimeni.

Tu bănuieşti că zâna ? L-a pedepsit pe Mikloş că zăvorise lacul şi nu-l lăsase lumii, cum îl sortise dânsa?

Se poate… Se prea poate…

Şi cum a fugit ursul, cu oaspeţii, de acolo, cum s-a umplut iar lacul…

Palatul cel cu fală a căzut în ţarină, tot sub aceeaşi vrajă. Şi a rămas afară doar muntele de sare.

Mai înainte vreme, venea pe aicea ursul. Se căţăra pe munte. Şi scormonea cu gheara. Căuta, pesemne, aur.

Hainul prinţ, nici preschimbat în fiară nu îşi topea lăcomia.

Dădea mereu târcoale, înconjura tot iacul, privindu-se în apă şi mormăia cu furie:

— Mor... mor… mor...

Acum nu se mai vede…

Lacul luceşte în soare. Pe maluri se strâng oameni, care se scaldă în unde precum le este voia. Apa-i tămăduieşte. Ne vom scălda, Liuţo, şi noi, în vara asta…

Mireasa soarelui

A fost, n-a fost… Eu asta ştiu, asta oi spune… Şi apoi vom vedea ce o să alegem!…

Bătrânii însă o ţin pe a lor: că ar fi fost, într-adevăr o vreme când era ziuă întotdeauna… Şi întuneric nicio clipă.

Pe cer se aflau laolaltă: Soarele, Luna şi stelele. Şi luminau!… Şi luminau, măicuţă, măiculiţă, mai să-ţi ia ochii.

Pământul părea tot scăldat în aur.

Aşa lumină, aşa căldură, aşa belşug era pe atunci!…

Ce să mai povestesc?…

Da’n cer?… Te-ai întrebat ce era în cer?

La fel. Ba şi mai bine ca pe pământ. Plimbare, veselie, cântec, mese întinse.

Să-i fi văzut cu deosebire la amiază.

Lăutarii le cântau şi ei jucau. Soarele însuşi sta în capul horei, ca unul ce se află de viţă împărătească. Luna, regina stelelor, sta lângă dânsul, înveşmântată în rochie argintie. Oleacă mai încolo erau luceferi, prinţi ai

văzduhului. Şi la sfârşit puzderie de stele.

Păi, poţi să-ţi cam închipui, nepoţică, ce fel de horă mai era aceea, dacă jucau atâtea feţe luminate!…

Mai pune tu, că privegheau din cer atâţia ochi, să nu se afle vreo hoţie, să nu se furişeze boală, să nu se întâmple niciun fel de rele pe pământ. De vreme ce era mereu lumină, n-ar fi putut să se ascundă acei cu fapte sau gânduri necurate. Iar Soarele nu prea glumea. Avea o tolbă cu săgeţi. Dacă zărea pe careva că umblă cu zavistii, cu furtişag, sau chiar numai cu o minciună punea în arcul său de aur o săgeată. Şi… pac!… îl curăţa din lumea asta.

Că era Soarele un băietan vesel şi bun de glume. Avea şi timp mai mult, dacă mereu şedea pe cer, ziua şi noaptea. Nu ştia încă de dureri. Durerile au venit mult mai târziu şi peste dânsul.

Şezi binişor acuma, nepoţică, nu întreba nimica şi află că însăşi mândra Lună îl îndrăgise pe frumosul crai, acela care este stăpânul vieţii, căldurii şi luminii. Şi hotărâse să facă ea ce-o face şi să-l aibă de soţ.

Oare nu este ea cea mai măreaţă în ceruri, după dânsul? Unde şi când a fost pe lume vreo pereche mai potrivită decât ei doi?

Aşa gândea regina.

Numai că vezi, aşa cum se întâmplă prea adesea, Soarele parcă era orb.

Nici nu vroia să vadă cum se găteşte regina în rochiile cele mai alese, făcute anume pentru dânsul, cum îşi punea pe braţe pietre nestemate sau pe grumaz şiraguri de mărgele. Nici nu o înţelegea când îi spunea ce tristă e singurătatea şi ce frumoasă este viaţa când o petreci în doi.

E drept că auzind astfel de vorbe slăvitul crai zâmbea. Privea însă spre nişte pajişti ce se întindeau acolo în cer, prin care se jucau nişte steluţe.

Regina se întorcea să vadă la ce priveşte Soarele şi cui zâmbeşte? Dar nu zărea decât o fetişcană zglobie care râdea spre ei stângace, cu trupul crud, subţire ca nuiaua.

Nu se îngrijea de atâta Luna.Era fetiţa aceea numai o

steluţă, cea mai micuţă şi cea mai drăgălaşă dintre stele. Pe umerii săi goi şi albi ca marmura îi jucau plete, de culoarea aramei încinsă în foc, în care scânteiau lumini ca licuricii.

Se numea Dunărea...

La drept vorbind, iubea steluţa aşa de mult pe Soare, că ar fi vrut mai bine să se stingă, decât să nu-l mai vadă.

Sta zile întregi şi îl privea, sfârşindu-se de dor. Ba chiar de se juca împreună cu celelalte stele, gândul nu îi fugea o clipă de la el. Adesea, la ospeţe, copila îi cânta. Avea o voce tinerească, caldă, pătrunzătoare cum este glasul vântului de primăvară printre frunze.

Cânta şi se uita la Soare cu ochii ei... Ah, ochii ei!... îl străpungeau pe crai până în adâncul inimii.

în scurtă vreme se aprinse între ei o dragoste... O dragoste fierbinte... Şi ca să nu mai lungesc vorba, slăvitul crai se hotărî să ia de soaţă pe steluţă.

Gândeşte-te ce a fost atunci! S-a întunecat Luna la chip ca noaptea. Cum? A putut să facă el una ca asta? Să dea încolo o regină? Şi să dorească de soţie pe o biată copiliţă, chiar dacă are părui ca arama şi glas duios?

Ce mai încoa şi încolo, se îmbolnăvise parcă biata Lună. Dragostea ei, mândria ei erau călcate în picioare.

De-acuma înainte va trebui să facă temenele unei steluţe care va fi împărătească! Iar celelalte stele, râzând de ea, şopteau pe înfundate. Şi dacă se apropia cumva regina, tăceau.

Pentru că, iacătă, uitasem să mai spun: Luna urma să fie la nuntă, cum îi ceruse craiul, nună mare, alături de un luceafăr.

A chemat dară iute regina la ea trei duhuri rele din văzduh. S-a sfătuit cu ele îndelung.

A făcut apoi vrăji, ce-a mai făcut, şi, în ziua hotărâtă pentru nuntă, s-a dus pe pajiştea unde o aştepta mireasa între stele.

Purta fecioara o rochie aurie, pe care erau prinşi trandafiri roşii, florile înfocate ale iubirii.

— Voi depărtaţi-vă, a rostit Luna către celelalte stele.

Jos se vedeau prăpăstiile pământului.

Şi până să-şi dea seama copila ce se întâmpla, regina a şi rostit vraja. Dunărea cade ameţită. Luna o împinge în prăpăstii.

Trupul steluţei se prăvale pe o dâră lungă, luminoasă. Şi cade în munţi, într-o pădure deasă, deasă, nepătrunsă încă de niciun om. Muntele se numea tocmai de aceea: Pădurea Neagră.

Cade şi când ajunge jos se schimbă într-un tău, cu apa rece, cristalină.

Face regina semn. Şi peste tău se apleacă coroanele copacilor din jur, ca să-l umbrească, să nu se poată Soarele oglindi în apă niciodată.

Steluţa prefăcută în apă nu-şi pierde însă cugetul. Şi cum pe malul tăului se arătase o zână, care se minuna de apa ce se ivise pe neaşteptate în pădure, fata începe să se roage de ea:

— Oh!... Fie-ţi milă, zână bună... Şi ajută-mă să pot ieşi oleacă la lumină. Să mai văd doar o dată chipul mirelui meu. xAzi este ziua nunţii noastre!...

Şi-i spune fata toată întâmplarea.

Se necăjeşte tare zâna. Aleargă la surate în pădure. Se sfătuiesc. Şi dintr-o dată tăul se revarsă. Din el porneşte un fir de apă. Curge spre răsărit, unde se află mirele fetei, pe un tron ceresc, şi o aşteaptă să facă nunta.

Luna zăreşte firişorul şi începe să ridice stavile în calea lui. Dar zânele trimit alte izvoare, să-l întărească. Se face Dunărea un râu.

îşi smulge Luna o pietricică din cunună. O zvârle în calea râului. Se face un munte. Râul îl taie. îşi face o poartă şi trece mai departe.

Aruncă Luna încă o piatră. Se fac nişte munţi mari de stâncă. Dunărea nu se înspăimântă. Se azvârle în stânci şi le ferestruieşte.

Regina, deznădăjduită că truda ei e de prisos, aruncă şi celelalte pietre din cunună.

Nici zânele celelalte nu se lasă. De fiecare dată îi trimit alte ape, care o întăresc. Se face din ce în ce mai

mare.

Mânată de iubire, mireasa Soarelui goneşte şi se avânta. Ferestruieşte toţi munţii puşi în cale de regină. îşi face cinci porţi mari prin care trece.

Şi dintr-o dată zăreşte marea. Deasupra mării luceşte craiul zilei, în straiele de nuntă, pe tronul lui de aur.

Fata de apă deschide braţele. Şi se aruncă în marea largă, ne- sfârşită.

Acuma fiecare picătură de apă din Dunăre, ajunsă în mare, răs- frânge ca într-o oglindă chipul iubitului.

— Unde e Dunărea, steluţa mea cu plete de aramă scânteietoare ? Unde îmi e mireasa? întreabă Soarele.

Şi atunci, din freamătul acela de ape, se aude un glas. E glasul fetei oropsite, al Dunării

— Aicea sunt, iubite, răspunde ea. Aceasta-i nunta noastră. Şi aşa te voi păstra întotdeauna...

Luna plânge de teamă şi ruşine pe pajiştea de unde aruncase în prăpăstiile lumii pe mireasă.

Soarele se ridică. Ştie că nu mai este nicio cale să întoarcă în ceruri pe steluţă.

— Iartă-mă, strigă Luna. îţi voi fi eu soţie. Ştii cât îmi eşti de drag... Te voi urma, oriunde...

— Nu, îi răspunde craiul îndurerat, plin de mânie. Nu pot să-ţi iert această faptă, regină. Nu vreau să te mai văd cât voi trăi...

Şi încălecând pe calul său de aur, Soarele pleacă singur, deasupra mării; urmează de la răsărit spre asfinţit tot drumul ce îl străbătuse mireasa lui.

Pe boltă a rămas plină de tristeţe Luna şi tot poporul ei de stele. S-a făcut noapte.

Regina a încercat pe urmă să-l mai ajungă în rădvanul ei de argint. Dar prea târziu...

Nu poate să-l mai vadă niciodată.

El se iveşte doar în zori, când pleacă dânsa. Priveşte Dunărea. Se oglindeşte în fiecare picătură din apa ei. Ascultă viersul: povestea nesfârşită de iubire... îşi aminteşte tot, ca în ziua nunţii. Şi învăpăiat de doruri şi mâhnire porneşte prin văzduhuri mai departe.

De atuncea curge apa Dunării prin lume.

Tot de atuncea este şi Soarele pe boltă aşa de singur!

Palatul de argint

Şi-au mers odată, dragă nepoţică, trei călători pe malul mării.

Unul era lemnar voinic şi tânăr, altul croitor de vârstă mijlocie şi cel din urmă un vrăjitor bătrân.

Era o zi senină, cu soare mult. Deasupra apelor zburau în cârduri pescăruşii. Stâncile ţărmului erau colo spălate de unda străvezie, iar dincolo încondeiate parcă de spumă albă. în câte o parte valul bătea cu duduit de tobe, în alte locuri, însă, luneca alene, cu şoapte mătăsoase.

Drumeţii noştri priveau către întinsul de ape mişcătoare, spre cerul cel albastru ca altă mare, neclintită, deasupra lumii, şi nu se săturau de atâta frumuseţe.

Şi aşa, călătorind mereu, a venit seara. Luna pornise să se înalţe dintre valuri. Şi călătorii au hotărât să poposească. Au aprins foc de buruieni uscate şi au cinat.

Pe urmă au început să stea de vorbă şi fiecare îşi lăuda meşteşugul pe care îl avea.

Pe când grăiau astfel, zăresc adus de mare, într-un ochi limpede de apă, ca un izvor de munte, un trunchi de cedru.

Fusese rupt de vânturi dintr-un catarg al unei corăbii împărăteşti, sau îl purtase numai marea din vreun tărâm îndepărtat? Nu şi-au putut da seama...

însă lemnarul a pus îndată mâna pe un cuţit, şi în lumina stelelor şi a lunii, a început să cioplească acel cedru.

A tot cioplit, a tot cioplit cu mare meşteşug, şi la sfârşit a întrupat din lemn o fată.

— Cine-i copila asta? au întrebat soţii de drum ai meşterului cioplitor în lemn.

— E Fata Visului!... a răspuns el.

— Cum vine asta?

—— De ani şi ani o port în minte pe fata asta, a grăit meşterul. Şi văzând acest cedru, venit din depărtări, mi-am amintit de ea, m-am apucat de lucru. Şi iat-o!... E aicea... *

— Şi unde ai cunoscut-o? s-au minunat ceilalţi, pentru că fata, atât cât se putea vedea în noapte, era tare frumoasă.

— Numai în vis, a spus iar meşterul. Apare noaptea, către ziuă piere. Nu ştiu de unde vine, cine este, dar o îndrăgesc nespus... Şi o numesc: Fata Visului...

— Dacă-i aşa, a rostit şi croitorul la rândul său, nu o putem lăsa fără veşminte... Ia daţi-mi fiecare câte un strai, ceva... Să-i încropesc numaidecât o rochie...

Şi meşterul croitor, punând mâna pe foarfecă şi acul de cusut, i-a făcut fetei rochie.

— Vedeţi ce meşteşug? a grăit el la urmă. Aşa, înveşmântată, copila-i mai frumoasă...

— Da, da, e mai frumoasă 1 au glăsuit tustrei.

— Eu am să chem acuma duhurile, să-i dea fetei şi viaţă, a rostit vrăjitorul.

Şi a făcut fel de fel de semne, bodogănind cuvinte ciudate, neînţelese.

Şi ce crezi, doamne sfinte!... Fata îşi mişcă braţul. începe să răsufle. La chip se împurpurează. Ba iată că deschide buzele roşii; oftează fericită:

— Venii şi eu pe lume...

— Te-ai coborât din vise... a glăsuit lemnarul.

— Şi eu ţi-am pus veşminte, a adăugat croitorul.

— Dar viaţa-i de la mine, s-a îngâmfat vrăjitorul.

Şi astfel, au stat cu toţii de vorbă, până spre dimineaţă. Cui îi ardea să doarmă?

Când au văzut copila, bine, în faptul zilei, nu le venea să creadă.

Era ca o minune: cu faţa cum e floarea scăldată în lumină şi trupul ca tulpina ce se înalţă în apă spre soare şi căldură, în dulce legănare. Era cum este un cântec ce îţi vrăjeşte auzul şi te îmbată. Era fără pereche!...

Toţi trei drumeţii au vrut-o îndată de soţie.

— Mie mi se cuvine... E fata mea din vise... De mâna mea-i făcută... a glăsuit lemnarul.

— Lipsită de veşminte nu avea niciun farmec, i-a dat răspuns croitorul.

— Iar fără răsuflare n-ar fi îndrăgit-o nimeni, a rostit vrăjitorul.

S-au certat multă vreme. Şi neaflând vreo cale pentru împăcăciune au mers la judecată.

S-au dus dară toţi patru într-o cetate mare şi bogată, ce se afla acolo pe ţărm.

Judecătorii, auzind păsul, s-au gândit multă, multa vreme. S-au strâns după aceea barbă lingă barbă, s-au sfătuit. Şi au hotărât cu înţelepciune:

— Viaţa pe care o are fata, se ştie bine că nu i-a dat-o vrăjitorul. El a chemat doar duhurile. Ele s-au minunat de măiestria lemnarului în lucrul său. S-au îndurat şi au făcut-o să răsufle, ca oamenii cei vii. Veşmintele făcute de croitor, iarăşi, nu sunt un lucru prea mare. Fata nu poate fi decât soţia lemnarului, acela care a visat-o şi a cioplit-o cu mâna lui, atâta de frumoasă...

Auzind dară fata hotărârea judecăţii s-a repezit în braţele lemnarului. îi era tare drag.

Croitorul a înţeles şi dânsul că-i dreaptă judecata.

Numai bătrânul vrăjitor s-a mâniat.

A strigat tare către cei de faţă:

— Cetatea voastră cea bogată, unde mi s-a călcat voinţa, ne- dându-mi pe copilă de soţie, voi pustii-o chiar în noaptea asta. Prin vrăji am să chem toţi piraţii de pe mare. Şi ei vor arde până la temelie aceste ziduri; vor nimici şi pruncii care sunt în faşe...

Zicând aşa, s-avaruncat în mare, s-a prefăcut în peşte şi a pierit.

Atunci i-a cuplins spaima morţii pe aceia ce locuiau cetatea.

Femeile plângeau, ţinându-şi lingă dânsele copiii. Bărbaţii ascuţeau armele. Moşnegii se strânseseră cu toţii: se sfătuiau, nu ştiau ce să facă, nici cine să conducă bătălia.

— Dacă vă învoiţi, o conduc eu, a spus lemnarul.

— Eu voi chema pe tatăl meu, Stăpânul Viselor, într-ajutor, a grăit fata.

— Bine, să încercăm, s-au învoit bătrânii din cetate.

Lemnarul şi-a luat dară paloşul de luptă. Şi a început să dea porunci. Fata a aşteptat lăsarea serii şi a rugat pe tatăl său, Stăpânul Viselor, să vină şi să-l ajute pe lemnar în bătălie.

Stăpânul Viselor a coborât. (îl vedea numai fata). Şi i-a răspuns:

— Eu, draga mea, ştii bine că nu am arme... Dar voi chema în ajutor, la rândul meu, pe Domnul Vânturilor şi Marea Furtunoasă.

Nu trece mult şi sute de corăbii, pline-ochi cu piraţi, se îndreaptă ca o vijelie spre cetate.

Oamenii cei mai răi, mai cruzi, aceia care jefuiau tot ţărmul mării, se apropiau, chemaţi prin vrajă.

în fruntea lor, urcat în cea dintâi corabie, pe un catarg, sta vrăjitorul.

Numai că tot atunci porneşte vântul. Din vânt se înalţă un cal mândru, cu aripi la picioare, care nechează:

— Urcă pe mine, stăpâne, şi n-ai teamă!

Vântul suflă mai tare, tot mai tare. Stânci se ridică dintre valuri, ca nişte colţi.

Corăbiile se împiedică în cioturi. Iar valurile răstoarnă pe piraţi în apă.

Lemnarul, având paloşul în mină, aleargă prin văzduh ca o furtună. Apoi ca trăsnetul, loveşte pe vrăjitor tocmai în frunte. Şi acesta se cufundă în valuri. Se face o dihanie: arici de mare.

Pesemne îl ursise astfel Stăpânul Visurilor, tatăl fetei.

Piraţii înoată către ţărmuri. Scoţând cuţite de la brâu, lovesc pe oamenii cetăţii. Lupta e grea. însă lemnarul coboară calul pe pământ. Cu paloşul izbeşte pe piraţi. Şi îi conduce atât de bine pe oamenii cetăţii, în bătălie, că până la sfârşit ei biruiesc.

Piraţii sunt zdrobiţi. Câţi au rămas, legaţi în ştreanguri, sunt duşi ca să dea seama în faţa judecăţii.

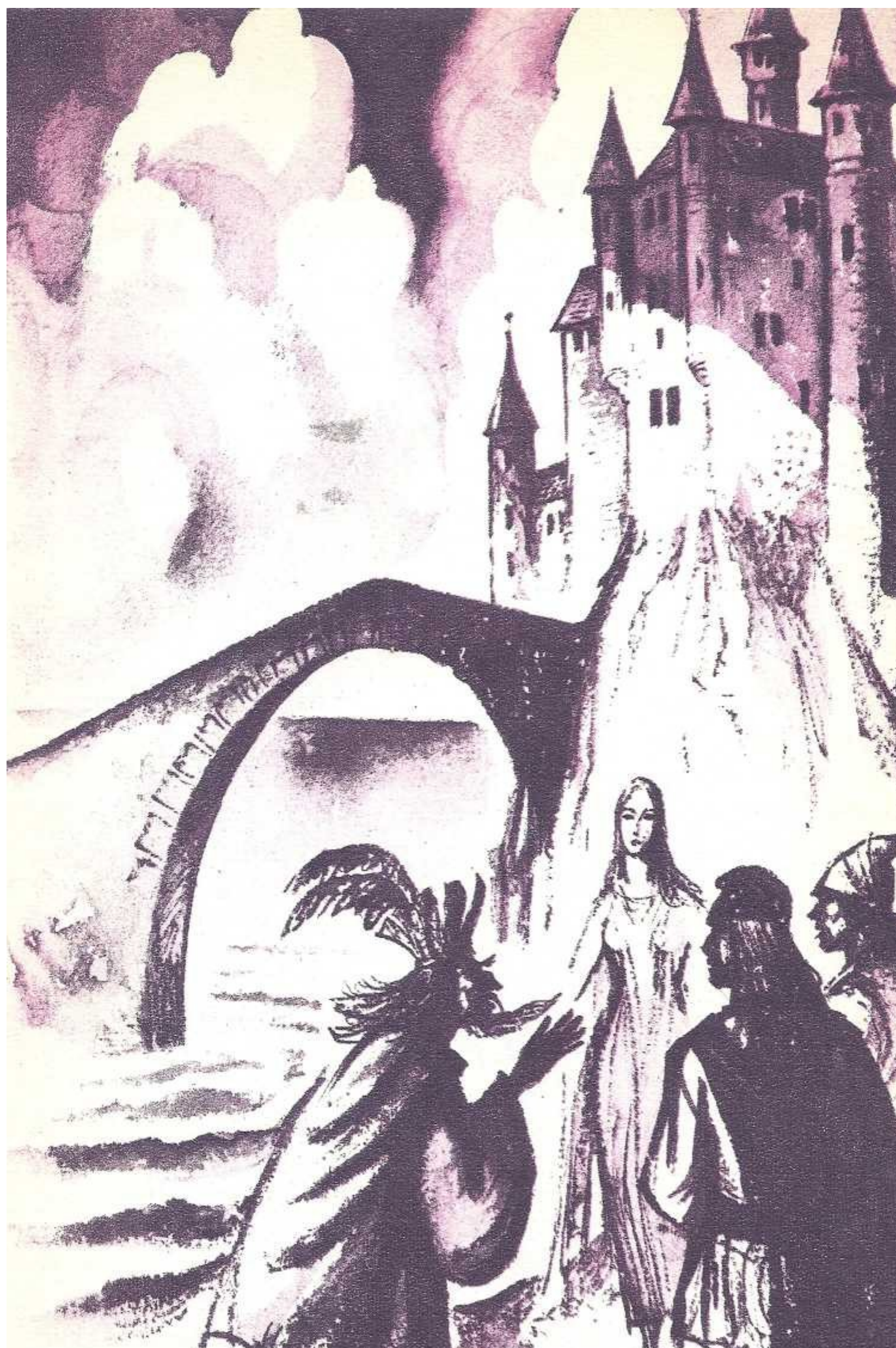
încep apoi după izbânda, dragă Lia, un joc şi o veselie, chiar ca în poveşti... Luni, ani întregi... De bună seamă, că în frunte erau lemnarul şi draga lui, ce făceau nunta...

Ca să le fie viaţa dulce, locuitorii din cetatea cea bogată au ridicat la ţărmul apei un palat de argint. Şi l-au bătut în nestemate.

— Acesta este palatul tău, i-au spus lemnarului, pentru că ai nimicit piraţii, ce ar fi ars altfel cetatea.

Şi aici s-au aşezat lemnarul şi soaţa lui, ca într-un cuib. Au vieţuit în desfătare ani nesfârşiţi.

Nimeni nu cuteza acum să se apropie de locurile acelea, cu vreun gând rău. Ştiau că e lemnarul cel isteţ de strajă. Iar Marea Furtunoasă şi Domnul Vinturilor ţin cu dânsul.

Când fata şi lemnarul s-au stins, palatul de argint s-a risipit. Apele mării l-au spălat.

Pescarii cred că de aceea apa mării are sclipiri de argint şi nestemate...

Poate-i aşa!... Mai ales noaptea, când se aprind stelele în valuri. Luna se leagănă pe ape. Şi tu priveşti în zarea largă...

Marea îţi pare atunci o zână, într-o mantie preţioasă: sclipeşte tainic, ca într-o vrajă...

BASMELE

MĂRII

DINTR-UN ALBUM

Cum cântă marea, preauriaşa mare: «Ce mare-s eu şi nimeni nu mă-nvinge Şi-ntreg pământul, oricât e de mare, Tot braţul meu puternic îl încinge!»

Iar cerul cel albastru cântă:

«Mai mare-s eu... Cuprind sub stele Pământul, marea, deopotrivă,

În vălul de mătase albastru, Hotaru-împărăţiei

mele!»

Şi mica inimă le cântă: «Zadarnic voi cercaţi mărirea,

Când eu am iadul, şi am raiul, Când tot în mine-i şi iubirea!»

După ENEO RONCINNI

Fata de piatră

Am să vă povestesc azi, dragii mei, basmele fermecate ale mării…

A fost odată…

Pe vremea când apele mării nu erau nici aşa sărate, nici aşa furtunoase, pe vremea când şi peştii se adunau de bună voie în vârşele pescarilor, a fost un împărat, bătrân, bătrân ca lumea, şi poate mai bătrân…

Era atâta de bătrân, că nu mai vieţuia din neamul lui decât o stră- nepoată, Heracleea, încolo nimeni…

Bătrân, ce mai!… Mai gârbovit şi mai bătrân, nici că se poate.

Şi împăratul era chiar împăratul mărilor; dar se trăsese aici în marea noastră. Şi de făcuse acest lucru avea un temei bun. Pentru că trebuie să adaug că Heracleea, nepoata lui, era un drac de fată, dulce, cu ochi focoşi şi se născuse cu o vrajă.

Mai bine zis, când se născuse, venise lângă patul ei o ursitoare şi chipurile o sortise bine… Că îi urase să aibă: «ochi adânci ca nopţile, lucitori ca stelele, mângâioşi şi drăgăstoşi şi cine i-o privi să îi cadă pe loc dragi».

Doamne, şi astfel, precum grăise ursitoarea, s-a şi întâmplat!

Crescuse Heracleea mare şi frumoasă, cu păr bălai pe umeri până aproape de călcâie, cu ochii verzi, străpungători ca acele în inimile înfocate ale voinicilor. Iar graiul… Să vă spun şi graiul? Cuvântul ei era ca şopotul cel moale al valurilor pe nisip, ca adierea vântului în nopţile de vară sau ca mireazma îmbătătoare a florilor de pe câmpie. Aşa era… Şi cine o privea numai o dată pe Heracleea cădea bolnav de dragoste. Cădea bolnav şi gata. Tânjea... Şi o cerea îndată de nevastă. Ba se iscau şi certuri şi războaie. Şi împăratul, precum era bătrân, nu

mai putea nici el sărmanul să ţină piept. Şi atunci ce s-a gândit? Să vie, să se tragă aci în marea noastră liniştită. Că vedeţi voi, pe vremea ceea, marea era închisă şi despărţită de celelalte mări. Avea un prag înalt şi drept, ce stătea ca o stavilă în calea apelor din asfinţit; nu cum e azi...

Şi ca să nu mai lungesc vorba, ochind precum se vede împăratul marea aceasta, ca fiind închisă şi tihnită, a chemat meşteri: meşteri mari. Şi-apoi le-a dat poruncă să-i pregătească un palat fără pereche în lumea largă. Să fie aşa şi-aşa... Să aibă în jur grădini, pajişti de alge verzi şi roşii, pădurici de mărgean, şi câte şi mai câte, ca pentru un stăpânitor aşa de mare şi slăvit cum era el.

Porunca, înţelegeţi bine, s-a îndeplinit. S-au ridicat măre nişte ••alate înalte, strălucite şi pline de podoabe. Nu ştiu de n-or mai fi cumva şi astăzi... Măreţe. întocmite numai din marmură trandafirie pe dinafară, cu acoperişul roşu de mărgean şi cu ferestre din sideful cel mai fin. Iar înlăuntru erau săli mari, ce aveau păreţii toţi căptuşiţi cu chihlimbar galben ca mierea, podite pe de-a rândul cu porfira. Şi de tavan atârnau în lănţuguri de aramă peşti, având solzi lăţi de diamante şi ochi scânteietori ce luminau ca ziua. Ba încă şi păreţii aveau prinse pe ei în ţinte de aramă steluţe galbene de mare, ce răs- pândeau o tainică lumină în snopi gălbui. Iar la ferestre, în loc de perdeluţe, erau meduze, unele albăstrii, altele roze, purtând pe ele rochiţe dantelate, ca o spumă.

Aşa palat era acela!... Şi, ca să fie Heracleei mai mare bucuria, a dat poruncă împăratul să i se facă şi o trăsurică. Ehei!... Ce trăsurică! De forma unei scoici, făcută toată numai din aur şi sidef. Şi vizitiu era un crab, un rac de mare vânat şi mustăcios; în loc de cai se înhă-maseră o sută de delfini, sprinteni cum e argintul viu, care săreau şi se dădeau tumba în hăţuri, şi alergau ca armăsarii cei mai iuţi.

Se veselea copila de giumbuşlucurile ce făceau delfinii, de trăsurică şi de toate, şi nu prea... Se veselea că le avea pe toate şi iară se mâh- nea în inimioară că nu

putea şi ea să fie ca toate celelalte fete de pe lume. Că frumuseţea ei era parcă un blestem... Auzi ? Să stai ascunsă. Care, precum te vede, să te îndrăgească, să te dorească de soţie. Cui oare, chiar şi altei fete, i-ar fi plăcut asemenea năpastă? Darmite ei care era aşa gingaşă, simţitoare – şi-apoi de ce n-aş spune-o? — şi iubitoare şi dornică de mângâiere.

Iar împăratul o tot sfătuia într-una: să se păzească, să nu o vadă unul, să nu o vadă altul, să nu se întâmple iarăşi vreun bucluc. îl înţelegeţi şi pe el, sărmanul! Că astfel cum v-am spustnu mai putea să ţină piept atâta la războaie şi la greutăţi.

— Să te fereşti, copilă, mai cu seamă, îi zicea el, să nu te vadă vreun pescar. Aceştia sunt voinici, şi vrednici, frumoşi la chip, focoşi. Să nu avem vreo supărare, fata mea!

Daz vedeţi voi? Copila tânără, frumoasă, ochii scăpărători. Şi mai iară de voie, ba poate şi cu voie, cum s-a întâmplat şi cum s-a dres, că iacătă copila căzu dragă unui pescar.

S-o fi văzut pescarul vreodată noaptea când el strângea în lumina unei facle scoici de jos din mare? S-o fi zărit pe ţărm, când ea se strecura, să vază ce se petrece în colibele micuţe de pescari? Să fi fost noaptea, ziua?... N-aş şti să spun. Şi nici nu ştiu dacă dinân- tâmplare cunoaşte altul să vă povestească. Destul că fata l-a văzut pe Gheorghe. Şi el pe ea. S-au îndrăgit. Pe Gheorghe îl cred. Când l-a privit o dată fata, l-a săgetat până în străfundul inimii. Dar şi pe ea o cred, că nu era nici Gheorghe flăcău de lepădat. Era un pescar zdravăn, frumos, voinic. Şi când strângea el vârşa, parcă era un om din altă lume, o statuă de fildeş, parcă era un zeu făcut de un meşter mare dintre cei vechi şi trăitori odinioară. Muşchii lui îi zvâcneau cu coarde subţirele ca de vioară şi fruntea era albă, şi largă, şi boltită, parcă era din piatră. Şi ochi avea tot ca şi fata, verzi, adânci şi limpezi. Ar fi păcat să nu mărturisesc, că nu era pe toată coasta vreun alt băiat ca Gheorghe: voinic şi îndrăzneţ, iubit de toată lumea.

Iar inima, pârdalnica, poţi oare s-o înfrâni când eşti şi tânăr, şi frumos, şi ai în faţă o copilă cum era Heracleea?

Mai scurt, a început în taină Heracleea să se întâlnească nopţile cu Gheorghe, pe nişte stânci în largul mării.

Ce şi-or fi spus, iarăşi nu ştiu, pentru că erau singuri, singurei, sub vraja argintie a lunii. Cum s-or fi mângâiat, chiar de aş şti, n-aş spune, măcar că dragostea celor doi tineri era curată cum este lacrima de mamă, cum este rouă în deşteptarea dimineţii. Era aşa, cum e frumos să fie; fierbinte – flacără, şi totuşi limpede, ca cerul cel albastru şi senin din miezul verii. Aşa era. Şi el o încununa pe fată cu flori, cu cele mai frumoase flori. Le aducea cu dânsul, culese seara de pe ţărmuri. îi făcea coroniţe, şiraguri pentru atârnat în jurul grumazului, şi brâie ce şi le prindea copila pe mijlocelul unduios ca algele, care se clatină aşa de blând în apă.

Ea ca răsplată îi cânta. Avea un viers curat, puţin mâhnit, cu înmlădieri uşoare, parcă venea de undeva din depărtare, parcă dintr-un afund. Aţi pus vreodată la ureche o scoică din acelea răsucite, cum se găsesc la ţărmul mării? Şi aţi auzit cum cântă clar, domol, pierdut? Ei, dacă aţi auzit, aşa era şi glasul fetei.

Dar când se despărţeau?... Ei, când se despărţeau, în zori, erau aşa de trişti, parcă se despărţeau pe totdeauna. Ştiau poate şi ei sărmanii ce ştiau, sau poate că simţeau... Ea îi mai făcea un semn cu mâna, el tot la fel, şi apoi cu moartea în suflet Heracleea se cufunda în apele verzui ce aveau parcă deasupra praf de perle, tocmai la ceasul când bunicul se deştepta. Deschidea porţile de aramă ale palatului, şi îşi scotea întâi condurii. Păşea apoi, abia simţit, către încăperea ei. Noroc că pe podele fuseseră aşternute covoare moi, ţesute din alge, unele roşii, altele verzi. Se furişa pe laviţa de aur unde se odihnea şi se învălea cu cerga de mătase. închidea ochii, se prefăcea că doarme şi auzea într-o odaie alăturată pe bu- nicuţul care se ridica din pat, oftând, gemând, văietându-se de încheieturi, de ce-o mai fi avut el, aşa precum au toţi

bătrânii. Se ridica, îşi lua papucii, şi o pornea târâş, grăpiş, cu barba colilie pe podele, către încăperea Heracleei. Deschidea uşa încetinel. Credea că fata doarme. Se apropia de laviţă şi, aplecându-se cu greu de şale, o săruta pe pieliţa obrazului ce se asemăna în frăgezime cu o petală de trandafir, iar în mireazmă, cu fructul dulce al unei piersici. O gâdila cu barba şi râdea. Era şi el ghiduş moşneagul, aşa cum sunt mai îndeobşte toţi moşnegii. Ea se făcea că se trezeşte şi îl lua de gât.

îi era drag bătrânul, ce o iubea mai mult decât orice pe lume – şi îi părea rău că nu poate să-i spuie taina care o avea pe suflet; dar el s-ar fi mâhnit peste măsură, s-ar fi temut şi n-ar fi avut pace. Aşa, tot amina de azi pe mâine ca să-i mărturisească o dată totul şi nu îndrăznea.

Şi trece vremea, trece, şi dintr-o dată se risipeşte în tot cuprinsul mării o veste. Dar ce veste? Că dinspre miazăziuă, trecând pragul de piatră târâş, se îndreaptă către palatul împăratului doi şerpi uriaşi. «Măi, ce să fie? Ce să fie?» se întrebau toţi şi nu găseau răspunsul. Erau doi şerpi, să fi avut lungime pe puţin cât un sat mare, şi groşi, măcar ca zece butii puse una peste cealaltă. Vineţi la trup şi cu inele de aur pe grumaz. Altminteri şerpi de soi, se vedea bine.

Alunecă prin mare, se încolăcesc, se saltă şi se opresc la uşa împăratului. Mai bat din cozi, mai se sucesc şi încep să sâsâie, cu limbile azvârlite afară, amândoi deodată:

— Măria ta, ţi-aducem veste că în mările din asfinţitul lumii trăieşte acum balaurul Tauctis, cu pielea verde ca smaragdul şi cu trei capete, trei inimi şi trei gheare otrăvite. Măria ta, el e puternic fără seamăn şi ţi-ar fi bun urmaş pe scaunul de împărat al mărilor, cum eşti măria ta acum de gârbov, dacă te-ai învoi să-i dai pe Heracleea de nevastă. Pentru că el, Tauctis, a văzut fata într-o oglindă fermecată ce-o are mama lui, Egeea vrăjitoarea. Şi nu mai poate fără ea. I-o dai sau nu i-o dai de bună voie?

Copila, care tocmai se ridicase de pe laviţa de aur, unde se hârjonise până atuncea cu bunicul, auzind

glasurile şerpilor, venise lângă uşă să afle cine chemase pe împăratul aşa cu zor, aşa de dimineaţă.

Şi auzise tot. Păi credeţi voi şi singuri, că nu s-a înfiorat biata degeaba! Plângea şi sughiţa de îi sălta cămaşa de pe dânsa; şi se cutremura de spaimă. Ce este de făcut? Ce se va face ea? Ce se va face Gheorghe? Cum or să scape de năpastă?

Daz̦ şi bunicul, cât era de gârbov, nu s-a lăsat. A tuşit mai întâi să-şi dreagă glasul. S-a sumeţit cu fruntea către şerpii pe care îi avea în faţă. A bătut cu toiagul în podeaua de porfiră şi a răspuns cu voce tare:

— De când cutează solii lui Tauctis să-mi tulbure şi locul de odihnă unde m-am tras? De când cutează un balaur să ceară pe o copilă a unui împărat atât de mare precum sunt eu ? Pieriţi de-aici!...

Şerpii şi-au umflat guşile, mai-mai să se înnăbuşe în inelele de aur.

— Nu ne dai fata, împărate?

— Nici nu gândesc! a ţipat bunicuţul.

Şi a mai lovit o dată cu toiagul, ca să-şi arate hotărârea.

— Atunci stăpânul nostru te vesteşte, au bătut şerpii apa cu cozile, că s-ar putea să vie cu urgie.

— Numai să îndrăznească! a spus bunicul. Şi o să aibă coada retezată, şi ghearele ceva mai scurte, când s-o întoarce acasă... Aşa să-i duceţi veste.

— Aşa îi ducem!

Şerpii s-au înturnat şi, mânioşi peste măsură, au înotat spre miază- ziuă; s-au căţărat pe pragul, care v-am spus că despărţea pe-atuncea marea noastră de celelalte mări; au trecut dincolo; s-au scufundat din nou în apă şi au pornit spre asfinţit.

într-un palat din piatră cristalină şi argint îi aştepta Tauctis. îi aştepta nerăbdător, că, să nu râdeţi, era îndrăgostită dihania de moarte. Ardea de nerăbdare să se însoare. Ce ziceţi voi de aşa poveste? Balaurul cu sânge rece şi îndrăgostit ca muritorii? Nu-i vorbă că la treaba asta îl îndemnase şi Egeea, bătrâna vrăjitoare, care poftea

ca fiul său Tauctis să pună mâna pe prinţesă, dar şi pe întreaga împărăţie a mărilor.

Dar când a auzit Tauctis cum îi gonise împăratul pe şerpi, când a aflat şi ce cuvinte de hulă, de înfruntare le-a rostit, puteţi să credeţi că bine nu le-a fost acelora care pluteau pe mare!...

A început să urle; dar ce urlet! Şi s-a pornit să salte, să se zbată, să-şi muşte coada, că din mânie era atunci să şi-o înghită singur, să se izbească turbatul de păreţi, să clatine întreaga mare... Şi din această clătinare s-a tulburat şi vântul. Şi s-a pornit furtuna. S-au scufundat corăbii. S-au înecat şi oameni. A fost prăpăd în lege!...

Când şi-a venit în fire, a dat poruncă şerpilor să plece iară şi să roadă cu dinţii, cum or şti ei, pragul ce despărţea o mare de alta. Pentru că el, Tauctis, cât era de puternic, avea şi un beteşug. Nu putea să trăiască decât în ape. Şi nu putea să treacă de acolo în altă mare, decât pe drum de ape, şi îi sta pragul în cale.

Numai că în vremea asta nici la palatul împăratului nu şedea nimeni cu mâinile în sân. Chemase împăratul grămăticii, pusese să se aştearnă slove şi trimisese crainici cu zor mare spre toate apele. Avea bătrânul sfetnici, avea şi slujitori cu cinste şi credinţă, prin tot locul. Şi îi chema, să vie, să-l ajute într-o încercare atât de mare.

N-a trecut mult şi au început să se adune. Veneau, ehei, şiretlic mare, pe sub pământ, prin firele de apă ce leagă mările între ele, cum se făceau în vremea de demult tunele pe sub pământ, din beciuri şi din puţuri părăsite, de se legau şi pe uscat cetăţile cu anumite locuri.

Veneau, se adunau... Se pregăteau de bătălie. Mai puneţi voi acum la socoteală că poruncise pe ascuns bătrânul să se ridice şi o cetate pe uscat, pe un loc înalt, unde n-ar fi putut pătrunde Tauctis niciodată şi înţelegeţi dintr-o dată ce frământări erau pe atunci în mare.

Ziua aceea când s-a sfârşit cetatea a fost pentru copilă cea mai tristă. Ea trebuia să plece în dimineaţa următoare din apă, să se ascundă între ziduri, să stea aşa, păzită bine de ostaşi vrednici, ce nu lăsau pe nimeni să se

apropie.

Seara l-a întâlnit ep Gheorghe şi şi-au luat rămas bun. în piept avea o strângere ciudată, parcă îi venea să plângă, parcă îi venea să geamă. Gheorghe a mângâiat-o încetinel pe mâna ei micuţă, subţirică, pe degetele moi şi albe.

Şi şi-au jurat credinţă până la moarte.

Fata a fost urcată în trăsurica ei de aur şi sidef, dusă la ţărm şi apoi în cetate. Cetatea a fost bine ferecată şi străjile aşezate la depărtare mare în jurul zidurilor. Nici şoarecele să nu poată trece, şi nici gânganie, nici pasăre să nu străbată pe acolo în zbor, nesăgetată.

Când s-a întors bătrânul de la cetate spre ţărm, să se cufunde în apă, i-a ieşit Gheorghe înainte.

— Măria ta, s-a rugat el, primeşte-mă în oastea împărătească. Vreau să-ţi ajut!…

Bunicul fetei l-a măsurat cu ochii pe Gheorghe de sus şi până jos.

— Te văd voinic, a zis bătrânul, şi nu mi-ar fi ruşine cu tine, flăcăule, dar tu eşti fiinţă muritoare şi n-ai să poţi lupta în apă… Mai bine du-te, cată-ţi de necazuri, şi noi l-om birui şi singuri pe Tauctis…

A stăruit băiatul, dar degeaba. Bunicul şi-a văzut de cale, că avea zor, îl aşteptau în apă oştirile de peşti, de raci şi alte vieţuitoare ale mării, cu suliţe, cu coifuri, mă rog, gătite ca de bătălie.

Dacă a văzut flăcăul una ca asta, ce s-a gândit?

— Haide, şi m-oi lupta cu fiara şi fără voia împăratului.

S-a avântat în barcă şi a pornit spre trecătoare, spre miazăziuă, să iasă în calea lui Tauctis.

A vâslit el, a tot vâslit. Şi în jurul său se întindea apa ca o pustie verde, mişcătoare, cu colăcei de spumă pe deasupra.

A tot vâslit, a tot vâslit, şi dintr-o dată a început tot cerul să se înnegureze. S-a înnegurat şi în jurul său.

«Măi ce-o mai fi şi asta şi-a zis el.

Cum a spus vorba asta a şi zărit prin beznă în faţa

bărcii o luminiţă vie, jucăuşă, pe urmă alta. Erau doi ochi verzi, veninoşi. Sub ei s-a arătat o gură cu dinţi tăioşi şi o limbă ascuţită ca de şarpe.

— Vino cu mine, măi flăcău, a rostit gura. Să nu te rătăceşti prin întuneric.

— Hei, drăcie, şi-a zis Gheorghe. Nu e lucru curat...

S-a ridicat deodată în barcă cu visla prinsă în mâna zdravăn. Când a lovit parcă a căzut un trăsnet. S-au risipit ochii cei veninoşi, limba, dinţii, şi toată negura...

S-a auzit atunci un hohot. Şi în jurul lui s-a răsfirat deodată o ceaţă albăstrie. Ceaţa s-a închegat sub chipul unei fiinţe uriaşe cu capul între nori, iar trupul până la mijloc în apă. Şi s-a ivit Nahado, duhul mării.

— Ha, ha, ha, ha!... râdea Nahado. Bine ai făcut, pescarule, că ai lovit cu visla. Era – ce crezi? — Egeea, vrăjitoarea, mama lui Tauctis. Căta să-ţi ducă barca pe cale întoarsă...

încă râzând, Nahado a mângâiat flăcăul cu mâna lui uriaşă pe frunte şi pe umeri. Cum l-a atins Nahado pe Gheorghe cu mâna, a şi simţit flăcăul că prinde o putere deosebită.

Era vrăjită mina lui Nahado, duhul pescarilor şi al mării.

Visla sălta acum în palma flăcăului ca pana, barca zbura ca pescăruşul peste valuri. Deasupra lui alergau norii ca nişte caiere de lină destrămate şi aruncate în vânt.

— îţi mulţumesc, Nahado, a strigat Gheorghe. Tu ştii că merg la luptă cu Tauctis şi nu mă laşi...

— Nu, nu te las, a sunat glasul lui Nahado ca un ecou peste întinsul mării, braţele tale acuma sunt vrăjite.

Flăcăul a izbit în apă mai cu putere visla. N-a mai izbit decât o dată, cel mult de două ori, că a ajuns la pragul dinspre miazăziuă.

La dreapta şi la stânga acelui prag erau pe vremea ceea doi munţi. Doi munţi de sare.

Gheorghe a tras barca la ţărm, în loc adăpostit, a dat în ea cu palma şi a prefăcut-o într-o stâncă. După aceea s-a căţărat pe muntele din dreapta.

Privind în vale a văzut şerpii ce rodeau pragul, să-i facă drum de apă lui Tauctis.

Şi punând mâna Gheorghe pe vârful muntelui de sare l-a aruncat cu bubuit năpraznic deasupra pragului pe care îl rodeau şerpii. A smuls bucată cu bucată tot muntele de sare, l-a prăvălit deasupra trecătoarei.

Şerpii, care au fost prinşi sub bulgării de sare, vă închipuiţi că au fost striviţi ca o nimică. Şi s-a umplut tot locul de duhoare. Ceilalţi, câţi s-au putut feri, au început să şuiere şi lunecând prin ape către stăpânul lor, i-au dat de veste că Gheorghe astupă şi mai bine tre- cătoarea.

— Stăpâne, ţipau şerpii, năprasnă mare... Un munte a şi căzut. Altul stă gata să se prăvălească...

Iar Gheorghe, în vremea asta, sărise trecătoarea şi se urcase pe muntele celălalt.

Zburau bucăţile de sare, mari, cât e o colibă pescărească, parcă erau grăunţe de nisip. Şi pragul se înălţa, se înălţa, vă faceţi socoteala, aproape de mărimea celor doi munţi, puşi unul peste altul.

«Mai treci acum, Tauctis, îşi zicea Gheorghe, mai treci dacă îţi dă mâna.»

Şi arunca, şi arunca într-una bulgării de sare.

Apoi să vă mai spun, că auzind pescarii de pe coaste cum stă povestea cu Tauctis, că vine către marea noastră şi Gheorghe îi înalţă în cale pragul, s-au strâns şi ei cu toţii.

S-au strâns şi au pornit în grabă cu bărcile spre trecătoare.

— Să fim şi noi acolo, lingă Gheorghe, dacă va începe lupta!... îşi ziceau ei.

Tocmai atunci se apropia din asfinţit Tauctis şi cu şerpii săi la luptă. Veneau, cum spune cântecul străbun:

«Ca o înnegurate,

Ca o înfricoşare, Cu cozile greu lovind Şi din boturi spumegând...»

în fruntea tuturor venea însuşi balaurul cel verde ca smaragdul, ce urla şi spumega şi bătea apa cu coada:

— Aaaaa!... câine de pescar. Iacă ţi se apropie

moartea...

Şi în urma lui Tauctis veneau şerpii, mulţi ca nisipul mării, ce se urcau din apă pe uscat, se îndreptau către flăcăul nostru şi şuierau, zvârlind pe boturi miazme otrăvite. Stau gata să-I încolăcească, să-l înghită.

Iar după ei venea Egeea, vrăjitoarea, cu chipul jumătate om şi jumătate fiară; plutind pe ape şi învăţându-l pe Tauctis ce să facă.

Dar tot atunci veneau din marea noastră şi împăratul cel bătrân cu oastea; veneau, cum vă spusei mai adineauri, şi pescarii.

— Aşteaptă, Gheorghe, suntem lângă tine, l-au vestit pescarii.

— Cu bine, fraţilor, a răspuns Gheorghe. Aţi nimerit tocmai la timp. Să începem hora!...

Şerpii veneau târâş, suflând văpăi, după porunca lui Tauctis şi după învăţul vrăjitoarei.

Lupta se vădea grea. Numai că nici pescarii nu erau de colo, să se înspăimânte aşa de grabă.

Au pus pe dată mâna pe cuţite. Fieştecare avea la brâu cuţite pescăreşti, întoarse. Şi sări, băiete, şerpilor în spate, aşa cam pe grumaz, unde nu pot dihăniile să se sucească lesne. Loveşte şi loveşte fără milă. Retează beregăţile umflate.

Şi ce curgeau din ele, doamne sfinte! Numai otravă clocotită, şi spume, şi duhori... Mai mare silă nu se poate...

Şi s-au luptat... Săreau alţi şerpi în ajutorul celor dintâi, dar îşi vedeau şi ei pe dată sfârşitul. Mai ales Gheorghe unde lovea, se cunoştea.

Au pierit mulţi voinici, acesta-i adevărul. Pescari voinici, în floarea vârstei, unii aşteptaţi de mame, alţii de prunci sau de soţii.

Dar lupta este luptă; ea nu cunoaşte nici răgazul şi nici mila. Şerpii au pierit cu toţii.

Atâta, dragii mei, că în focul luptei pescarii n-au băgat de seamă altă primejdie mai mare.

Balaurul, Tauctis, învăţat de Egeea, precum era şi el puternic, – şi drept vorbind, mult mai puternic decât

Gheorghe şi decât toţi pescarii laolaltă – zmulgea la rândul său bulgării din cei doi munţi de sare pe care îi prăvălise Gheorghe peste prag. Şi îi zvârlea plin de mânie în marea noastră.

Cât s-au luptat voinicii, a sfărâmat balaurul şi pragul cu ghearele şi dinţii.

De atâta sare, cita aruncase în mare, s-a făcut apa ca o ocnă, de au început să piară vietăţile.

Şi aşa sufla balaurul pe cele trei gâtlejuri văpăi de foc, că în jurul lui clocotea apa, se topeau sarea şi pământul, şi ardea cerul.

Nu mai văzuse încă lumea o astfel de urgie. Ia vă gândiţi, ardeau până şi norii cei străvezii, cu pară, şi purtau vâlvătaia prin văzduhuri.

Apoi, când a căzut şi pragul, a năvălit cu furie apa din asfinţit. Şi apele care veneau de acolo erau şi ele tot sărate.

Se năpusteau. Urla talazul, sau Tauctis, sau mama lui? Era tot una... Era un huiet şi o viitoare... Şi apele creşteau pe ţărmuri, înecau sate şi colibe.

Balaurul căzuse o dată cu pragul, cu apele sărate şi cu viitoarea, în marea noastră. Şi apoi era cumplit Tauctis, cu trupul lui uriaş acoperit de solzi ca nişte lăncii.

Marea se zbuciuma până în adâncuri.

Întâi s-a învârtejit balaurul prin mare, odată, de-a lungul coastelor, urmat de mama lui Egeea, care ţipa:

— Sfărâma orice aşezare de pescari, să nu rămână niciun om cu viaţă!

Şi lasă că înecase şi apa care creştea – creştea mereu – aproape orice aşezare, daẕ se mai năpustea balaurul încă o dată, sfărâma tot şi arunca în apă.

Când a sfârşit, s-a întors să nimicească pe împăratul şi pe pescarii care luptaseră cu şerpii.

Gheorghe l-a văzut de departe venind, pufnind văpaie, fierbând în apa mării. S-a repezit din locul unde se luptase cu şerpii spre ţărmul mării şi a sărit pe stânca. Stânca s-a prefăcut în barcă. Pescarii, citi mai erau în viaţă, au sărit după dânsul. Flăcăul a pus mâna pe vâslă şi a vârât-o în apă. Doar a lovit în apă de două ori şi a ajuns în faţa lui Tauctis. .

— Acesta este Gheorghe, care o apără pe Heracleea, a ţipat tare vrăjitoarea, şi care mi-a dat cu visla peste faţă.

— Acesta e?... a răcnit balaurul slobozind o duhneală înfier- bântată peste barcă.

— Acesta el... Omoară-11...

— L-am omorât, l-am ars, a urlat mamă-şi în ureche balaurul cel verde.

Dar ce să vezi? Pârjolul nu atinsese pe voinici; vraja lui Nahado, duhul mării, păzea şi barca şi pescarii.

— Nu i-ai ucis? De ce? ţipa Egeea. Poate că îi apără Nahado...

— Lasă că îi voi trimite la el, a răspuns fiara. Şi a suflat asupra mării. Apa s-a despicat ca ruptă în două. Şi barca a căzut între doi munţi înalţi de apă. Deasupra ei s-au prăvălit talazuri grele ca de piatră, i-au îngropat ca într-un mormânt.

— Cu unii am terminat!... a răgit fiara. Mai am şi răfuiala cu împăratul.

Şi a fulgerat prin apă către oştirea adunată. A început lupta.

Bunicul Heracleei a făcut semn şi trâmbiţe de aramă

au sunat, chemând la bătălie pe toată vietatea din apă. Şi chiar el, cât era de bătrân, îşi adusese parcă aminte de tinereţe. Călare pe un peşte mare, cu paloşul împărătesc în dreapta, cu o suliţă de aur în stingă, se avânta la luptă ca un flăcău.

Era când sus deasupra valurilor, când jos pe fundul mării, cu barba colilie fluturând şi se lupta neobosit cu fiara.

Nu mai vă spun că toate vietăţile din mare se repeziseră asupra lui Tauctis. Peştii îl muşcau cu sete, racii i se virau în cei trei ochi, i se agăţau cu cleştele de gheare. Şi fiecare lupta precum putea, zgâriindu-1, înţepându-l sau muşcându-l pe balaur, în timp ce vrăjitoarea îl învăţa:

— Sări mai la dreapta, Tauctis, repezi-te înainte… Ia vezi că vine împăratul cu paloşul deasupra.

Şi tot astfel…

S-au luptat ei aşa cu îndârjire o vreme. Cita? Nu ştiu, pentru că în ceasurile acelea nu a avut nimeni vreo leacă de răgaz ca s-o măsoare. Dar tot luptându-se aşa, s-au tras oştenii împăratului tot mai înapoi. Una, că şi împăratului îi slăbea mina, alta, că şi oştenii se tot împuţinau la număr, abia de mai ţineau piept fiarei.

S-au tras până au ajuns la porţile palatului.

Aci, v-o spun cu înfiorare, l-a prins pe negândite Tauctis pe împăratul şi l-a strivit între cele trei gheare ale sale, l-a făcut zob. I-a zmuls coroana de pe pletele lui albe, punându-şi-o pe frunte sieşi, pe capul său din mijloc.

Când l-au văzut oştenii, citi mai erau cu viaţă, purtând coroana împărătească şi pe bunicul Heracleei zăcând ucis şi azvârlit ca o nimică pe o lespede din fundul apei, şi-au pierdut toată bruma de curaj ce o mai aveau.

Au dat bir cu fugiţii: ţipând, gemând, şi s-au ascuns în colţurile cele mai tainice ale mării.

Balaurul şi cu Egeea au intrat în palat şi s-au urcat pe tron, cerând să li se facă închinăciune de către toţi supuşii mării.

— Să fie adusă acuma Heracleea, a poruncit Tauctis, după ce toţi supuşii mării s-au închinat, să-şi plece fruntea

sa cea mândra ici pe trepte şi să se roage în genunchi şi cu smerenie să-mi fie roabă şi soţiei... Aţi înţeles?

— Am înţeles, au răspuns slujitorii care erau în preajmă, tre- murind toţi cu mare spaimă, dar fata este dusă de împăratul încă din timp, într-o cetate ferecată, ştiindu-se că tu nu poţi urca pe ţărmuri, că nu poţi vieţui decât în apă...

— Ce-aţi spus?... Ce-aţi spus? urla Tauctis. Copila a fost dusă în locuri unde nu pot să mă urc eu pe ţărmuri?

Şi aşa urla Tauctis, mai tare, mai cumplit, incit credeai că bolta cerească o să se rupă din băieri, că apa din adâncuri, săltându-se cu furie, acuşi o să se verse peste întreaga lume.

Când a zdropşit apoi o dată sub gheare pe slujitorii ce-i aduseseră o veste ca aceasta, i-a făcut fărâmiţe în unda tulburată. Nu a lăsat dintre aceştia cu viaţă decât pe unul.

Şi pe acela l-a întrebat Egeea:

— De ţii cât de puţin la tine şi la copiii pe care îi fi având, să spui unde a ascuns bătrânul, împăratul, nişte bobiţe fermecate din suc de chihlimbar, care sunt dăruite de Nahado. Eu ştiu de ele dintr-o vrajă. Numai să ne spui iute...

— Nişte bobiţe pe care de le înghite oarecine poate ca să trăiască şi aici în apa mării, şi pe uscat?...

— Acelea!... a mai rânjit Egeea.

— De mă lăsaţi cu viaţă, a răspuns slujitorul, am să destăinui locul unde au fost ascunse.

— Arată-mi-l îndată! a poruncit Egeea.

Şi bietul, slujitorul, temându-se de moarte, a dus pe vrăjitoare în sala de ospeţe. Aici erau ascunse bobiţele în cupa din care bea împăratul la zi de sărbătoare. Şi cupa îngropată sub lespezi de porfiră, ce nu puteau fi însă date în lături, de nu rosteai o vorbă pe care nu o ştia decât doar împăratul.

S-a apucat pe dată Egeea de vrăjit.

Şi a vrăjit, a tot vrăjit. Era isteaţă tare Egeea. Pe cât era de rea, pe atât ştia de multe. A tot vrăjit până ce

lespezile de porfiră s-au dat în lături, lăsând să se vadă cupa.

— Pentru că n-ai spus taina de la început, a hârâit Egeea spre slujitor, vei ispăşi cu moartea. Nu-mi ţin făgăduiala ca să te iert!...

Şi până să apuce acesta să mai rostească vreun cuvânt, l-a îngropat sub lespezi. A răsturnat în palmă bobiţele cu farmec şi a alergat cu ele la Tauctis.

Tauctis le-a înghiţit.

Şi căpătând din clipa aceea puterea de a vieţui în apă ca şi pe uscat, balaurul s-a repezit ca un vârtej pe ţărmurile năpădite de apa care curgea necontenit din marea mai înaltă, plină de sărătură, din asfinţit.

S-a urcat pe înălţimea unde era cetatea şi doborând străjerii, sfa- rimând porţile de aramă, a prins pe Heracleea în gheare.

Şi aşa, cu fata mai mult moartă decât vie, s-a întumat sub ape. A poruncit pe dată altor slugi, ce rămăseseră cu viaţă prin aripile depărtate ale palatului, să pregătească un pat de marmură trandafirie, să se orânduiască totul pentru nuntă.

Egeea, pe de altă parte, ca nu cumva să se întâmple vreo şotie, să scape fata chiar în ajunul nunţii, şi să păţească feciorul său ruşinea, a înlănţuit-o pe copilă pe patul ei de nuntă. Şi nu că a înlănţuit-o; a şi legat-o de asemeni printr-o vrajă, să nu poată ieşi din lanţuri decât cu voia ei, a vrăjitoarei.

Numai că în acest timp duhul Nahado îi luase pe voinici sub ocrotire. Şi Gheorghe, cu pescarii, căzând în apa mării, li s-a părut că au fost prinşi sub o aripă. Erau însă sub palma lui făcută căuş pe fundul mării.

— Aicea nu vă mai poate ajunge furia lui Tauctis, a glăsuit Nahado.

— Stăpâne, a răspuns Gheorghe. Eu nu cer îndurare pentru mine. Ci vreau numai să ştiu ce s-a întâmplat cu draga mea, cu Heracleea ?

— Fapta cea rea, ca şi cea bună, cer răsplată, a tunat duhul mării. Arată-mi însă, Gheorghe, unde poate fi omul

ce va împlini răsplata cuvenită?

— Iacă-l aici... Eu sunt! a rostit Gheorghe. Spune-mi de ce e vorba!...

Duhul a povestit toată întâmplarea, cum a ucis Tauctis pe împăratul ; cum dobândind Egeea bobiţele cu farmec, feciorul ei a izbândit să ajungă pe uscat şi să răpească pe Heracleea, din cetate, iar vrăjitoarea o ţine cuprinsă în lanţuri, şi sub vrajă, pe patul ei de nuntă.

Gheorghe a ascultat povestea cu capul prins în pumni, pe urmă şi-a ridicat fruntea, strigând către Nahado:

— Duh înţelept şi duh puternic, nu cunoşti tu vreo taină, să pot lupta sub ape? Nu mai ai tu asemenea bobiţe?

— Asemenea bobiţe nu mai am, a dat răspuns Nahado, cu mâhnire. Le-am dăruit de mult pe toate. Povestea lor nu ţi-o voi spune. Dar încă mai cunosc o taină. Şi pot să-ţi dau puterea pentru trei zile să vieţuieşti în apă, ca şi pe uscat. Numai că la sfârşitul acestor trei zile ar trebui să mori... Aşa e vraja...

— Mor bucuros, dacă acesta este preţul. Numai să-i pedepsesc cum se cuvine şi pe balaur şi pe vrăjitoare, şi să o scap din gheara lor pe Heracleea...

— O vei scăpa, a rostit duhul cu glas adânc.

— Şi noi, au întrebat pescarii ceilalţi, noi cum vom ajuta în luptă?

— Pe voi am să vă urc pe ţărmuri, a zis duhul, să aşteptaţi cu arma în mină până ce se iveşte fiara. Atuncea s-o loviţi.....

— Aşa vom face!... au răspuns pescarii.

Nahado a ridicat atuncea palma în sus şi toţi pescarii s-au văzut deasupra apei. Au înotat prin trâmbele de valuri şi au ajuns până la ţărmuri.

Au căutat urmele de sate, sau colibe. Nu mai era nimic. Pe dâmb, în faţa lor, era cetatea unde stătuse adăpostită Heracleea. Era pustie, arsă, fără pază, cu zidurile sfărâmate şi cu oştenii morţi în preajmă.

A mai făcut un semn Nahado bolborosind nişte cuvinte, şi Gheorghe a văzut în faţa lui o scară. A coborât-o şi a ajuns deodată sub o boltă, unde un moş bătea pe

nicovală cu un baros cât toate zilele de mare.

— Bine ai venit, a zis moşneagul. Eu sunt duhul pământului. Te-a trimes frate-meu, Nahado, mi se pare…

Şi până să apuce Gheorghe să spună o vorbuliţă, moşul ridică un paloş ce tocmai îl bătea în roiuri de scântei şi i-l întinde:

— Na, să loveşti cu sete pe Tauctis! Numai trei zile ai de luptă…

Pe urmă bătu o dată cu palma în nicovală.

Şi nicovala se preschimbă într-un cal mândru, alb ca neaua, cu frâu şi cu zăbală de argint, cu pene zburătoare la picioare.

— Haide, voinice, încalecă pe mine, şi să pornim, grăieşte calul.

Gheorghe se saltă în scări. Se pleacă duhului de mijloc, şi mulţu- mindu-i cum se cade, după datini, trage de frâu. Calul porneşte. Şi iese din pământ într-o clipită; ba se înalţă până la ceruri.

Paşte un imaş întreg cu stele. Soarbe un iezer ce era acolo cu apă limpede şi lină. Face un salt şi ajunge în lună.

Acolo îi ieşi în cale un alt moşneag.

—- Bine venişi, măi voinicele, zise şi-acesta. Te-au trimes fraţii mei, cum mi se pare. Eu sunt duhul stăpân al lunii, al soarelui şi al focului. Şi vreau să te călesc oleacă. Să prinzi ceva putere… Ia treci prin focul ce se vede în zare!

Şi în zări văzu flăcăul un foc care ardea în vâlvătaie, cu limbi încolăcite de flăcări roşii şi albastre.

Trase de frâu, sări plin de curaj în flăcări şi dintr-o dată îşi dete seama că a crescut în el mai mult puterea.

Atunci înălţă paloşul de luptă. Ca trăsnetul tăie cu calul său văzduhul; se cufundă în apa mării; ajunse la palat şi iacătă îi ieşi înainte vrăjitoarea.

— Prefă-te într-un şarpe, îl ursi iazma.

Dar vrăjile Egeei nu mai aveau putere.

Izbeşte voinicelul cu paloşul şi îi retează capul.

Destule rele făcuse până atuncea!...

Şi capul vrăjitoarei zboară, vâjjj... spre miazăziuă, până la locul unde era pragul ce despărţea odinioară marea noastră de mările din asfinţit. Trece şi de strâmtoare, saltă pe un tăpşan; se înfige într-un ţăpoi şi stă acolo pentru totdeauna.

Balaurul când află ce se întâmpla, că maica lui s-a dus pe ceea lume, ţişneşte afară în grabă. Şi se repede spre băiat duhnind asupra lui vârtejuri de foc şi de pucioasă, valuri înfierbântate de catran, potop de smoală clocotită.

Dar Gheorghe îi vira paloşul în beregată, o dată, de trei ori, mereu; sare cu calul sprinten printre ghearele ce se întind să-l prindă, să-l strângă bine, să-l strivească. Loveşte şi loveşte fără teamă, şi spintecă pe îndârjitul de Tauctis, ba ici, ba colo, ba în tot locul. Văzând că nu este de glumă cu flăcăul, balaurul încearcă s-o zbughească; să scape numai cu ruşinea.

Fuge, ţipând ca vulpea când e încolţită, în sus pe apa Dunării. Dar iată că în cale îi ies pescarii cu pietre grele şi cuţite. Sare din nou în apă, se târăşte prin tină. Când e aproape să-l ajungă Gheorghe, o coteşte.

Aleargă şi coteşte, făcând un braţ nou Dunării spre mare. Şi Gheorghe în urma lui îl tot loveşte cu paloşul.

Se aruncă iar în mare, încearcă să se urce din nou pe ţărm... Şi aici îl ajunge bine Gheorghe cu calul şi îl zdrobeşte sub copite.

— Iartă-mă, Gheorghe, geme balaurul cu prefăcătorie, şi m-oi căi de toate relele făcute, m-oi pustnici, mi-oi ridica aci chilie şi am să trăiesc numai în post şi rugăciune câte zile oi avea...

— Ai să trăieşti, rosteşte Gheorghe, să te căieşti, dar de chilie să-ţi am chiar eu de grijă...

Zicând aşa ridică iar paloşul, îi taie două capete din trei, coada şi ghearele. îl leagă bine, bine în lanţuri, şi-l trage după el în fundul mării.

Sapă o groapă adâncă, adâncă, jos, sub ape şi îl azvârle acolo. Şi după ce îl cetluieşte de o stâncă ce se ivise în fundul gropii, îl mai loveşte încă o dată cu paloşul

în ţeastă şi îi spune:

— Aci ai să rămâi înlănţuită, fiară rea şi turbată; iar apa, ce ai sărat-o tu însuţi aşa tare, nu va lăsă să ţi se lecuiască rănile la gheare şi grumazuri... Şi aşa vei sta sub chinul veşnic, cât o să fie lumea, marea şi pământul...

Şi fiindcă se înţelege bine, îi ardea sufletul lui Gheorghe de dorul Heracleei sale, lasă balaurul în groapă... Pleacă, fugind cu calul în galop către palate...

Bate la porţi. Nu îi răspunde nimeni, nimeni... Mai bate o dată... Iar tăcere. Tăcere grea ca de mormânt.

Timp mult nu mai avea. Cele trei zile sorocite de Nahado erau aproape pe trecute. Şi nu avea flăcăul altă dorinţă decât să zmulgă lanţurile Heracleei. Putea apoi să piară el în bună pace.

împinge dară poarta cu putere. Deschide. Găseşte numai slugi plecate – puţine, câte scăpaseră nevătămate de sub urgia lui Tauctis, îngenuncheate, plângând cu jale mare.

Deschide apoi şi uşa încăperii în care era fata legată, şi ce să vezi ?

Ca să înţelegeţi însă ce urmează, va trebui să spun că în vremea cât balaurul lupta la porţile palatului cu Gheorghe, fata s-a zbuciumat, a plâns şi s-a rugat de toţi din preajmă să îi rupă lanţurile şi să ajungă astfel lingă Gheorghe.

Dar n-au putut, că vă spusesem mai înainte: nu doară că închin- gaşe Egeea pe copilă, dar o vrăjise astfel ca nimeni, în afară de ea însăşi, să nu o poată dezlega.

Şi atunci, plângând, plângând cu deznădejde, geamătul ei l-a auzit Nahado, duhul mării.

Nici el nu mai avea însă de astă dată putere s-o dezlege.

Şi aflând copila de la dânsul că Gheorghe o să-l biruiască pe balaur, dar îşi va pierde viaţa în trei zile, a început să plângă, să suspine şi mai tare. Şi l-a rugat pe duhul mării de nu ştie vreo altă vrajă, cu care ar putea să scape şi zilele lui Gheorghe.

— Ba ştiu, a spus Nahado, că vrăjiie sunt multe... Dar

ca să scape Gheorghe, ar trebui să împietrească un trup nevinovat... Şi e destulă jertfă şi durere, şi aşa...

— Ba nu, a plâns copila. Jertfa iubirii nu e prea mare niciodată, Nahado... Şi rogu-te împietreşte-mă pe mine, ca să trăiască Gheorghe, iubitul meu...

Duhul s-a făcut umbră, şoptind câteva vorbe, suflând o dată peste trupul legat în lanţuri al copilei... Şi... doamne!... Lucru nemaivăzut... Fata s-a prefăcut în piatră. Tocmai atunci intrase şi Gheorghe.

Iubita lui, copila pentru care luptase, frumoasa Heracleea, nu mai era decât o piatră. Şi chiar piatra aceea tot mai era legată de patul ei de marmură trandafirie.

S-a repezit sărmanul Gheorghe asupra ei s-o îmbrăţişeze. Şi buzele ei tot mai aveau încă puţină frăgezime şi căldură.

Şi s-a izbit cu capul greu de lespezi, a plâns şi s-a zbătut.

Şi s-a rugat de duhul Nahado să-l lase şi pe el în fundul mării pentru totdeauna, să nu se mai despartă de Heracleea.

Duhul suflând însă şi asupra palatului, l-a prefăcut în abur, şi Gheorghe s-a văzut pe ţărmuri.

— Nu, duhule, a strigat flăcăul, chiar dacă trebuie să-mi pierd viaţa, rămân sub valuri, lingă Heracleea.

Şi a vrut să se arunce în valuri.

— Rămâi aici, i-a spus Nahado. Pe draga ta o voi aduce eu la faţa apei...

Şi a mai făcut un semn asupra mării, şi dintr-o dată s-a ivit din ape un pat de marmură trandafirie pe care îşi dormea somnul Heracleea.

— Şi acum, a urmat duhul, mai află că prin jertfa fetei tu îţi vei păstra nu numai viaţa; îţi rămân şi paloşul de foc şi calul sub mâna ta...

Calul, care era alături, a nechezat în acea clipă; şi paloşul a tresărit la mijlocul băiatului.

— Mai sunt balauri, mai sunt şerpi; mai sunt copile ce îşi vor pierde viaţa sub gheara lor. Şi tu poţi, Gheorghe, să aduci dreptate în lume... Porneşte!...

— Voi porni!

A îmbrăţişat Gheorghe încă o dată pe Heracleea lui cu trup de piatră, i-a sărutat buzele reci şi mute. Şi ea zâmbea, şi parcă era vie.

— Adio, draga mea, a spus încă o dată Gheorghe şi, încălecând pe calul său cu aripi la picioare, a tras de frâu.

Şi a colindat flăcăul toată lumea, a prăpădit balaur cu balaur, din toate mările, pe ţărmuri, prin oraşe.

Unde afla că e vreun şarpe mare, sau vreun balaur, care pândeşte o copilă, sau cere de la oameni jertfă, se repezea ca vântul şi ca gândul şi îl pedepsea în scânteieri de paloş.

Şi apoi se povesteşte că astfel s-a dus vestea despre Gheorghe, şi vitejia lui, că unii dintre oameni l-au numit: «Sfântul Gheorghe».

Târziu, bătrân, când a simţit că i se-apropie ceasul, Gheorghe s-a întors. Şi s-a culcat pe ţărmul mării cu paloşul şi calul lingă dânsul, cu ochii către Heracleea. A aruncat o floare în apă, cea mai frumoasă floare pe care o culesese el pentru dânsa. Şi-a glăsuit aşa:

Se-apropie noaptea ca un văl de umbră, Arunc spre tine, draga mea, ofloare-n apă Şi floarea saltă-ncet pe valuri, Iar inima mi-e sfâşiată de durere Ca-n prima zi, ca-n primul ceas, Iubită, preaiubită Heracleea!

Aşa a spus şi a închis ochii…

Iar unii spun că, în acea clipă, chipul frumos al fetei era brăzdat de lacrimi.

Acestea însă, dragii mei, s-au petrecut demult; cine mai ştie de or fi fost întocmai, aşa cum le spun eu…

De vă suiţi însă şi acuma pe dealurile Beştepe, vedeţi în vale lacul Razelm, care era pe-atunci un sân de mare. Şi în apa lui e insula Popina, cum îi spun oamenii. Şi insula nu este decât un pat de marmură trandafirie, pe care îşi doarme şi acuma somnul Heracleea.

Pe ţărmul dimpotrivă doarme Gheorghe şi calul este lângă el. Iar între ei, pe apă, e o floare de piatră. E floarea azvârlită de Gheorghe în ultima clipită.

Şi tot de-acolo, de pe Beştepe, se vede bine şi cetatea

Heracleea, arsă şi ruinată de Tauctis; se vede apoi braţul Sfântul Gheorghe, pe unde a fugărit flăcăul pe balaur, lăsând dâra de apă.

Se vede totul ca într-o carte...

Iar jos, în mare, stă Tauctis, balaurul înlănţuit de Gheorghe. Când rănile îl ustură prea tare, arse de sarea prăvălită de el însuşi în apele întinse ale mării, balaurul se zbuciumă şi urlă. Din gâtlej suflă flăcări şi pucioasă. Scânteile se văd lucind pe apă.

Atunci marea se clatină şi saltă din adâncuri, rânjind cu colţii ascuţiţi ai stâncilor către corăbii. Vântul, trezit din somn, întinde aripi. Zboară şi el deasupra apei.

Oamenii spun că e furtună...

Şi uneori corăbiile se sfărâma în clocotul năprasnic.

Aceasta este însă, dragii mei, osânda dată lui Tauctis de Gheorghe, preaviteazul lumii... Balaurul mai trebuie să ispăşească... Şi altminteri încă nu se poate!...

Oraşul scufundat

Aş vrea acum să-mi spuneţi fără înconjur, dacă aţi fost vreodată ia ţărmul mării pe vreme de furtună? Şi aţi văzut că valurile poartă câteodată bănuţi de aur, pietre scumpe?

Dar v-aţi gândit de unde sunt?

Nu. Nu sunt din corăbii sfărâmate, nici aruncate de vreun bogătaş. Sunt din oraşul care a fost odată aici pe coastă.

Era un oraş mândru şi plin de bogăţie. Cel puţin templul care se înălţa în mijlocul oraşului nu mai avea asemănare în toată lumea. Avea nişte coloane albe, drepte, şi o sală mare, podită toată în marmură albăstrie. în fundul sălii se afla zeul la care se închina întreg oraşul; zeul negoţului, cioplit de o mina meşteră din fildeş.

Zeul era urcat pe un soclu de aramă şi înaintea lui se aduceau în zorii zilei jertfe. Când sângele începea să curgă sub cuţite, când preoţii aprindeau focul şi fumul ce plutea alene prin văzduh se apropia de chipul zeului, în ochii lui sclipeau deodată nişte lumini de tot ciudate.

— Vedeţi? Zeul e mulţumit de jertfa noastră, spuneau

unii către ceilalţi neguţători şi fiecare se îndrepta spre casă cu voioşie, glumind, râzând, gândindu-se că viaţa e frumoasă şi că negoţul lor va merge tot mai bine sub ocrotirea zeului.

N-aş vrea însă cumva să credeţi că oamenii ce locuiau acest oraş făceau negoţ numai cu stofe, cu încălţări, sau cu podoabe. Nu. Ei făceau adeseori şi tâlhărie, pentru că zeul însuşi era de fapt zeul negoţului şi al tâlhăriei. De aceea nici nu se dădeau în lături ca să răpească de prin ţară băieţi şi fete, pe care îi vindeau apoi ca sclavi în târguri care se făceau anume.

Erau însă ce-i drept, neguţătorii aceştia, bărbaţi viteji, ştiau să lupte bine şi nu se înfricoşau de moarte niciodată. Dar totodată mai iubeau nespus petrecerile, cântul, vinul şi orice fel de desfătare.

Cel mai viteaz din tot oraşul, cel mai frumos şi mai isteţ, cel ce iubea mai mult petrecerea, era chiar regele. Se numea Solon. La danţ, la cântec şi beţie, nimeni nu îl întrecea. I-adevărat, de ce n-aş spune-o, că nici la luptă!...

în zori, când sunau trâmbiţele de chemare, Solon se azvârlea în valurile mării cu trupul gol şi risipindu-şi moliciunea nopţii, încăleca pe un cal sălbatic, cu toţi neguţătorii după dânsul. Şi ca furtuna stră- bătea de-a lungul şi de-a latul prin toată ţara.

Câte o bătrână îi cădea înainte şi se ruga cu lacrimi pentru flăcăul său, toiag la bătrâneţe; câte un tată se arunca în tină cu umilinţă, cerându-i îndurare pentru copila lui, crin alb, neîntinat, şi mângâiere ultimelor zile.

Dar Solon era tare, cu inima de piatră, nu se îndupleca. Şi poruncea să fie luaţi băieţii şi fetele, legaţi în ştreanguri; iar sclavii aduşi de dânsul îmbogăţeau oraşul.

Sub mina lui oraşul se mărise ca într-o poveste. Era plin de clădiri şi de terase pe malul mării, plin de statui şi plin de avuţie. Fiece om avea la el acasă, pre cât se spune, câte o hazna regească, unde aduna într-una comori de aur, stofe de preţ şi giuvaeruri, şi lucrurile cele mai alese de pe lume.

Nimeni nu avea însă atâta bogăţie cita adunase

Solon. Palatul lui fusese clădit chiar lângă templu din ambră şi din alabastru, bătut în întregime în diamante. Grădinile ce înconjurau palatul aveau flori rare şi alei podite pe de-a rândul cu ametiste şi safire. Fântânile care ţâşneau ba ici, ba colo cerneau pânze de apă răcoroase în havuzuri. Şi sclave, cele mai frumoase sclave, cântau şi îl desfătau pe Solon fără de preget.

Pe înserate îşi punea regele o haină liliachie de mătase peste armură şi începea să dănţuiască în fruntea cetelor de tineri veseli şi ameţiţi, purtându-şi fruntea încununată cu foi de viţă.

Poruncea apoi să se tragă barca la ţărm. Se aşeza între făclii aprinse, pe un jilţ scump, din lemn de cedru, şi lua în mina lira.

Sclavii vâsleau cu plescăit domol în valuri şi purtau barca către largul mării, iar regele cădea atuncea în tristeţe. Mângâia coardele întinse ale lirei şi începea să cânte aşa:

De ce am rămas deodată atât de singur? Unde-mi sunt prietenii, unde mi-e veselia?

Inima mea i-o frunză veştejită, Zmulsă dintr-un copac de vântul toamnei Şi azvârlita în apa mării.

Valuri albastre o iau, o poartă,

O duc în larg sau o izbesc de pietre.

Valuri albastre se sfărâma De ţărmul sur de piatră al cetăţii Şi cad apoi cu sunete mâhnite. Curând, curând, va veni iarna, Durerea mea se va preface-n gheaţă, Suspinul meu pe buze-mi se va stinge...

Mai răsuna o dată un acord din liră şi regele tăcea, privind în zare la apa ce purta parcă pe creste buchete mari şi albe de liliac.

Acei care erau în clipele acelea cu regele în barcă uitau să mai apropie de buze ulcioarele cu vin. îşi ştergeau lacrimile pe furiş, pentru că glasul lui era ca mierea, ca vântul cald al înserării, ce poartă pe aripa-i străvezie mirezme grele şi tulburătoare.

Când lăsa lira jos, prietenii ce erau alături de el, în barcă, îl întrebau:

— De *ce este* în glasul tău, acum, o, rege, atâta tainică întristare? Nu ţi-a dat zeul nostru avuţie, putere peste atâţia oameni? Ţi-a dat tot ce pofteşti!…

-—- Mi-a dat ce a vrut, răspundea Solon, aur, tărie, desfătare; în schimb mi-a luat ce este mai de preţ: puterea de a iubi. Voi ştiţi prea bine că eu nu pot iubi pe nimeni… Inima mea e rece şi pustie. De ce oricine poate să iubească şi eu nu pot?

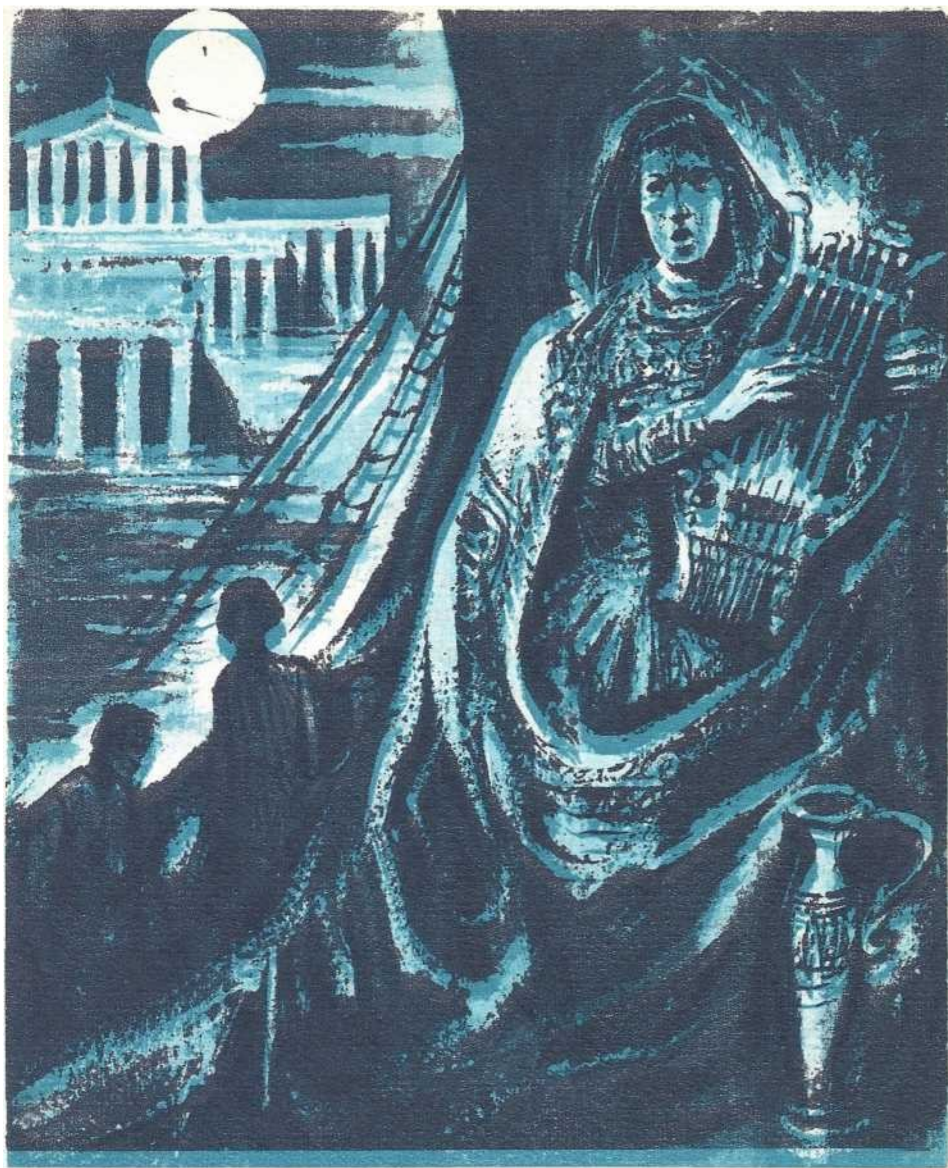
— Pentru că tu eşti rege. Zeul tocmai de aceea ţi-a dat o inimă de piatră, mai grăiau cei din barcă. O inimă aşa cum are el însuşi…

— Poate aşa să fie, glăsuia regele la urmă. Inima zeului din templu este şi ea de piatră…

Şi întorcându-se acasă în acea zi, regele a pornit spre templu. S-a prosternat în faţa zeului, punând să se aducă jertfe îmbelşugate. Şi s-a rugat.

— Mărite zeu… Eu ţi-am slujit întotdeauna cu credinţă. N-am luat în seamă mila, nici cinstea, omenia… Din avuţia dobândită ţi-am ridicat apoi un templu ce nu mai are asemănare. Voi face şi mai mult… Tot ce-ţi va fi porunca…

Buzele reci şi răutăcioase de fildeş ale zeului, ce nu grăiseră vreodată până atuncea, au tresărit.

— Ce îmi ceri în schimb?...

— Să am şi eu în piept scânteia învâlvorată a dragostei... Atât îţi cer.

— Nebun eşti, Solon!... a spus zeul. Inima ta este de piatră. Tu eşti făcut să fii un rege mare, să îmi slujeşti doar mie şi aurului...

— Lasă-mă să cunosc şi eu măcar o noapte ce e

iubirea, s-a rugat Solon, şi îţi voi jertfi, pe urmă, zeule, tot ce doreşti...

— Atunci ascultă, a rostit zeul, mă învoiesc. Şi cu puterea mea am să-ţi aprind numai o dată inima ta de piatră, din asfinţit şi până în zori de ziuă. Te voi lăsa să îndrăgeşti şi tu o fată...

— Mă vei lăsa? O noapte?... s-a veselit regele Solon. îţi mulţumesc... Cere-mi acuma preţul... Poate să fie preţul cel mai mare... Plătesc voios.

— Preţul este acesta, a grăit zeul: când raza cea dintii de soare va străluci deasupra mării, tu însuţi vei aduce de plete, ca jertfă pe altarul meu, copila pe care ai îndrăgit-o...

— Chiar eu va trebui să aduc jertfa?

— Da. Tu. Şi sângele ei roşu, fierbinte, când o să curgă pe lespezile acestea de marmură, inima ta de rege se va împietri mai tare, oraşul tău va creşte, gloria mea la fel... Şi eu am să fiu zeul la care o să se închine în veacuri toţi care sunt puternici, isteţi, necruţători... Acesta este preţul...

— Nu îmi ceri prea mult ?

— Dar tu ? Nu îmi ceri ce nu se cade să aibă un rege ? Dragoste şi simţire... Ţi le dau pentru o noapte, cerându-ţi în schimb preţul... Plăteşti sau nu?...

— Plătesc!... a grăit Solon.

Deodată, dinspre marefstârnindu-se un vânt, cu toate că văzduhul fusese până atuncea liniştit, s-a auzit un geamăt. O undă de vânt rece a răbufnit şi în templu, izbind faţa lui Solon. Şi zeul a întins mâna către el, rânjind uscat şi rău ca o sălbăticiune ce sta gata să muşte...

— Manga!... a rostit el şi buzele-i de fildeş s-au strâns ca mai înainte.

A rămas nemişcat.

Şi apoi, mai am a povesti, că tot în acea vreme hălăduiau aicea, prin ape, şi nişte zâne, care de care mai gingaşe şi mai frumoase. Toate surori. Iar una dintre ele, cea mai mică, şi aş îndrăzni a zice chiar cea mai dulce şi mai frumoasă, se numea Manga.

Copila aceasta îl văzuse adeseori pe Solon plimbându-se cu barca lui luminată de făclii pe ape, în amurguri, cântând cu lira în mina. Şi o mişcase cu viersul lui.

Când auzea gingaşa Manga pe rege cântând cu întristare:

Inima mea i-o frunză veştejită,
Zmulsă dintr-un copac de vântul toamnei
Şi azvârlita în apa mării,
Valuri albastre o iau, o poartă,
O duc în larg, sau o izbesc de pietre…

simţea că sufletul i se sfâşie şi ar fi vrut să vină la dânsul, să îl mân- gâie, să îi aline suferinţa care îl rodea. Zâna cea mică îşi lua atunci surorile de mină şi împreună pluteau prin valuri, însoţind barca, ascultând cântecul lui Solon.

— Dragele mele, spunea Manga surorilor, şi ochii ei se asemănau în acea clipă cu stelele care ardeau şi ele în fundul mării, dragele mele, ce tânăr şi frumos e regele acesta, şi ce trist este. Tăceţi cu toatele, să ascultăm ce spune!…

E drept că alteori copila îl vedea pe rege când dănţuia cu veselie în grădinile ce le avea pe malurile mării, cu fruntea încununată în foi de viţă, când sorbea vinul cu însetare cupă după cupă; dar şi atunci îi era milă… Ea socotea că regele petrece doar ca să îşi uite întristarea…

Şi se mâhnea atunci sărmana Manga mai mult.

Ba, uneori, în timpul nopţii, când regele dormea pe ţărmul mării, în grădină, zâna cea mică se furişa până la dânsul şi îl privea cât se putea de aproape.

Iar regele gemea încetişor prin somn. Manga se apleca asupra lui, îl mângâia pe frunte cu mâna ei micuţă, şi îl săruta.

«Sărmanul» gândea fata, şi tare ar mai fi vrut să îl strângă la pieptul ei, de nu s-ar fi temut că regele o să se trezească, şi o va zări.

Numai că zânele, văzând-o pe surioara lor de la o vreme mereu pe gânduri, o întrebaseră:

— Iubită Manga, sora noastră mică, ce îţi frămanta oare inimioara, de ce priveşti într-una cu ochii înrouraţi către oraşul regelui Solon?...

Fata ie povestise ce milă îi este de rege şi cum se furişează de multe ori noaptea pe ţărm să îi vegheze somnul.

— Surioara noastră dragă, îi răspunseseră zânele celelalte, regele Solon este un om rău. El îl slujeşte pe zeul său cel nemilos, de fildeş, care se vede în templul de pe ţărmul mării... Nu te gândi la el.

— Zeul poate că este rău, dar Solon nu-i aşa, zisese Manga.

— Ba da, grăiseră iar zânele, ne-a spus nouă şi vântul... E rău...

— Pentru că nimeni nu are milă de dânsul, le înfruntase Manga, pentru că nimeni nu îl iubeşte cu adevărat. Şi cred că ar trebui... ca eu... E datoria mea de zână...

— E poate datoria ta?... începuseră să râdă zânele. Tu eşti mai mică, Manga. Şi sunt prea multe lucruri pe care nu le ştii... Cată-ţi mai bine mila în altă parte...

Vorbele acestea le schimbase Manga cu zânele, surorile mai mari, tocmai la vremea când, în templu, Solon era plecat în faţa zeului de fildeş şi îi făcea făgăduiala că va aduce jertfă chiar pe copila ce o să-i cadă dragă.

Şi iată, fără ca să-şi asculte surorile mai mari, Manga se duse din nou, în noaptea care urmă, pe ţărmul înflorit al mării.

Cerul părea o scoică mare de sidef în care strălucea mărgăritarul nopţii, luna.

Apa se învăluise parcă într-o mantie bătută toată în rubine.

Şi regele, obosit de atâta zbucium şi de petrecerea din timpul serii, dormea ca de obicei, pe un aşternut ţesut în fir de aur, la ţărmul mării, în grădină.

Manga urcă pe coastă, se apropie de rege şi se uită la el. Era frumos, subţire, nu se trăda nimica pe chipul lui că ar putea să aibă în inimă răutate, înşelăciune, videnie.

Solon tocmai visa că se afla în templu şi se ruga. Zeul se uita crunt la dânsul şi îl ameninţa cu moartea, de nu îi urmează poruncile întocmai.

Şi atuncea el oftă, rosti ceva prin somn.

Manga, îngrijorată, se apropie de dânsul şi îl mângâie pe obrajii reci, îl sărută pe buze şi îi şopti cu nesfârşita milă:

— Dormi, dragul meu... Manga ta te veghează...

Cum spuse vorba asta, regele se trezi, se ridică în cot, şi o văzu pe Manga lingă dânsul. Pe cer o mână nevăzută aprindea candelabre din mii şi mii de stele, poate anume pentru Manga şi pentru noaptea ei de nuntă.

Solon o luă pe draga lui în braţe. Ea vru întâi să fugă. Ştia că de se lasă să fie îmbrăţişată de către un muritor, îşi pierde puterea şi vraja ei de zână. Dar deodată privind pe rege, înţelese bine că îi este atât de drag, încât de acuma toate îi sunt totuna, orice ar fi să se întâmple.

— Iubesc, rosti şi Solon, uimit, nebun de fericire. Mi-e inima fierbinte. Iubesc, iubesc, iubesc!... Cine eşti tu, iubito, de îmi bate întâia oară inima pentru tine?... De unde vii, şi cum?

— Sunt zâna cea mai mică din toată apa mării, mă cheamă Manga, rosti copila, cu faţa îmbujorată, şi am venit la tine, mărite rege, căci îmi eşti drag...

— Mangalia se va numi oraşul, în care tu vei fi de acuma înainte regină, mai spuse Solon, care uitase făgăduiala ce o făcuse zeului său. Vrei ca să îmi fii mireasă?...

Zâna îşi plecase capul la pieptul regelui, nespus de bucuroasă de atâta fericire ce îi aducea.

Şi iată se iviră, de nu ştiu unde, şi slujitorii la strigătul puternic al regelui. Se aşternură mese în grabă mare. Se aduseră bucate. Veniră oaspeţi. Şi începură nunta.

Urcată rpe un jilţ înalt, Manga şedea alăturea de Solon, pe frunte cu o coroană de aur. Neguţătorii se plecau în faţa ei şi îi strigau;

— Slăvită fii, regina noastră, mireasa albă a lui Solon!

— Manga se cheamă, le spunea regele, de aceea şi oraşul nostru va purta de astăzi înainte acest nume…

— Mangalia, Mangalia se va numi oraşul nostru, strigau neguţătorii.

— Să se desfacă butoaiele cu vinul cel mai scump şi sclavele să dănţuiască… porunci Solon.

Manga primi şi ea o cupă. Când o sorbi, simţi că o străbate un foc ce îi alerga prin vine ca o nălucă.

Şi, ca să îi facă plăcere regelui, sări şi ea în mijlocul sclavelor şi începu să dănţuiască pentru dânsul.

Nicicând nu mai văzuse Solon asemenea minune. Manga se în- mlădia în tactul desmierdat al flautelor; parcă nu atingea pământul, parcă zbura.

Danţară şi cântară întreaga noapte. Spre dimineaţă Solon duse pe regină către palatul lui cel mare de alabastru şi de ambră, şi luând în mina lira, porni şi el să cânte:

Noaptea învăluie încă grădina, Un cerb şi-o căprioară-s lafântână, Sorb apa limpede cum e cleştarul, Iar plantele, abia, abia suspină. Marea foşneşte încet pe maluri Şi eu mă urc pe trepte către tine. La uşă-mi leapăd mantia şi coiful Şi nu-mi păstrez decât armura. Tu te-ai ascuns sub baldachinul de mătase Şi mă aştepţi cu dulce-nfiorare. Luna, priveşte-o, îşi ascunde faţa…

Târziu, târziu, ieşiră pe terasă, mergând înlănţuiţi. în mare, Manga văzu pe toate zânele în rochiile lor albe, plutind, făcându-i semne.

— întoarce-te, întoarce-te în apă, Manga, îi strigau ele.

Solon nu le auzea. El nu putea să înţeleagă graiul zânelor.

— Nu pot, răspunse Manga în graiul lor, ce nu putea să fie auzit de nimeni, pentru că îşi vorbeau numai în gând.

— De ce, de ce, surioară?… se înfiorau de teamă zânele. Nu cumva te-ai lăsat îmbrăţişată de rege ?

— Ba da, răspundea Manga, ba da, şi sunt atât de fericită…

— Vai ţie, vai, surioară, se îngrozeau mai tare zânele.

Ce te vei face, draga noastră Manga?

Şi toţi neguţătorii ţipau şi chiuiau în vremea asta:

— Slavă reginei noastre Manga!

în timp ce zânele plângeau:

— Vai, nouă... Vai, mai ales ţie, iubita noastră Manga!

Pe când se petreceau acestea toate, soarele începu să se ivească deasupra apei, aruncând raza cea dintâi.

Solon se deşteptă din ameţeală, îşi duse mâna peste frunte şi îşi aminti de tot.

— Manga, îi strigă el iubitei, fugi iute, draga mea regină, ascunde-te în mare!... Ascun...

— E prea târziu, răspunse o voce, şi în faţa lor se arătă zeul, cu mâna întinsă către Solon.

— Nu eu... Nu îmi cere mie asta, nu pot, răspunse Solon. îndură-te, o, zeule... Acuma o iubesc pe Manga...

— Tu însuţi vei aduce-o în templu, glăsui iară zeul. De plete vei aduce-o, cum ţi-e făgăduiala.

— Aşa? Acesta-i legământul?... zbiera pe scări mulţimea ce o aclamase până atunci pe Manga.

Iar fata sta pe lespezi, unde o zvârlise Solon de teamă când se ivise zeul, încă zâmbind, neînţelegând prea mult din cele ce se întâmpla, cu mâinile întinse către rege, cerându-i ajutor.

— Tu însuţi vei aduce-o, repetă zeul cu ochii ţintă către rege,o vei jertfi negoţului şi aurului – mie, glăsuia zeul.

— O vei jertfi, da, da, urla mulţimea ce se apropia cu ameninţare din ce în ce mai mult de Manga, cu mii de mâini întinse, gata s-o prindă şi s-o sfâşie. Altminteri o luăm noi.

Şi atuncea dintr-o dată Solon se hotărî. O luă pe Manga lui de plete. Cu aceleaşi mâini o luă, cu care o mângâiase mai înainte şi pomi cu ea spre templu. De ce se apropia de templu, inima lui era mai tare.

— Iubitul meu, se ruga fata, pe care Solon o târa prin gloduri, opreşte-te puţin să îţi cânt un cântec.

Dar el acuma nu îi mai auzea suspinul. Era ca surd.

— Aş vrea să îţi dăn- ţuiesc ca astă noapte, plân- gea

fata...

El nici n-o mai vedea. Era ca orb.

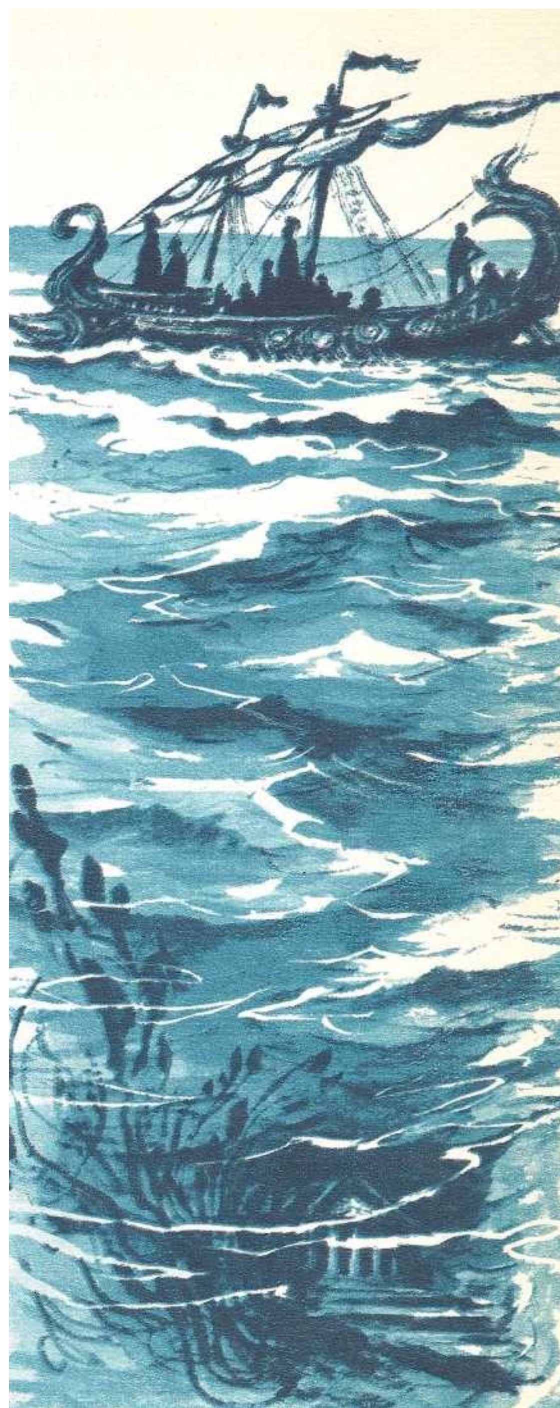
— Ha, ha, ha, ha!... râdeau neguţătorii. Solon îşi va jertfi mireasa, regina lui, zeului nostru, negoţului nostru, aurului nostru... Ha, ha, ha, ha!

Şi îl urmau înghesuin- du-se între dânşii, glumind şi veselindu-se necontenit.

Solon nu mai vedea nimica în afară de templu.

Iată acolo şi zeul!... Sta nemişcat în haina lui de fildeş, parcă nu se clintise niciodată de pe soclu. în faţa lui, altarul pentru jertfă.

Regele Solon a trântit-o pe Manga, pe altar, ca pe o mieluşică pentru jertfă. Preoţii i-au adus îndată un cuţit. Şi regele l-a luat în mină, l-a îndreptat spre pieptul fetei.

Cât el a luat în mina şi cuţitul ^înele, ce priveau din ape spre cele ce se întâmpla, au alergat la duhul mării, la Nahado.

— Ajută-ne!... Ajută-ne, Nahado!au început ele să ţipe înspăi- mântate. Solon jertfeşte zeului cel crud pe Manga, pe sora noastră...

— Asta nu se mai poate, a pufnit duhul... Asta-i prea mult!...

S-a pogorât în fundul mării ca un fulger şi a aprins nişte cazane mari, vrăjite.

Marea a început să clocotească, pământul să se clatine, mai mult, mai mult... Templul întâi, apoi întreg oraşul: cu case, cu grădini şi cu terase, s-au clătinat ca o corabie pe vreme de furtună. Apoi s-au prăbuşit cu zgomot groaznic, cu ţipete de spaimă şi de moarte, în fundul mării.

Deasupra zidurilor sfărâmate a năvălit în clocot apa, le-a învăluit ca într-un giulgiu verde, în timp ce zânele plângeau cu jale, pe sora lor cea mică, Manga.

Au mai căzut câteva stânci deasupra şi marea a adus nisip să şteargă totul...

Solon a împietrit în mână cu cuţitul. Manga la fel, trântita pe altar. Zeul s-a sfărâmat în bucăţele. Neguţătorii au pierit sub ape...

Din tot ce a fost n-am mai rămas nimica... Ici, colo, câte un ban adus de valuri, ici, colo, câte o piatră rătăcită...

Consul şi Taita

9 9

Povestea asta, vă spun drept, o cântă vintul într-o seară prin faţa casei mele. Şi şuiera:

— Phiiii!... Phiiii... Ascultă colea!... Nu ştii nimic... Ai auzit tu de povestea uriaşului, de tronul de pe dealul Consul? N-ai auzit?... Ehe-he-he!... Vezi?...

Şi vântul a început să povestească.

— Odată, demult tare, poate chiar înainte de Tauctis, marea se întindea deasupra ţărmului până departe în zare, până la munţii cei înalţi, întunecoşi, din soare-apune.

Până acolo răzbăteau pescarii cu bărcile şi prindeau

peşte.

De-acolo înainte era împărăţia unui uriaş; împărăţie mare, puternică, şi care se întindea la rândul ei peste întreg pământul.

De la o vreme însă uriaşul a îndrăgit o fată, pe Taiţa, copila unui duh – duhul pământului şi al pietrii.

Şi a trimes crainici, cu claruri multe şi bogate, să ceară fata.

— Nu vreau să mă mărit cu el, a zis Taiţa şi a început să plângă în hohote. Nu-mi este drag. E şi urât, bolovănos, nu ştie să cioplească piatra... Eu am visat odată că voi iubi un tânăr, care îmi va dovedi că mă îndrăgeşte, tăind din piatră pentru mine cu dălţiţa un trandafir, care să pară viu, să aibă şi mireazmă...

— Astfel de cioplitor în piatră nu se află, copila mea, a răspuns duhul.

— Ba da, se află, a zis Taiţa, am visat eu... Şi se făcea că trandafirul creştea după aceea la fereastră, iar cioplitorul mi-era drag... Tată, îndură-te de mine; dă-mi voie să aştept, să vină cioplitorul, să-mi pună floarea minunată la fereastră.

— Bine, Taiţa mea, a rostit duhul, care-şi iubea nespus de mult copila. Va fi precum doreşti...

II

Şi a trimes îndată uriaşului răspuns, că fata lui, Taiţa, nu vrea să se mărite decât cu acela care va şti să taie din piatră cu dălţiţa un trandafir, care să-i crească la fereastră, să pară viu, să aibă şi mireazmă...

S-a înfuriat uriaşul, dar nu avea ce face... Putea el să sfărâme munţii, putea să poruncească, dar nu putea să taie în piatră cu dălţiţa un trandafir. Şi atunci a strigat tare, să plece slujitorii în toată împărăţia, şi să-i aducă în faţă pe toţi aceia ce ştiu să dăltuiască.

Au plecat slujitorii şi cercetând cu sârg prin sate şi oraşe, au strâns toţi cioplitorii, toţi câţi puteau să umble în mână cu dalta şi ciocanul.

— Să vă încercaţi puterea, le-a poruncit uriaşul. Şi acela dintre voi care o să poată ciopli din piatră rece un

trandafir, va primi ca răsplată un colţişor din ţară şi un sac plin de nestemate. Hei!... Cutezaţi?...

Unii au dat din umeri, alţii au spus pe faţă:

— Noi nu putem să facem lucrul acesta, uriaşule.

— Un trandafir e viaţă; şi piatra este piatră... Cum o să poată face un om din piatră viaţă?...

Alţii au vrut să încerce; dar nu au izbutit să facă decât o formă îngheţată de piatră, ce nu avea nici viaţă, nu avea nici mireazmă...

— Mai porniţi încă o dată! a dat răcnet uriaşul spre slujitori. Căutaţi prin munţi, pustiuri, păduri, prin orice locuri cât de ascunse. Şi să nu cutezaţi a vă întoarce, de nu aflaţi nici de astă dată pe omul ce ştie să dăltuiască din piatră un trandafir cu viaţă...

Târziu, târziu, nu pot să spun cam după cită vreme, iacătă slujitorii se întorc. Şi aduc cu ei un tânăr frumos şi subţirel, doar cu o dăltiţă în mina.

— Cine eşti tu, băiete? ţipă la el cu încruntare uriaşul.

— Sunt cioplitor în piatră, îi răspunde băiatul. Mă cheamă Consul. Şi am venit la poruncă, după trimişii tăi...

— L-am aflat într-un munte, adaugă slujitorii. Trăia ascuns acolo ca o sălbăticiune. Dar ştie să taie în piatră orice... Am văzut noi cu ochii cum dăltuia într-o stâncă arbori, fire de iarbă, flori şi vieţuitoare.

— Hm!... Hm!... face uriaşul. Eu care urnesc munţii numai cu un cuvânt şi am în stăpânire o omenire întreagă, nu pot să fac astfel de lucruri. Şi o să poată ăsta, tânăr, şi aşa bicisnic la trup ? Nu-mi vine, slujitorilor, a crede...

— Măria ta, grăieşte băiatul cu îndrăzneală uriaşului, ca să cioplești în piatră, nu-ţi trebuie trup mare şi nici putere multă, nu-ţi trebuie stăpânire peste cetăţi şi oameni, ci numai o inimă înfocată. Atâta...

— Inimă?... Pentru piatră?... Ha, ha, ha!... zbiară uriaşul. Eşti un netot, băiete, se vede bine. Dar eşti cutezător. Şi de aceea îţi poruncesc ca să cioplești în piatră pentru mine un trandafir; să aibă şi mireazmă... De nu, am să-ţi tai capul pe loc...

Şi cum a rostit vorba uriaşul, l-au şi luat slujitorii pe Consul; l-au dus cu dânşii până la duhul pământului şi al pietrii.

— Slăvite duh, s-au plecat slujitorii, stăpânul nostru, uriaşul, îţi trimite pe tânărul acesta să împlinească voia copilei tale pentru dânsul. De nu va face lucrul, aşa cum se cuvine, el o să-şi piardă capul. Binevoieşte dară şi arată-ne ferestrele Tăiţei; arată-ne şi piatra din care trebuie să cioplească floarea cea minunată...

Era tocmai la vremea când fata se trezea din somn şi ieşea la fereastră, să-şi răcorească faţa în vântul dimineţii.

Cum a zărit-o băiatul pe Taiţa – pe loc a şi îndrăgit-o. Era, ce este drept, frumoasă tare Taiţa, cu părul lung, şuviţe de aur şi mătase, cu trupul unduios ca o nuia de salcie, şi ochii... De ochi ce să mai spun, mai mândri nu se poate...

Şi a luat în mina Consul pe dată o piatră: o piatră mare, roşie, o piatră de rubin, piatra pe care i-o dăruise chiar duhul, să sape într-însa trandafirul.

Privind-o pe Taiţa din zori şi până în seară, cu inima bătându-i, el a cioplit acolo, în faţa ferestrei, pe îndelete, o vreme. Şi a făcut o floare, cum nu se pomenise de când e piatra piatră... Un trandafir ca focul, care avea petale ca buzele Tăiţei, moi şi tulburătoare; şi mai avea, – ce socotiţi? — şi o mireazmă, dulce şi ameţitoare, ca răsuflarea ei...

Când a sfârşit cu floarea, i-a cioplit Consul şi o tulpină din piatră de safir, a făcut apoi şi o rădăcină tot din aceeaşi piatră.

Şi a răsădit-o floarea întreagă, aşa cum se afla în glastră, chiar lângă geamul fetei.

— Doamne, ce mai minune!... Nu ştiu ce puteţi crede... Floarea aceasta ştia să cânte, dragi prieteni, floarea ştia şi stihuri...

— Tată, s-a rugat fata atunci, cu înfiorare, de duh, tată, nu vreau să plece preaiscusitul Consul de lângă noi... Spune-i să mai cioplească şi alte flori şi să ne facă o grădină întreagă aici, în ţara noastră de duhuri şi

fantasme...

— De-o vrea, să stea, a grăit duhul, eu nu sunt împotrivă, copila mea... îmi este drag şi mie flăcăul. Să încercăm anume şi să-l oprim!...

Şi l-a poftit chiar duhul cu vorbă blândă pe Consul: să mai rămână acolo la el şi să-i cioplească o grădină întreagă din piatră. în schimb, o să-i dea plata pe care i-o va cere, oricare ar fi...

Cât a cioplit băiatul grădina aceea de piatră, fata i-a stat mereu alături. L-a îngrijit ea însăşi. Cu mâna ei îi aducea mâncare şi băutură – din cele mai alese... Ba, uneori, spre seară, când Consul, trudit, lăsa dalta deoparte, fata îl privea cu ochii pierduţi în ochii lui şi îi spunea:

— Aş vrea, iubite Consul, să fiu şi eu o piatră rece şi fără formă, ca tu, cu măiestria pe care o ai, să-mi poţi da iară viaţă, cioplindu-mi chip, simţire şi cântec dintr-o dată...

Consul zâmbea la vorbele acestea ale Tăiţei şi o strângea în braţe. Ce şi-au mai spus după aceea, nu mai cunosc; dar fata s-a hotărât să fie a lui Consul. L-a sfătuit deci să o ceară tătâne-său: răsplată că i-a făcut grădina.

Şi nu pot spune sigur... Poate... Poate că însuşi duhul s-ar fi învoit. Numai atâta că soarta n-a vrut să fie astfel cum o puneau la cale cei doi tineri.

Nu ştiu prin ce întâmplare, uriaşul a aflat de gândul pe care îl aveau acuma fata şi Consul. Şi cunoscând apoi că se iubesc, s-a ridicat cu vuiet, ca marea, când urlă jos, în ape, Tauctis.

— Cum?... îndrăznesc?... răcnea uriaşul din răsputeri.

Şi avea uriaşul acesta şi el putere mare. Avea şi prieteşuguri cu un drac, Dolojman, ce bântuia pe atuncea şi apa, şi pământul.

Dracul, chemat pe dată, a schimbat pe uriaş la chip şi la statură. Uriaşul a putut astfel să se strecoare în tainica grădină, plină cu flori de piatră, ce susurau în cântec.

Şi a furat pe fată, pornind după aceea în goană mare, călare pe un balaur.

Duhul a prins însă şi el îndată de veste. S-a luat după uriaş: întâi ca un nor mare ce acoperise tot cerul; apoi ca o furtună, care bătea cu furie din spate pe tâlhari, pe urmă ca un trăsnet care lovea într-una cu suliţe de foc.

Balaurul, împuns în pântec de uriaş, fugea însă mai tare. Băgând dară de seamă duhul că nu-l mai poate ajunge şi nu poate să-şi scape fata, a rostit nişte vorbe de vrajă şi a făcut un semn.

Pe dată s-au ivit stânci mari în faţa fugarilor, închizând drumul; dar tot atunci uriaşul a lovit în balaur cu palma pe spinare. Acesta, fără preget, a făcut doar un salt. Şi a trecut peste stânca, aşa cum trece vântul când lunecă pe munte.

A sărit drept în mare; s-a făcut într-o clipă o corabie cu pânze. Uriaşul a început să sufle în pânze. Pânzele s-au umflat. Corabia s-a îndepărtat pe mare şi a pierit în ceaţă numaidecât. Duhul, ajuns pe ţărmuri, n-a mai văzut nimica. Nimica... decât valuri.

Fata plângea amarnic în acest timp şi se gândea cu deznădejde la Consul. Duhul gemea pe ţărmuri. Căuta, sărmanul, o răzbunare şi n-o afla. Puterea lui i se sfârşise chiar de la ţărmul mării. De jale şi durere, văzând că nu găseşte nicio cale să-şi scape fata, s-a schimbat într-o piatră.

Consul, sărmanul Consul, cu pasul lui mărunt de fiinţă omenească, umbla, pierdut din fire, şi o căuta pe fată, ba ici, ba prin tot locul. Când a ajuns în cele din urmă şi el la ţărmuri, şi a aflat năpasta, că a fugit uriaşul cu fata peste mare, s-a hotărât:

Se va urca în barcă şi va pleca s-o caute, oriunde ar fi ascunsă.

în acest timp uriaşul, în braţe cu Taiţa, plutea pe marea nesfârşită. Râdea tiranul de bucurie că a izbutit să păcălească pe duh, râdea şi de copilă, care îşi jelea cu o mâhnire fără seamăn iubirea sa pierdută.

— Vom face o nuntă mare, tot glăsuia uriaşul. Şi vom avea copii, copii mulţime... Atuncea şi bătrânul nu va avea ce face. Se va supune soartei... Şi se va învoi ca fata lui să

îmi fie soaţă.

Spunând astfel de vorbe, uriaşul a întins mâna spre apa cenuşie care fierbea în valuri.

Şi încotro a întins el mâna, apa s-a prins, ca iarna, când este strânsă în gheţuri. Întâi s-a prins o coaje subţirică şi nu prea lată. Coaja s-a întins până departe şi s-a făcut adâncă.

Şi în acele locuri pe unde apa vuise până atuncea înfiorată de vânt şi clocotind, a răsărit un pământ nou.

Corabia uriaşă pe care pluteau ei a stat cuprinsă din toate părţile de scoarţa aceea tare ce răsărea în jur.

Pământul se făcuse, dar semăna cu marea din care se născuse. Apa încremenise cu valuri de stânci sure, vrâstate pe deasupra în piatră albă, ca spuma de pe apă.

— Să netezim oleacă pământul acesta, prea seamănă cu marea, a hohotit uriaşul, vesel că izbutise cu bine în tot ce făptuia.

Şi a întins încă o dată peste pământ palma lui grea şi mare, dând jos creste ascuţite de piatră, vârfuri, ca stropi de apă ce spumegau din valuri. A netezit cu palma marea ce împietrise.

Pe urmă a luat în braţe culmile doborâte şi a zidit din ele un palat măreţ din stânca de grezie cenuşie. A dus fata înlăuntru. A mai luat nişte pietre, şi le-a atins cu mâna, schimbându-le în podoabe, în lucruri măiestrite.

— Şi acum să facem nunta!… a glăsuit uriaşul. Toate sunt pregătite pentru petrecere.

— Ba nu, a spus Taiţa, ce socotea în sine să treacă vremea. De vrei să-ţi fiu mireasă, uriaşule, îţi cer să-mi faci mai înainte un tron din piatră scumpă de porfiră, bătut în malachită, având minere roşii de marmură adusă din fundul mării… Altminteri îmi iau viaţa cum mă atingi cu mâna…

S-a dus pe loc uriaşul să caute cele cerute de Taiţa, şi a adus pe spate un munte de porfiră; iară pe braţe malachită… A coborât după aceea în marea ce se întindea încă spre răsăritul pământului cel nou, şi s-a întors de acolo cu marmura cea mai aleasă.

Copila, în astă vreme, tot aşteptând pe Consul să vie, să răzbească până la ea , s-o scape, ieşise la fereastră, se uita către ape.

Marea era gălbuie. Valuri treceau într-una domoale şi se spărgeau la ţărmuri ca nişte praguri mişcătoare.

— Duhule! Duh din apă, a început Taiţa să se roage, ajută-mă. Şi eu sunt o copilă de duh. Fă ca să întârzie uriaşul cu clădirea pe care i-am cerut-o, până soseşte Consul al meu…

Cum a rostit Taiţa cuvintele acestea de rugă, s-a auzit un muget adânc venind din valuri!

— Bine, copilă, am să te-ajut.

Vorbise chiar Nahado, bătrânul duh al mării şi al pescarilor.

Şi apoi, din acel ceas, tot ce clădea în timpul zilei uriaşul, noaptea se spulbera de parcă n-ar fi fost. Ieşea numai în zori Nahado cu capul dintre ape, făcea un semn spre tronul pe care îl tot ridica uriaşul şi el se prăvălea.

Ei, trece o zi, trec două, trec nouăzeci şi nouă, se ia şi uriaşul de gânduri. Vedea că n-o să poată face în felul acesta tronul niciodată.

închide atunci pe fată bine într-o cămară, o zăvoreşte să nu poată fugi, şi el se apucă de scobeşte cu ghearele în stânca o gaură adâncă. Ajunge până la lăcaşul dracului.

îi cere un sfat. Şi dracul, Dolojman, cu coarne, coadă lungă, şi cu copite negre de cal, se scarpină în bărbuţă; mai scormoneşte jarul cu o furcă ascuţită; citeşte în jar o taină cum ştie numai el şi îi răspunde:

— Vraja care îţi doboară tronul este făcută de Nahado, uriaşule. Ea poate fi învinsă, numai daca între pietre, acela care le clădeşte va pune sânge.

— Şi altfel nu se poate, măi Dolojmane?

— în alt chip, nu… Clădirea asta cere jertfă şi cere sânge… Aşa e vraja făcută de Nahado, care este mai tare decât mine…

Se necăjeşte tare uriaşul, dar nu are ce face şi o ia pe calea întoarsă boloncănind prin pietre; tunând şi fulgerând; şi socotind în minte: cum ar putea să facă şi să

silească pe Taiţa să-l primească de mire, de bună voie, fără ca el să fie nevoit să se primejduiască şi să verse sânge pentru dânsa?

Consul pe care îl lăsasem pornind cu barca în larguri, plutise şi plutise pe valuri, căutând să afle urma uriaşului şi a dragei sale.

Pe când plutea astfel pe valuri, vede şi el deodată cum marea în jur îngheaţă. Se prinde întâi o coaje, iar coaja se adânceşte, se schimbă în pământ şi în bolovani de piatră.

«Ei, voi porni cu pasul pe marea aceasta împietrită!»

şi-a spus în sine cioplitorul şi a vrut să se ridice din barcă şi să plece.

Dar ce să vezi? Tot trupul de la mijloc în vale i se făcuse de piatră.

Iar pe deasupra venea, parcă din cer, o palmă mare, ce dobora coame şi vârfuri ascuţite de piatră. Era însuşi uriaşul, ce netezea, cum ştim prea bine, uscatul, cu mâna lui cea mare cât o ţară.

Şi netezind, răstoarnă peste băiat şi pietre, şi pământ. Pe Consul îl îngroapă ca într-un mormânt de piatră.

Dar Consul nu se lasă. Cum e cu dalta în mină, începe să ciopească, şi îşi face un lăcaş, în care să se mişte oleacă mai în voie. Noroc că lingă dânsul era o scobitură, o groapă adâncita – care fusese val – şi aruncă în ea piatra pe care o ciopleşte cu dalta.

Sfârşind lucrul acesta, începe să mai sape şi o cale printre pietrişul prăvălit. Se agaţă, se târăşte, face şi el ce poate, şi, într-un târziu, ajunge să vadă din nou lumina zilei.

«Dar ce te faci acuma, când eşti fără picioare, sărmane cioplitor? Cum ai să mai ajungi la fata ce sigur că te aşteaptă, cum poţi tu s-o mai scapi?»

Aşa îşi zice Consul şi dorul îl încinge în piept ca focul cu vâlvoare. Apucă iară dalta în mina; îşi măiestreşte un cal de piatră. îl măiestreşte Consul, atât de bine, încât calul de piatră începe să necheze, să bată din copite. îşi mai face şi o spadă din piatră ascuţită. Face şi un frâu, şi o chingă.

Şi calul se lungeşte în faţa lui, supus. Băiatul se târăşte pe brânci până la cal; se urcă în şa cu jumătatea de trup ce-i rămăsese; trage de frâu şi pleacă.

Umblă şi cercetează pământul, care fusese odinioară apa mării, bucată cu bucată. Şi iată că zăreşte în depărtare o cetate având o turlă înaltă. Consul porneşte cu iuţeală într-acolo. S-a apropiat de ziduri. La turla cea înaltă se văd gratii. Şi dincolo de ele doi ochi fierbinţi, ce caută mereu, mereu, în zare, doar şi-or vedea iubitul.

Numai că tot atuncea ieşise şi uriaşul din gropniţa prin care pătrunsese până la dracul. Băiatul, când zăreşte pe draga lui în turlă, ridică în sus o mână şi îi strigă:

— Viu, iacă-mă-s, Taiţă, sunt gata să dau lupta şi să te scap... Şi trage de frâu calul; goneşte în jurul zidurilor, căutând intrarea. Dar iată că înaintea lui apare uriaşul; se înalţă ca un munte, şi urlă:

— Stai, băiete!... Ce te grăbeşti atâta? — şi în mintea lui videană îi încolţeşte un gând. Ce vrei? Ce cauţi prin ţara mea?

— Vreau să mă lupt cu tine, uriaşule, şi să te birui, oricât eşti de puternic! răspunde Consul.

— Tu pe mine? Ha, ha!... râde uriaşul cu poftă. Mai bine află una, ce poate nu o crezi... Nu îmi trebuie Taiţa... N-a vrut să-mi fie soaţă, să fâe sănătoasă, poate să plece unde o pofti.

— Atunci e bine, frate, se bucură băiatul, dă-i chiar acuma drumul Tăiţei şi avem bună pace...

— Deh, o să-i dau eu drumul, nu ai tu grijă, se întoarce iar uriaşul; numai dacă mi-oi face şi tu înainte o slujbă...

— O slujbă? Orişicare!... Dacă este s-o fac pentru Taiţa...

— Oricare? Şi mai bine... Iată de ce e vorba...

Şi începe apoi uriaşul să spună, cum şi ce fel, cu tronul, ce cade în fiecare seară. Cum l-a învăţat dracul să facă o lipitură între stânci numai cu sânge şi totul se va prinde.

— Şi dacă îţi clădesc tronul, mi-o vei da pe Taiţa ca să plecăm oriunde, după făgăduială? întreabă Consul. Nu mai vrei altă slujbă?

— Nu, nu mai vreau nimica... Mi-ajunge dacă îmi clădeşti tu tronul...

Şi atuncea fără multă vorbă, Consul începe munca rugându-l atâta pe uriaş:

— Vesteşte-o numai pe Taiţa de cele ce se întâmpla. Spune-i că în scurtă vreme vom fi iar împreună şi vom pleca spre casă.

— îi spun, n-ai nicio teamă, zice uriaşul.

Şi urcă spre cămara unde şedea Taiţa, şi-i spune cu glas tare:

— Ei, dragă feţişoară, curând e gata tronul cerut de tine. Pe el vom sta alături la nuntă. Ni-l făureşte acuma iubitul tău, pietrarul... Dar ca să-l făurească, Consul va pune sânge pe fiecare piatră. Tu l-ai vroit, Taiţo, tronul acesta, ca să întârzii nunta cu mine. Şi asta îţi va fi pedeapsa!

— Eu l-am cerut, hapsine, îi strigă fata cu inima zdrobită de durere, dar nu să-l facă dânsul, ci tu... Tu, blestemate... Şi am să-l rog îndată pe duhul apelor, Nahado, ca să deslege vraja... Să nu mai verse sânge iubitul meu...

— Tu roagă pe duh, precum pofteşti, a început să râdă uriaşul, dar Consul nu o să aibă de unde afla că vraja e deslegată... Şi eu îl las anume să îşi piardă tot sângele din vine. Ha, ha, ha!...

Consul, în vremea asta, urcat pe bidiviul care îi urma porunca, săpa, săpa fără de contenire porfira cu dăltiţa. Urca pe urmă piatra şi o lipea cu sânge. La lipituri punea după aceea cu grijă şi podoabe de verde malachită.

Şi tot clădea cu râvnă neobosită tronul, pe care fata îl ceruse uriaşului numai cu gândul să treacă vremea şi să sosească Consul. Dar iată că la rându-i uriaşul i-l ceruse lui Consul, să i-l ridice cu sânge şi cu jerftă.

Cu fiecare treaptă ce o ridica băiatul pe tron, vărsa atâta sânge din vinele deschise, că îi scădea mereu puterea, şi îşi pierdea din zile.

Consul vedea, înţelegea şi asta; dar socotea:

— Ce o fi, poate să fie... Nu îmi pasă; dacă fata ce mi-e atât de dragă poate să scape cât mai curând de aici, din temniţa de piatră a uriaşului.

Şi tot muncea, mai iute, mai iute, să termine...

Şi astfel trecea timpul... Trecea încet ca melcul.

Iar fata, închisă în tumul cel înalt, de după gratii, cu inima oprită de spaimă, căuta să vadă tronul, care pe cât se înălţa, pe atât îi scurta viaţa preadragului său Consul.

Căuta apoi să strige, să îi spună să înceteze munca aceea ce îl nimicea, dar el era departe şi cioplea bolovanii. N-o auzea… Şi tronul se înălţa, se înălţa într-una…

Când a ajuns zidirea până la norii albi ca spuma, care pluteau deasupra lui, când piatra de porfiră, bătută în malachită, a fost clădită toată, a pus Consul la tron şi braţele din marmură, aşa cum le ceruse Taiţa. Nu mai avea băiatul în vinele secate decât o picătură din sucul viu al vieţii. Şi a pus-o şi pe aceea pentru fată, ca să se prindă bine de tron acele braţe din marmură ca focul.

Uriaşul ce pândea din depărtare, văzând că munca e sfârşită, că totul este gata, iar Consul e pe moarte, a început să râdă de el şi să-l batjocorească.

— Te-am păcălit, băiete… Tronul îmi trebuia ca să o pot lua eu pe Taiţa de nevastă… Şi ca să îţi verşi tu sângele; să îţi dai viaţa…

Râzând, râzând, uriaşul nu are cum să vadă că dintr-o dată din spate începe să se înalţe o ceaţă verde; şi în ea, crunt, se iveşte însuşi duhul Nahado. Nu vede nici că duhul aruncă stropi din apă asupra lui.

Numai când pică stropii, simte uriaşul în trup o amorţeală; un somn adânc, de moarte, îl prinde în jurul frunţii. I se închid ochii. Şi cade ca o piatră; vine de-a rostogolit!; şi alunecă în mare.

I

Nahado, cu piciorul, îl zvârle în depărtare şi valurile îl poartă în larg, spre cine ştie care alte tărâmuri.

Aruncă încă o dată bătrânul duh din apă stropi albi către palatul unde era închisă fata.

Palatul piere prefăcut în ceaţă şi fata iese afară; nu ştie ce să facă şi strigă disperată:

—— Iubitei... dragă Consul! Unde te ascunzi, iubite?...

Şi fuge în sus, pe înălţime, către tronul pe care zace

Consul, având încă dăltiţa în mina. Alături este calul ce şi-a plecat pe umărul său capul şi geme încetişor.

Şi plânge acum Taiţa; îi pregăteşte iubitului său patul cu aşternut de frunze pe tronul de porfiră clădit de el.

— Al tău e, tu se cuvine să te odihneşti aicea suspină ea.

Şi plânge, şi tot plânge; până ce, din lacrimile ei fierbinţi porneşte un izvor blând...

Copila se preschimbă în apă ce susură întristată şi înconjoară duioasă, parcă îl îmbrăţişează, tronul acela de porfiră bătut în malachită, pe care doarme Consul.

De vreţi să ştiţi vreodată cum sunt aceste locuri de legendă, du- ceţi-vă în Dobrogea, dragi prieteni. Aici se află dealul ce se numeşte Denistepe, sau precum îi spun alţii: dealul mării. Urcaţi-vă pe dânsul. El nu e altceva decât corabia pe care a purtat uriaşul fata când a răpit-o din grădina florilor de piatră. Se vede bine botul corăbiei oprite. Şi ancora mai este pe undeva, pe o stâncă. în jur se vede marea pe care a împietrit-o cu vraja lui uriaşul, pe care apoi a netezit o tot el cu mâna.

Iar colo este tronul, numit şi dealul Consul.

Sub deal se află râul Taiţa, Sunt lacrimile fetei, care se varsă pentru Consul, necontenit prin veacuri...

Pescarul cel vesel

În ceasul acesta de seară, când cerul e albastru ca sineala, când iarba şi copacii par şi ei albaştri, iar luna iese albă, învăluită într-o horbotă străvezie de nori, când pânzele corăbiilor ce s-au ivit în zare par nişte fantome ciudate care plutesc deasupra mării, aş vrea să povestesc, dragi prieteni, o întâmplare de demult, care s-a petrecut la ţărmul mării...

Ce este drept, pescarii cei bătrâni, bătrâni, şi abia de îşi mai aduc aminte, când îţi arată drumul ars de soare de la Agigea, că ar fi fost cândva prin locurile acestea o cetate, pe care o stăpânea un rege mare...

Palatul lui semeţ era zidit din marmură trandafirie şi din granate, şi se afla chiar pe locul acesta, unde se aude apa cum sună între pietre cu zgomot surd de tobe; aici,

unde se vede întâia oară dimineaţa cum iese soarele din apă, rostogolindu-se apoi încet deasupra ţărmului ca un uriaş ceaun de aur.

Şi ar fi fost slăvitul rege, ce stăpânea acest palat, pe deplin mulţumit, pentru că pace avea cu toţi vecinii şi bogăţia îi era destulă; numai că tot era şi într-însul o durere care îl rodea, aşa cum roade apa o stâncă, încet, încet, şi fir cu fir, până ajunge un bolovan rotund, ce îl poate trage în sânul său, să îl sfărâme în întregime, să îl preschimbe în nisip.

Şi spun aceasta, pentru că regele avea o fată, pe preafrumoasa Caliope, care fusese însă blestemată de Dolojman, de dracul ce bântuia încă pe atunci ţinutul mării, şi care îl duşmănea pe rege.

Blestemul lui suna ca fata să nu dorească alta în lumea asta decât danţul; dar toţi câţi vor danţa cu dânsa să cadă fulgeraţi. Şi astfel să se chinuiască Caliope întreaga viaţă între dorinţa de a danţa şi neputinţă. Pentru că acei ce vor afla de blestem, de teama morţii o vor ocoli, socotea dracul. Şi chiar de ar danţa cumva cu dânsa vreun tânăr, el ar pieri sub blestem. Copila ar fi suferit atunci mai mult, de re- muşcări.

Şi nu ar fi putut să scape, decât dacă s-ar fi aflat vreo vrajă care să fie mai tare decât blestemul. Dar cine are asemenea putere, ca să sfărâme blestemul crunt al dracului?

Nu avea nimeni.

De aceea sta copila mereu însingurată la o fereastră a palatului, privind cu ochii trişti spre marea nesfârşită, ce se întindea în faţa ei.

Se străduia, precum putea, să îşi stăpâneasca dorinţa de a danţa.

Şi cum să înfrâni pornirea ce este hotărâtă de un blestem? Tânjea; se ofilea ca floarea, când e stropită de argintul cu foc de moarte al toamnei reci.

Şi regele, de, ca un tată, mai îndemnat şi de regină, a dat de veste în toată omenirea că el e gata să îşi dăruiască fata de nevastă, având şi zestre toată ţara, aceluia ce va

putea să o scape de acest blestem.

Ei, astfel de răsplată nu e de ici, de colea. S-a auzit pe întreg pământul de o asemenea ispită. S-a auzit de Caliope că e şi blândă şi frumoasă, că este un boboc de copiliţă cu păr bălai şi ochi codaţi; dar că amarul ce o apasă nu se va spulbera decât atunci când un bărbat va izbuti să afle o vrajă mult mai puternică decât blestemul. Şi având această vrajă, să poată danţa cu fata o zi întreagă, fără să cadă fulgerat. Atunci blestemul s-ar risipi şi Caliope ar ajunge ca toate celelalte fete de pe pământ.

— Păi să încercăm, au spus mulţime de flăcăi: feciori de regi sau împăraţi, bogaţi, săraci, hoinari, viteji, sau poate numai dintre aceia care doreau să îşi găsească şi ei o ţară şi un culcuş pe undeva, prin lumea largă. Să încercăm!…

Şi fiecare a plecat să caute şi să afle la vrăjitori, sau înţelepţi, sau la bătrâni, vreo vrajă sau vreo taină care să biruie blestemul lui Dolojman, şi ei să capete puterea de a danţa cu Caliope o zi întreagă, fără să cadă fulgeraţi.

După ce au aflat aceste vrăji, sau taine, fieştecare cum a putut, au început să plece. Şi au venit pe ţărmurile noastre, unii în corăbii, alţii pe jos sau în căleşti.

Au poposit cu toţii la palatul pe care îl stăpânea măritul rege şi i-au grăit că ei sunt gata să înceapă danţul cu copila şi, la nevoie, să înfrunte orice primejdii, că ei sunt gata să o scape de blestem.

D-apci când au văzut-o flăcăii pe Caliope – nu ziceţi voi că au rămas cu toţii ca fermecaţi?

— Vrem să danţăm: moarte sau viaţă!… au rostit dară flăcăii în cor, zărind copila întristată. Cunoaştem şi noi vrăji şi taine, şi nu ne temem.

Cum au rostit flăcăii cuvintele acestea, şi la porunca pe care a dat-o regele, s-au grămădit în sala de primire muzicanţii. Şi la un semn pe care l-a făcut tot regele, au început să cânte muzicanţii întâi încet, încet, din harfe; apoi a început să se audă şi glasul naiului. Deodată a răpăit o ploaie. Nu era ploaie; erau tobe, ce bubuiau uşor în ropot.

Şi danţul l-a început fata cu un băiat ce avea ochi ca două stele şi plete ce îi cădeau pe umeri ca griul care dă în pârga.

Au danţat ei un ceas, sau două, sau trei... Fata danţa fără odihnă, parcă era cuprinsă într-o viitoare din care nu mai putea ieşi, dar el, sărmanul tânăr, palid, se clătina, întâi oleacă, apoi mai tare... Apoi din ce în ce mai tare; cu ochii lui ca două stele din ce în ce mai stinşi, până ce, iată, izbit ca de un fulger s-a prăbuşit cu capul pe podele.

Şi a fost mort...

A început frumoasa Caliope să p lângă de durere, să îl jelească pe acel tânăr, să îşi zmulgă părul.

— Doamne!... striga copila. De ce sunt eu sortită astfel, ca să aduc pe lume teamă şi moarte, în loc de caldă bucurie, de dragoste şi mângâiere? De ce blestemul, care apasă asupra mea, să îi lovească pe bieţii tineri fără de vină?

A plâns ea mult lungită acolo pe podele şi suspinând cu deznădejde; dar tinerii care erau de faţă, plini de vitează hotărâre, au ridicat-o şi i-au rostit:

— Nu e nimic, frumoasă fată, a murit unul, moare altul; dar poate unul dintre noi tot va învinge şi fericirea lui va fi mai mare, ştiind că a răzbătut primejdii, pe care altul nu le poate trece... Să încercăm!... Să încerce alţii...

Şi odată mortul ridicat de pe podele, au început să sune iarăşi muzici, cu harfe îngânate de fluiere, de naiuri şi de tobe.

Şi alt flăcău cu ochii vineţi ca floarea viorie de cicoare s-a înfăţişat şi a cuprins în braţe pe fata regelui.

A dănţuit şi acesta o vreme şi dintr-o dată a căzut şi dânsul. Fata n-a vrut atunci să mai danţeze:

— Nu, nu, aşa o să vă duceţi toţi de-a rândul... Mai bine mă sting eu. Eu nu sunt decât una şi voi sunteţi atâţia. Mai bine mă sting eu...

Dar ei, nici nu au vrut să o asculte. Erau şi mulţi viteji printre aceşti tineri. Au stăruit ca să urmeze danţul şi încercarea mai departe.

Şi au danţat alţii... Alţii; aproape toţi. Pe urmă toţi,

într-adevăr. N-a mai rămas în viaţă niciunul dintre ei.

Şi au venit alţii; alţi feciori din lume au poposit acolo la palat, la fel de mândri, de viteji, cunoscând alte taine şi alte vrăji.

Numai că tot a fost zadarnic.

Câţi au venit aici, câţi au danţat cu Caliope, niciunul nu s-a mai întors în ţara sa.

Ol... Ce blestemi... O, ce blestem de moartei... Ce jale întunecată apăsa cetatea regelui!

Şi apa, apa hohotea în zilele acelea ca o hienă; parcă lătra cu duşmănie spre cetate. Venise iarna; o iarnă cu zăpezi multe şi cu furtuni ca niciodată. Marea era întotdeauna mânioasa şi se zbătea sub biciul cel tăios al Crivăţului. Şi clocotea, şi se izbea de stânci. Se zbuciuma, vuia până în adâncuri. Iar cerul, cerul se înnegrise cu totul, nu mai avea nici lună şi nici stele. Se pogorâse jos peste cetate şi o apăsa ca sub o cergă mohorâtă. Sărmana fată se uita şi ea la norii uriaşi, prin ferestruica de la odaia ei. Şi hohotea de spaimă...

Ol... Ce blestemi... O, ce blestem de moartei...

«Nu este alt liman, nu este altă ieşire dintr-un asemenea necaz, se gândea mult nefericita Caliope, decât să îmi scurtez viaţa singură, să mă plătesc astfel de soarta crudă ce am pricinuit fără de voia mea atâtor tineri...»

Şi poate că ar fi trecut copila chiar de la gând la faptă, în deznădejdea care o frământa, pentru că se stingea şi aşa cu zile, de nu s-ar fi întâmplat ca într-o noapte să aibă un vis. Un vis atât de limpede, de parcă s-ar fi întâmplat aievea acele lucruri, pe care le zărea de fapt numai în somn cu ochii minţii.

I se părea că se întorsese vara şi rătăcea pe ţărmul mării într-un amurg. O stâncă se vedea în fund ca o dihanie de spaimă, care ieşea cu spatele din valuri. Pe apă pluteau corăbii mari. Şi în ceaţa vânata a serii, pânzele, care fluturau, păreau murdare, parcă stropite cu cenuşă. Deodată stânca se ridică, întinde o gheară ascuţită către corăbii, şi le înghite cu lăcomie. Pe urmă strigă către fată:

— M-am îndurat... Blestemul meu s-a isprăvit din clipa asta... Dar trebuie să mai găseşti în apa mării copacul zânelor, copacul de mărgean ce cântă; adu copacul acesta în palat şi în el se află o floricică, pe care numai dacă o vei privi, ai să fii iar precum ai fost, nevinovată, uşurată, scăpată pentru totdeauna de suferinţă şi dureri.

Când s-a uitat mai bine Caliope, stânca era chiar dracul, Dolojman, – dracul ce o blestemase în pruncie. Era chiar el. Nicio îndoială!...

Deci s-a trezit îndată fata, a alergat la tatăl său şi povestindu-i visul, i-a cerut învoirea să plece şi să caute copacul de mărgean al zânelor ce cânta, şi care are în el o floricică fermecată, pe care numai dacă o va vedea, va fi scăpată de blestem.

Dar regele, ca orişicare tată, nu s-a îndurat să îşi lase fata, ca să înfrunte talazurile mării; căci o iubea şi îi părea rău ca ea să îndure cine ştie ce primejdii.

— Am să plec eu, a grăit regele. Pe mine mă urăşte dracul, pentru că m-am luptat cu dânsul în tinereţe şi l-am învins. I-am zmuls din gheare copila ce o răpise, şi care apoi ţi-a fost mamă ţie, Caliope. Şi ca să se răzbune pe mine şi pe mama ta, te-a blestemat pe tine Dolojmanul, fată dragă. Deci numai eu sunt vinovat de starea în care te-ai aflat tu până astăzi. Tot eu te voi scăpa, căutând în mare copăcelul a cărui floricică fermecată îţi va aduce uşurare...

Zicând aşa, slăvitul rege s-a pregătit de drum. S-a scufundat în apa mării şi a căutat copăcelul ba ici, ba colo, ba încotro îi arătase fata că îl zărise în vis pe Dolojman.

Era un frig de se închega îndată valul sărat al mării; dar regele, având în mână un paloş, îşi făcea loc în gheaţă, se scufunda sub apă şi căuta într-una copăcelul.

Căutând, iacătă vede, chiar pe locul acela unde spunea copila că se zărise stânca din vis, un copăcel cu trunchiul de mărgean. Iute înoată către el. Şi cum îl prinde în mină, începe copăcelul să cânte. Cânta aşa de parcă sunau în preajma sa nişte ţimbale, de parcă se auzeau şi nişte glasuri duioase care rosteau:

Soarele îngheţat al dimineţii Abia de luminează

marea, în care apele foşnesc sub sloiuri Şi se frământa fără contenire.

Şi în cetatea parcă pustiită De Crivăţul care a bătut azi-noapte, Oftează la fereastră o copilă, Fără să simtă că în păru-i S-au aşternut steluţe albe, Ce scânteiază acuma ca argintul...

«Acesta este copăcelul cel fermecat al zânelor», îşi spuse regele şi întinse paloşul numaidecât să îl taie.

Dar tot atuncea se ivi din apă şi dracul, Dolojman.

— Ehei, mărite rege, îi zise dracul, rânjind, nu poţi să iei din mare după voie copacul cântător al zânelor, în care este floricica fermecată, de nu îmi faci o făgăduială mai înainte...

— Ce vrei? Ce mai îmi ceri, măi drace? întrebă regele. Nu îţi ajunge cât rău ai făptuit?

— Ehei, răspunse dracul, mie nu mi se pare niciodată că fac rău de ajuns. Şi ca să îţi pot lăsa copacul, să îmi dai şi tu mie de soaţă pe cea dinţii copilă care îţi va ieşi înainte când vei atinge ţărmul la întoarcere.

— Bine, am să ţi-o dau, se grăbi regele, dornic să pună mâna pe copăcelul de mărgean.

Şi luând apoi în mina copăcelul zânelor, urcă din valuri şi pomi cu el spre coastă, pe puntea îngheţată, ce strălucea pe faţa verde a mării.

De ce se apropia de ţărmuri copacul de mărgean al zânelor cânta mai tare:

Şi *în cetatea parcă pustiită De Crivăţul care-a bătut azi-noapte, Oftează la fereastră o copilă, Fără să simtă că în păru-i S-au aşternut steluţe albe, Ce scânteiază ca argintul...*

Fata, auzind cântecul acesta, văzând pe tatăl său cum se apropie, fugi de îndată jos pe trepte, deschise poarta cea mare a palatului şi alergă pe ţărmul mării strigând:

— Iubite tată, ai găsit trunchiul din piatră roşie de mărgean, pe care se află floricica fermecată? El este... Se aude până aici cum cântă... Este copacul zânelor...

— Fugi, fugi de lângă ţărmul mării, fată dragă, i-a strigat regele cu teamă. Ascunde-te, ascunde-te în palat...

— De ce? se bucura copila. Abia aştept să vii...

— Fugi, fugi din faţa mea, îi striga regele tot mai cu teamă. Ascunde-te, ascunde-te în palat.

— Ha, ha, ha, hal... hohotea dracul de sub gheaţă. Diseară, când va răsări luna ca o tipsie de aramă, am să te aştept, mărite rege, să îmi dai fata de mireasă; de nu îţi păstrezi însă făgăduiala, am să ţi-o schimb pe Caliope într-o şerpoaică, şi o să te muşte chiar pe tine... Ha, ha, ha, ha!

— Fugi, fugi de lângă ţărmuri, Caliope, drăguţa mea, mai zicea regele îngrozit.

Dar fata îl aştepta cu braţele întinse:

— Nu mă goni, iubite tată, abia te aştept sa vii. Să-mi dai copacul de mărgean al zânelor, să aflu într-însul floarea scumpă ce o să mă scape de blestem.

Şi urcă regele pe coastă. E cu spinarea încovoiată. Pasul lui calcă greu pe stâncă, pentru că inima îl doare şi simte ca a îmbătrânit deodată. Iar dracul hohoteşte pe sub ape:

— Te aştept diseară, rege, să îmi dai fata; de nu îţi ţii făgăduiala, am să ţi-o schimb într-o şerpoaică...

Cui să-i mai ardă acum de floarea fermecată, sau de copacul cântător al zânelor. Jalea s-a pogorât din nou ca un linţoliu peste palat.

— Trimite, preaslăvite rege, în locul fetei tale, spun sfetnicii când află întâmplarea, pe fata unui rob... O roabă nu înseamnă nimica într-un palat; prinţesa însă este o podoabă...

— Aşa este, aşa voi face... se bucură monarhul de sfat.

Şi când se lasă seara, trimite regele la ţărmul mării pe fata unui rob, în locul Caliopei sale.

Dar dracul sparge gheaţa cu coarnele ascuţite şi ţipă către fată:

— De eşti într-adevăr fată de rege, spune-mi: ce este mai de preţ în lume?

——Mâna care munceşte! zice fata de rob.

— Nu, tu nu eşti prinţesă, strigă la dânsa dracul. Ea ar fi spus aşa: «Cel mai de preţ este piciorul; cu el pot să

danţez.»

Şi azvârle cu mânie un şuier spre cetate:

— Să îmi trimeată măritul rege pe fata lui, nu alta... Altminteri am s-o schimb într-o şerpoaică...

Numai că, în seara următoare, trimite regele la malul mării, aşa cum îl învaţă iar sfetnicii, pe o fată de pescar.

Dracul, cum se iveşte, ţipă spre fata de pescar:

— Ia să răspunzi pe dată, copilă! La ce slujeşte marea?

— Ca să aduni dintr-însa peşte, răspunde fata, îngrozită, când îl vede pe Dolojman, să te hrăneşti...

— Nu, tu nu eşti prinţesă, strigă la fată dracul. Ea ar fi spus aşa: «Marea slujeşte să îţi desfete ochiul şi să te poţi plimba pe ape cu barca când ai poftă.» Pleacă înapoi şi să îmi trimită măritul rege pe fata care mi-a făgăduit-o; altfel i-o schimb într-o şerpoaică...

în cea de-a treia seară vine la ţărm, trimisă de curtenii cei iscusiţi ai regelui, o fată de cioban:

Când se iveşte, dracul ţipă tare spre fată:

— Ce cântec îţi place mai mult, mai mult din toate?

— Mie îmi place cel mai mult cântecul din nai, răspunde fata, pentru că se aseamănă cu vântul când fluieră prin iarbă şi se aseamănă cu şoapta pe care o rosteşte marea când mângâie nisipurile aurite de soare de pe plajă...

— Nu, tu nu eşti prinţesă, strigă la urmă dracul. Şi nici nu poţi să fii. Ea ar fi spus aşa: «îmi place cel mai mult să îmi plec noaptea alene fruntea pe perini de mătase, şi să ascult, visând, cum picură din harfă stropi de argint şi rouă...» Deci, pleacă înapoi, fată, şi spune regelui că este vremea ca răzbunarea mea să vie asupra lui, a fetei sale, şi a curtenilor care l-au sfătuit, a tuturor de acolo din palat...

Şi cum a rostit dracul cuvintele acestea, fata aceea de cioban a luat-o la fugă spre palat şi l-a vestit pe rege de cele întâmpiate.

Dar tot atuncea dracul a izbit cu palma într-o piatră şi s-a ivit un ţap. A încălecat pe ţap şi a pornit în goană către palat; poarta s-a dat în lături în faţa lui; oştenii au

căzut cu nasurile în suliţi; iar ţapul a urcat pe trepte până în camera fetei.

Dracul a înşfăcat-o pe Caliope de o mână, şi aşa s-a avântat până la rege.

— M-ai înşelat de trei ori până acuma, ru ţi-ai păstrat făgăduiala, a zis dracul. Şi prin această faptă nechibzuită ce ai săvârşit, mi-ai dat mie putinţa să viu până Ia tine. Te mai întreb o dată: îmi dai sau nu pe Caliope de nevastă, să se sfârşească astfel lupta dintre noi, care durează de atâta timp?

— Nu, tată, nu mă da lui Dolojman!… a suspinat înfricoşată copila. Orice s-ar întâmpla…

— N-am să te dau, a răspuns tatăl, şi a ridicat paloşul pentru luptă.

— Dacă-i aşa, a mai spus Dolojman, am să vă împietresc pe toţi. Şi voi rămâne eu singur stăpân pe locurile acestea.

Zicând astfel, a dat un nor de fum pe gură. Norul a tot crescut, ca vara când se ridică de pe mare pânze de ceaţă străvezie.

Tot ce a atins sub sine norul a început să împietrească. Regele a simţit cum îi pătrunde prin vine un fior de gheaţă, fata la fel. Curtenii ce erau în preajmă, oştenii de pe ziduri şi de la poartă, slugile, robii, bucătarii, caii din grajd, oile de pe câmpuri, şi gâzele şi păsările din văzduh, şi peştişorii pe care îi avea Caliope într-un havuz, florile, iarba din ogradă, până şi focul ce ardea pe vatră, totul a împietrit ca într-o poveste…

Dracul a râs:

— Ha, ha, ha, ha… O, rege, n-ai vrut să-mi dai pe Caliope de nevastă, şi aşa mi-ai dat în stăpânire întreg palatul tău!… Ha, ha, ha, ha!…

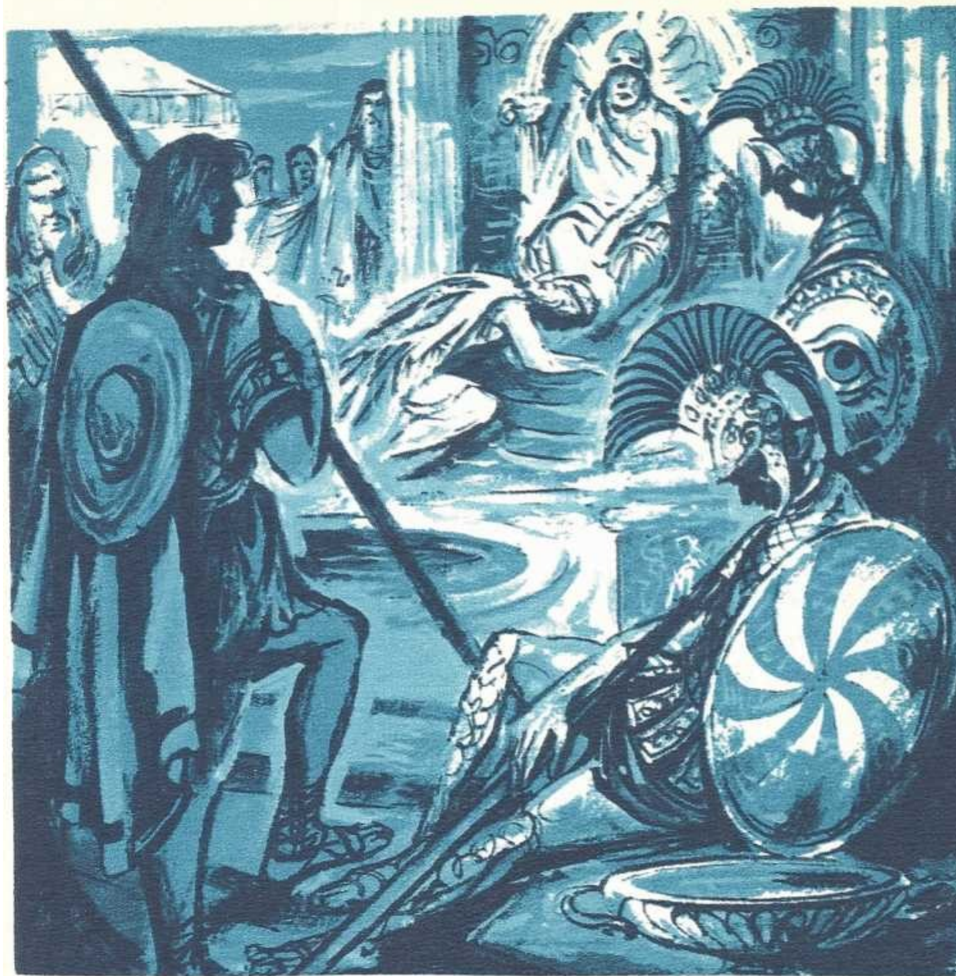
De atunci, precum se povesteşte, a rămas dracul stăpân acolo în palatul de marmură azurie, şi adeseori umbla pe ţărmuri şi răpea fete de prin sate, sau dădea foc, rupea năvoade, sfărâma bărci, făcea răutăţi… Şi toată lumea pomenea cu spaimă pe dracul cel negru şi încornorat, Dolojman, care îşi avea sălaşul în palatul pe

care îl împietrise... Şi nimeni nu îndrăznea vreodată să se apropie de palatul acesta învăluit mereu în vrajă şi în ceaţă. îl ocolea din depărtare.

Aşa că în ani şi ani de-a rândul au tot crescut în jurul zidurilor ocolite de oameni buruieni mari, înalte, dese, ce le înveleau ca o pădure. Frunzişul lor era mai des ca peria, viţele lor erau ca gardul, pe care îl împleteşte năvodarul din nuiele. Şi o mulţime de huhurezi cântau într-una acolo între ziduri, vestind pe trecători că mai departe sunt primejdii.

Şi aşa se scurseră sute de ani; ba, poate chiar o mie...

Trecură anii... Dar într-o vreme, se povesteşte că se afla pe mare şi un biet pescar, un flăcăiandru chipeş, care venea cam de departe, călătorind cu barca. Călătorea, cu gândul să vadă şi să cunoască şi alte locuri decât acelea pe unde se născuse.

Era pescarul un om vesel, aşa cum este rândunica în zori de ziuă.

Cânta mereu; şi ar fi colindat întreaga lume, ar fî zburat şi în ceruri de ar fi putut!...

Vâslea mereu; şi-ar fi gonit ca vântul pe faţa mării de ar fi putut!

Aşa, cântând, vâslind pe mare, numai el singur, cu dorul lui de a vedea lumea, zări pe ţărmuri pădurea aceea deasă şi încâlcită de bălării. Iar între ele, cătând mai bine,

văzu şi o turlă a palatului, aproape toată învăluită de iederă căţărătoare.

«Ascultă ici, se întrebă în sinea lui pescarul, ştii tu, ai auzit cumva de vreun palat pe acest ţărm frumos de mare? Nu, n-am habar! îşi răspunse tot el. Atuncea haide să-l cercetăm, bătrâne, îşi spuse mai Ia urmă flăcăiaşul, să zăbovim aci în noaptea ce este gata să coboare. Pe urmă o să baţi iar marea, din mai în mal, din stânca în stâncă, până o vei cunoaşte în întregime... Şi-acuma nu mai sta pe gânduri, trage la ţărm, bătrânel...»

Vâsli flăcăul, vâsli vârtos până la maluri. Aici opri între nişte stânci, îşi legă barca de un colţ de piatră, urcă pe coasta năpădită de bălării şi îşi făcu loc printre ele cu greutate, lovind cu vâslă, cu piciorul. Se strecură sub bolţi înalte de buruieni, ce aveau nişte trunchiuri parcă erau copaci cu ramuri şi cu coroane de frunziş.

Şi tot mergând, ajunse până la poarta cea mare, unde erau străjer! de piatră căzuţi cu nasurile în suliţi.

Deschise poarta şi pătrunse pe nişte scări. Pe scările acestea se vedeau robii ce aduseseră odinioară bucatele la masă, dar ei stăteau acolo ca stanele de piatră, astfel cum îi prinsese fumul lui Dolojman. Unii erau cu cănile umplute cu vin în mină, alţii cu tăvi întinse, pline de bunătăţi: fripturi, mâncăruri minunate de peşte, păsări, şi prăjituri, care de care mai gustoase, mai rumenite, mai îmbietoare.

— Văleau, ce foame îmi e, zise atunci pescarul văzând atâtea bunătăţi şi întinse mâna să apuce o bucăţică de peşte, prăjită bine.

Dar pas de apucă, dacă poţi! Bucatele erau şi ele ca de piatră şi nu se deslipeau niciuna de pe tăvi.

Vru să bea vin, să îşi potolească setea, dar cine ar putea să soarbă o băutură împietrită?

Intră în sala de ospeţe, unde era tronul de aur. Pe tron mai sta încă măritul rege, ţinându-şi paloşul de luptă ridicat, având pe chip întipărită o scârbă nesfârşită faţă de Dolojman. Frumoasa Caliope, cu palmele unite, stătea îngenuncheată în faţa lui, pe trepte, aşa cum se rugase ea de rege cu ani în urmă, să nu o lase soaţă lui Dolojman;

iară curtenii ce se aflau în jur priveau cu milă la biata copiliţă chinuită.

«Ce o sta fata asta îngenuncheată aici? se întreabă pescarul cel vesel. Şi ia priveşte ce drăguţă este! Tare mi-ar place să o sărut oleacă pe ochii trişti, pe buze... Păcat numai că nu e vie, că e de piatră.»

O sărută totuşi pe Caliope, căci prea era frumoasă, şi merse mai departe, prin săli, prin foişoare, prin încăperi, prin turlă. Se coborî până sub bolta ce sprijinea cetatea şi ajunse într-o sală, în care bucătarii găteau încă bucate. Unui avea în mână o iingură cu care mesteca în oale; altul ţinea o furcă şi în ea avea un peşte mare. îl cerceta, pesemne, să vadă dacă este destul de fript. Foc mai era, dar flăcările îngheţaseră ca piatra. Fumul, şi el de piatră, înţepenise în hornul ce se înălţa din vatră.

«Hei, ce minunăţie mai e şi asta, îşi glăsui flăcăul. Când o s-o spun acelora de acasă, n-or să mă creadă. Nici nu e de crezut. Ia să aprind eu foc viu aici în vatră, că vreau să văd ce o să se mai întâmple. Cremene, uite colea, uscături sunt destule... Pune mâna, bătrâne, să dai doar o scânteie şi gata!...»

Dar cum aprinse pescarul focul şi începu sa se înalţe din vatră fumul în sus pe hornul cel îngheţat, se auzi un zgomot, şi ce să vezi?... Căzu întâi din horn o mână cu o gheară lungă, neagră; pe urmă altă mână...

După aceea căzu trunchiul împodobit cu coadă, copite de cal negre la picioare şi o faţă ca o ciumă... La urmă mai picară din horn şi două coarne.

— Ei, ce te faci acum, băiete? rosti către pescar capul lui Dolojman, care, săltând ca mingea prin cuhnie, se şi lipi de trupul care sosise mai înainte. La trup se alipiră şi braţele, picioarele. Iar coarnele săriră împieliţatului în frunte. Pe unde scoţi cămaşa, măi pescarule, că în faţa ta e dracul?

— xMăi drace, nu mă sperii, îi răspunse pescarul cel vesel. Eu sunt în ospeţie prin palat şi tu te strâmbi la mine... Şi asta nu se face!...

— Se face, nu se face, ai îndrăznit să intri fără voie în

palatul pe care l-am împietrit şi ai să te întreci cu mine, de vrei să scapi cu viaţă. Cum vrei să facem lupta?...

— Păi eu sunt un om vesel, grăi domol pescarul spre Dolojman, şi apoi, dacă vrei, drace, să dăm vreo luptă, eu zic să ne întrecem cumva în veselie...

— Ce zici?... se miră dracul. Credeam că vrei să ne întrecem în luptă cu copita, cu pumnii, cu coamele, cu vraja... Dar despre luptă în veselie încă n-am auzit...

— Iacă, auzi acuma...

— Cum o să fie lupta între noi?

— De, cum să fie? bine... Acela care o fi poznaş mai tare, învinge şi câştigă...

— Şi cine hotărăşte izbândă?

— Chiar tu hotărăşti, drace...

— Eu hotărăsc? Asta e şi mai bine... începe atuncea tu, pescare... Să văd şi eu cum este lupta asta în veselie...

— Ca să fiu vesel, îmi trebuie, măi drace, un piculeţ de vin. Apoi să vezi tu pozne ce ştiu eu să le fac...

— Uite colo e butea, pune numai gura la vrană şi bea, băiete, cât îţi place...

Se duce flăcăiaşul nostru, desface iute vrana; dar vinul cum să curgă? Vinul era ca piatra.

— Păi bine, Dolojmane, aşa ne fuse vorba? strigă la drac pescarul. Umbli cu păcăleala de la început?

— Cum, măi?... răcneşte dracul. De care păcăleală vorbeşti?

— Vinul este de piatră în bute. Ia intră tu înlăuntru, Dolojmane, şi fă-l să curgă... Pe urmă să vezi poznă ce am să-ţi fac...

— Ei, hai să văd şi asta, se învoieşte Dolojman. Să văd şi eu ce poznă te tot lauzi că vei face.

Şi nu ştiu cum se subţiază dracul, intră pe vrană în bute şi strigă:

— Pune gura la vrană, pescarule, vinul porneşte să curgă...

Pescarul însă astupă în grabă vrana şi închide în bute pe Dolojman.

— Ce fad, măi? strigă dracul din bute. De ce astupi,

măi, vrana?

— Iacă, făcui o poznă... Aia făgăduită... Nu ţi-am spus că sunt vesel ? şi râde în hohote pescarul, şi iar râde: Hai,drace, râzi şi tu cu mine!...

Se zbate dracul înlăuntru şi se izbeşte cu capul de bute şi urlă, strigă, şi se roagă, şi porunceşte. încearcă tot ce poate, ca să scape; dar, după atâta vreme ce trecuse, butoiul e ca piatra.

— Ascultă colea, drace, mai zice flăcăiaşul după un timp, dacă vrei să-ţi dau drumul din bute, învaţă-mă cum să desfac din vrajă palatul şi oamenii care se află într-însul... Dar nu cumva, fârtate, să îţi dea prin gând şi să încerd vreo păcăleală cu mine, că vei rămâne aicea de-a pururi...

Iar dracul se zmuceşte, se zbate iară şi urlă, strigă, se roagă, ori porunceşte. Zadarnice sunt toate astea. Pescarul râde într-una de truda lui neputindoasă şi îl batjocoreşte:

— Spui, măi? Ori pornesc chiar acuma cu barca peste mare. Nu am timp de pierdut, să îţi aud văicăreala. Şi apoi să-ţi mai dea drumul, dacă or vrea, pustiile din bute... Ei, iacă plec...

— Stai, măi pescare, şi nu pleca, se roagă cu frică încornoratul. Du-te în cămara fetei şi vei găsi acolo un copac de mărgean ce are o floare fermecată pe trunchi...

— Şi apoi?

— Apoi să iei în mină trunchiul acela. De ai să-l iei în mină, ei va începe să cânte... Şi cum o suna cântecul, se risipeşte şi vraja cu care am legat palatul şi oamenii...

— Şi totul prinde viaţă ca mai înainte?

— Da, da, totul prinde viaţă... Dar pe urmă îmi dai drumul, pescare?... Nu uita, măi flăcăule, şi ţine-ţi vorba...

Pescarul, cum aude, fuge zorit pe scară, intră în cămara pe care o locuise fata. Acolo e copacul de mărgean al zânelor. Şi cum îl ia în mina flăcăul, începe să cânte cu veselie:

Frunză verde pietroşel,
Pescarule tinerel,

Pescarule drăgălaş, Tare mai eşti tu poznaş!

Cânta copacul însoţit parcă de un zumzet dulce de ţimbale, de nai şi alăută… Şi, cum începe el de cânta, prinde viaţă şi întreg palatul.

Caliope se scoală de pe treptele pe care zăcuse, regele bagă paloşul în teacă. Şi toţi curtenii se întreabă unde este dracul, pe care socoteau că îl văzuseră numai cu câteva clipite mai înainte.

în cuhnii, bucătarii încep să frigă mai departe peştii şi păsările, alţii să mestece în oale; iar robii aduc bucatele la masă.

Caii încep îndată prin grajduri să necheze, şi oile să pască, iar gâzele, şi păsările, şi peştişorii, să zboare şi să înoate.

Ba încă, să vă mai spun una, învie şi toţi aceia care căzuseră jucând cu fata şi se adună lingă rege, nedumeriţi de cele ce se în- tâmplă. Când toţi aceştia încă se întrebau ce este, intră în sala tronului pescarul cu copăcelul de mărgean în mina.

Şi el le desluşeşte glumeţ pe dată taina şi pătărania cu dracul.

Pornesc după aceea împreună cu toţii să vadă pe Dolojman, – cum îi stă prins în bute.

— Pescare, măi pescare, ţine-ţi vorba, răcneşte tare Dolojman, zbătându-se şi încercând să scape din colţ în colţ, ca şoricelul într-o cursă.

— îmi ţiu cuvântul, cum nu, măi Dolojmane, îi răspunde pescarul. Ţi-am spus doar că sunt tare vesel. Şi am să-ţi mai fac acum o poznă după făgăduială… Să râdă şi oamenii de tine, că tu ai râs destul de alţii…

Şi dă, după aceea, butea de-a rostogolul până în mare. Şi când o dă, mai strigă încă după dracul:

— Ia zi-i, măi Dolojmane, e bună oare pozna ce ţi-am făcut sau ba?… Nu râde, măi, lumea de tine?… Am câştigat întrecerea?

Şi cade butea în valuri; bol-bol-bodoc, până ce ajunge în străfundurile cele negre.

Pornesc acum să râdă şi regele, şi toţi curtenii, râde

frumoasa Caliope, ba râd şi robii, şi slujitorii, că au scăpat de Dolojman. Se bucură că au să aibă un stăpân tânăr.

Şi acel stăpân este pescar, şi un om vesel cum nu e altul, şi multe or să se schimbe în palat…

Pentru că fata, Caliope, privind neîncetat în vremea asta pe flăcăiaşul care îi scăpase viaţa, cum este lesne de înţeles, l-a îndrăgit, —••precum şi dânsul o îndrăgise, şi chiar o sărutase pe buze, atunci când ea era încă de piatră.

A fost după aceea o nuntă mare, dragii mei, şi cu o veselie nesfârşită. Scăpaseră doar dintr-un asemenea necaz şi îl zvârliseră pe Dolojman în fundul mării.

Şi apoi cum să nu fie veselie, când cel dintâi, mirele, este vesel, şi cânta, joacă, şi doreşte ca toţi aceia ce locuiesc cetatea să uite orice amărăciune?

Iar copăcelul zânelor cânta şi el cu glasuri line şi cu un sunet de ţimbale, de nai şi alăute, de îi venea oricui să joace după viersul lui.

Frunză verde pietroşel,

Pescarule tinerel, Pescarule drăgălaş, Tare mai eşti tu poznaş!…

Au petrecut şi au nuntit, acolo, în veselie, până s-au săturat. Şi au rămas să vieţuiască frumoasa Caliope şi cu pescarul cel vesel împreună, veseli şi fericiţi.

A trecut timp de atunci… Cât? Nu mai ştie nimeni. S-au dus din viaţă toţi aceia care au trăit poate aceste întâmplări.

Cetatea a pierit şi ea, dusă de vânturile multe care au bătut şi nu mai e pe ţărmuri la Agigea; dar uite, în seara asta fermecată, când iarba şi copacii par albaştri, iar luna iese albă, învăluită într-o horbotă străvezie, îmi pare că zăresc pe mare o barcă. în ea se află, în dulce legănare, fata de rege şi pescarul cel vesel.

Sunt ei? Nu… Este numai amintirea. Şi o poveste de odinioară…

Clinele mării

Duceţi-vă o dată cu barca pe Dunăre, în luna mai. Şi o să aflaţi în cale nişte locuri, cum nu pot fi nici în poveste. Pe malurile fluviului se leagănă pădurile de sălcii. Stircii

bălani şi roşii, lopătarii şi lebedele ninse plutesc şi ţipă pe deasupra voastră, asemeni unor duhuri rătăcite. Iar soarele, a!… soarele se frânge întâi în apă şi luminează apa ciudat, de jos în sus, ca într-o minune vie…

Totul e vis şi cântec…

Şi de pluteşti cu barca puţin mai sus, simţi că te învăluie şi o mireazmă îmbătătoare. Cobori din barcă şi porneşti agale pe ţărmul înverzit. Şi în cale îţi apare o pădure de tei.

Dacă a venit cumva şi seara, şi luna a ieşit pe cer palidă şi verzuie, mireazma este şi mai tare. Este ameţitoare ca o licoare făcută parcă anume să te îmbete.

Pădurea este deasă; copacii au o coajă argintie, aşa cum nu mai este nicio pădure de tei din lumea toată. Şi de priveşti mai bine copacii aceştia, sub cernerea luminii, îţi vor părea nişte coloane ce sprijină un templu.

în el se aud glasuri: privighetorile ce cânta de cum se lasă seara… Bătrânii spun că ar fi fost aici odată într-adevăr un templu. Era templul de argint al lunii. în el slujeau numai fecioare, curate cum e apa ce curge şi astăzi prin pârâul din mijlocul pădurii…

Dar tot pe vremurile acelea, precum se povesteşte, mai vieţuia pe mare şi un pirat, ce se numea Sanai.

Ehei, cumplit balaur era piratul acesta, Sanai. Nu era ca un om; ci ca o fiară… Avea şi o faţă cruntă, tăcută, întunecată. Un ochi îi era lipsă, pierdut pe vremuri într-o bătălie. La brâu purta o spadă, care era mereu udă de sânge. De aceea i se zicea de către oamenii de prin cetăţi şi sate, precum îi era felul şi purtarea: Sanai, câinele mării…

Avea Sanai zece corăbii pe mare, toate cu pânze negre. Iar pe corăbii avea oameni tot crunţi şi fără milă, care îl urmau oriunde.

Şi nu fusese vreo cetate pe tot hotarul mării, să nu o fi trecut prin foc şi sabie piraţii; nici nu erau corăbii pe tot cuprinsul apei, să treacă neprădate, nescufundate în adine.

Când bubuia furtuna sălbatic în larguri şi pe coaste, atunci porneau tâlharii la pradă. Cutreierau pe mare, pe

apele învolburate, cu pânzele lor negre.

Şi urcaţi pe catarge, în vuietul cel tare al furtunii, cercetând toată zarea, cântau:

în depărtare s-a ivit o pradă, Parcă-i o albă porumbiţă rătăcită Şi tu eşti şoimul care o pândeşte. Prinde-o şi vâră-i în piept gheara, Să-i curgă sângele ei cald şi roşu, Să i-l sorbi tu cu însetare.

Furtuna gemea. Furtuna urla. Piraţii cântau aspru, zburând necontenit deasupra valurilor ca nişte corbi negri de pradă!...

De nu găseau în ceasurile acelea pe mare corăbii, pe care să le prade şi oameni să îi ucidă, se năpusteau cu furie asupra oraşelor. Luau ce găseau: aur, argint, podoabe şi veşminte. Luau vinuri şi bucate... Şi luau mai ales fete. Pe cele mai frumoase fete le luau cu dânşii pe punţile corăbiilor pentru Sanai. După aceea puneau foc oraşului din toate cele patru colţuri şi iar porneau.

Pe fete le duceau într-o peşteră adâncă, pe care o aveau piraţii pe unul dintre ţărmurile mării. O peşteră păzită de nişte stânci, ce se băteau într-una cap în cap, de nu putea să treacă nimeni printre ele afară de Sanai.

Se auzise că piratul Sanai vrusese să se însoare odată cu o frumoasă fată de împărat; dar ea îi izgonise cu silă. Şi îl izgonise nu numai pentru că era urât piratul la faţă: negru şi chior; ci şi pentru cruzimea lui fără de pereche.

De atunci Sanai jurase, pe viaţa sa, că nu o să mai peţească nicio fată; în schimb o să le fure pe cele mai frumoase... Şi după ce acestea or să-l desfete în danţuri şi cântări, şi cum i-o fi lui voia, trei zile şi trei nopţi, le va zvârli în mare.

Astfel se hotărâse neînduratul Sanai să se răzbune pe toată spiţa femeiască, pentru ruşinea pe care o îndurase.

Şi mai întâi răpise chiar pe copila împărătească, care îl alungase. Plânseseră cu jale părinţii ei şi rudele, supuşii, toţi. După trei zile însă, trupul ei fără viaţă fusese adus de valuri pe coasta nisipoasă, de unde o şi răpise piratul.

Apoi de atunci înainte se învăţase Sanai mereu mai

fără milă. Fura fecioare după fecioare, din sate şi oraşe, şi din cetăţile de frunte. Nu se uita tiranul nici dacă sunt copile de crai, sau numai de pescari. Lui îi era tot una.

Şi toate aveau o soartă…

Ei, merg şi fapte dintr-acestea până la un capăt. Şi apoi se iau şi oamenii de gânduri. Ce este de făcut?

Se duc atâtea fete!…

Şi se ridică flăcăii gata să înfrunte pe Sanai. Se urcă în corăbii cu arme, şi pornesc dârji la luptă. Dar toţi, câţi au pornit în zilele acelea, au fost răpuşi. Pentru că aveau piraţii anume meşteşug de luptă, cum nu mai avea nimeni.

îi ajuta, precum se spune, şi dracul, Dolojman, pe care îl găsise piratul într-o bute şi îi dăduse drumul. Şi de aceea dracul făgăduise lui Sanai să îl ajute în tot ce o săvârşi. Deci când era o luptă cu oamenii, dracul făcea pe loc o vrajă şi cei veniţi să înfrunte pe Sanai se pomeneau că stau cu toate corăbiile înţepenite. Degeaba sufla vântul şi umfla pânzele corăbiilor. Ele stăteau în valuri nemişcate ca nişte stânci.

Sanai se repezea atuncea cu toate cele zece corăbii ale sale, care pluteau în voie, şi îşi lovea duşmanul neputincios cu sânge şi cu moarte.

Aşa piereau flăcăii care încercaseră să lupte cu Sanai…

Prăpădul era mare. Cum să nu fie astfel – când însuşi dracul, care fusese azvârlit cu hulă de către oameni în mare, jurase răzbunare?…

Pentru că Dolojman, precum desigur aţi înţeles, era acela care prindea corăbiile în braţe la semnul lui Sanai şi le ţinea pe loc, să le lovească piraţii şi apoi să le scufunde.

Şi s-au pornit după aceea şi alţi flăcăi. Erau poate flăcăii cei din urmă care mai vieţuiau pe coaste… Ei socotiseră să intre în peşteră şi să se lupte acolo cu piraţii.

Dar stâncile, care stăteau de strajă la gura peşterii, şi se băteau într-una cap în cap, aveau şi ele o vrajă. Cum ajungeau corăbii străine în faţa lor, se preschimbau în fiinţe, nişte uriaşi de piatră. Şi fiecare uriaş avea câte opt braţe. Ei înşfăcau corăbiile încărcate cu arme şi cu oameni,

le sfărâmau în braţele de piatră şi le aruncau în apă zdrobite în fărâmiţe.

Ce este de făcut? Astfel se întreba oricine în faţa unei asemenea urgii.

Jalea era atâta de adâncă prin sate şi cetăţi, cum nu se pomenise decât în vremea lui Tauctis, balaurul cel verde.

I

— Să se adune moşnegii, rosteau şi mic şi mare, şi să se sfătuiască. Poate or să afle ei ce mai e de făcut!...

Şi se adună la sfat bătrânii din tot cuprinsul mării: se

aşază barbă lingă barbă şi tăinuiesc aşa în şoaptă vreme îndelungată.

Trimet apoi răvaşe, prin olăcari, la regii de prin oraşe şi cetăţi, şi hotărăsc:

— Nu poate fi altă scăpare, decât aceea de a fî strânse toate copilele frumoase şi duse în graba cea mai mare la adăpost în templul cel vestit al lunii, care se aflǎ lângă un ţărm al Dunării.

Şi după hotărârea bătrânilor, au şi plecat pe drumuri, spre Dunăre, toate copilele: unele în carete bogate, împodobite cu aur; altele mai voinice au pornit de-a călare pe cai sau măgăruşi; şi unele, cele de tot sărmane, pe jos, calcând pământul cu picioruşele lor goale.

Au mers să se ascundă în templul lunii.

Tocmai la vremea asta Sanai neîmblânzitul plutea pe mare. Dornic de desfătare se îndrepta cu toate corăbiile spre ţărmul unde îşi avea culcuşul.

— Mai iute!... poruncise Sanai piraţilor. întindeţi pânzele bine... Lăsaţi să sufle vântul cum trebuie în pânze. Corăbiile să treacă peste aria mării, cum zboară cormoranul când vine primăvara! Mai iute, tot mai iute, piraţi...

Şi ascultând fără cârtire porunca aceluia ce îi cârmuia, piraţii întindeau pânzele aproape să se rupă.

— Mai iute, şi mai iute!... răcnea din nou Sanai.

Şi iacătă, în faţă li se iveşte ţărmul înalt şi plin de stânci; şi fiecare stâncă se aseamănă cu un uriaş, care are opt braţe. Şi toţi uriaşii aceştia se luptă între dânşii.

Sanai ridică însă pumnul şi strigă către uriaşi doar un cuvânt: «Opriţi!»...

Uriaşii îi cunosc bine glasul piratului.

Pietrele ascultă şi sar în lături. Ba încă îl ajută pe Sanai şi pe piraţii lui să urce către peşteră, întinzând braţele de sprijin. întind chiar şi o punte bătută din aramă şi le deschid poarta din piatră de safir.

Piraţii aruncă mai întâi prada în peştera deschisă. Robii ce se găsesc acolo, la poruncă, le aduc bucate; alţii le toarnă vin.

Fetele roabe încep să cânte din flaute şi ţimbale.

Sanai înalţă cupa şi strigă spre piraţi:

— E timpul desfătărilor; după atâta sânge şi luptă, să bem acum! Dar cum apropie piratul cupa din piatră de porfiră de buze, ţâş- neşte din vin ca o zvârluga dracul. Întâi mic mititel, apoi deodată mare, bate din copite pe masă, printre blide şi cupe.

— Aşa?... îi ţipă dracul lui Sanai. Tu stai şi bei aici în linişte, nebune! Te odihneşti... şi fetele din sate şi cetăţi sunt duse toate în templul lunii, să stea sub ocrotire...

— Ce spui?... urlă piratul şi sare cu mânie în picioare. De care templu este vorba?

— De care?... Nici nu ştii?... De n-aş fî eu, sărmane Sanai, nu pricep ce te-ai face, cum ai lupta cu aceia care te urăsc şi cum i-ai birui!

Şi Dolojman îi povesteşte despre templul ce este ridicat în cinstea lunii. Aici slujeşte o mina de fecioare, frumoase, ce poartă văluri albe – care sunt preotese.

Iar când apare luna fetele acestea încep slujba: unele sună în harfe cântece de iubire, altele pornesc danţul.

— Este un vis şi o desfătare, cum nu se poate crede, ţipă mai tare dracul către Sanai. Templul îl ocroteşte cu puterea ei însăşi măreaţa lună. Şi acum sunt duse să stea sub ocrotirea lunii toate copilele frumoase şi gingaşe ce locuiau pe malurile mării. Şi tu ce faci?... Tu bei şi te răsfeţi...

— Atunci, cu atât mai bine, bate Sanai cu pumnul în masă. Dacă sunt strânse acolo copilele, toate or să pice odată în mâna mea... Toate, în aceeaşi noapte, vor fi aduse aicea în peşteră, să-mi fie mie roabe! Să bem dar, Dolojmane... Fii fără grijă, Sanai ştie ce face. Să bem pentru izbândă!...

Apoi, precum se povesteşte, au sărit în corăbii Sanai şi hoarda lui.

Dracul şedea la cârmă.

Sanai se căţărase pe catargul cel mai înalt.

Şi astfel, plutind cu râvnă, întâi cu plnzele întinse, apoi bătând din vâsle, au trecut toată marea de-a

curmeziş. Şi au început să urce pe fluviu, până la locul unde este şi acuma drumul ce duce spre pădure. Aici, urcând pe coasta priporoasă, au năvălit cu zgomot mare spre templu.

în cale a bătut dracul cu copita într-un tufiş de bozie scorţoasă. Şi în locul tufişului s-a ivit o cireadă de bivoli. Şi s-au urcat piraţi călări pe bivoli, pornind mai cu iuţeală către templu.

Dar tot Ia vremea aceea veneau încet din munte, minând din urmă o turmă de mioare, doi ciobănei. Unul se chema Meidu, celălalt Niculiţă. Tocmai treceau pe lângă templu, doinind cu fluieraşele ia gură, şi îşi privegheau în tihnă oiţele.

Se minunau de templu:

— Mândru mai e, măi frate, templul acesta, zise Meidu.

— Şi precum am aflat, a adăugat şi Niculiţă, aci au fost aduse copilele, să fie adăpostite. Sărmanele de ele!... Tare mai sunt îngrozite!...

Vorbind aşa, flăcăii zăresc venind din către Dunăre, în goana cea mai mare, pe Dolojman şi pe piraţi.

— Alei, alei, măi frăţioare, grăieşte Meidu, asta nu e vreo treabă bună ce se vede... Ăştia, ori mi se pare, vin după fetele din templu.

— Ia să sărim, fârtate, în ajutorul copilelor, zise şi Niculiţă. Pune mâna pe bâta.

Şi zicând vorba asta, fără să ţină seamă că nu sunt decât doi voinici şi în faţa lor e dracul, cu o ceată întunecată de piraţi, prind amândoi bâtele în mâini şi sar, în apărare, la cele două porţi pe care le avea templul, una în asfinţit, alta în soare-răsare.

— Daţi-vă la o parte, scrâşneşte în dinţi Sanai către ciobanii ce se aşezaseră de strajă la porţi.

— Ba, dă-te tu,hapsine, şi fugi de aici! răspunde Niculiţă, fără frică, privind în ochi piratul.

— Doar de îţi dă mâna, fiară, lup blestemat, ne vei putea goni! adaugă Meidu, cu bâta ridicată, gata să dea.

— Ia să mi-i faceţi fărâme pe ciobănaşii ăştia

obraznici, le porunceşte Sanai piraţilor, făcând de ură şi turbare spume la gură.

Şi hoarda mohorâtă, cu paloşele late atâmate la brâuri, se împarte iute în două. O parte se repede spre Meidu, alta spre Niculiţă.

Numai că tot atuncea, din slavă, sfântul soare văzuse şi el ce se întâmplă jos, pe pământ, în faţa templului.

Avea, este adevărat, o supărare măritul soare pe lună. El o îndrăgise de multă vreme; dar ea fugea de dânsul, nu vrea de loc să îl întâlnească, şi nici măcar să îl vadă, decât din depărtare. De ce? Nu ştie nimeni, dar asta-i altă vorbă... Poate şi altă poveste...

Acum însă zăreşte soarele lângă templu, pe cei doi ciobănei cu turma de mioare. Şi amândoi sărind cu bâtele să înfrunte o hoardă de fiare sângeroase, călăuzite chiar de dracul.

în templu, pe o terasă de piatră argintie, cu palmele împreunate pentru rugă, plâng albele fecioare preotese. Şi în jurul lor sunt fetele din tot ţinutul mării, strânse una în alta, ştiind ce le aşteaptă: întâi ruşinea, apoi moartea. Sărmanele copile înfricoşate, cu trupurile tremurânde de groază, ar vrea să se cufunde în ţărână şi să dispară.

Şi soarele le vede acestea într-o clipă. îşi zmulge atuncea două raze din cunună şi le aruncă în vale către ciobani.

Meidu şi Niculiţă nu ştiu ce se întâmpla; dar văd că în loc de bâte au dintr-o dată două suliţe bune, cu vârfurile arzătoare.

— Păi aşa, da, fârtate, rosteşte Niculiţă cu veselie.

— Să te tot lupţi, băiete, nu cu un drac, ci şi cu o sută, zice la rândul lui şi Meidu. Cu o mie de piraţi, de e nevoie...

Şi începe o luptă cruntă, cu sete, cu mânie nespusă.

— Daţi năvală pe dânşii, răcneşte neînduratul Sanai. Şi tu, măi Dolojmane, ce stai cu gura ştirbă, holbată, şi priveşti pe ciobăneii ăştia ce ni se împotrivesc? Dă colea o mina de ajutor, să îi învingem iute.

Dar care cum încearcă să se apropie de ciobănei simte că îl frige o împunsătură dintr-o parte şi sare ars în lături. Dracul chiar, când porneşte să se avânte la luptă, se vede prins în ţeapă, ca un miel în frigare şi azvârlit într-o băltoacă pe malul Dunării.

— Măi, ce să fie asta? răgeşte împieliţatul din baltă. Ce arme au? De unde? Şi nu pricepe rostul prin care au izbutit feciorii să dobândească asemenea unelte tăioase şi înfocate.

Iar lupta se urmează; sporeşte ca viforul; în timp ce înlăuntru, în templu, spaima e tot şi tot mai mare.

Şi astfel trece ziua, încet, încet; şi o dată cu ea se risipeşte şi căldura; razele soarelui îşi pierd puterea.

— Suliţa asta şi-a pierdut focul pe care îl avea, strigă voinicul Meidu către Niculiţă, simţind că mâna îi slăbeşte.

— Da, da, se aude şi glasul lui Niculiţă; dar tot nu te lăsa, mai luptă, frate!... Acuşi, acuşi, o să răsară luna şi ea are o vrajă de ocroteşte templul. »

— Eu am să lupt, răspunde Meidu, până am să-mi dau suflarea, nu ai tu nicio teamă...

— Şi eu la fel... Nici tu să nu ai grijă, fârtate...

Şi iarăşi se aruncă spre cei doi ciobănei ceata înverşunată de fiare. Deodată însă dracul – ce-i dă prin gând? — se face o muscă şi sare pe grumazul lui Meidu. Aci se face un vultur. Prinde capul lui Meidu în gheare şi îl orbeşte dându-i cu ciocul drept în ochi.

Paloşele piraţilor lovesc acum pe Meidu şi îl sfârtecă în bucăţi.

Pe urmă se face dracul din vultur un lup mare. Prinde trupul flăcăului ucis în colţi, şi i-l tot duce spre răsărit, târându-l prin ţă- rână, până într-un loc anume; aicea latră tare şi se iveşte o groapă. Aruncă în groapă trupul; latră iar şi se astupă gropniţa cu ţarina.

Se întoarce după aceea ca un trăsnet spre Niculiţă. Se face un ţânţar. îi sare pe grumaz flăcăului. Din ţânţar se preschimbă dracul în şoim de munte. La fel îi scoate ochii cu ciocul lui Niculiţă. Paloşele piraţilor îl taie în bucăţele. După aceea ia dracul o înfăţişare ca de vulpe. Duce trupul băiatului răpus târâş, departe, către asfinţit, chiar lângă malul Dunării şi îl aruncă într-o groapă.

— Aşa!… Acuma înainte… rosteşte spurcăciunea de drac. Am biruit. Poftim, Sanai, la pradă!… Alege-ţi dintre fete, pe acelea care îţi plac… Şi ia-le roabe…

— Întâi pe preotese le vreau, rânjeşte crud Sanai. Şi mai doresc toată avuţia ce se găseşte în templu…

Piraţii intră în templu. Unii sar pe terasa unde se află îngenuncheate fecioarele preotese, rugându-se umilite, cântând uşor din harfe, din flaute şi lăute; şi plângând…

— Doamnă!… se roagă ele. Stăpâna noastră, lună, priveşte către templul în care se coboară acuma pângărirea… Iar albele veşminte ni-s rupte de piraţii lui Sanai şi întinate…

— Mai bine moartea, lună! strigă cu groază şi celelalte fete care sunt strânse aicea din tot ţinutul mării.

Sanai apucă de cosiţe şi trage afară pe preotese, suindu-le pe bivoli.

Piraţii leagă în ştreanguri bine pe celelalte fete, şi rid, ţipă şi scuipă fără milă pe florile curate din templul blând al lunii.

— Doamnă, regina nopţii, vină, vină, degrabă, nu ne lăsa în ghearele piraţilor, imploră cu durere fecioarele. Ruşinea ne doboară; e mai grea decât moartea… Bună regină a nopţii, nu ne lăsa…

Şi în această vreme, cerul se înfiorează de o lumină

tainică, albăstrie. Luna apare în văzduh tristă, cernită parcă de un văl vânat de ceaţă.

— Mai iute, grăbiţi-vă, le strigă dracul piraţilor. Iată că iese luna pe cer. Hai să fugim... Ne ameninţă primejdii.

încalecă pe un bivol Dolojman şi o ia în galop, la goană, cu gând să îşi scape viaţa.

— Noi tot mai vrem să stăm, urlă piraţii, aci e desfătare. Fetele sunt frumoase... Noi tot vrem să mai stăm!...

— Doamnă, prefă-ne în păsări, să le scăpăm din gheare! jelesc acele fete ce erau preotese. Doamnă, schimbă-ne în trunchiuri de tei fără simţire, plâng celelalte fete, să scăpăm de ruşinea robiei.

-— Fie pe voia voastră! răsună un glas, cu limpezime de strună de lăută, din slava străvezie a nopţii. Şi le scăpaţi din gheare...

Şi... Ce uimire mare!... Copilele acelea care fuseseră aduse în templu la adăpost s-au prefăcut deodată în trunchiuri de tei cu coajă argintie, cu flori înrourate, galbene – ca de ceară. S-au făcut o pădure de tei înmirezmată, cum nu mai este niciuna, de ai căuta oriunde, pe tot acest tărâm.

Şi apoi dalba lună a mai urmat:

— Voi care mi-aţi fost mie în templu preotese, vă preschimbaţi în păsări, cu glasuri cântătoare, cu suflete duioase... Şi veţi cânta astfel în veacuri iubirea ce v-a lipsit în viaţă!...

Şi au luat chip de păsări acele preotese: privighetori cu glasuri desmierdate, cântând pierdute în fiecare noapte dragostea arzătoare, farmecul dulce al lunii.

— Iar voi, care aţi săvârşit atâtea rele în templul meu, a rostit cu mânie regina spre piraţii ce încercau de astă dată să fugă încălecând pe bivoli, voi care aţi pătruns între copilele nevinovate, cu moarte şi ruşine, vă veţi preface în nişte gângănii uricioase, coropişniţi; iar tu, Sanai, piratul care ai îngrozit o lume întreagă, ai să te faci un peşte urât de toţi pescarii...

Şi cum a grăit luna cuvintele acestea s-a coborât un

trăsnet peste pământ. Sanai s-a prefăcut într-un peşte lacom şi rău, într-un rechin.

Rechinul a sărit în Dunăre, de acolo a fugit în mare. A început să umble după corăbii, să sfâşie şi să ucidă pe celelalte vieţuitoare ale apei. Nu are nicio milă, cum nu avea nici piratul.

Nu este fiinţă, e un blestem, pentru peştii ceilalţi, rechinul, în valurile marii.

Pescarii îi zic, aşa cum îl numeau odată şi pe Sanai: «câinele mării».

Piraţii lui Sanai de asemeni s-au subţiat după blestemul lunii. S-au făcut coropişniţi, gângănii pe care le omoară pescarii cu silă.

Dracul căuta acum să scape, să fugă, să se ascundă. în apă îl vedea luna. Şi a început să sape cu ghearele în nisipuri. Dar luna, urmărindu-1, a azvârlit asupra lui o bardă de argint. I-a tăiat ghearele cu care săpa. Şi ghearele tăiate au luat înfăţişare de scoici, ce se cunosc şi astăzi sub numele de «unghii de drac».

Pe urmă, încornoratul a luat-o la goană către lacul Razelm. Aici l-a ajuns luna de pe urmă. Şi cu puterea ei l-a prefăcut în piatra

Dolojmanul, ce iese mult din apă în lacul Razelm şi încearcă să izbească în bărcile pescarilor cu colţii ascuţiţi.

în locurile unde au pierit ciobanii cei viteji, oamenii au făcut două sate. Şi între amândouă se întinde pădurea cu tei de argint, plină de păsărele.

Când trec pe Dunăre corăbiile către mare şi când ajung la ţărmul de unde se simte mireazma teilor, începe să povestească pe punte câte un marinar cum s-au schimbat în trunchiuri şi în privighetori nişte sărmane fete...

Ceilalţi, stând răzimaţi de balustrada tremurătoare a punţii, pornesc atunci să cânte un cântec de demult...

Iar luna, visătoare, învăluie pădurea ce se zăreşte în depărtare, ca într-un văl subţire şi vioriu de vrajă...

Viteazul Dapix şi fiica lui, Gebila

De treci şi astăzi prin câmpia dobrogeană, nu prea departe între Dunăre şi mare, vei întâlni un sat: Gura Dobrogei.

Şi aici, pe lângă sat, este un deal. Sub el, se spune că este o peşteră adâncă, plină de oseminte.

în faţa peşterii se află o piatră. Pe ea a stat odată Gebeides şi a cântat cântecul său pentru viteazul Dapix şi fiica lui, Gebila.

Povestea noastră se începe demult, demult, pe vremea când bă- teau pământul acesta nişte ostaşi dintr-o cetate, din asfinţit, numită Roma, care râvnea să stăpânească întreaga lume.

Se povesteşte astfel, că în zilele acelea, după o iarnă grea şi îndelungată, pământul începuse uşor să se zbicească şi dealurile blânde ale Dobrogei să se înveşmânte cu verdeaţă. Prin sălciile împodobite cu mâţişori bălani sufla tot mai alene vântul. Pe apa largă a Dunării, desprinsă de zalele de gheaţă, treceau mereu corăbii către mare. Păstorii, cei mai mulţi, ieşiseră cu turmele pe câmpuri. Se auzeau de pretutindeni glasuri de oameni, ţipete de copii şi nechezat de cai.

Flăcăii, doar în cămăşi, cu capetele goale, călări pe armăsari mărunţi, dar iuţi ca focul, goneau de-a lungul şi de-a latul ţării, să îşi desmorţească trupurile mlădioase după frigul iernii, sau se luptau în trânta dreaptă.

Unii îşi încercau puterea spărgând cu buzdugane ghintuite bulgări mari de piatră. Alţii trăgeau cu arcul în ţinte aşezate pe câmp.

Iar fetele urcate pe ziduri priveau la ei, râdeau, băteau din palme şi făceau zgomot ca un cârd de vrăbii.

— Tu eşti mai tare, Gebeides k..

— Ba tu, Ordexis!...

Şi chiotele se pierdeau până departe în zarea verde aurie a dimineţii; le auzea şi regele în cetatea lui de piatră.

De nu s-ar fi găsit tocmai în ziua aceea în cetate nişte soli, care veniseră din partea oştirilor din soare-apune şi a căpeteniei lor, preavestitul Crassus, regele Dapix s-ar fi

grăbit de bună seamă şi el în mijlocul flăcăilor, cu toate că pe umeri, de sub cuşmă, părul său îi curgea în şuviţe argintii, şi-ar fi încercat şi el destoinicia la rând cu cei mai tineri.

Pe ziduri însă, alături de celelalte fete de tarabostes, de căpetenii, din cetate, era şi fiica regelui, Gebila. Cu părul lunecând pe tâmple în văluri negre, lucitoare, cu ochii verzi, scânteietori ca apa mării în revărsarea soarelui din zori, cu obrajii rumeni, înveşmân- tată într-o rochie lungă de lână albă, prinsă la gât şi pe mijloc cu nişte agrafe – peştişori din argint, Gebila părea ea însăşi o floare, ce răsărise dintr-o dată pe zidurile sure ale cetăţii. Şi ea striga mai tare decât toate:

— Vedeţi voi,fetelor, cum vâjâie săgeata lui Gebeides?... Zboară ca rândunica de uşoară!...

Flăcăul, al cărui nume îl pomenise, făcea un semn cu mâna Gebi- lei; înălţa apoi arcul. Din nou trăgea. Săgeata zbârnâia şi se înfigea în ţintă.

— Aşa, Gebeides!... Aşa!... striga Gebila, bătând tare din palme şi tropăind iute pe ziduri de bucurie.

Atât se veselea Gebila de iscuţimea flăcăului arcaş şi astfel o privea Gebeides pe fata regelui, că şi un străin de loc ar fi înţeles că acei doi tineri se îndrăgesc, că sunt legaţi unul de celălalt cu simţiri trainice şi de credinţă, că nu va trece mult şi vor fi soţi.

într-adevăr, Gebeides trebuia să facă nunta cu fata în noaptea cea dintii cu lună plină de la începutul verii.

îl alesese Gebila pe Gebeides să-i fie mire nu numai pentru că era fecior de tarabostes, ci pentru că era el însuşi un viteaz şi un războinic neînfricat, care înfruntase de multe ori cu îndrăzneală pe duşman şi îl zvârlise în valurile mării.

Şi mai avea flăcăul încă un dar. Ştia să cânte. La ospeţe cânta alături de Gebila. Atunci inima regelui se încălzea. Se uita la copila lui curată, care îi era mai dragă decât orice, se uita la flăcăul ce trebuia să îi fie soţ. Se înveselea şi poruncea să curgă vinul mai cu spume în cupele înalte de lut.

Şi începea să cânte şi ei un cântec pe care îl ştia din vremea când era copil:

Vântul suflă liber peste timpuri,

Marea se zbate după voie în prăpăstiile ei.

Noi, geţii, suntem liberi ca marea şi ca vântul, Noi nu ne temem de primejdii, nici de moarte. Poftească dar duşmanul dacă poate;

îl vom cinsti cum se cuvine, cu paloşe şi cu săgeţii...

Aşa cânta regele Dapâx şi toţi curtenii băteau atuncea cu putere piciorul stâng de lespezi, zmulgeau cu dreapta paloşele de la şolduri şi după datina străbună strigau toţi într-un glas:

— Ca vântul şi ca marea suntem liberi Şi-aşa vrem să trăim pe veci!...

Bătrânii sfetnici îşi simţeau sângele fierbând la astfel de cuvinte. Cei trei înălţau capetele cât mai sus. Femeile puneau maramele la gură şi suspinau:

— Zalmoxis ne va ajuta să fim întotdeauna liberi!...

Acum venise însă, precum spuneam, solia aceea din soare-apune.

în sala de ospeţe, ce răsunase altă dată de glasuri şi cântece voioase, se adunaseră la sfat marele preot, căpeteniile de oaste şi Dapix.

Dapix, ce era rege în vremea aceea peste geţi, era un om nu prea înalt de stat, însă voinic peste măsură. Avea, ce este drept, barba încărunţită ; dar nu erau flăcăii mai sprinteni decât el. Nu putea nimeni să îl întreacă la călărie din toată ţara. Doar Gebeides, uneori, dar greu de tot, abia, abia de îl ajungea.

Cu buzduganul putea să spargă o stâncă oricât de mare ar fi fost. Şi cu săgeata, când trăgea în duhurile cele rele, ajungea până în cer.

De data asta Dapix era în faţa celor doi soli.

Sta aşezat pe un tron de piatră cenuşie, cu mâna sprijinită de paloşul lui lat, privind cu luare-aminte pe cei veniţi.

Unul dintre aceştia, un bărbat spătos, cu chivără bogată de oţel şi cu o urmă de rană, nu încă de ajuns de

bine vindecată, luă cel dintâi cuvântul şi rosti gros:

— Tu, Dapix, rege barbar de lângă mare, primeşti astăzi poruncă de la slăvitul Crassus, să părăseşti cetatea aceasta nevrednică de piatră şi să te tragi spre munte, pe unde ţi-o fi voia, lăsând însă aici averea, tot poporul, curtenii şi pe copila ta chezaşe... Pe Gebila, de altminteri, adăugi solul cu vorbă apăsată, cătând în jur să vadă cum se

întipăreşte spaima pe chipurile geţilor de faţă, vrea Crassus să ţi-o căsătorească cu vreunul din ostaşii săi, ca încuscrindu-te cu noi, să nu te mai răscoli la luptă împotriva noastră niciodată!

Zadarnic căta însă solul în preajmă, rostindu-şi cuvântarea, pe feţele bărboase ale geţilor nu se clintea o cută şi nu se auzea niciun murmur din piepturile lor.

— Oştirile lui Crassus sunt dincolo de Dunăre, pe ţărm, aşteaptă doar un semn, rosti celălalt sol, un om mai mărunţel, cu ochii vii şi nasul ascuţit. De nu te vei supune de bună voie, noi tot o să te biruim, şi atunci te vom închide într-o cuşcă de fier. Te vom lega cu barba de zăbrele şi târât de catâri te vom purta pe uliţe, în vreme ce mulţimea o să te bată cu pietre. Supune-te, deci, Dapix!…

Tăcuseră şi solii, tăceau şi căpeteniile oastei, tăcea marele preot, tăcea şi regele… Se auzea numai larma veselă a flăcăilor ce îşi încercau puterea şi isteţimea afară pe câmpie, şi glasul limpede al Gebilei, care rostea:

— Cum vâjâie săgeata ta, iubite!… Ca rândunica zboară!…

Şi râsete…

Iar colea, în sala întunecoasă de ospeţe, se mai simţea domoala pâl- pâire a făcliilor aprinse şi respirarea încinsă, şuierătoare a tuturora care stăteau faţă şi aşteptau cuvintele lui Dapix.

Pe urmă Dapix se ridică, întinse mâna stingă către soli şi vorba lui sună mai tare decât tunetul izbit din cer de duhuri la mânie:

— Prin voi trimit şi eu răspuns lui Crassus al vostru, preaslă- vitul, şi pentru mine ameninţarea lui e ca o bute goală ce se rostogoleşte pe un deal. E zgomot mult, dar nu se teme nimeni… De vrea pământurile gete, de ne ’vrea robi, de vrea cetatea mea săracă de piatră, să vină să le ia. Şi acel care vrea soaţă de la noi, nu pe Gebila i-o voi da, altă mireasă îl va strânge în braţe. Şi aceea va fi moartea. Spuneţi-i dar aceluia ce v-a trimis la noi, că liberi suntem, şi liberi vom trăi, chiar de ar fi Crassus de zece ori mai tare decât este!…

Când regele a rostit acestea toate, a izbucnit deodată un râs năpraz- nic între geţi.

Aşa râdeau cu toţii că bubuiau pereţii sălii de ospeţe.

Şi căpeteniile oastei, arătând cu mâinile spre cei doi soli, ziceau: , – Le-a dat cum se cuvine răspuns regele nostru acestor soli obraznici... Parcă ar fi vorbit cu gura noastră Dapix... Ha, ha, ha...

Şi multă, multă vreme, când nu se mai vedea nici colbul pe urma cailor minaţi în goană de cei doi soli pe calea întoarsă, năprazna râsu- lui mai clocoti acolo sub zidurile din piatră sură de Dobrogea.

în acest timp, Crassus trecuse şi apa Dunării pe plute. Făcuse tabără pe ţărm şi acolo îşi întimpinase solii.

Aflând primirea ce le-o făcuse Dapix, ce nu vroia să se supună puterii oştilor străine şi nici să dea pe fata sa, Gebila, chezaşe, puse să se ridice un altar zeului Marte, al războiului. Şi acolo jură el să se răzbune cumplit. Jură că o să lege pe Dapix de un car, şi aşa o să-l târască prin toată ţara. Şi pe Gebila o va face sclavă, dănţuitoare pentru dânsul la petreceri.

Dapix află de planurile pe care şi le făcuse Crassus. Şi nu stătu nici el pe gânduri.

Flăcăi călări fură trimişi în cele patru zări, ca să răscoale ţara. Şi steagul său cu cap de lup şi coada ca de şarpe urla în vânt, în tropotul sălbatic al cailor, chema pe geţi la bătălie.

Oştenii sorbeau întâi cu toţii, după datină, apă din Dunărea cea sfântă; apoi plecau la luptă.

în miazăzi se aprinsese ţara. Cerul ardea cu vâlvătaie. Când bătea vântul dintr-acolo, purta cu el cenuşă şi scrum, purta -şi vaiere prelungi de jale şi zgomote de luptă.

Pe unde trecea Crassus ardea întreg pământul. Sate, păduri şi lanuri se mistuiau. Ca să înainteze oştirile duşmane trebuiau parcă să se lupte cu fiecare zid, cu fiecare arbore, cu fiecare muşuroi. Din dosul lor luptau cu desnădejde femei, copii, bătrâni. Cu sape, cu topoare, înfruntau lănciile duşmane. Apărau fiecare palmă de

pământ. Pe aceia care îi puteau prinde duşmanii îi legau robi.

Sărmanii geţi porniţi spre soare-apune se mai uitau încă o dată cu durere la cuibul nimicit, la satele lor prefăcute în cenuşă, şi îşi plecau capetele acoperite cu plete lungi, sub lanţurile negre ale robiei.

Marele preot al lui Dapix urcă în vremea asta pe munte şi acolo îl rugă fierbinte pe Zalmoxis să ajute pe geţi în bătălie. Femeile, copiii şi bolnavii, citi mai putuseră scăpa, fură trimişi sub grija fetei regelui într-o peşteră mare.

Iar Dapix cu bărbaţii porniră să atace oştirile duşmane.

Venise vara. Cerul era însă ziua înnorat şi ploi mărunte cădeau într-una. Noaptea nu se zărea în văzduhul tulbure nici luna. După credinţa lor străveche, geţii gândeau că duhurile rele, norii, stau împotrivă ca Zalmoxis, cerul senin, să îi ajute în bătălie.

Trăgeau atunci cu arcurile în nori, dar cerul rămânea la fel de negru. Şi cu amar în suflet luptătorii plecau din nou Ia bătălie.

Cu pietre, cu toiege înfruntau geţii oştirile duşmane. Loveau întâi pedeştrii dintr-o parte ca lupii cei flămânzi o turmă. Se repezea apoi şi Dapix, ca vulturul din zbor, cu călăreţii, din partea cealaltă. Unde loveau, făceau în duşman pârtii şi parcă secerau oştirile duşmane, trufaşe, îmbrăcate în fier.

Luptau necontenit... Dar Crassus poruncise să-i vie oştiri noi.

Şi cercul se strângea, se tot strângea...

Luptau pe viaţă şi pe moarte. Numai că zi de zi păreau că sunt mai mulţi duşmani. Tot mai puţini rămâneau geţii. Mai rămăseseră câţiva războinici. Şi aceia se strânseseră să apere cetatea.

Nu mai aveau merinde, nu mai aveau nici arme, nici leacuri pentru cei răniţi. Şi pe deasupra preotul cel mare, acela care îl chemase pe Zalmoxis în ajutor, căzuse doborât de o săgeată.

— Ce hotărâm să facem? întrebase Dapix într-o noapte la sfatul celor care mai erau în viaţă în cetate.

— Ne vom lupta până la moarte! rostiseră cu toţii într-un glas. Cetatea n-au s-o poată lua... în peştera unde ne sunt adăpostiţi bătrânii şi femeile, asemeni nu vor putea ca să pătrundă...

Puţini erau războinicii în cetate; dar nimeni nu se putea urca pe ziduri din afară. Cine încerca, se prăvălea în vale lovit de piatră sau săgeată.

Aşa trecu şi vara cea fierbinte, veni şi toamna, apoi iama plină de nopţi vijelioase.

Din când în când războinicii ţişneau afară din cetate, loveau în tabăra duşmană cu putere şi se întorceau degrabă, urcau din nou pe ziduri şi le apărau.

Sosise iarăşi primăvara. Vântul bătea încetinel prin sălcii. Şi iarba înverzise pe coline. Nu mai era însă nici larma cea voioasă, nici glasuri dulci de fete nu se mai auzeau pe ziduri. Aceia care îşi încercaseră puterea cu ghioaga sau cu arcul, în zilele de odinioară, nu mai erau pe lume. Pe zidurile înnegrite ale cetăţii nu mai erau acuma decât doi luptători. Unul se numea Dapix, celălalt Gebeides; dar nu predau cetatea şi încă se luptau.

Ca să nu prindă de veste duşmanul că nu sunt decât doi, făceau în- tr-una larmă în cetate şi înşiruiseră pe ziduri nişte momii de paie, având pe ele căciulile celor căzuţi. Trăgeau apoi cu arcurile când dintr-o parte, când dintr-altă; să socotească oştenii din tabăra duşmană că zidurile sunt vegheate încă bine.

Numai că iată, într-un amurg, pe o ploaie înţesată cu clăbuci, când până şi străjile duşmane erau vârâte în corturi, la zidul dinspre miazănoapte al cetăţii se arată un om cu o pânză albă în vârful unui băţ.

Acesta făcea semn că vrea să urce sus.

Dapix lăsă pe ziduri burduful cu o frânghie şi îl ridică.

Credea că e vreun sol!

Bărbatul ce venise era un om înalt, spânatic şi cu priviri piezişe. Se înfăţişă la rege, îi căzu în genunchi şi

începu să-i spună:

— Stăpâne, eu sunt un mare preot al geţilor… Mă cheamă Licegeu şi am trăit până acum în munte. în vis mi-a apărut într-una din nopţile trecute Zalmoxis, înţeleptul, şi m-a învăţat să vin la tine şi să te ajut!…

— Vorbeşte, zise Dapix. Ce porunci dă Zalmoxis?

— Zeul te îndeamnă să trimiţi la miezul nopţii pe oşteanul cel mai vrednic pe care îl ai, ca să răscoale geţii din triburile de dincolo de munţi, ce nu au aflat încă vestea că tu te lupţi… Când va ieşi oşteanul pe poartă, au să intre în locul lui duhurile bune. Şi tu vei birui pe urmă oastea duşmană pe care o cârmuieşte Crassus.

— Să fie oare voia zeului nostru aceasta? mai întrebase Dapix.

— Răspund cu viaţa mea, de nu ai să-l înfrângi pe Crassus! grăise Licegeu.

— Atuncea fie, hotărâse Dapix. Să plece Gebeides. Rămân doar eu să apăr cetatea…

— Cum? Numai este nimeni în cetate afară de voi doi? rostise Licegeu, făcând o faţă lungă. Voi doi vă mai luptaţi cu oastea lui Crassus? Asta nu este de crezut… Poate mai sunt pe ziduri, la porţi, pe undeva, oşteni gata să lupte!

— Doi geţi, atâţia suntem, râsese bravul Dapix spre Licegeu. Noi singuri alergam pe ziduri de colo până colo… Dar ce mai vorbă lungă, să se deschidă poarta la miezul nopţii şi Gebeides poate să plece… Să încaleci, Gebeides, pe calul meu cel negru, cel mai sprinten… Adică nu, mai spune-mi înainte, Licegeu, cum te-au lăsat romanii să treci pe ziduri fără de primejdii?…

Lui Licegeu îi luceau ochii vineţi:

— Ai văzut bine, o, rege, că am venit pe o ploaie aşa de tare, că însăşi străjile se ascunseseră în corturi…

— Şi totuşi, mi se pare cam ciudat, mai spuse regele.

— Nu e de loc ciudat, răspunse preotul, tu ştii cât e de mare puterea lui Zalmoxis! El însuşi m-a vestit prin vis, să vin la tine pe o ploaie cu spume, când străjile se vor vârî în corturi. Mai mult, el le va lua vederea în timpul cât voi

trece. Aşa a fost, cum te-ai încredinţat tu însuţi. Şi că nu mint, ţi-am spus, şi ţi-o repet, răspund cu viaţa mea...

— De e aşa, de nu mă înşeli, să se împlinească totuşi voia lui Zalmoxis, poate că în ceasul cel din urmă tot ne va ajuta!... spusese la sfârşit viteazul Dapix. Să plece Gebeides!...

S-au strâns ân braţe încă o dată, ca pentru o despărţire lungă,cei doi viteji.

— Când te întorci, după ce om birui, grăise încă o dată regele, vei face nunta cu Gebila!... şi ne vom veseli... Iar tu vei face un cântec pentru izbânda noastră, Gebeides!

— îţi mulţumesc, mărite! rostise Gebeides.

A încălecat flăcăul pe calul cel negru, cel mai sprinten. Şi Licegeu a deschis poarta, care era spre miazăziuă.

Calul a năvălit în întunericul adânc şi fără stele. A făcut numai câţiva paşi. în calea lui fuseseră înfipte în pământ, cu vârfurile în sus, frânturi de paloşe şi capete de lăncii. A căzut calul şi Gebeides a simţit cum ştreanguri groase îi împresoară trupul: de mâini şi de picioare.

— Trădare! a apucat să strige Gebeides.

Şi falsul preot şi-a aruncat mantia din spinare; a luat în mâini o lance de la oştenii duşmani ce pătrundeau cu grabă prin porţile deschise, s-a repezit la Dapix.

Dar numai cu o lovitură de paloş Dapix I-a prăvălit cu capul în ţarina pe vânzător.

S-a avântat pe prima treaptă a scării înguste, boltite, răsucite, care ducea spre mijlocul cetăţii, cu paloşul întins către duşmanii ce năvăleau spre el. A început o luptă cum nu se mai văzuse de când e lumea lume, de când pe cer e soare, de când în mări sunt valuri şi de când bate vântul prin stepa dobrogeană... Nu! O astfel de luptă nu mai văzuse nici cerul şi nici pământul niciodată.

Un om, un get, dar un viteaz, ce lupta pentru ţară şi pentru libertate, având în mână un paloş, să înfrunte fără teamă o oştire întreagă, cu arme măiestrite, cu generali isteţi!...

Legenda povesteşte că s-au luptat pe treptele acelea

de piatră zile şi nopţi… Nu ştie nimeni câte… Dar multe… Multe… Şi pentru fiecare treaptă ce o dobândeau năvălitorii, plăteau râuri de sânge. Scara aceea era până sus plină de trupuri de războinici duşmani.

Iar regele, rănit, însângerat, aproape de capătul puterilor, tot mai lupta…

Când a simţit că braţul nu vrea să îl mai slujească, s-a tras luptând în turn. S-a zăvorit acolo. A luat în mina cupa de lut umplută cu otravă, pe care o pregătise încă din timp. Şi a sorbit-o toată, cu sete, strigând:

— Nu voi, ci mişelia m-a biruit… Dar Dapix nu trăieşte decât liber, nici moartea nu o primeşte de la voi, ci şi-o dă singur…

Cum a căzut pe lespezi, au pătruns şi duşmanii în turlă. Şi se uitau încă la dânsul cu teamă. Dar braţul acela care înfruntase cu atâta vitejie o oştire, era de astă dată fără vlagă.

în turlă s-a urcat şi Crassus, înalt, cu coif de aur, cu chipul de fier rece.

— Acesta este Dapix? a întrebat pe cei din preajmă.

— Acesta!…

— Să fie înfipt în ţeapă!… Apoi să mi-o aduceţi pe fata lui, Gebila, din peştera unde se află!… Vreau să mi-o fac mireasă… râsese Crassus.

S-a făcut iar solie şi a plecat la peştera în care se aflau bătrânii, bolnavii şi femeile. Au strigat de afară:

— Slăvitul nostru Crassus o cere de nevastă pe fata regelui. Dacă ne-o daţi de bună voie, ceilalţi puteţi fi liberi ca să plecaţi oriunde, după plac…

— Juraţi întâi, venise cu răspunsul din peşteră un bătrân, că vă veţi ţine cuvântul şi nu va fi din nou înşelăciune. Altminteri nu dăm fata. Noi avem încă arme. în peştera aceasta voi nu puteţi pătrunde…

— Jurăm pe zeii noştri cei puternici… le răspunsese de afară solia.

— Aduceţi dară o sută şi unu cai, aşa cum se cuvine la nunta unei fiice de rege get, mai adăugise bătrânul. Să încalece pe ei mireasa şi cele o sută de fecioare ce o

însoţesc.

— Altminteri nu ne-o daţi?...

— Altminteri nu!...

— Să se trimeată caii ceruţi, dăduse porunci Crassus, aflând această dorinţă a geţilor.

S-au trimes caii. Fecioarele, în frunte cu Gebila, în văluri albe, au ieşit în şir lung din peşteră. Cum au ieşit s-au repezit pe cai. Au mers de-a dreptul către tabăra duşmană.

Pe cerul până atuncea înnorat începuse deodată să se vadă şi faţa aurie a soarelui. Albastrul cel senin împresura tot câmpul într-o lumină dulce. Fecioarele au dat însă într-o clipă vălurile lor albe la o parte. Şi de sub ele au scos în grabă paloşe late, lucii şi tăioase. Au început să cânte toate cu glasurile cristaline:

Cum umblă vintul liber peste câmpuri,

Şi cum se zbate marea în prăpăstiile de apă, Tot astfel sunt şi geţii liberi, liberi, Nu se tem de primejdii, nici de moarte!...

Din zborul cailor s-au năpustit spre cortul căpeteniei duşmane. Gebila a rostit:

— Aceasta este nunta, preaslăvite Crassus, pe care vreau s-o fac cu tine...

Crassus, văzând primejdia de moarte care venea, a încălecat pe calul cel mai iute şi a fugit, gonit din urmă de stolul de fecioare... Au sărit însă şi ceilalţi în ajutorul său. A început lupta.

Şi fiece fecioară getă avea în faţa ei mulţime mare de oşteni cu lăncii ridicate, cu paloşe, şi apăraţi de scuturi.

Nu mică a fost paguba duşmanilor în ceasurile acelea. Şi nu puţini au fost aceia care au căzut sub paloşele ascuţite.

Pe urmă ele s-au retras spre Dunărea măreaţă, liniştită... Acolo s-au azvârlit în fluviul sfânt, ce duce pe viteji în casa lui Zalmoxis. în părul lor bălai, sau negru, luceau lin razele de soare ca nişte boabe scumpe de mărgăritar.

De ciudă, căpetenia duşmană a dat poruncă să se

zidească peştera la gură, să se răstoarne asupra geţilor închişi acolo un munte de ţarină, să nu se mai cunoască nici urma întâmplării. Şi să se pârjo- leaşca încă o dată ţara getă.

Târziu, cu ani în urmă, după această întâmplare, venea pe ţărmul mării, precum se povesteşte, un om, un biet bătrân. Era un orb, un cântăreţ din alăută. Venea grăbit şi nu întreba pe nimeni pe unde este calea, căci paşii îl duceau singuri spre locurile prin care vieţuise odinioară.

A tot venit. A coborât pe drumuri, tot mai în jos, până a ajuns în locurile acelea unde fusese odată cetatea de piatră sură a lui Dapix. A sărutat pământul strămoşesc şi l-a stropit cu lacrimi din ochii stinşi.

S-a aşezat apoi între cetate şi locul unde fuseseră îngropaţi de vii toţi geţii liberi.

S-a aşezat pe o piatră şi a început să cânte.

— Cine eşti tu? l-au întrebat.sţăpânji noi ai locurilor gete.

— Sunt Gebeides! a zis cântăreţkl. Am căzut rob pe când eram flăcău. Duşmanii mi-au scos ochii, zicând că păsările oarbe au viersul mai frumos. M-au făcut cântăreţ la ospeţele lor.

— Şi tu?... Cum ai putut trăi, tu, viteaz get, ca rob chiar la aceia care v-au sfărâmat cetatea ? au întrebat iar acei oameni.

— Nu am trăit decât cu gândul să mă întorc odată, să mai sărut ţarina strămoşească, să cânt aici până la cea din urmă clipă pe Dapix cel viteaz, pe fiica lui Gebila, pe draga mea...

— Atuncea cânta!... au grăit bărbaţii, femeile şi chiar copiii.

Şi Gebeides a început să cânte. Glasul şi-l însoţea cu alăuta... Oamenii îl ascultau, plângeau fierbinte, dar învăţau cum trebuie să lupte aceia cărora le este dragă libertatea.

A stat acolo până la ultima suflare...

De treci şi astăzi prin câmpia ce se întinde între Dunăre şi mare poţi să mai vezi piatra aceea unde a stat Gebeides şi a cântat cântecul lui pentru viteazul Dapix şi fiica lui, Gebila!...

Vulturul roşu

Nu e nimica mai de fală decât să lupţi până la moarte pentru pământul strămoşesc!... Nimeni nu merită mai multă cinste ca vitejii!...

Aşa ziceau odinioară strămoşii noştri, geţii. Ţară cenuşa acelora care cădeau în luptă, era urcată pe o înălţime; pe malul fluviului cu apă sfântă, pe ţărmul Dunării bătrâne. Şi aicea era aşternută pe o lespede de piatră, să îşi doarmă în linişte deplină vitejii somnul veşnic.

Pe vremurile acelea, după cât se spune, trăia pe ţărmul fluviului un trib, pe care îl cârmuia un bărbat vrednic din neamul regelui cu faimă mare, Dapix. De altminteri, toţi bărbaţii care trăiau în trib erau asemeni lui,

viteji şi fără teamă.

Dar s-au pornit odată să bată vinturi aspre dinspre miazănoapte, purtând cu ele colburi de cenuşă. Pe urmă s-au ivit şi flăcări. Cerul s-a rumenit ca floarea de cais, sub mângâierea soarelui de la începutul primăverii. Şi noaptea duhuri necurate, sub chip de nori, ca şerpii, împânzeau văzduhul.

Iscoadele au vestit că vin înspre cetate cohorte de ostaşi ai Romei. Şi atunci conducătorul, cu tribul lui, urmând pilda lui Dapix, s-a şi grăbit la luptă. Dar soarta i-a fost crudă. Când s-au întors războinicii, purtau pe scuturi şi pe acela care îi călăuzise în bătălie.

I-au dus pe toţi pentru odihnă în locul acela unde se află astăzi sătucul vesel de pescari, ce se numeşte Igliţa. I-au dus în cântece mâhnite de fecioare, în sunete de fluier şi de nai.

N-a trecut însă multă vreme şi din cenuşa aceea a răsărit o mladă tânără cu frunzuliţe verzi. Şi mlada a crescut, a tot crescut, s-a înălţat mai sus de norii cenuşii.

Iar rădăcinile înfipte întâi uşor în lespezi, s-au cufundat adânc în piatra de granit şi au ieşit până la apa de sub ţărmuri.

La început s-au mirat tare geţii. Dar mai apoi au înţeles; că aşa este drept şi astfel se cuvine. Din oase sfărâmate de viteji ieşea stejarul ce îşi înălţase fruntea spre Zalmoxis – cerul senin, şi îşi trăgea puteri din apa sfântă.

Au hotărât deci să clădească acolo pe malul apei o cetate, cu zidurile sprijinite pe stejar, ca să rămână întotdeauna vie amintirea acelei întâmplări nemaivăzute.

Cum au clădit însă cetatea au bătut iară tobele de bătălie. Duşmanii cei biruitori veneau pe urmele de sânge, ca lupii care intră iarna în turme. S-au urcat marii preoţi sus pe munte, să înfăptuiască slujba după datini.

Flăcăii au luat în mina arcurile şi au încins pe şolduri paloşele ascuţite. Dar cel care îi călăuzise în bătălie înainte, acum nu mai era. Urmaş nu avusese conducătorul tribului decât un prunc, ce se ţinea încă de poala mamei

sale.

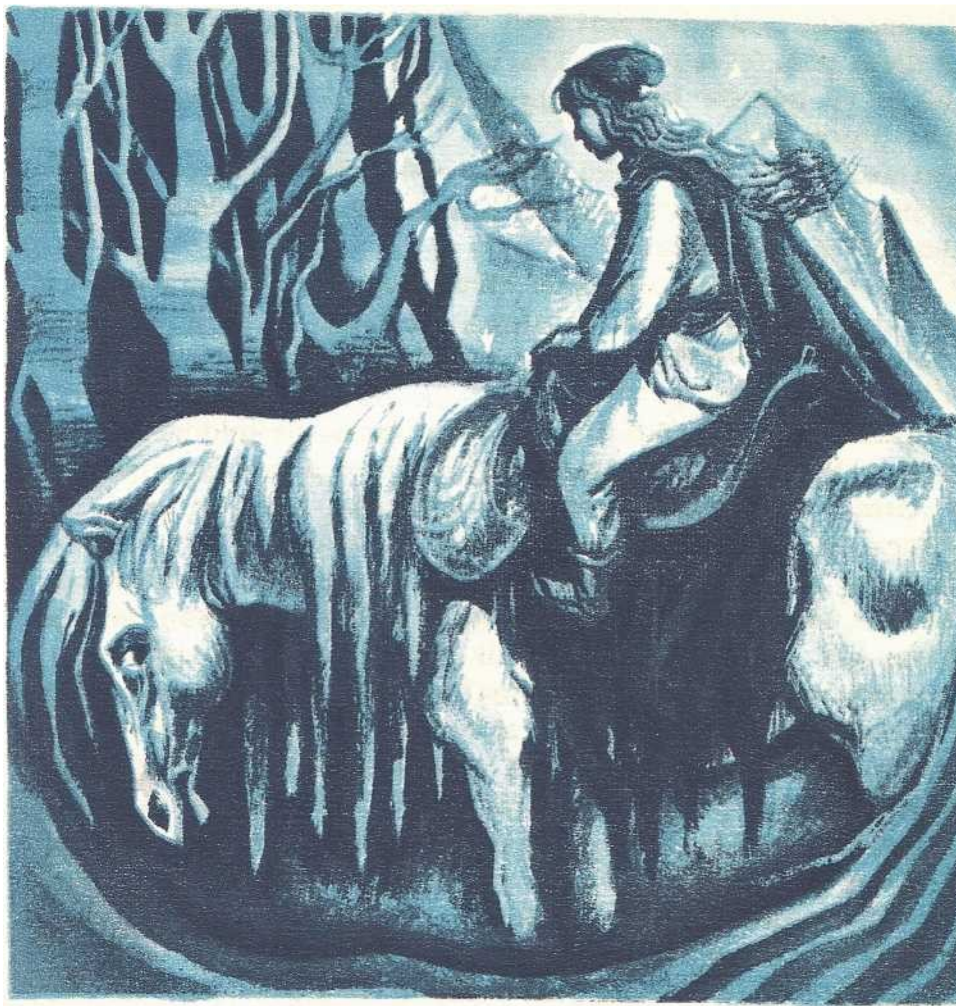
Şi lupta nu a durat prea multe zile. învingător a fost din nou duşmanul. Zalmoxis îşi întorsese ochii de la poporul său de geţi, sau cine ştie… Fiul cel mic al celui ce căzuse în luptă, păzindu-şi ţara şi poporul, fu zmuls de o mina însângerată, poate aceeaşi care îi răpusese tatăl, şi azvârlit în praful drumului, ca să-l zdrobească în copite caii. Aceeaşi mâna o luă pe mamă, o trase sus pe şa. Şi cum era frumoasă fără seamăn, o luă ostaşul în cortul său, ca sclavă.

Degeaba se rugă sărmana mamă şi plânse în genunchi, să îi îngăduie să-şi caute fiul, să îi odihnească trupul într-un mormânt. Ostaşul care o luase roabă pe soaţa cârmuitorului de trib râdea şi o izbea în frunte cu piciorul.

De atâtea lacrimi care au curs atuncea, de atâtea vaiere de jale, spune povestea, că se încrâncenase lumea. Şi Dunărea curgea la vale, către mare, plină de spume şi roşie de atâta sânge.

Copilul, Nando, cum se numea, nu pătimise însă nimic, cum credea mama lui. Ci în clipitele acelea de spaimă, un get, un muribund, se repezise cu puterile din urmă şi, luând copilul, îl aruncase în şaua unui cal. Copilul se prinsese aproape fără voie de frâu.

Şi calul era chiar acela care îl dusese şi pe tatăl lui Nando în bătălie. Aşa, călare pentru întâia oară, puiul de get gonea pe întinsul nesfârşit al ţării sale. De ce gonea, de aceea prindea puteri mai multe. Nimic nu dă putere mai mare unui get, decât văzduhul ţării sale, când îl străbate în goana unui cal!…

Şi a călărit Nando cel mic timp lung.

A străbătut păduri, câmpii, a trecut peste ape, peste văi. Şi a ajuns la un munte înalt.

Aici, la poale, era o poiană plină de flori şi un izvor. Iar mai încolo zumzăiau albine. Nando s-a coborât să soarbă apă, să se hrănească oleacă şi cu miere. A mâncat bine şi s-a săturat. Şi s-a întins pe iarbă la odihnă. Dar calul a început în clipa aceea să necheze. Nando s-a ridicat. Şi ce să vezi? în jurul lui erau strânşi nişte oameni care vorbeau aceiaşi limbă ca şi el. Veneau din munte, de la vânătoare.

L-au întrebat cum a ajuns acolo. Şi el le-a povestit cum i-au ucis duşmanii tatăl şi cum au năvălit după aceea în cetatea clădită pe stejar, cum i-au răpit şi mama, cum nu mai are altă dorinţă decât să se răzbune.

— Eşti încă mic, au spus oamenii aceia, care erau şi ei tot geţi, dar liberi, şi aveau nume de carpi. Rămâi la noi, te înzdrăveneşte, învaţă meşteşugul armelor cum se cuvine, după aceea vei lupta în voie!...

Nu avea ce face alta Nando şi a rămas la carpi, să pască turme, plecând cu ei la vânătoare, crescând albinele din stupi, şi mai cu seamă învăţând viaţa frumoasă de războinic.

Şi vremea trece, trece iute... Nando creştea. Era tot mai puternic. Cu pieptul lat. Cu părul ca de aur. Cu ochii însă negri – noapte, în suflet cu o ură fără margini. Cu dor nespus de mama sa şi însetat de răzbunare. Mai însetat de moarte ca o fiară, căreia vânătorul îi nimiceşte într-o zi culcuşul.

în zilele acelea era toamnă şi funigei pluteau uşor prin aer. Pământul se învelise tot cu frunze ruginite. Şi după datină se apropie odihna iernii. Dar în pădurea carpilor fierarii băteau de zor pe nicovale cuţite lungi, şi seceri, şi topoare. Femeile râşneau făina; fetele pregăteau pastrama sărată de vânat, sau de oaie. Iar caii subţiratici, neîmblânziţi, erau obişnuiţi cu frâul de flăcăi.

Fluiere se auzeau pe munte sunând prelung şi focuri se aprindeau ca semne pe movile, ici şi colo. Ce va veni? Ce se întâmplă oare?

Trimişii carpilor prind să alerge către câmpie, să cheme şi pe voinicii de acolo la luptă. Alţii ajung şi în oraşele pe care le stăpânesc acum duşmanii. Vestesc pe sclavii geţi că nu mai este departe ziua când vor zvârli de pe grumazuri lanţurile în care sunt legaţi...

Ştirile aleargă, aleargă... Se aude că duşmanii sunt îngrijaţi...

Şi iacătă, un strigăt răsună viu în munte şi pe câmpii!

— La luptă, fraţilor!... La luptă!... Pământul nostru pângărit ne cheamă. Să răzbunăm pe toţi aceia care au

fost ucişi.

Se povestea în cetatea cea mare din asfinţit, în care sălăşluia chiar împăratul duşmanilor, că Nando are o vrajă şi nu îl poate atinge nici fierul unui paloş, nici vârful de săgeată. Se povestea că focul nu îi face niciun rău şi apa nu îl îneacă.

De teamă, împăratul chemase pe generalii săi şi le dăduse porunci aspre, să plece altă oaste şi să prindă pe Nando.

Dar oastea aceasta este şi ea lovită.

Se mai spunea, se mai zvonea în cetatea împărătească despre Nando, că umblă prin lume cu o ceată de voinici, şi că multe oraşe trebuie să se teamă.

Iscoadele însă ziceau ba că se află în miazănoapte, ba că ar fi ajuns în miazăziuă.

La drept vorbind, nu ştie nimeni întocmai unde se află Nando şi nici încotro pleacă.

Mai greu era că prin oraşe încep de se ridică o parte dintre sclavi şi îşi lovesc stăpânii.

Şi între-acestea toate trecea pe culmea unui munte, Nando, ca vântul, spre Dunăre, spre mare.

în jurul său se aflau voinicii cu fruntea lată, cu pletele bălaie, având arcuri pe spate, la brâuri cu topoare şi cu paloşe.

Când au zărit voinicii râul cu apa argintie, au dat cu toţii chiot.

— Priviţi şi apa sfântă; şi în zare este cetatea dintr-un stejar! Sunt ultimele ceasuri când o mai au duşmanii!

Câmpia dobrogeană era plină de soare.

Caii alergau pe flori de scânteuţe. Şi în depărtări, acolo unde cerul parcă se împreună cu pământul, vedeau cum robii trudeau să adune grâne de pe mirişti pentru duşmani.

în josul Dunării călătoreau bâtlanii, tăind în zbor văzduhul. Simţeau că se întoarce vijelia, ce mai bătuse de atâtea ori în locurile acelea, şi îşi căutau alte cuiburi.

Iar vijelia venea, se apropia aşa precum simţeau într-adevăr bâtlanii. Nando s-a ridicat în scări întinzând

paloşul.

— Fraţi geţi!... Să cucerim în noaptea asta cetatea, sub ale cărei ziduri sunt oasele strămoşilor...

S-au repezit ca leii. S-au prăvălit ca valul pe o stâncă. S-au căţărat pe ziduri. Au înfruntat şi smoala şi plumbul azvârlite în valuri de duşmani.

Astfel s-au repezit că au clătinat cetatea din locul ei. S-a clătinat atunci şi trunchiul stejarului. Din el a căzut ghindă mare cât bolovanii. Şi fiecare ghindă, căzând, lovea în frunte câte un ostaş duşman.

Şi Dunărea crescuse înaltă peste maluri; se ridicase pe munte; izbea plină de furie şi îi lua cu sine pe cei răpuşi.

Nici nu venise noaptea, nici nu ieşise pe cerul cel albastru luna, şi Nando cu flăcăii săi erau stăpâni pe ziduri. Sorbeau apa cea sfântă în cupele de lut acolo sub stejar. Se plecau lui Zalmoxis şi îi mulţumeau. Şi veşti aleargă, aleargă spre asfinţit, cum zboară toamna stoluri de rândunici spre mare:

«A luat Nando cetatea... Vine să se răzbune...»

Măreţul imperator se îngrozeşte în sine de atâtea câte le aude.

— Să plece alte oşti, să se zăgăzuiască şi Dunărea cu apa fermecată, ce sprijină pe geţi. Să se doboare stejarul din mijlocul cetăţii. Să îl nimiciţi pe Nando, căci nu mai am odihnă aici pe scaun!... strigă el către generali.

Plecară dar oştenii, mulţi ca nisipul din fundurile mării, ca frunza şi ca iarba din codrii de pe munte; plecară pe uscat, pe apă, călări, în care grele, pe jos, şi în tot chipul. Aşa veneau duşmanii puhoi să dea lupta cu Nando.

Au ridicat îndată pe ţărmul Dunării zăgazuri pentru apă, să nu se mai reverse. în faţa lor au gonit bivoli... Mii şi mii de bivoli, care au izbit cu coamele cetatea. Şi clătinându-se cetatea, s-a clătinat stejarul. Din el a căzut ghinda aceea mare cât bolovanii, lovind însă numai pe bivolii goniţi.

Când s-a scuturat ghinda, de n-a mai fost niciuna prin ramuri, au început duşmanii să azvârle cu pietre şi săgeţi.

Făcând pe urmă broasca, un meşteşug al oştilor duşmane de a lupta sub acoperiş de scânduri, s-au apropiat de ziduri. I-au dat foc din trei părţi.

Porunca a fost aspră: ca toţi flăcăii prinşi să cadă jertfă sub paloşe, doar Nando să rămână cu viaţă, să îşi primească osânda cea mai grea.

Şi au năvălit oştenii din asfinţit ca un potop de ploaie, ca furia unei ape peste ostrov. Au înecat în sânge şi în moarte om după om. Şi pentru fiecare dintre aceia care luptau cu Nando, cădeau sute de duşmani, sau poate mii.

Când au pierit voinicii cu toţii şi a rămas numai Nando, au aruncat oştenii un laţ. Un laţ mişelnic, căci nu putuse nimeni să se apropie de el. L-au răsturnat cu trupul în ţărână. Şi atunci a fost încă nevoie de o oştire întreagă ca să îi poată zmulge paloşul din mâna lui de fier.

L-au ţintuit pe urmă cu lanţuri de o lespede de piatră, l-au suit într-un car şi au pornit cu dânsul prin sate şi oraşe. Doreau întâi să vadă întreaga lume că Nando, nebiruitul, a căzut prins.

Au doborât, de asemeni, stejarul din mijlocul cetăţii, l-au tăiat bucăţele, bucăţele, şi l-au ars. Cenuşa lui au aruncat-o peste apă.

Pe Nando l-au aşezat în piaţa cea mare, dintr-un oraş de vază care îl aveau duşmanii. Pe rând treceau pe dinaintea sa curtenii. Şi ar fi vroit să-l scuipe, aşa cum se cuvine faţă de un prinţ barbar. Dar ochii lui de pară aveau

atâta ură într-înşii, că străpungeaţi ca junghiul pe acel care îi privea.

Treceau femei, treceau copile, şi toate se înfiorau de groază; doar una se uitase cu milă la robul acesta tânăr şi chinuit. Şi pe ascuns pusese o slugă să îi umezească puţin faţa, să îi răcorească jarul care îl ardea, stând ţintuit în lanţuri. Pusese să se aducă şi hrană; dar nu vrusese getul să primească pâine de la duşmani.

— Spune stăpânei tale, grăise cu semeţie Nando, că nu aştept vreo milă de la aceia care ne-au cotropit pământul... Nu aştept decât otravă, sau moartea sub colţii fiarelor...

A plâns în taină fata, căci îndrăgise pe voinicul ce sta acolo în piaţă pe lespedea de piatră.

Şi apoi ar fi să spun, că mai era fecioara aceea copilă împărătească, şi nu putea să fie ruşine mai adâncă, decât să îndrăgească pe un osândit în lanţuri. Veni apoi şi ziua cea cruntă, când însuşi împăratul duşmanilor rosti:

— Ei bine, iată, Nando, acum soseşte ceasul cel greu al ispăşirii... Te-ai ridicat cu paloş împotriva puterii noastre. Noi o să te azvârlim la fiare. îţi iei răsplata dreaptă. Călăii sunt aicea şi aşteaptă numai semnul ce îl voi face eu, ca să te arunce în groapă.

Nando şi-a dat capul pe spate, cu fruntea înălţată spre cer şi a răspuns:

— Eşti viteaz, împărate, cu acei înlănţuiţi; de aş avea însă un paloş în mină, n-ai mai fi tu stăpânul, ci eu... Cum te-aş vedea fugind pe câmpuri cu desnădejde. Şi acuma dă poruncă!... Ce mai aştepţi

— Ai merita să fac semnul pe dată, mai Spuse împăratul, dar marea noastră nulă mă face să întârzii... Şi îţi voi da putinţă să scapi şi de osânda, dacă vei trece gu ; bine acuma trei încercări...

Pe dată se iviră, aduşi de asemenea în lanţuri, trei mii de tineri sclavi din ţara getă.

— Întâia încercare va fi aceasta, spuse rar împăratul. Noi te iertăm, cu viaţă, dacă aceşti trei mii de sclavi sunt gata să primească, de bună voie, moartea în locul tău!...

— Primim! strigară sclavii ca imul. Murim cu bucurie. Du-te tu, Nando, în ţară!... Porneşte din nou lupta, încinge iară focul nestins al libertăţii pe tot pământul nostru, din Dunăre la Mare. Murim cu bucurie!...

— Ce oameni sunteţi oare voi, geţii? se miră împăratul. Un vis e libertatea aceea pe care o doriţi şi viaţa e aici... Cum de vă daţi voi viaţa pentru un vis?

— Ne-o dăm... Căci nu e viaţă, de nu e libertate!...

— A doua încercare este aceea ca o copilă chiar din oraşul nostru să vrea a-i fi soţie lui Nando. Şi astfel de întâmplare nu văd a se petrece!... urmează împăratul râzând.

— Ba da, se aude atunci o voce senină de fecioară.

Se uită împăratul şi ce să vezi? Nu este alta aceea ce rostise cuvântul «da» decât copila lui.

— Da, tată!... spune fata. De este Nando într-adevăr un prinţ barbar cum spui, el este totuşi un viteaz. Şi e frumos. Priveşte-1!... Iar paloşul în mâna lui ţi-ar fi de ajutor ca să păzeşti hotarul din răsărit. De te învoieşti, o, tată, eu îl doresc pe Nando de soţ!...

A rămas împăratul cu ochii holbaţi. Copila lui? Cu Nando?...

Curtenii, de uimire, privesc unii la alţii, nu le vine să creadă vorbele ce le aud.

Dar împăratul, iute îşi vine din nou în fire, şi spune:

— A treia încercare!... îţi cerem ţie, Nando, să-ţi lepezi şi credinţa în zeul tău Zalmoxis, să iei în mână un paloş pentru puterea noastră şi să cufunzi în sânge pe răzvrătiţii geţi, care asemeni ţie or vrea să ne gonească de pe pământul lor!...

Nando râde cu hohot, apoi răspunde tare:

— Eşti o făptură nemernică, împărate, de crezi că Nando îşi vinde pământul pe care l-a udat cu sânge poporul său, pentru o împărăteasă sau pentru o împărăţie... Nu!... De am să scap din lanţuri, am să ridic iar paloşul de luptă; dar nu în slujba voastră, ci ca să vă răpun...

— Să vie atuncea sclava!... grăise împăratul sigur de

el.

Şi sclava fu adusă de slujitori. O mamă îmbătrânită de trudă şi durere. Era mama lui Nando, cu părul alb ca neaua pe frunte, cu mâini tremurătoare.

— Aici îţi este mama!... Spune-i şi tu, bătrâno, nu ai dori să-l ai alături în ultimile-ţi zile?... Şi tu, rosti el mai departe către Nando, de nu ai milă de tine, îndură-te de dânsa, ce va vedea când fiarele flămânde o să sfâşie trupul ce l-a adus pe lume!...

— Măicuţă! strigă Nando.

— Copile! spune mama.

în ochii lor sunt lacrimi amare. Bătrâna întinde braţe slăbite şi fiul se zmuceşte, ar vrea să-şi rupă lanţul, să ajungă la mamă şi să o îmbrăţişeze.

Şi lanţul sună trist, zbuciumat, ca viscolul din suflet, ca geamătul din pieptul feciorului ce este pregătit de moarte.

Nu poate să se smulgă, dar strigă:

— Mamă dragă, nu-mi cere să-mi vând ţara!...

— Nu, fiule, îi spune bătrâna, nu-ţi vinde ţara... Tu n-ai să mori... Viteazul niciodată nu îşi pierde viaţa, ci numai vânzătorul... Şi în curând vom fi iar împreună în cerul lui Zalmoxis!...

Zicând aşa bătrâna se azvârle cu pieptul într-o lance a unui ostaş, ce sta alături, şi cade jos sfârşită.

— Să se arunce robul la fiare! face semn împăratul.

Şi slugile aruncă pe Nando între fiare. Zeci, zeci şi zeci de fiare flămânde sar la el şi îl sfâşie îndată. Şi sângele lui curge pe lespezi.

Copila împărătească este acolo prăbuşită şi plânge cu suspine. Piâng sclavii care sunt de faţă. Plâng toţi câţi au simţire.

Oamenii din cetate îşi pleacă în jos capul cu ruşine. Doar împăratul râde. Şi mai râd câţiva de lângă dânsul, dintre curteni.

— Vedeţi, dă el poruncă, şi ridicaţi copila din ţarină; mâhnirea îi va trece curând... Acel ce a fost Nando acuma a pierit!...

Dar cum a spus cuvântul acesta, din sângele ce aburea pe lespezi se ridică un vultur. Este un vultur cum nu s-a văzut altul. Cu aripile roşii.

Vulturul se repede. îl prinde pe împăratul în gheare. Şi se ridică în ceruri, de nici nu se mai vede cu ochii. De acolo îi dă drumul. Şi cade împăratul în piaţa aceea mare. Şi acolo se sfărâma.

— Aceasta este răsplata lui Nando, spun toţi sclavii, s-a prefăcut în vultur...

Şi vulturul se înalţă, sus, sus, până la Zalmoxis, poate mai sus... Şi zboară. în timp ce toţi curtenii cuprinşi de spaimă fug... Li se pierde urma, în tainiţele ascunse prin casele bogate.

Şi vulturul acela cu aripile roşii tot zboară... Se roteşte în văzduh. Şi zboară către ţară. Şi zboară peste culmea înaltă a munţilor, spre Dunărea sa dragă, spre marea învolburată.

Vede apoi cetatea. Pluteşte şi se roteşte deasupra ei şi ţipă prelung, prelung şi jalnic.

Şi se ascunde în munte; în muntele lui Iacob...

Bătrânii cred că Nando, vulturul cu aripi roşii, ar fi trăind şi acum în muntele lui Iacob.

în zilele luminoase ei ţi-l arată sus, sus, aproape în soare. Când se abat primejdii, ei spun că Nando ţipă şi se roteşte în preajmă...

Te uiţi, asculţi povestea în serile de vară când trec încet păstorii cu turmele pe câmpuri, când trag la mal pescarii lin bărcile cu peşte, în legănarea blândă a grânelor de aur şi în mireazma dulce a florilor pe pajişti...

Da, da, iată-l pe Nando, pe vulturul cel roşu cum se roteşte în slavă!...

Piatra plângătoare

Este într-un loc, pe malul mării, pe lângă Tuzla, o piatră albă.

Piatra aceasta are chipul unei fete ce stă în genunchi şi cată spre zarea nesfârşită. Adeseori pe albul ei se văd şi nişte picuri ce se preling încet la vale. Parcă ar fi stropi senini de rouă; parcă ar fi lacrimă curată...

Mulţi călători, când trec, prin locurile acelea, se întreabă cu mirare: oare ce taină se ascunde în lacrima ce izvorăşte necontenit din piatra mută ?

Povestea spune că odată se ridicase în miazăziua lumii o împărăţie condusă de un sultan năpraznic, ce îşi întinsese stăpânirea peste nenumărate ţări şi neamuri.

Şi aflând sultanul într-o zi de ţara noastră, cea împodobită cu holde aurite şi cu păduri înmirezmate, bătută parcă în pietre scumpe de lacuri, râuri şi pâraie, pofti să o aibă şi pe aceasta.

îşi chemă dară oştile pe un câmp întins, în faptul serii. Sări, ca fulgul, pe calul său şi le grăi cu glasul tare:

— Viteaza mea oştire! Am auzit că înspre miazănoapte se află un bey ghiaur, ce are ţara ca o floare. Nu credeţi voi că ar fi bine să i-o vedem mai de aproape? S-o cercetăm?...

— Ba da, răspunseră oştenii, urlând şi chiuind sălbatici cu armele întinse către slavă.

— Ei, dacă vreţi, grăi sultanul cu mulţumire şi îşi mângâie barba sa lungă, încălecaţi pe cai şi porniţi după mine!...

Uliu-liu-liu, ce tropot mare!... Ce zgomot de oştiri!... Ce colb pe drumurile sure care duceau spre ţara noastră!...

Femeile, copiii ţipau şi dânşii, văzând războinicii cu şalvari largi, cu săbii late, având pe cap turbane, pornind călări pe cai la luptă cruntă, fără milă.

Erau de altminteri aşa de mulţi oştenii sultanului, cum e lăcusta câteodată, când dă năvală pe ogoare şi prăpădeşte tot ca focul.

După aceea, se urcară oştenii pe corăbii, cu cai cu tot, şi aşa plutiră îndelung pe mare. De la o vreme coborâră pe ţărm. Se odihniră. Mâncară pilaf mult şi ciorbă, prinzind puteri gata să intre în luptă. Şi încălecând din nou turcimea, pe caii ce tropoteau de nerăbdare, au năvălit peste sărmana noastră ţărişoară.

Şi s-a luptat cu vitejie voievodul, în fruntea cetelor de ţară, dar sub asemenea năvală până la urmă a căzut.

Turcii l-au prins, l-au agăţat cu ştreanguri de o sută de cămile. Apoi gonind cămilele acestea au spintecat trupul voievodului în bucăţele.

Oştirea ţării, cita rămăsese, mai se silea cu toate acestea să lupte, călăuzită de un viteaz cu chip frumos ca de femeie, având pe frunte o cuşmă înaltă.

— Pe acesta să mi-l prindeţi teafăr, a poruncit sultanul. Să luaţi seama...

— Pe voia ta să fie... răcnea turcimea către sultan şi da târcoale voinicului. Vom încerca!...

Şi s-au luptat tot mai departe, până ce nu ştiu cum loveşte voinicul şi i se frânge spada; atuncea turcii îl înşfacă de gât. Şi aşa îl poartă până la sultan care aşteaptă, stând pe mândâr-saltea de lină, în cortul lui din pânză verde. Şi îl azvârl pe viteaz jos, chiar la picioarele sultanului, scuipând cu ură peste dânsul, izbindu-l cu ciubotele în tâmplă.

Când îl izbesc, îi sare cuşma voinicului. Şi ce să vezi ? I se desprinde o cosiţă neagră ca noaptea cea adâncă. Şi apoi când îşi ridică ochii frumoşi, senini, albaştri-vineţi, şi când îi vede sultanul şi gura ca o cireaşă coaptă, iar sub cămaşă cum îi saltă în tremur doi hulubaşi, el înţelege... Voinicul nu e flăcău, cum se crezuse, ci o femeie tinerică.

— Cine eşti tu?... întreabă atunci sultanul.

Femeia tace. Se ridică de jos, şi îl priveşte cu măreţie pe sultan

— Nu vrei să spui ?

— Sunt o româncă şi am luptat să îmi apăr ţara. Tu cine eşti? Ce cauţi aicea pe meleagurile noastre cu moarte şi cu foc?

— Eu sunt stăpânul lumii, totul este al meu, zice sultanul.

— Poţi fi stăpân pe lumea toată, spune femeia; dar nu pe ţara noastră... Aceasta nu...

Şi astfel îl priveşte pe sultan şi ea este atâta de frumoasă, încât sultanul o îndrăgeşte. Simte că nu mai poate să trăiască fără ea. Nu mai doreşte alta decât să-i fie soaţă în haremul său.

— Am să te iau cu mine peste mare, rosteşte acum cu vorbă blinda sultanul, şi ai să-mi fii nevastă, oricine ai fi….

— Cum am să trec hotarul, cum ai să mă atingi cu mâna, am să mă sting, răspunde ea cu hotărâre. Să nu cutezi să te apropii, căci sunt ca o leoaică. Şi vreau mai bine moartea decât să fiu a ta!...

— Cine eşti tu? mai spune sultanul încă o dată.

Şi fiindcă ea tăcea, el a început să strige către oşteni:

— Aflaţi-mi cine este femeia aceasta, frumoasă ca o zână şi mândră ca o împărătească, şi am să vă scald în aur.

— Am şi aflat, rostesc atunci doi ieniceri, şi aduc sultanului în faţă pe o copilă micuţă şi firavă. Este soţia voievodului căzut în luptă. Şi aceasta este copila lor...

— Soţia lui?... Copila lor?...

— Da, da... E chiar aşa.

— Mamaia mea, zice copila, căzând la pieptul mamei sale. Nu mă lăsa. Ia-mă cu tine!...

Şi a trebuit turcime multă ca să despartă pe copilă de mama ei; şi să o ducă apoi într-o căsuţă mică dintr-un sătuc ce se afla pe malul mării.

— Femeia îmi va fi totuşi nevastă, a hotărât atunci sultanul. De aceea vom lăsa-o pe fata ei acolo în satul de pe ţărmul mării, ca ea s-o uite şi să rămână doar cu mine, să se deprindă că îmi e dragă...

Mai amintindu-şi după aceea şi vorba ce-o spusese dânsa, că de o fi să plece peste mare, o să se stingă de durere, a cugetat că e mai bine să stea un timp aici în ţară.

A pus deci slujitorii şi meşterii, pe care îi avea cu dânsul, ca să ridice un stâlp înalt, de piatră. De stâlp a agăţat un leagăn, prinzindu-l bine între funii. Şi în leagăn a zidit o casă din piatră scumpă de agată.

Nu mai avea sultanul, pe tot pământul care îl stăpânea, asemeni casă. Făcuse înlăuntru havuzuri ce şopoteau răcoritoare. Briza sufla de peste mare intrând prin sute de ferestre făcute din cleştar şi aur. Pe jos şi pe divanuri erau covoare, stofe preţioase. Şi pe păreţii din agată, – bătuţi cu totul în rubine, erau pe zeci de policioare bijuterii, veşminte scumpe, parfumuri şi unsori alese, tot

ce doreşte o femeie când ar pofti să se gătească.

Iară pe tăvi de argint şi de aramă erau întinse, deopotrivă, în coşuleţe piersici, migdale, mere şi pere, naramze şi nucşoare, cărnuri, şi vinuri, şi dulceţuri. Ea nu avea decât să întindă mâna şi să mănânce tot ce ar fi poftit.

Flori cu mirezme îmbătătoare, crini, trandafiri, iasmin, garoafe, erau împrăştiate prin tot locul să o desfete.

Robii arapi trudeau ca într-o dulce legănare să mişte casa încoa şi încolo neîncetat.

Iar pe nisipul de pe plaje făcuse sultanul un foişor înalt cât leagănul acela. Se aşezase înlăuntru, privind ca

hoţul prin ferestre, în casa veşnic legănată.

Domniţa îl ameninţase că de o să intre fără voie în casa unde este dânsa, o să se arunce în apa mării. Şi el ştia că ea ar fi făcut de mult lucrul acesta, de nu ar fi ţinut-o în viaţă dorul pe care îl avea pentru fetiţă.

Căci zi şi noapte, biata mamă căta într-una depărtarea, spre satul unde zăvorise sultanul într-o căsuţă pe fata ei cea dragă, pe Constanţa, – cum se numea. Căta în zori când marea poartă pe creste raze strălucitoare, când valurile îi palpită ca nişte inimi întristate; căta în amurg când apa pune pe ea hlamidă de mătase; căta în zadar şi nu avea sărmana nicio pace, iar inima îndurerată de moartea soţului, voievodul, i se frângea nespus de grijă, când se gândea şi la copilă.

Şi în foişorul său, sultanul sta în picioare şi o privea cântând mereu tânguitor:

Nu vezi pe mare cum aleargă Spre miazăzi o aburire? Nu simţi cum suflă o adiere? E răsuflarea mea fierbinte. Nu simţi, nu vezi cum vremea trece Şi eu mă sfâşii de tristeţe?

Cântă, cânta mereu sultanul. Ea nici nu se uita la dânsul. Nu se gândea decât la fata ce sta închisă acolo în căsuţă şi se jelea dorindu-şi mama.

— îndură-te, zicea sultanul, primeşte-mi dragostea!... Şi tot ce este mai de preţ pe lume îţi voi aşterne la picioare.

— Eu te urăsc, spunea domniţa, pe tine ce mi-ai ucis soţul, pe tine ce mi-ai călcat ţara... Şi nu doresc decât să îmi am copila. Atâta mi-a mai rămas pe lume...

De deznădejde s-a sfătuit din nou sultanul cu toţi bătrânii din oştire.

— Ce este de făcut?... Domniţa nici nu vrea să audă de dânsul, nici nu se îndură să îi mai arunce o privire. Nu are alt gând decât pentru Constanţa, copila ei...

— Fata, au dat răspunsul baş-buzucii ce o păzeau, chemaţi în grabă ca să dea de ştire, nu are tihnă nicio clipă. Se azvârle în uşi, îşi smulge părul, strigă mereu în cele patru vânturi pe mama sa.

— Dacă am duce pe fată lângă mamă, spun paşii cei bătrâni, domniţa şi-ar revărsa asupra ei dragostea... Noi credem că e mult mai bine să îi spui, măria ta, că fata de dorul ei s-a stins din viaţă. Şi atuncea, ea, nemaiavând pe nimeni altul ca să-i aline focul,din inimă, te va îndrăgi pe tine, mărite pa- dişah!...

— Aşa voi face!... a spus sultanul, bun bucuros de astfel de sfat.

Şi s-a grăbit spre foişor. S-a urcat înlăuntru.

— Copila ta, Constanţa, s-a dus dintre cei vii, a spus sultanul domniţei prin ferestre, rupându-i inima de mamă, de durere.

— Minţi, minţi, a grăit ea făcându-se că este liniştită, însă cu un început de teamă. Constanţa mea este în viaţă. Simt eu... Mă amăgeşti, sultane. Ai tu vreun plan. E o minciună...

«Acum i-acum!» gândea sultanul în sine şi a urmat:

— Ca încredinţare mă jur... pe toţi profeţii, pe viaţa mea şi pe oştirea care îmi aduce biruinţă, că a pie – rit Constanţa, s-a stins.

— Te juri? s-a îngrozit femeia. Atunci e altă vorbă; aşa te cred... Te cred, tirane... Şi tot ce mă lega de viaţă acum e rupt...

S-a îndreptat către văzduhul în care bătea alene vântul. Şi s-a rugat fierbinte:

— Tu, vântule hoinar, ai milă de o femeie urgisită, de o biată mamă ce nu mai poate plânge, atât de mare e durerea care o sfâşie... Bate tu, vântule, cu furie. Rupe din funii casa aceasta unde stau zăvorită şi o sfărâmă între pietre... Fă-mă să îmi spăl astfel ruşinea că am fost roabă la sultan, fă-mă să-mi capăt libertatea !...

Când a sfârşit vorbele acestea, vântul, înduioşat, pesemne, de soarta ei atât de amară, a început întâi uşor să sufle, apoi mai tare, din ce în ce mai tare... Casa se legăna în funii, mai sus, mai sus, din ce în ce mai sus, mai cu putere...

S-a legănat aşa o vreme; deodată s-a desprins din funii şi lunecând prin aer spre foişorul în care se afla sultanul, l-a luat cu ea... L-a dus în valuri...

Sultanul a început să urle de spaimă. Robii arap: ^azând o astfel de întâmplare au alergat ca să dea ştire, dar ei fiind muţi, cu limbile tăiate, nu au putut face alta decât semne cu braţele lor negre spre uşi şi spre oştire, că padişahul este în valuri.

Casa s-a sfărâmat în pietrele din mal. S-a făcut un nisip mărunt, ce a învălit ca într-o mantie de aur şi pietre scumpe tot ţărmul apelor.

Paşii şi agii, baş-buzucii au înţeles totuşi din semnele arapilor ce s-a întâmplat, s-au repezit în apă cu gând că îşi vor scăpa sultanul şi apoi se vor pricopsi cu daruri de la dânsul. Dar valurile mânioase i-au înghiţit pe toţi de-a rândul. Câţi au rămas pe ţărm, oştenii, robii, s-au urcat în corăbii iute şi au plecat pe calea întoarsă.

Turcii, fugind, au uitat paza în satul unde era copila închisă de sultan.

Şi atunci Constanţa a ieşit în grabă, fugind pe ţărmul mării să-şi caute mama. Plângea şi o striga:

— Mamaie, unde eşti, mamaie?

A tot fugit aşa până la Tuzla, strivindu-şi mâinile de teamă şi bănuieli.

Când a ajuns pe lângă Tuzla, a văzut deodată pe mare, prin furtuna ce se pornise, corăbii prăpădite în valuri. Vântul ce răscolea adâncul le tot izbea, le afundase, le nimicea fără îndurare.

De atâta spaimă şi durere, crezând că mama ei, domniţa, este cu turcii pe vreo corabie, Constanţa a căzut în genunchi şi a rugat vântul să aibă milă de mama ei. Şi atâta a plâns atunci de jale Constanţa, că trupul i s-a făcut de piatră.

Cei care au urmat, au numit satul unde a stat închisă fata, cu numele ce îl purtase ea: Constanţa.

Aşa i se şi spune până astăzi oraşului ce a crescut pe locul satului de odinioară.

Şi ţărmul unde a căzut casa cea prefăcută în nisipuri se cheamă acum Mamaia, aşa cum o strigase pe domniţă în disperarea ei copila.

Este plaja de la Mamaia. Nisipul ce se întindea acolo mai are încă străluciri de pietre scumpe şi de aur.

Şi dacă vreţi să ştiţi ce s-a întâmplat şi cu domniţa, aflaţi că zânele au schimbat-o într-o floare, o floare mică, gălbioară, pe care a luat-o vântul şi a purtat-o îndelung pe aripile sale.

Cât timp plutea în văzduh floarea s-a făcut fruct.

Pe urmă fructul căzu pe malul unei ape şi răsări o sălcioară. Din ea crescu un trunchi cu braţele oglindite în apă, cu frunzele plecate în jos, parcă plângea nişte dureri trecute.

Dacă vei trece orişiunde, pe drumurile întinse ale ţării, în timpul verii, vei întâlni pe malurile apelor trunchiuri de sălcii.

Şi nu se află în toată lumea vreun copac să aibă atâta viaţă.

De pui doar o mlădiţă în ţarină, cu ochii vezi cum se înalţă trunchiul cu plete verzi, prin care plouă, ca aur, razele de lumină. Din scorbura uscată creşte îndată o frunzişoară rumenită. Râde ca oamenii la soare. Râde şi

plânge totodată.

Iar colo, lingă farul Tuzla, mai stă şi acum îngenunchiată copila tristă a domniţei, cu trupul împietrit.

Pe faţa ei curg lacrimi – stropi de rouă – pe care i le spală într-una marea când bate vântul, când este furtună...

Peştele de aramă

Despre uscat, bătrânii spun că ar fi fost cândva mult mai întins decât e astăzi. Pământul se întindea până departe în valurile mării.

Şi într-o vreme, zărind pământul acesta un alt sultan, pe nume Memet, atâta i-a plăcut, încât s-a hotărât să se aşeze aici.

— Voi face în aceste locuri o împărăţie înmiit de frumoasă decât aceea pe care am avut-o, a glăsuit Memet. Ţinuturile acestea sunt cu mult mai mănoase şi oamenii mai blânzi...

Deci dă poruncă să i se facă pe ţărmul mării moscheie şi palate. Să vie lingă dânsul ienicerii, mudârii, hogii şi vizirul. Să i se aducă şi saraiul cu cadâne.

Şi începu un trai sultanul, de i se duce vorba aceea şi pomina în întreaga lume. Bairamuri, desfrânări, petreceri, se ţineau lanţ de dimineaţa şi până la lăsatul serii.

în schimb, bieţii supuşi trăiau cu te miri ce, apăsaţi de beilicuri şi de podvezi, de slujbe, angarale şi batjocuri.

Că tare mult îi mai plăcea sultanului să îşi facă râs de oameni.

Astfel, sultanul, precum se povesteşte, sta într-o dimineaţă pe terasa lui de marmură, stropită în mozaicuri; sta cu picioarele încrucişate sub dânsul şi cerceta cu plictiseală albastrul cenuşiu al mării. în jurul său erau cadâne multe învesmântate cu şalvari largi de muselină, care se grămădeau să îl slujească precum poftea, una înfăţişându-i bunăoară besacteaua în care îşi ţinea tutunul, alta purtând un fele- gean cu cafea dulce, altele tăvi cu fructe şi cofeturi.

Şi iată că sultanul vede tocmai atunci pe mare o barcă mică, şi înlăuntru un lipovean bătrân ce îşi căuta hrana. Şi ca să-i treacă plictiseala, care îl rodea, să se mai

veselească oleacă, trimite un paşă cu o barcă împărătească, să ajungă pe bătrân, să-i dea poruncă aspră:

320 ca până seara să prindă un munte întreg de peşte, să i-l aducă Ia palate. De nu va împlini porunca împărătească, lipoveanul, o dată cu ieşirea lunii, va fi scurtat de cap.

Pescarul, ce putea să spună? Ştia doară că nu încape tocmeală şi că sultanul dă astfel de poruncă, numai aşa – pentru că îi caută price, să aibă apoi de ce râde.

Era bătrân pescarul, nu mai avea putere destulă; feciorul său era pe mare, tot cu o slujbă împărătească; dar totuşi, ascultând porunca, a întins năvodul. Şi-a început să pescuiască.

S-a luptat el un ceas sau două printre talazuri, năvoadele erau însă tot goale. Dar nu ştiu cum, o dată, când îşi pierduse orice nădejde, încearcă totuşi plasa şi o simte grea ca plumbul. O trage afară, şi în matiţă era un peşte mare de aramă. Un peşte tot atât de mare cât şi barca. Urcă matiţa în barcă şi o răstoarnă; dar peştele se zvârcoleşte, sare în sus şi îl loveşte pe bietul Pavel, lipoveanul, aşa de zdravăn, cu coada de aramă, peste şale, că îl dărama în fundul bărcii. Saltă apoi ca o zvârluga pe prispa bărcii şi se cufundă între valuri.

După aceea se porneşte şi un vânt încet deasupra mării, şi vântul creşte, creşte; bate în valuri şi le înalţă, le umflă şi le aruncă zdrobin- du-le în maluri...

Aşa este pe vreme de furtună 1

Abia, abia de izbuteşte Pavel să ducă barca până la coastă; abia, abia ajunge până la colibă, mai mult târâş, de oboseală, şi rupt de şale.

Când vine acasă, sar vecinii în jurul său:

— Ce este, Pavele, cu tine? Ce s-a întâmplat?

Spune bătrânul ce este povestea şi cum i-a poruncit sultanul să strângă până în amurg un munte întreg de peşti, să îi aducă la palate. De nu va împlini porunca o să-i reteze capul. Şi a încercat să pescuiască; a izbutit să prindă chiar un peşte de aramă – dar peştele s-a zvârcolit şi a sărit din barcă pierind în apa mării.— Ce-i de făcut? Ei,

o să moară şi el ca alţii şi bună pace... N-a prăpădit şi aşa destui pescari nevinovaţi sultanul?

Numai că între toţi vecinii pe care îi avea Pavel, unul era întocmai ca un frate pentru dânsul. Tot un bătrân, se numea Stere. Se ajutau întotdeauna la rău, ca şi la bine, cum se întâmplă între vecini adesea.

Stere n-a stat în cumpănă. Cu toate că era furtună pe mare, s-a dus la mal, a prins vâslele în mina şi a împins barca spre larguri, să strângă peşte cât un munte, să scape prietenul cel bun de moarte.

321

S-a luptat el cu marea un ceas, sau două, sau trei; s-a luptat poate şi mai mult. Năvoadele erau tot goale. Dar nu ştiu cum, când îşi pierduse orice nădejde, încearcă totuşi plasa, şi o simte grea ca plumbul.

O trage afară, şi în matiţă era un peşte mare de aramă. Un peşte tot atât de mare cât şi barca. Acelaşi peşte pe care îl mai prinsese încă o dată în acea zi vecinul său, bătrânul Pa vel.

Numai că Stere chibzuieşte mai bine. Lasă matiţa iar în apă, şi nu o mai răstoarnă. Leagă în schimb năvodul de barcă. Şi trage barca cu vâslele spre ţărm, către un loc mai nisipos. Şi când ajunge acolo lângă plaje, îi face bărcii vânt. Apucă plasa şi o târaşte, că era grea. Târaşte şi peştele o dată cu ea.

Şi apoi pe drum, cât îl târaşte, peştele tot sloboade icre. Dar ce mai icre?... Doamne sfintei... Că icrele acelea nu erau decât nestemate: safire, diamante, mărgăritare, ametiste, rubine roşii, şi alte pietre.

Le strânge Stere şi le pune în sân.

Trage apoi plasa mai departe, trage şi peştele în plasă şi aşa ajunge până la colibă.

îi duce peştele lui Pavel.

— Priveşte, prietene, îi spune Stere, am pescuit încă o dată peştele acesta de aramă cu icrele din nestemate. Ţi l-am adus; ţie ţi se cuvine să-l stăpâneşti. Tu l-ai aflat întâia oară în mare. Dacă îi vei duce o piatră preţioasă lui Memet în loc de peşte, fără de nicio vorbă o să te ierte.

— Cinstite Stere, zice Pavel, nu este drept ce faci. Tu eşti acela care ai prins peştele de aramă. Al tău trebuie să fie; ţie ţi se cuvine, şi după lege, şi după omenie.

Pe când se îmbiau ei astfel, a aflat ştire şi sultanul, că ştirea zboară iute I despre minunea petrecută; că doi pescari au dat în apă de un peşte, care are trupul de aramă şi icrele de nestemate.

Şi azvârlind în lături felegeanul, ciubucele şi pernele de catifea, gonind încolo pe cadânele frumoase, a încălecat pe un cal iute, urmat de paşi, de ulemale şi ieniceri, şi a ajuns îndată la coliba în care încă se îmbiau cei doi bătrâni.

— Al tău trebuie să fie, Pavele, măi frate; să îl stăpâneşti pe totdeauna, tu şi flăcăul tău...

— Ba e al tău, măi frate Stere; să fie al tău şi al copilei tale cu sănătate.

— Eu sunt stăpânul vostru, al tuturora, a zis sultanul, dând năvala în colibă. Marea este a mea, ca şi întreg pământul. Deci peştele mi se cuvine numai mie. Iar vouă, hârburi fără minte, pentru că nu ap cugetat de îndată să aduceţi peştele de aramă la palate, vă dau osânda de pieire...

Stere, pescarul, cum poate aţi înţeles, avea o fată. Aflând copila ca a venit sultanul, şi e la Pavel în colibă, că

este supărat, s-a strecurat şi ea în uşă… Şi auzind de ce e vorba, s-a prăvălit lingă papucul stăpânului şi s-a rugat de îndurare:

— Sărmanul tata nu are nicio vină; nici moşul Pavel, preaslăviţi cârmuitor al lumii. Milostiveşte-te, le lasă viaţa şi noi te vom sluji peste putere, întreaga viaţă...

323

— Nu vreau să aud nimic!… Nimic!… Nimic!… strigă sultanul. Şi face un semn spre ulemale, ca să-i ucidă deɿɲdată pe lipoveni.

Făcând el semnul însă ce se întâmpla?

Luci tăişul iataganelor de bună seamă; dar din această strălucire ţâşni în colibă pe negândite şi un foc mare.

Din flăcări se ivi o umbră, frumoasa Danka, zâna cea bună, înveş- mântată în horbote ţesute din spuma mării.

— Sultane, opreşte-te cât nu e prea târziu, grăieşte zâna.

Şi iataganele cad frânte la pământ.

— Voi doi, bătrânilor cinstiţi şi paşnici, nu vă mai temeţi de primejdii, mai zise Danka. Orânduite au fost toate astfel, numai ca să vă încerc credinţa şi prietenia voastră, unul faţă de celălalt…

— Prea bună Danka, zic moşnegii, căzând cu faţa la pământ, îţi mulţumim de îndurare…

— Peştele acesta de aramă îl dau fetei, Sulina ta, cinstite Stere, adaugă zâna zâmbitoare. Şi ei îi este drag un flăcău vrednic, ce rătăceşte acum pe mare cu o poruncă împărătească…

— Coşti al meu, rosteşte Pavel. Se îndrăgesc de multă vreme flăcăul şi cu fata; şi în curând vor face nunta…

—- Ei bine, mai urmează Danka, peştele acesta este zestrea fetei. S-o folosească după cum îi place; să dăruiască şi pe alţii. Să risipească sărăcia în care zac acum pescarii, de când a prins tot ţărmul acesta în mâna sa, sultanul acesta rău, Memet.

Astfel grăieşte, şi piere zâna, ce după datină se ştie că se arată numai o dată din veac în veac şi atunci aduce

bucurie pescarilor.

— Dacă este aşa, zise sultanul, şi peştele e zestrea fetei; voi lua-o eu pe fată de nevastă, o fac cadâna la mine în sarai...

— Nu, nu mă luaţi de aici... Eu îmi aştept iubitul, strigă Sulina şi se zbate; dar ulemalele o înşfacă, o prind în brâuri de mătase, legând-o strâns, şi o iau cu dânşii în sarai. Leagă tâlharii şi pe bătrâni şi îi zăvoresc în temniţile întunecate de sub palate.

Iar peştele, care fusese dat fetei, îl înfăşoară ienicerii în halate, să nu se piardă, cât îl vor duce către haznaua împărătească, vreo piatră, fie cât de mică.

Pornesc astfel cu zgomot mare; deşi pe unii dintre ieniceri şi ulemale îi frige teama:

Nu cumva Danka se va întoarce? Nu cumva Danka o să îi pedepsească?

324

Sultanul răcneşte însă la toţi:

— Mergeţi mai iute, mergeţi fără teamă! Abia când o să treacă suta de ani mai poate Danka să se întoarcă, să se întrupeze, să îi ajute pe lipoveni. Şi hotărârea ei e dată. Peştele acesta este al fetei; iar ea îmi e nevastă mie... Grăbiţi, grăbiţi-vă, nemernicilor, către palate...

Şi ienicerii ţipă tare, dându-şi turbanele de-a dura, plecându-şi fruntea în ţarina:

— Trăiască în slavă sultanul nostru!...

Tocmai la vremea când sultanul ducea în saraiurile sale pe Sulina şi trei eunuci luptau s-o ţină, căci se zbătea; şi apoi era voinică fata! iacătă se iveşte în zare şi o corabie cu pânze.

Venea din nu ştiu care ţară, purtând însă poveri pentru Memet. Şi între corăbieri, pe punte, sta şi Coşti, fiul lui Pavel, cătând spre ţărmuri, dornic să fie mai degrabă lingă Sulina, dornic să o îmbrăţişeze.

Şi îi era flăcăului atât de dor de fată, că ar fi vrut să aibă aripi, să săgeteze prin văzduhuri ca rândunica în zori de ziuă. Vântul bătea însă alene; corabia abia tira greutatea care o purta; dar în sfârşit ajung la coastă.

Coşti aleargă spre colibă, doar că nu-şi pierde răsuflarea fugind... Şi ce să vezi? Coliba este spartă; în jurul său au umblat oameni străini. Pavel, şi Stere, şi Sulina au fost răpiţi. Şi unde au fost duşi oare?

Aleargă flăcăul încoa, aleargă încolo; pescarii, câţi trăiesc pe coaste, se adună lângă el; îi spun precum a fost toată întâmplarea: cum a găsit un peşte Pavel, cum l-a adus pe urmă Stere la colibă, şi cum a năvălit sultanul cu paşii lui, cu ieniceri şi ulemale, cum a ieşit pe urmă Danka şi a hotărât că este zestrea fetei, şi cum sultanul, spaima lumii, a luat pe fată de cadâna la dânsul în sarai.

Şi acuma toate sunt sfârşite. Cine îndrăzneşte să se lupte cu sultanul? Cine se încumetă oare să-i smulgă pe fată şi pe bătrâni din gheara sa?

— Mă încumet eu! zice flăcăul. Paharul este plin de amărăciune. Am să mă lupt pe orice cale cu sultanul şi am să îl înving, oricât este de mare...

— Atunci luptăm şi noi alăturea de tine, rostesc pescarii într-un suflet. Ne ajunge toată suferinţa de când sultanul stă aici pe ţărmuri

325

r ’

şi ne jupeşte, ca pe un peşte de solzii lui, de când ne fură femeile şi fetele frumoase şi le ascunde în saraiuri pentru dânsul, şi pentru paşi, şi pentru ulemale. Să ne unim, să punem capăt!...

Şi se înţeleg apoi pescarii să încarce carele cu peşte, şi aşa să meargă spre palate. Numai că, de astă dată, în care să mai fie ascunse sub peşte securi tăioase şi cuţite, timliacuri cu cârlige în vârf – cu care se prinde peştele cel mare de ceafa – măciuci, şi vâsle, şi oricare unelte. Toate sunt bune pentru luptă, dacă sunt mânuite de voinici.

Zis şi făcut; pornesc de dimineaţă cu carele încărcate cu peşte. La porţi stau ciopcă ienicerii de strajă.

— Ce vreţi voi, slugi nelegiuite, câini de pescari ? Ce vreţi aşa cu zorul la palat?

— Aducem peşte proaspăt sultanului, pentru toţi paşii şi pentru toată oastea. Noi ştim că vine ramazanul!

— Aha!… se bucură şi paşii, şi ienicerii lor. Atuncea, intraţi, pescarilor, cu carele în ograda palatului. Dar parcă strălucesc în care, sub peşti, timliacuri cu cârlige ascuţite şi tăioase.

— Aş, vi se pare, răspund pescarii, sunt peşti icrani: moruni, nise- tri. Luceşte zmalţul de pe dânşii, le sclipesc solzii ca sideful. Voi nu vedeţi ce peşti de soi aducem în dimineaţa asta ?

— Ascultaţi colea, adaugă ienicerii, sultanul nostru este într-o mare supărare… Se dă cu capul de pereţi, îşi zmulge barba şi doboară cu iataganul pe acela care îl mânie mai tare…

— Ce s-a întâmplat? Ce supărare a avut sultanul? Să ne ferim şi noi! zic toţi pescarii.

— Să vă feriţi, slugi ticăloase, pentru că o fată din sarai, o lipo- veancă, Sulina, abia adusă ieri pe seară, nevrând de loc să fie cadâna, – o tot striga mereu în ajutorul ei pe Danka. Şi-atunci, pesemne prin- tr-un farmec, un peşte galben de aramă, care a fost şi el adus o dată cu fata, a început să se mărească. Şi a tot crescut peştele acesta până a ajuns cam cât un munte, spărgând păreţii la haznale, sfărâmând tavane la palate. Fata, când auzi una ca asta, lovi pe trei eunuci de pază, sări pe o fereastră şi fugi; urcă pe solzii lăţi ce îi are peştele pe spate. Şi peştele deschise parcă la poruncă botul; iar fata se ascunse acolo. Toţi câţi au vrut să-i ia urma fetei, şi-au dat sfârşitul. Cum de înceercă să se urce oarecine pe solzii peştelui de aramă, acesta se cutremură, şi îl azvârle pe îndrăzneţ în apa mării!… Iar jos în valuri stau rechinii, parcă au fost chemaţi anume. Şi îl sfâşie pe cel căzut… Dar staţi,

326 tăceţi, vine sultanul, stăpânul nostru, feriţi-vă, câini de pescari, cădeţi în tină'…

Pescarii se azvârl în tină.

Sultanul iese în pridvorul palatului, îşi muşcă buza de mânie, îşi zmulge barba, şi mugeşte ca taurul:

— Cine va izbuti să urce şi să ia fata, ce este ascunsă în gura peştelui de aramă, va fi vizirul meu… Să am doar

fata şi pe urmă voi şti eu ce să fac cu dânsa; voi biciui-o fără milă. Căci peştele numai de ea ascultă. Şi numai ea dacă îi dă poruncă, se face iarăşi cum a fost şi lasă icre. Dă icrele de nestemate, cu care îmi voi umple eu haznaua. Cine se urcă să ia fata, oameni fricoşi şi de nimica, slugi ticăloase şi lipsite de vreo credinţă pentru mine?

Coşti, dacă aude cuvintele acestea, se ridică din ţarină, se îndreaptă spre Memet şi îi răspunde drept în faţă:

— Dacă îmi dai asemenea răsplată, aduc eu fata care este ascunsă în gura peştelui de aramă. Atâta că îţi mai cer şi o învoire: să fie toţi pescarii în preajmă, să mă ajute la nevoie...

— îţi dau firmanul; te fac vizir chiar de acuma, strigă sultanul către flăcău. Să vie şi pescarii în preajmă, cum ai cerut, să ai în ei ajutorinţă... Dar de te întorci fără ispravă, chiar dacă vei scăpa cumva de peşte, pescarule, am să-ţi tai capul...

— Primesc să mi se taie capul, zice flăcăul cu semeţie, de nu am să mă întorc în scurtă vreme cu fata...

Şi merg cu toţii către peşte. Astfel a crescut peştele, încât abia de i se vede capul, sus, între norii fumurii, ca o nălucă. Trupul lui de aramă luceşte viu în soare. Pescarii trag carele încărcate până la vârf cu peşte în jurul său.

— Să fie puţintel mai moale lui Coşti al nostru, de se va întâmpla şi o fi să cadă!... râd ei voioşi spre ulemale şi ieniceri.

Coşti se aburcă pe o aripă; se caţără pe solzii de aramă ai peştelui, se urcă până pe spinare. Şi peştele nici nu se mişcă din locul său, ba încă îi deschide botul ca şi fetei.

Flăcăul intră înlăuntru. Şi înlăuntru e Sulina, având în mâini două hangere.

— De când te aştept să vii, rosteşte dânsa cu iubire şi se lipeşte de dragul ei, care o strânge în braţe.

— Iată-mă aici, răspunde Coşti. Am sosit să te scap...

— Tu ia acest hanger şi eu pe celălalt, mai spune fata

spre flăcăul ce se urcase până la dânsa. Mi le-a dat peştele de aramă. Sunt dinţii lui. Ni-i dăruieşte, să ne luptăm…

— Ne aşteaptă fraţii jos, iubito, mai spune Coşti. Sunt toţi pescarii de pe coastă, veniţi ca să se lupte cu sultanul Memet şi oastea lui.

Zicând astfel, flăcăul se coboară, ţinând alături pe Sulina, pe draga sa.

— Iată cadâna, dă-o încoaz mai iute, zice sultanul. Eunucii au bice gata pregătite. Pedeapsa o aşteaptă pe fugară…

— Vino de o ia, strigă flăcăul spre sultan şi îl fulgeră pe dată cu hangerul.

Pescarii se reped la care. De sub mormanele de peşte răsar tim- liacuri cu cârlige, măciuci, şi vâsle, şi topoare, cuţite întoarse, unelte bune de muncă şi de luptă.

Paşii răcnesc; şi ienicerii prind în mâini suliţi, arcuri, iatagane.

Ei!… Să vedeţi ce bătălie!…

Pescarii aceia înjosiţi de ulemale ştiau să lupte fără nicio teamă. Unde loveau, tăiau în came vie. Şi apoi fesuri şi turbane curgeau, ca peştii dintr-o vârşe, când se răstoarnă în amurg, în coşuri.

Dar ce e cel mai mult, ce întrece orice glumă, e altceva… Iacă vă spun: pe cine atingeau hangerele Sulinei şi al lui Coşti, se prefăceau în nişte şerpi mici, negri ca moartea.

Şi aşa când îl izbiră pe sultanul Memet se prefăcu pe loc în şarpe; şi pe vizir, pe paşi, pe ulemale îi prefăcură tot la fel în şerpi.

Dacă văzură ienicerii una ca asta, porniră în tropote la fugă, lăsând palatele în pustie.

Fugeau ca iepurii de iute, dându-se peste cap, ţipând, văietându-se de frică.

Cum fugeau ei, din fundul mării se porniră cutremure şi nişte clocote grozave. Pământul unde ienicerii se mai aflau în goana lor nebună, se clătină întâi de o parte, apoi de alta: mai tare, mai tare, şi mai tare… Din nou se clătină, ca barca, când suflă vântul cu urgie, şi apoi se lăsă într-o

zguduire cu totul până în străfundurile mării.

Marea mai clocoti oleacă; vui încă puţin în hăurile sale; gemu după aceea ca fiara înjunghiată...

Şi nu rămase peste ape decât o insulă, – pământul pe care se aflau pescarii.

Restul se prăvălise în valuri.

328

Şi se mai spune în poveste că s-au întors pescarii acasă călan pe peştele cel mare de aramă.

Coşti, voinicul, şi draga lui Sulina au şi întins pe

urmă, vă închipuiţi, o nuntă mare, mare… Toţi oamenii ce vieţuiesc la ţărmul mării, se zice că ar fi petrecut la nunta lor…

Bătrânii: Pavel şi cu Stere, pentru că au scăpat şi dânşii, jucau la nuntă ca flăcăii, băteau pământul şi chiuiau să spargă cerul…

Ceilalţi pescari, de fericire că au scăpat de aşa necaz, jucau şi ei tropacul şi mingiacul, şi câte danţuri sunt pe lume mai săltăreţe şi

329 mai vii. Şi sorbeau vin, sorbeau rachiuri, şi chefuiau pe malul mării, că nu văzuse încă luna de când e ea aşa ospăţ şi veselie.

Iar insula aceea micuţă, unde s-a petrecut grozava întâmplare, este şi acum în apa mării. Pe ea trăiesc nişte şerpi mici şi negri, ce sunt poate sultanul Memet şi tabiile sale de ieniceri şi căpeteniile lor, care au fost prefăcuţi în ziua aceea în dihănii forfotitoare printre pietre.

Pescarii, fata şi flăcăul au trăit de atunci o viaţă lungă, slujiţi de peştele de aramă, în satul care a păstrat numele fetei, al Sulinei. Când s-au stins ei din viaţă, s-a întors în valuri şi peştele de aramă.

Numai că din vechimi se povesteşte că el ar ajuta şi astăzi pe aceia care sunt de omenie, minându-le adesea peştele în năvoade şi dându-le din plin îndestulare…

Să fie oare încă în mare Danka, să fie încă peştele de aramă?…

Tekir – bey

Odinioară, după cât se spune, lacul acela sărat, plin de nămol, de lângă mare, ce se numeşte Tekirghiol, era mult mai frumos decât e astăzi.

Nu era lac în lumea largă să aibă apa mai limpede, mai răcoroasă. Avea o undă străvezie şi curată. Puteai privi în el ca într-un cleştar.

Lacul îl stăpânea pe acea vreme un bey puternic, plin de slavă, ce se chema Tekir-pestriţul.

Tekir fusese altă dată călău-casap cu iataganul, ce pedepsea pe răzvrătiţii împotriva sultanului şi îi scurta de căpăţână. Astfel slujise el la înalta Poartă ani îndelungi.

Şi apoi, sultanul, mulţumindu-i că potolise pe răzvrătiţi, îl dăruise cu avere şi îl trimisese pe meleagurile noastre să cârmuiască după voie.

Era Tekir acesta om de spaimă. Pre cât se poate ţine minte era înalt, voinic, cu o barbă lungă ce îi atârna până la mijloc. Şi sub cealmaua de mătase albastră, prinsă cu o agrafa scumpă din diamante şi rubine, luceau doi ochi ca jarul morţii. Pe faţa lui întunecată, nimeni nu se putea făli că a zărit cândva un zâmbet.

Şedea în palatul lui, sau în grădină, având picioarele încrucişate pe moi saltele acoperite cu stofe preţioase şi covoare. în faţa lui erau măsuţe din lemn de abanos şi fildeş. Şi robii arapi, târându-i-se la picioare ca nişte umbre, puneau pe ele narghilele, ciubuce lungi, cutii de fildeş şi de aur umplute cu tutunurile cele mai rare şi mai frumos mirositoare şi felegeane cu cafele fierbinţi, chisele cu dulceţi, şerbeturi şi fructe care de care mai aromate şi mai bune.

Dairaua îi suna mereu alături şi roabele cele mai mlădioase din harem erau într-una gata să dănţuiască, să îl desfete pe atotputernicul stăpân, să îi dezmierde după poruncă obrazul crunt.

Pentru că era prea destul ca într-o clipă beyul să se mânie puţin, ca iataganul să sclipească şi capete, ce până atuncea fuseseră însufleţite, să cadă retezate în ţarină.

331

Lui, beyului acestuia, nu îi erau dragi pe lume altceva decât comorile adunate în burdufuri largi, îngrămădite în pivniţele din palate, şi două fete, ale sale, surori bune, ce le avusese cu o prinţesă, pe care o răpise, demult, dintr-o cetate nimicită.

Comoara lui, se ducea beyul să o privească ziua de şapte ori, adeseori şi noaptea.

Pe gemene şi le vedea de dimineaţa până seara.

Ce e drept, e drept, copilele erau atâta de frumoase, cum nu pot fi nici într-o închipuire. Când îşi dădeau jos feregeaua – mantia lungă azurie ţesută din fire scumpe şi căptuşită cu mătase, şi apoi de coborau iaşmacul – voalul

gălbui de muselină, nu puteai şti de sunt în faţa ta, într-o prea mândră imperechere, două lumini sau două stele.

Şi amândouă aveau glasuri aşa de dulci, atâta de suave, ştiau cân- tari aşa de rare, de mângâioase şi de calde, că de începeau cumva să cânte copilele, în timp ce lin suna dairaua dintr-un boschet, se grămădeau deasupra toţi norii, veniţi din orice fund de cer să le asculte.

Când cântau ele amândouă, nu mai sufla de loc nici vântul, îşi opreau păsările viersul şi marea înceta să geamă. Stăteau încremenite toate şi ascultau...

Şi pentru fetele acestea clădise beyul două palate mari, pe locul unde se găseşte acum satul Movila. De aci porneau nişte grădini ca în basme. Sădise beyul în grădini, nu numai flori frumoase şi de soi, din neamuri aduse nu ştiu de pe unde, ci şi păduri întregi, în care creşteau piersici, rodii, chitre şi migdale.

Iar iacul, ca să fie altfel decât e orişicare lac din lume, avea nămol numai din aur. Pentru aceasta, pusese beyul să se mărunţească în piuliţe mari de aramă maldăre întregi, drugi groşi de aur. Şi praful acesta îl trecuse după aceea prin site, îl presărase pe tot fundul apei.

Nu vă mai spun că prin grădini, pe aleile umbroase alergau struţii şi se înfoiau fuduli păunii în coliviile atârnate prin ramuri ciripeau păsări: canari, privighetori şi mierle.

Aceste locuri dezmierdate, grădinile, palatele şi apa, până în depărtări, le îngrădise beyul cu o zidire ce se înălţa, pre cât se povesteşte, până la cer.

Zidirea fusese ferecată cu chingi şi lanţuri de aramă. Şi mai era oăzită în timp de zi sau noapte pe dinafară de baş-buzuci.

332

Acela care ar fi încercat să intre, sau numai să privească înlăuntru, pe loc s-ar fi sfârşit din viaţă, căci baş-buzucii l-ar fi luat în lăncii sau l-ar fi sfârtecat în iatagane.

Dar vin pe lume câteodată ani grei, când marea parcă secătuieşte dintr-o dată, când peştele se duce în larguri şi piere cine ştie unde... Pescarii pleacă după el să îl afle, să

îi prindă în năvoade; dar se întorc cu bărcile tot goale, cum au plecat.

Şi vin ani grei, când iarba piere şi se usucă, şi se arde. Umblă păstorii pe câmpuri să găsească măcar ici, colo, petecuţe de verdeaţă. Şi nu găsesc decât pământul pârjolit. Le mor atunci mioarele de-a rândul.

Şi vin ani grei, când nu mai sunt nici grâne. Seminţele se pierd zadarnic şi secerile zac încolo ruginite.

Iar foamea umblă în aceste vremuri ca năucă şi taie vieţile din rădăcină.

Mai sunt alţi ani, când prin izvoare nu vezi lucind un strop de apă, când puţurile sunt crăpate de arşiţă, pâraiele au secat, nu curg la vale.

Şi setea arde cumplit în astfel de zile pe gâtlejuri.

Când se întâmpla de vin ani dintr-aceştia, oamenii bat în porţile de aramă ale palatelor. Sunt turci, tătari sau alte neamuri de băştinaşi, ce bat la porţi, care cer milă... Şi nu cer pentru ei, ci pentru pruncii ce nu pot răbda de foame sau pier cu pieptul ars de sete.

Şi în grădina răcoroasă, la umbră de platani, stă beyul, mereu cu faţa înnorată, sorbind în tihnă felegeanul, trăgând alene din ciubuce, şi ascultând cântecul de slavă ce îi cântă gemenele.

Şi de se strâng la poartă oamenii sărmani, de plâng femei care se roagă pentru milă, beyul răcneşte aspru către aga:

— Ştiu eu ce vor... Vor ca mudârii – slujbaşii mei, să nu mai strângă în acest an beilicul – birul pe om şi zeciuiala din tot ţinutul, pentru că lor li-e foame... Ei, nu se poate... Cine nu ştie să plătească, îl voi lua rob şi am să-l vând unde am să vreau, unde-mi va place. Destul că îi las să mai respire, destul că îi las să se însoarească, şi să se scalde în apa mării... Goniţi-i iute de la poartă, sau luaţi-i robi pe toţi. Le las şi aşa prea multe bunuri unor mişei...

Şi fetele atunci râdeau. Se bucurau nespus când se auzea pocnet de bice, când vaiere brăzdau văzduhul. Ba încă alergau la poartă, priveau printr-un locşor de taină şi se încântau de curgea sânge.

Şi aici e locul să vă spun, că fetele acestea aşa frumoase precum erau, cu viersul lor cel dulce, erau totuşi grozav de rele… Măicuţa lor,

333 fata care fusese răpită, ce se stinsese din viaţă de multă vreme în robie, era aceea care le dăruise pe chipul lor aşa lumină, în pieptul lor aşa suflare, şi în glas asemenea căldură. Dar tatăl, beyul, le dăduse la rân dul său în gând răutate, şi o aplecare fără milă şi fără dragoste dc oameni.

Ciudate sunt de bună seamă toate acestea, dar de sunt astfel, ce poţi face?

Numai că vântul, ce umblase de multe ori pe aicea prin grădină, purta pe aripile sale zvonul de cântec şi visare. Ba povestea în cale orişicui, pre cât sunt gemenele de frumoase.

Şi tot pe atunci, într-un tărâm, foarte departe, doi tineri prinţi trăiau cu faimă multă. Întâi că prinţii erau voinici şi chipeşi, şi tot fraţi gemeni ca şi fetele, apoi erau isteţi şi făceau stihuri minunate: şi mai ştiau să facă şi vrăji cu taină adâncă.

Când stihuiau fârtaţii tăcea izvorul, soarele însuşi se oprea din mers şi le asculta cuvântul ce prindea parcă formă şi culoare în graiul lor.

Aşa de meşteri erau prinţii aceştia în vorbe iscusite, îneât de stihuiau în noapte, se făcea zi; iar ziua se prefăcea în noapte. Bobocii fragezi de iasmină la voia lor, cu câteva cuvinte şoptite într-un stih, se făceau flori.

Şi crinii albi creşteau văzând cu ochii în vase de cleştar, iar alţii se păleau pe straturi.

Pe umeri purtau plete negre. Şi îmbrăcaţi în haine scumpe de bro- cat, ţesute cu fireturi, purtând la şolduri săbii lungi, subţiri, se asemănau cei doi flăcăi cu doi luceferi.

Nu era fată în toată ţara să îi zărească pe cei doi fraţi şi mai ales să le asculte stihul, ce îl rosteau cu înfiorare adeseori la ţărmul mării, şi să nu simtă cum îi pătrunde în inimioară vorba spusă: şi să nu simtă cum deodată i se aprinde sufletul de doruri ciudate, de iubire.

Aşa era... Atâta că prinţii juraseră să nu îndrăgească niciodată decât două surori, care or şti însă să cânte, aşa cum nu mai ştie nimeni, şi ei să poată face stihuri pe viersul lor.

Şi aceşti prinţi ştiau o vrajă; cu ea aveau putere să audă din depărtări, pe aripi line de adiere, orişice cântec de pe lume.

Tot ascultând ei, au auzit, o dată, într-o seară, cântând şi pe copile, pe cele două gemene.

Şi cum le-au auzit, n-a mai avut niciunul tihnă.

334

Pe cântul lor din acea seară fraţii au făcut îndată stihuri măiestrite, şi le-au rostit în vântul toamnei, şi le-au rostit în vântul iernii...

Şi a fost atunci o iarnă mohorâtă, cu ger cumplit, de crăpau pietrele, cu vânt tăios ca biciul. Marea era încleştată în gheţuri, urla şi se văieta în străfunduri, de parcă se zbătea să scape de sub zăvorul alb şi rece.

Dar chiar şi atunci, în crâgul viforos al iernii, cei doi feciori ieşeau afară, spuneau cuvinte fermecate la ţărmul mării şi le lăsau să zboare către pământurile noastre şi către cele două fete.

Când soarele a început din nou să încălzească ţarina rece, şi marea s-a pornit să zburde ca un delfin, cei doi feciori au lăsat ţara pe care o cârmuiau cu cinste. Şi lopătarii au tras la ţărmuri corăbii pline, încărcate cu daruri: blănuri de animale rare, parfumuri turnate în şipuri scumpe şi ţesături, şi giuvaeruri, cercei, colane şi inele.

Vântul a început să sufle în pânze la semnul prinţilor. Şi au plutit ei astfel vreme destulă.

Când au ajuns în locurile acestea s-au minunat nespus de apa pe care o străbăteau. Venise iarăşi primăvara. Marea părea ca o zeiţă ce îşi schimba mantii după mantii, în revărsare de smaralde, topaze, jaduri şi turcoaze. în zori purta parcă o diademă topită în aur, stropită în picuri de rubine. Şi seara îşi destrăma beteala cu degete de spumă aibă peste albastrul văl, în care se înfăşură pe vremea nopţii.

Şi au poposit pe ţărmul nostru. S-au coborât şi au făcut întâi o vrajă, schimbând corăbiile încărcate cu odoare în nişte stânci crestate Doreau să nu se afle că au venit, să se petreacă totul în taină.

Au dat jos hainele bogate şi încărcate cu fireturi de pe dânşii; au lăsat săbiile la o parte; au pus pe dânşii în schimb câte un strai sărac de pânză – din pânză aspră, ruptă ferfeniţă.

S-au înţeles apoi pe drum fârtaţii între ei:

— Să nu se vadă averile şi nici puterea noastră; ci doar virtutea pe care o avem...

— Să ne înţeleagă doar iubirea pe care o vom dovedi copilelor prin stihurile noastre !

— Aşa să fie!

— Chiar aşa, fârtate!...

După aceea, cu piepturile goale, ca doi oameni sărmani care cer milă, s-au apropiat încet de zidurile înalte, s-au ploconit la baş-buzu- cii care păzeau în faţa porţilor, cu iatagane, lăncii, arcuri, şi pumnale.

Au început să spună că sunt doi călători din viţă aleasă, dar sunt săraci ca vai de lume. Şi îi cer beyului puţină îndurare, un strai mai bun, să poată merge spre ţara lor ce e tare departe.

— Cum o să ne primească înlăuntru, îşi mai grăiesc fârtaţii, ca să ne dea alte veşminte, le spunem iute adevărul, că ştim să împletim vorbe măiestre. Şi nu mai stăm pe gânduri nicio clipită. Rostim din stihurile noastre; alcătuim şi altele nouă... Iar fetele or să ni le cânte. Şi ne vor îndrăgi de bună seamă. Iar fericirea va bate în inimile noastre, să o primim pe veşnicie!

Aşa îşi grăiau unul spre celălalt. Numai că beyul, aflând că sunt la poartă doi săraci din neam de soi, s-a ridicat ca o furtună.

Urlând ca lupul alb ce umblă în miezul iernii peste gheţuri, când e flămând şi nu găseşte în cale pradă îmbelşugată, beyul a dat răspuns:

— De sunt săraci şi nu mai au veşminte pe dânşii, pot să îşi atâme câte o piatră de gâturile ticăloase şi să se

arunce în apa mării! De ce să umble mai departe?...

A spus beyul aşa, şi a început să hohotească sălbatic. Iar fetele au râs şi ele.

— Ehei, frăţie, a zis unul dintre drumeţi, beyul nu e prea bun, se vede bine. Să încercăm însă cu una dintre fete.

— Să ne rugăm pentru o îmbucătură... Nici chiar un câine, dacă îl vezi flămând, nu îl goneşti aşa din poartă...

Plecaseră pe calea întoarsă fârtaţii, dar s-au întors cu umilinţă, şi au rugat oştenii de pază să ducă rugămintea lor la una dintre fete: la Himide, ce avea un glas cu înmlădieri ca de lăută. Şi să îi ceară ei o fărâmiţă de carne, de fructă sau un strop de fiertură.

«Vom izbuti!» de astă dată gândeau fârtaţii.

Dar nici nu îşi sfârşiseră ca lumea gândul şi au auzit de undeva, din dosul porţilor, glasul de fată cu înmlădieri ca de lăută, dar ascuţit şi cu răutate:

— Plecaţi, pribegilor, de aici!... Dacă vă este foame, găsiţi pământ destul să luaţi în gură...

Şi Himide a râs cu pofta; iar sora geamănă îi ţinea isonul:

— Să li se dea şi vreo cinci bice, dar trase bine pe spinare!... Să ţie minte...

Goniţi, bătuţi, fraţii ce s-au gândit pe cale:

«Alai hai să mergem încă o dată. Bucatele au preţ mare pe aicea. Flămânzi sunt mulţi. Şi bat la poartă întreaga zi, cer de mâncare...